BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
17 A
117

C
IV
32

D. BASILII MAGNI,

Archiepiſcopi Cæſareæ Cappadociæ,

DE MORIBVS

Orationes XXIIII,

A' Simone Magiſtro ac ſacri palatij Quæſtore ex eius ſcriptis olim in unum congeſtæ:

Nunc primùm in lucem editæ.

Staniſlao Ilouio interprete.

In quibus præter eruditionem planè admirandam, ratio normaque optima, qua mores Chriſtianè componendi ſint, continetur.

Cum Priuilegio.

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANUELE

Venetiis ex officina Iordani Zileti.
M D LXIIII.

Bibliothecæ Domus Romanæ Pauperum
Matris Dei Scholarum Piarum.

ILLVSTRISSIMO, AC REVER. PRINCIPI D. D. IACOBO VCHANSKI,

Archiepiſcopo Gneſnenſi, Legato nato, ac regni Poloniæ Primati,

Stanislaus Iloiuus S. P. D.

SI homines identidem mente agitarent, Pōtifex religioſiſsime, cuius nā rei gratia in hanc lucem ſint editi, non ſanè tam præcipites in uitia ruerent, nec ſe adeò rebus nihili traderent; ſed totos ſe in Dei

Optimi Maximi cultu ac uenera tione collocarent. Homo enim creatus eſt, non Solis aut cœli in-tuendi cauſa, ut Anaxagoras ille uoluit, uerùm ut ipſum rerum o-mnium opificem contẽplaretur. Deum autem contemplari, ni-hil aliud eſt, quàm uenerari ac colere communem parentem ge neris humani. Hoc cùm anti-quiſsimos illos philoſophos præ teriret, in aduerſas ſententias de ſummo bono abiêre. nam nonnulli eorum, illud in uolu-ptate ponebant, nonnulli in uir-tute; alij in ſcientia, alij aliis in rebus. nec ſanè mirum: quas enim tenebras ignorãtia de Deo hominibus non obduceret? At

nos,

nōs, quibus ſe Deus omnium rerum præpotens, totum planè patefecit, cenſemus ſummum hominis bonum in cognitione Dei, & ipſius religione uera eſſe poſitum; quandoquidem cætera, in quibus philoſophi illud collocabant, non ſint ſolius hominis propria, uerùm etiam in cæteris animantibus reperiantur. Summum autem bonum, & ſolius hominis proprium eſſe, & non in ullum aliud animal cadere debet. religionem uerò talem eſſe, quis eſt, qui inficias ire poſsit? ex tot enim generibus, nullum eſt animal præter hominem, quod notitiam aliquam Dei habeat; ipſiſque in hominibus,

 nulla

nulla gens eſt tã immanis, aut fe-
ra, quæ non, etiam ſi ignoret, qua
lem Deum haberi deceat, tamen
habendum ſciat. Nec tamen o-
mnino religio ipſa ſumma illa fœ
licitas hominis exiſtimanda eſt,
ſed ipſius ueluti effectrix quæ-
dam cẽſenda. etenim eius opera,
& beneficio immmortalitate ac
uita ſempiterna cumulamur; qua
homini à Deo Opt. Max. nihil
præſtantius, nihil iucundius, ni-
hil denique auguſtius eſt datum.
nam cùm eam aſſequuti fueri-
mus, tum perpetuò illo gaudio
perfundemur; nullus nos am-
plius dolor afficiet, non mor-
bus exedet, non curæ & ſoli-
citudines animum noſtrum affli-
gent.

gent. Proinde par eſt, nos om‑nes noſtras cogitationes in id u‑num conferre, qua tandem ra‑tione, uitam illam beatam con‑ſequi poſsimus. conſequemur autem eam, ſi cupiditatibus hu‑manis bellum indixerimus, to‑tosque nos Deo dediderimus. Dare ſe uerò Deo, nihil aliud eſt, quàm mandata eius, quoad fieri poteſt, exhaurire, quæ ex ſolis literis ſacris, in quibus pa‑ter cœleſtis ea expreſsit, peten‑da ſunt. quarum literarum me‑ditatio & ſedula euolutio ſan‑ctior & antiquior eſt habenda, quàm reliquæ totius philoſo‑phiæ infinita monumenta. ſi qui‑dem ex his ſolis, ut alias innu‑

merabiles utilitates prætercam; uoluntatem Dei cognoſcimus, & ad bene beatéque uiuendum inſtruimur. Hæc cùm ita ſe habere ſcirem, nolui omne tempus in legalis philoſophiæ ſtudio, ad quod animum primùm applicui meum, conſumere; ſed eius præcipuam partem ſacris literis mihi tribuendam eſſe exiſtimaui. Indignum enim eſſe iudicabam, iis ſtudiis, ex quibus fluxa & caduca iſta bona percipiuntur, tantum temporis & uigiliarum impendere, religionis uerò ſtudium, quo incomparabile illud bonum, uita nimirum æterna cõparatur, negligere. Sacros itaque libros peruoluens, incidi in has

has commentationes Baſilij illius Magni, quas, cùm ex uſu fore, his maximè turbulentiſsimis temporibus iudicarem, in apertum protuli. ex iis enim diſci poteſt, quo cultu Deus ſit ornandus, quomodo ſupplicandum, qua ratione corpus inedia macerandum, quid ſequendum, quid'ue declinandum ſit. Ex quibus orationibus, eam partem, quæ Deum reſpicit, tuo clariſsimo nomini conſecrandam duxi, utpote qui religione, & in Deum pietate plurimùm ualeas. audio enim tuam ſanctitatem & pietatem, non modò noſtra in regione, ſed ferè tota in Europa, ueluti lumen quoddam

a v eluce-

elucere. Multas ſanè peragra-
ui regiones, multas luſtraui ur-
bes, plurimos cognoui homines;
ſed Pontificem ſanctiorem, re-
ligioſiorem, probiorem uidi ne-
minem. Quis unquàm in tan-
to dignitatis faſtigio animo fuit
demiſsior? quis in pauperes be-
nignior? quis in ieiunio & ora-
tione frequentior? quis denique
uigilantior; dum elaboras, ne
qua ouium fidei tuæ concredi-
tarum peſſum eat? Vnus me-
herculè uidêris mihi præter cæ-
teros ſanctè munus Pontificis
tueri, cuius hoc officium eſt,
exemplum ſe aliis ac ducem ad
uitæ ſanctimoniam præbere, nec
ullam unquàm offenſionis an-
ſam

ſam dare. Sed quid ago? qui tuas ſingulares uirtutes oratione efferre cogito, cùm eas non modò ego, qui in dicendo ſum nullus; ſed ne diſertiſsimus quidem quiſquam, aut dicendo pro dignitate extollere, aut percenſendo numerare poſſet. Quamobrem finem faciam, unum illud ſi dixero: ego, Pontifex, ampliſsima tua iſta pietate, & uirtutum ſplendore ita ad te colendum ſum inflammatus, ut nemini, neque in obſeruantia, neque in tuarum præſtantium uirtutum laude, & celebratione, primas unquam ſim conceſſurus. Deus Opt. Max. omnia uota

ampli-

Amplitudinis tũæ ſecundet.
III. Nonas Septemb.

M. D. LXIII. Patauio.

ORATIONVM, QVAE HIS QVATVOR Tomis continentur, CATALOGVS.

TOMO PRIMO.

DE Amore erga Deum, & proximum. Oratio *I.*

De Precatione. Oratio *II.*

De Peccato. Oratio *III.*

De Pœnitentia. Oratio *IIII.*

De Ieiunio. Oratio V.
De Inſtitutione, & Admonitione. Oratio VI.

TOMO SECVNDO.

De Virtute, & Vitio. Oratio I.
De Temperantia, & Incontinentia. Oratio II.
De Ira, & Inimicitijs. Oratio III.
De Inuidia, & Odio. Oratio IIII.
De Patientia, & Tolerantia. Oratio V.
De Mœrore, & Triſtitia. Oratio VI.

TOMO TERTIO.

De Miſericordia, ac Benignitate.

Oratio I.
De Diuitijs, & Paupertate. Oratio II.
De Auaritia. Oratio III.
De Ingluuie, & Ebrietate. Oratio IIII.
De Modeſtia, & Vanagloria. Oratio V.
De Honore, quo afficiendi ſunt parentes, & Senectute, atq; Iuuentute. Oratio VI.

TOMO QVARTO.

De Prouidentia. Oratio I.
De Principatu, ac Potentia. Oratio II.
De Fœlicitate, ac Infortunio, tum

etiam de Prouidentia. Ora-
tio III.
De Anima. Oratio IIII.
De futuro Iudicio. Oratio V.
De Morte. Oratio VI.

D. BASILII MAGNI
Orationum de moribus,
TOMVS PRIMVS,

Stanislao Ilouio interprete.

De amore erga Deum, & proximum
ORATIO PRIMA.

OMNI humanarum rerum cura abiecta, ſummo ſtudio, & diligentia par eſt nos, cor noſtrum obſeruare, ac ſimul etiam atque etiam uidere, ne quando cogitationem de Deo abiiciat, aut dum res ſtultas atq; nihili agitat, memoriam rerum omni admiratione dignarum deponat; uerùm ut in contemplatione Dei opt. max. aſsiduè uerſetur, & ſinceram eius doctrinam perpetuamq; recordationem in penetralibus ſuis, uelutì ſignum quoddã, quod deleri non poteſt, impreſsã habens, ſanctitatẽ eius colat obſeruetq;. hac enim ratione amore flagrabimus Dei,

qui nos excitabit ac inflãmabit ad mandata eius religioſè perſequenda, & ab illis ipſis rurſus ad conſtantiam atque ſtabilitatem quandam. unde etiam fit plerunque, ut qui nimio deſiderio ſequendi Chriſtum tenentur, ad nullam deinceps uitæ huius partem reuerti queant; non parentum, non ſuorum ampliùs amore ducuntur: quantumuis id cum præceptis, quæ Dominus dedit, pugnare uideatur. Hîc demum illud locum habet, Si quis uenit ad me, nec præ me odio habet patrem ac matrem, & alia huiuſcemodi, non eſt me dignus. Huius rei præclarum nobis ſancti Apoſtoli exemplum reliquêre, Iacobus, inquam, & Ioannes, qui uno temporis momento, relicto patre Zebedæo, ac naue, reliquisque uitæ huius commodis, adhæsêre Domino. Matthæus uerò ſurgens ex eo, in quo uectigal exercebat, loco, & Dominum ſequutus, non modò lucra, quæ ex uectigali faciebat, poſthabuit, ſed & pericula neglexit; pericula dico, quæ cùm ipſi, tùm ſuis à magiſtratu impendebant maxima, ex eo nimirum, quòd non relatis rationibus, ipſorum contempta auctoritate, munere ſe abdicaſſet. Paulus autem,

tem, uas illud electum Dei, non ſolùm ipſe mundo, uerùm & mundus ipſo ſe abdicauit. Quando enim pietatis amor animum præoccupauerit, iam omne genus belli ac periculi homo contemnit ac pro nihilo ducit; immo ſi omnes eum, eius rei gratia, cuius deſiderio flagrat, cæciderint, infeſtauerintque, delectabũt tamen magis, quàm plagas inferent. nec iniurià: ſi enim propter eam beneuolentiam, qua ſumus in eos, qui nos beneficiis cumularunt, ipſa natura duce, non amorem ſolum ſuſcipimus, ſed & omnes labores libenter ſubimus, ut gratiam, pro his meritis, quibus affecti ſumus, referre ualeamus; quid nobis non ſubeundum perferendumque eſt, ut beneficiis reſpondeamus Dei in nos collatis? quæ tanta ſunt, ut nulla unquàm oratio ea pro dignitate complecti queat; quorũq; tantus eſt numerus, ut numerãdo percenſeri non poſsint: deniq; talia & tanta, ut etiam uel unum eorũ ſatis eſſe poſsit ad obſtringendos nos, quo om̃nẽ, quam animo concipere poſsimus, gratiam habeamus referamusq; ei, qui his nos ornauit, ornatque affatim adhuc ſubinde. At is tanta bonitate eſt præditus, ut ne referri

quidem ea ſibi poſtulet, contentus eſt, ſi ſolummodò amore ipſum, ob ea, quæ in nos contulit, ex animo complexi fuerimus. Quæ uniuerſa cùm ipſe mente, & cogitatione intueri ſoleo, ut animum meum uobis aperiam, dico, quòd totus horreo, ac quaſi in quandam animi abalienationem deuenio; timens, ne quando mentis incuria ſocordia'ue, aut potius occupationibus uanis nulliusq; momenti, à dilectione Dei reuocatus, probro ac dedecori ſim Chriſto Domino ac Seruatori noſtro. Dæmon enim capitalis noſter hoſtis, ſolet noſtram Domino exprobrare negligentiam, & ſuper inobedientia noſtra ſuperbè gloriari, qui cùm neque finxerit nos, nec mortem pro nobis oppetierit, habet nos tamen (proh dolor) & inobedientiæ ſuæ, & negligentiæ, qua in præceptis Dei tenendis ſumus, imitatores ſedulos. hoc equidem opprobrium eſt contra maieſtatem Domini, & hæc iactantia pœnis gehennæ longè mihi grauior eſſe uidetur; quòd nimirũ inimicis Chriſti materiẽ, & anſam præbemus iactantiæ, & elationis, contra eũ ipſum, qui pro nobis morti ſe obiecit, atque etiam ab inferis ſeſe reuocauit. Quare, quantum

tum quidem in nobis eſt, Dominum Deũ amore complecti debemus, & propter ipſum ſimiliter proximum, ac tandem etiam inimicos noſtros, imitatione in hoc exprimentes bonitatem patris cœleſtis, qui ſolem ſuum oriri & ſplendere facit ſuper bonos ſimul & malos. in alias autem res extraneas uim amoris impendere, religio eſt. nã ſi charitatis bonum, dilectionis ſolo nomine circũſcribitur, ac terminatur, ridiculũ ſanè eſt, hunc & illũ ad amandũ eligere, hos ſolos omni beneuolentia cõplecti, alios uerò innumerabiles à cõmunione, & ſocietate illius boni excludere. Quòd ſi hominum ſceleratiſsimorum coniunctio per aliquam charitatis cauſam conflatur, conſiderandum nobis magis certè eſt, cum quibus, & qua de cauſa nos coniungamus. nec interim nos moretur commune mundi odium. ſi enim dilectiſsimus Dei filius odio habetur, quid mirum, ſi & nos odio digni iudicamur, ab iis præcipuè, qui uel maximè odio abundant? ſed ut nullum ædificium diu ſtare, & ſuſtentari poteſt, uincula ubi ſuſtuleris; ſic nec Eccleſia adaugeri, & ad ſuum faſtigium perduci poterit, niſi pacis, & charitatis uin-

culo cõſtricta fuerit. Etenim nihil naturæ noſtræ tam eſt proprium, quàm ſocietatis ad inuicem commercium, mutuumque in communicando auxilium, & fraterni amoris ſtudium. Magis nanque unuſquiſque noſtrûm ope, & beneficio proximi opus habet, quàm manus manu altera. cùm enim uideam nullum ex membris noſtris per ſe ad actionem aliquam peragendã ſatis ſibiipſi eſſe, quo modo in animum inducere potero atque mihi perſuadere, meipſum mihi ad omnia huius uitæ munia obeunda ſuffecturum? neque enim pes tutò unquam greſſum fecerit, ni ab altero, ſimul ac ſe mouerit, fulciatur; nec etiam oculus probè rem aliquam intuendo cognoſcet, ſi participem officij alterum non habuerit, uel pari ſtudio rei uidendæ intentum. ſed & auditus acutior ille eſſe ſolet, qui per utraſque aures uocem excipit: apprehenſio etiam illa fortior exiſtit, quæ ope digitorum, & ambarum manuum utitur. In ſumma, nullam rem, nec ex iis, quæ natura ipſa profert, neque quæ à noſtra ſuſcipiuntur uoluntate, ſine conſpiratione & mutuo conſenſu eorum, quæ generis ſunt eiuſdem, perfici poſſe uideo. Etiam

ipſa

ipſa precatio, quæ comprecatoribus caret, ſeipſa longè debilior eſſe deprehenditur. Commoneat te, quæſo, mutuus amor ueſpertilionum, qui lõga ueluti quadam catena conſtricti inter ſe cohærent, ne unquam ſeparationem, ac uitam ſolitariam, ſocietate atque communione, præſtantiorem eſſe exiſtimes. nihil enim eſt, quod nos ab inuicem ſeiungat, niſi noſmetipſos ſpontè ab aliis ſemoueamus. unus enim eſt Deus, una fides, una eademque ſpes. Siue igitur caput uoſipſos eſſe arbitramini, num, obſecro, potis eſt caput dicere pedibus, Vobis non indigeo? ſiue etiam in aliquo alio uos ordine conſtituitis, iſtud minùs dicere poteſtis his membris, quæ in eodem corpore uobiſcum ſunt collocata. nam & manus mutua opera egent, & pedes ſe inuicem ſuſtentant, & uis comprehẽſiua oculorum in conſenſu conſiſtit. Ne itaque in illam cogitationem uel potius opinionem deueniatis, ut uobis perſuadeatis, dicentes, Sumus extra omnem calamitatem, extra omnem aleæ iactum, nullius rei indigentes, quid ſocietate indigemus aliorum? Deus quidem conditor inſulas à continenti mari diſtinxit, homines au-

tem,qui in inſulis degunt, cum his, qui in continenti uitam trahunt, dilectione & commercio coniunxit atque conſociauit. Amicus autem ab aſſentatore hoc uel maximè differre uidetur, quòd hic quidem ideò conuerſatur, ut uoluptatem capiat; ille uerò non deeſt, neque conuerſari deſiſtit, etiam cum his, qui ſe moleſtia aſpergunt. Quid? non intelligis quid facias proximo, cùm te ab ipſo ſeiungis? an non illud ipſum, quod tu ab alio pati nolles, ſi quando huiuſcemodi malum accideret? Ego uerò quotieſcunque illud Domini noſtri mihi in mentem reuoco, uel etiam audio, Ex hoc cognoſcent omnes, uos meos eſſe diſcipulos, ſi uos mutuò inuicem dilexeritis. item & illud, quòd diſcipulis ſuis iamiam diſceſſurus, carnalem ſuam adminiſtrationem abſoluens, quaſi doni loco reliquit, inquiens, Pacem meam relinquo uobis. hæc, inquam, cùm audio, dicere profectò non poſſum, me ſine mutua charitate, & ſine pacis flagranti ſtudio, ſeruũ Iesv Chriſti dici meritò, & iurè haberi poſſe. Proinde, eam nos inter nos charitatem & affectionis æqualitatem habere conuenit, qualem homo natura ipſa duce, erga

unum

unumquodque membrum ſuum gerit, æqualem uniuerſo corpori ſanitatem optando, eò, quòd etiam dolor uniuſcuiuſque membri parem corpori moleſtiam exhibeat. at qui in congreſſu unum præ aliis charum habet, is ſeipſum reum facit, cùm perfecta charitate non ſit præditus. Quapropter ab omni ſocietate, & congreſſu procul arceatur ſingularis iſta affectio, perinde ac pugna quædam indecens. nam ut hæc manifeſtas producit inimicitias, ſic illa inuidiam ac ſimultates generat. æqualitatis enim priuatio ubique exiſtere ſolet principium, & diſpoſitio omnis inuidiæ & ſimultatis, & uel maximè apud homines minorum gentium. Quemadmodũ igitur Deus, ſumma bonitate affectus, communem, & æqualem omnibus nobis lucis uſum benignè præſtat, ſolem ſuum exoriri faciens ſuper bonos pariter, & malos; ita & imitatores Dei, communem, & parem charitatis radiũ in omnes, nulla habita ratione perſonarum, iacere debent. nam ubicunque deficit charitas, ibi omnino eius locum odium ſubeat neceſſe eſt. Et ſi Deus, ut Ioan. inquit, charitas eſt, ipſa inuidia, dæmon ſit oportet. ut igitur ille, qui cha

ritatem habet, Deum ipſum in ſe manentem habet; ita qui inuidiam fouet, dæmonem haud dubiè in ſe ipſo nutrit atque alit. Quapropter æquum eſt, ut cuncti eadem in omnes ſint charitate, honorem autem unicuique pro dignitate tribuant. Et ſicutì in nobiſipſis uniuſcuiuſque membri laborantis morbus, totum corpus conficit; ſunt tamen alia mẽbra alijs præſtantiora: (neque enim unquam tanti facimus digitũ, pedis, quanti alia membra, licèt dolor totum corpus æquè affligat) pari etiam ratione unuſquiſque noſtrûm æqualem affectionem, & diligẽdi habitum erga eos omnes, qui in ſocietate ætatem degunt, habere debet; honos uerò maior, id, quod ipſa etiam natura docet, præſtãtioribus eſt deferendus. at in his rebus, in quibus ſpiritualiter copulati atque coniuncti ſumus, neque corporis affinitas plus aliquid ſibi, quod ad charitatem attinet, uendicabit; neque, ſiquis frater alicuius ſecundum carnem exiſtat, filius filia'ue, maiorem tamen eis exhibebit affectionem, quàm extraneis. Qui enim in his naturam ducem ſequitur, is declarat, & palàm facit, nondum ſe naturæ omnino uale dixiſſe,
ſed

ſed adhuc à carne regi, & gubernari. Deum opt. max. gloria, & honos in omne tempus conſequatur. Amen.

DE PRECATIONE ORATIO II.

NEceſſarium eſt nos, fratres, precationem noſtram non ſyllabis explere, ſed magis animi propoſito, & actionibus, quæ uirtute omni tempore uitæ noſtræ condiantur. neq; enim exiſtimamus Deũ admonitione, quæ fit per uerba, egêre; uerùm noſſe, etiam nobis non petentibus, ea, quæ nobis conferant. nam diuinæ aures non opus habent uoce, ut ea, quæ dicuntur, percipiant. cognoſcit enim Deus, ſola cordis noſtri motione, ea, quæ petimus. An non audis Moſem, nullum uerbum faciendo, ſed ſuſpiriis ſuis tacitis Dominum interpellando, illud à Domino accepiſſe, Quid clamas ad me? Qui uerò perperàm uiuendo, putant ſe productione orationis ſeruandos eſſe, hæc uerba audiant, Quando manus ueſtras exten-

extendetis ad me, auertam oculos meos à uobis: & ſi amplificaueritis precationem, non exaudiam uos. Non enim ſimplicia uerba orationis proſunt, ſed illud demum, quod ex ſeria animi affectione proficiſcitur. quandoquidem & ille Phariſæus, his ſibi, non autem Deo ſupplicabat. rediit enim precatio ad illum ipſum; ſiquidem in peccato ſuperbiæ facta fuit. Ob id etiam Seruator inquit, Supplicantes ne garrite ut extranei, qui ſe putant loquacitate ſua exaudiendos: at id, quod ex loquacitate proficiſcitur, culpa non uacat. Hæc cauſa eſt, cur Deus oculos auertere ſoleat, quando manus extendimus, nimirum quòd indicia ſupplicationis, occaſionem iræ præbeant: quemadmodum enim ſi quis interfecto filio alicuius, quem ille in oculis ferebat, adhuc cruore conſperſas manus habens, extendat ipſas patri etiã tum ſtomachanti, petens in amicitiam ut ſe recipiat; non'ne ſanguis filij, qui in manu eius apparet, qui filio necem attulit, ad iram magis incitabit eum, cui iniuria data eſt? Eiuſmodi etiam ſunt Iudæorum preces, quando ad Deum manus tendunt, in memoriam reducentes Deo patri, peccatum

catum illud, quod commiſerunt in unicum eius filium, atque unaquaque extenſione, manus ſuas, ſanguine Chriſti plenas oſtendentes. nam qui in obſtinatione perſiſtunt, hi etiam paternæ cædis participes eſſe ſolent. Sanguis enim ipſius, inquit, in nos, & in filios noſtros redundet. Proinde omni tempore fac memor ſis Dei, ò homo, & ipſum etiam atque etiam extimeſce, omnesq́ue in ſocietatem orationis recipito. magni etenim ponderis eorum auxilium eſt, qui poſſunt precibus flectere Deum; & ſupplicationes mutuæ, cùm in hac uita ſalutares ſunt, tum cùm ex hac uita decedemus, copioſum nobis uiaticum ad uitam futuram ſuppeditabunt. Quemadmodum uerò ſolicitudo eſt res bona; ſic rurſum triſti animo & abiecto eſſe, omnemq́; ſpem ſalutis abiicere, eorum eſt, qui animam iniuriis onerant. Quamobrem omnem ſpem tuã in Dei bonitate ponito, eiusq́; rei fructum expecta, illud perſuaſum habens, illum, ſi modò uerè ac ritè ad ipſum conuerſi fuerimus, non ſolùm nos in perpetuum omnibus malis liberaturum, ſed adhuc orantibus nobis dicturũ, Ecce præſtò ſum. Quis enim unquam

eorum,

eorum, qui credunt, Deum omni in loco eſſe, & iis rebus, quæ fiunt, intereſſe, ac adeſſe unicuique actioni, uoluntatesq; cordium perſpicere, aut cogitationem prauam ſuſcipiet, aut ſcelera patrabit? uerùm tum demum homines ad ſcelera edenda deſcendunt, cùm aut Deum non inſpicere, aut illi curæ non eſſe, ea, quæ hîc geruntur, autumant. Initium autem purgationis animæ, ac expiationis, eſt quies; cùm neque lingua res humanas proferat, neque oculi pulchritudinem, ſymmetriamque corporis circunſpectent, neque auditus intenſionem ac firmitatem animæ diſſoluat, eas cantilenas audiendo, quæ ad uoluptatem componuntur; aut uerba facetorum hominũ, quæ uel maximè ſolent animæ firmitudinem infringere. Mens enim, quæ rebus externis non eſt intenta, neque à ſenſibus in mundum diffuſa, redit quidem ad ſeipſam, per ſeipſam uerò ad Dei intelligentiam cognitionemq; aſcendit; & dum illa pulchritudine illuſtratur, ac reſplendeſcit, in ipſius naturæ obliuionem uenire ſolet. neque alimenti cura, neque ueſtitus, animam à contemplatione illa reuocant, ſed omnibus terrenis curis poſt

habitis,

habitis, omne ſuum ſtudium & operam in adipiſcendis æternis bonis ponit. Noli itaq; propter ſtuporem, qui fit in ſomno, mediam uitæ partem inutilem facere, ſed tempus noctis diuide; cuius partem tribue ſomno, partem precationi: immo etiam & ipſe ſomnus pietatem meditetur. Solent enim ut plurimùm hæ imaginationes, quæ in ſomno fiunt, ueluti extremæ quædam reſonantiæ eſſe curarum diurnarum. Quid uerò beatius illo homine eſſe poteſt, qui ad preces orto die deſcendit, & hymnis ac carminibus conditorem celebrat; deinde cùm ſol clarius illuxerit, ad opera ſe confert: ita ut ubique preces ſimul adſint, & hymnis quaſi ſale quodã opera condiat ſua. nam hilarem, & lætum animum conſolationes, quæ ex hymnis petuntur, efficiunt. Preces uerò & ante cibum fiant, pro his beneficiis, quæ Deus nunc in nos confert, tum quæ in poſterum eſt collaturus, & poſt cibum etiam, quæ & grates beneficiorum acceptorum contineant, & petitionem promiſſorum. Bona eſt precatio, quæ euidentem, & apertam Dei cognitionem animæ facit: hoc eſt enim Dei inhabitatio, nimirum cùm aliquis

Deum

Deum per memoriam ſibiipſi inſidentem habet, ſic efficimur templum Dei, quando non curis humanarum rerum memoriæ continuitas dirimitur, nec mens inopinatis perturbationibus turbatur, ſed omnibus relictis ad Deum ſemigrat, expellens eas perturbationes, quæ ſe ad intemperantiam uocant, atque in ſtudiis, quæ ad uirtutem ducunt, commorans. Quod autem eſt aliis diluculum, hoc eſt illi, qui pietati operam dat, media nox. nam nocturna quies uel maximè otium animæ tribuit, cùm illo tempore neque oculi, neque aures noxias auſcultationes, aut ſpectacula in cor demittere ſoleant, ſed mens ſola per ſe cum Deo uerſatur, & memoria repetēdo delicta ſeipſam corrigit, ſibiq́ue terminos declinandi mali præſcribit, auxilium deniq́ue à Deo, ad perficiendas eas res, quibus ſtudet, implorat. Hoc etiam & de Moſe literarum monumentis proditum eſt, nempe quòd non eodem modo ſemper uixerit, ſed interdum ſanctius uiuebat, interdum uerò propter imbecillitatem diſſoluebatur, atque longè imbecillius operabatur. nam cùm manus Moſes extolleret, Iſraëlitæ ſuperiores euadebāt, cùm rurſum demitteret

teret Amalec inualeſcebat. quæ tum accidebant, ſigna erant humanæ conſtitutionis, declarantia, ualidiora tum fieri ea, quæ contra nos decertant, cùm uis effectrix noſtra concidit. at ſi erecta ac diducta fuerit, tum longè ualidius efficitur id, quod in nobis primas fert, ac euidẽs eſt. extollitur enim ille, qui rebus ſupernis ſtudet, at contrà diſtrahitur, qui omnes ſuas curas cogitationesq́; in eas res, quæ ad corpus pertinent, cõfert. Pro inde illi, qui in templo Dei ſunt, nec maledicta, nec uerba uana turpibusq́ue rebus referta proferre debent; faceſſant cum iis, ſed in templo eius, iuxta Dauidem, unuſquiſque gloriam prædicet. aſsiſtunt angeli, qui uerba excipiũt, adeſt Dominus, qui eorum, qui templa ingrediuntur, animum conſiderat. nouit enim Deus uniuſcuiuſque precationem, tum etiam quis ex animo, quis auidè cœleſtia inquirat; deinde quis negligenter, ac remiſsè ſummis labris uerba loquitur, cor autem ipſius longè abeſt à Deo. Cognoſcit præterea num quis bonam ualetudinem, num diuitias, num gloriam humanam petat: nihil enim horum petendum eſt, ſicut pſalmus præcipit, ſed in tem-

plo ipſius quiſque dicit gloriam. Sed, ò rem admirandam, cœli enarrant gloriam Dei; angelorum officium eſt, gloria & prædicatione efferre Deum; tota cœleſtis multitudo hoc unum agit atque ſtudet, ut gloria conditorem afficiat; uniuerſa creatura tum ſilens, tum uerba faciens, tam mundana, quàm terreſtris gloriam tribuit effectori ſuo; homines autem miſerādi, relictis domibus ſuis, & ad fanum concurrentes, quaſi ſibiipſis opem laturi, non præbent aures ſermonibus Dei, non percipiunt ſuam naturam, non mœrent ſi in memoriam peccatorum inciderint, non pertimeſcunt iudicium, ſed ridētes, & dextras inter ſe iungentes, domum orationis, domum loquacitatis faciunt, negligentes ac nihili pendentes pſalmum, qui teſtatur ac dicit, Quòd in templo omnes dicunt gloriam. tu uerò non ſolùm ipſe non dicis, ſed etiam alteri, conuertendo te ad illum, impedimento es. Deus autem gloria non eget, uerùm uult ut tu dignus eſſe poſsis gloria: nam qualem ſemētem homo fecerit, talem etiam percipiet. Par autem eſt nos, Deo, qui nos bonis cumulat, gratiam habere, nec dedignari, & iniquo animo ferre, quòd

bona

bona recondat atque cõſeruet: & ſi quidem nobis ea præbuerit, optima atque iucundiſsima ea iudicemus; ſin uerò diſtulerit, æquo animo iacturam feramus: melius enim fortaſsis res noſtræ ab ipſo, quàm ipſi optare poſsimus, adminiſtrantur. Halcyon maritima auis eſt, ea cùm in ipſis maris litoribus parere ſoleat, in arena oua deponit, nidumque facit me dia hyeme, nempè tum, cùm multis ac uehementibus uentis, mare terram alluit: ſed tamen omnes uenti tum ſe remittunt, & unda maris ſedatur, cùm Halcyon ſeptem diebus incubat. totidem enim ſolùm pullos excludit. cùm autem cibum appetunt, alios ſeptem dies ad pullorum incrementum, minutiſsimo animali ſummæ liberalitatis Deus concedit. quam rem ita ſe habere, omnes ij, qui mare nauigant, norunt, eosq; dies Halcyonios appellant. Hæc tibi loco admonitionis ſint, ut ea ſolummodò contendas à Deo, quæ ad ſalutem pertinent, ob diuinam prouidentiam, quæ eſt in animalia rationis expertia. Quid enim tui cauſa etiam earum rerum, quæ opinionem hominum excedunt, non factum, & paratum eſt, qui ad Dei ſimilitudinem fa-

ctus es? ſiquidem propter auem adeò paruam, magnum ac terribile mare coërcetur, ac iuſſu Dei media hyeme ſedatur. Quòd ſi Halcyoni tanta Deus tribuit, quanto maiora dabit iis, qui ſe ex toto corde inuocauerint? Quamobrem perſuadeamus nobis fratres, ne & in aliis precationibus, & tempore tentationis, ad humanas ſpes confugiamus, neq; hinc auxilia quæramus, ſed in lacrymis, & ſuſpiriis, ac in aſsidua oratione, & continua uigilia preces fundamus. hac enim demum ratione feretur nobis auxilium in calamitate, & miſeriis, ſi & humanam opem uelutì ſtultam nihili fecerimus, & omnem ſpem noſtram, in eo, qui ſeruare poteſt, poſuerimus, atque defixerimus. Cui ſoli gloria, & cultus, unà cum æterno patre, & uiuificante Spiritu ſancto, in ſempiternum tribuatur. Amen.

De peccato

DE PECCATO ORATIO III.

MAximum bellum, ò chariſsimi, ac uarium, in dies ſingulos nobis ueritatis hoſtis infert. infert enim, ut ſcitis, noſtras cupiditates contra nos tela faciens, & à nobis ipſis ad lædendum nos, ſemper robur atque uires ſumens. Et quemadmodum improbi ac auari homines, qui hoc unum ſtudent, & uolunt, ut ex alienis bonis diteſcant; cumq; nec ualeant, nec poſsint apertè uim afferre hominibus, in uiis inſidias ſtruere ſolent. & ſi animaduerterint locum aliquem prope ipſos, aut uallibus profundis diffractum, aut denſitate arborum opacum, in hunc ſe abdentes, & uiatorum præſenſionem huiuſmodi operimentis præcidentes, confertim ex improuiſò ipſos aggrediũtur; ita, ut non poſsint priùs periculi laqueos proſpicere, quàm ubi in eos inciderint. ſic etiam ille noſter iam multis à ſæculis hoſtis diabolus, mundanarum

uoluptatem umbras ſubiens, quæ propter uiam uitæ exiſtentes, ad prædones occultandos,& inſidiatores tegendos,qui ex improuiſo laqueos ſalutis nobis tendunt, aptæ ſunt & commodæ. At ut muri urbium, qui ciuitatẽ in orbem cingunt, omni ex parte hoſtium incurſiones arcẽt; ita etiam angelus,qui nos cuſtodit,undiq; nos protegit atque tutatur, nec utriuſq; lateris partes, ſine cuſtodia relinquit, ſed ſemper iis, qui in Dominum credunt, aſſidet, nec recedit, niſi ipſum prauis facinoribus abigerimus. nam ut apes fumus fugat, ut columbas fœtor arcet; ſic cuſtodem uitæ noſtræ angelum, lacrymabile,ac putidum peccatum repellit. Quare optandum quidem nobis primùm eſt, ne malum attingamus; deinde, id ſi fieri non poſsit, ut ſtatim poſt tentationem ipſius plagam, uelut beſtiæ uirus eiaculantis, effugiamus. noui enim quoſdam, qui à prima pueritia, cùm ſe libidinibus dedidiſſent, etiam ad extremum tempus ætatis, propter cõnſuetudinem & uſum mali, in peccatis permanſerunt. perinde ac ſues dum in cæno uolutantur, ſemper lutum ſibiipſis accumulant; ita etiam ij, ignominia, quæ ex uoluptate manat, ſe quoti-

quotidie afficiunt. Peccatum enim dum editur, aliquo pudore præditum eſt; at ubi editum fuerit, longè impudentiores efficit eos, qui illud patrant. Proinde quàm diu parua, & pauca peccata committimus, non aliter ac plantæ, quæ leui aura agitantur, leuiter quodãmodo com mouemur: ubi uerò plura, & maiora fue rint mala, ſecundum proportionem augmenti peccatorum, etiam commotio augeri ſolet. & alij quidem magis commouentur, alij uerò eatenus, quoad radicitus euerſi proſternantur: ſiquidem ſpi rituales malitiæ, omni turbine uiolentius radices animæ, quibus per fidem in Deũ fulcitur, abrumpunt. Nam qui inuitus ab officio diſcedit, ei fortaſsis uenia aliqua à Deo tribuetur: at ille, qui de indu ſtria deteriora ſequitur, nulla profectò excuſatione efficiet, quominus grauiſsimũ ſupplicium ferat. Scire enim debes, peccata alia eſſe inuita, alia uerò uolunta ria; unde alio etiam modo, eorum, quæ contra uoluntatem noſtram facimus, ueniam conſequimur: alio uerò ea, quæ ex praua uoluntate proficiſcuntur, damnantur atq; puniuntur. Nam alius quidem eò peccauit, quòd à puero perpe-

ram educatus ſit, & quòd ſit ab iniuſtis parentibus in lucem editus, ac enutritus in prauis tum uerbis tum factis: alius uerò quanuis multa illi ſuppeterent, quæ eum ad uirtutem excitarent, nēpe, educatio honeſta & liberalis, exhortatio parentum, perfectio ac præſtantia quædam naturæ, auſcultatio ſermonum diuinorũ, uictus moderatus, & alia, quibus animus ad uirtutem inſtitui ac informari ſolet, tamen & ipſe eodem peccato ac ſcelere ſe obſtrinxit. Quomodo igitur, obſecro, non longè grauiori pœna talis meritò erit dignus? ille equidem ob id ſolum in crimen uocatur, quòd non ritè uſus eſſet illis ſalutaribus occaſionibus, quæ in mentibus noſtris ſunt ſparſæ; at hic, cùm ob ea ipſa, tum præterea, quòd quaſi omnem cooperationem, quæ ipſi erat conceſſa, prodidiſſet, quodque ob negligentiam, in uitam peruerſam inductus eſſet. Quibus igitur peccatis à Deo opt.max uenia dari poterit? & quænam uitia, & quanta in ſe aliquis concipiens, reus iudicij inobedientiæ efficitur? certè neque ob multitudinem peccatorum, neque ob magnitudinem, ſed ob ſolam tantummodò tranſgreſsionem,
cuiuſuis

cuiuſuis mandati inobedientiæ aduerſus Deum condemnamur. Diſcimus præterea ex ſacris literis, eandem eſſe condemnationem, & idem iudicium omnis inobedientiæ diuinæ. in ueteri nanque Teſtamento, cùm tremendum illum exitum Achar legimus, aut eam hiſtoriã quæ eſt de eo, qui in die feſto ligna colligebat, quorum uterque nihil aliud unquam, nec in Deum, nec in hominem admiſiſſe, neque omnino quicquam nec magnum, neque paruum perpetraſſe reperitur; ſed hic quidem ob ſolam lignorum collectionem dedit pœnas, nullum inueniens locum, nec excuſationis, nec pœnitentiæ; nam diuino iuſſu, ſtatim ab omni populo lapidibus appetitus, & obrutus eſt: ille uerò eò quòd paululum quiddam ex his rebus, quæ offerebantur; auertiſſet: quanuis nondum eſſent illa in ſynagogam illata, neque adhuc ab iis, qui huic muneri præerant, recepta, cauſam tamen, & anſam interitus, non ſolùm ſibiipſi, ſed etiam coniugi, liberis, toti domui, & omnibus denique ſuis præbuit. Ac ſanè peccati illius tempeſtas uniuerſum populum uelutì ignis quidam abſumpſiſſet, quantumuis neque id,

quod perpetratum erat, ſciuiſſet, neque illius facinoris fuiſſet conſcius, niſi populus confeſtim ex ipſo interitu eorum hominum, qui erant è medio ſublati, iram Dei præſentiens, non fuiſſet conturbatus, & ni eueſtigiò Ieſus filius Naui, unà cum ſenioribus, terram ſpargere cœpiſſet; & ſic ſorte deprehenſus reus, pœnam iam dictam pependit. Quid uerò Maria ſoror Moſis? non'ne cùm paululùm reprehenderet Moſem, & id quidem meritò, dicendo, mulierem Aethiopē ipſum duxiſſe, tantam experta eſt Dei iram, ut ei, etiam ipſo Moſe pro ea manus ad Deum tendente, non condonaretur ſceleris mulcta. Sed quid multis de iis diſſerimus, ipſum hunc Moſem ſeruum, ac ſummum Dei cultorem ſilentio prætereundo? illum, inquam, magnum, & qui tanto honore à Deo dignus habitus eſt, ut illud audiret, Noui te præter cæteros omnes, & inueniſti gratiam in conſpectu meo. hic, cùm de aqua contentio eſſet, nec ullius alterius rei gratia, niſi quòd ſolùm populo murmuranti ob penuriam aquæ dixiſſet, Num ex hac petra educam uobis aquam? huius ſolius rei cauſa ſtatim ei Deus minitatus eſt, dicendo,

dicendo, In terram, quam recepi me uobis daturum, non intrabis. quæ erat tum ex his promiſsionibus, quæ factæ erant Iudæis, princeps ac primaria. Cùm igitur uideam hunc ueniam deprecari, nec tamen eam conſequi, cùm, inquam, uideam huic nullam ueniam, ob tot ac tanta egregia facta, dari, ſolùm propter breue illud dictum, non'ne planè perſpicio illam ſeueritatem Dei, quam deſcribit Apoſtolus? non'ne & illud uerum eſſe mihi patiar perſuaderi, Si iuſtus uix conſeruabitur, impius & peccator quo tandem in loco comparebit? Sed quid ego hæc commemoro? Eli ſacerdos, etiamſi uita eius nullum in crimen eſſet unquam uocata, tamen quòd filios ſuos non aſperius obiurgaſſet, tantum ſtomachum mouit patientiæ diuinæ, ut contigerit, cùm Allophili bellum in Hebræos mouerent, ut & illi ipſi illius filij è medio tollerentur, & uniuerſus populus profligaretur. circa arcam autem ſacri Dei Teſtamēti, ea acciderent, quæ ne audita quidem unquam antea fuerant. nam quam licitum non erat, neque Iſraëlitis, neque ipſis etiam omnibus ſacerdotibus attingere, neque etiam quiuis illud, quòd erat ipſi impo-

impoſitum recipiebat, eam impiæ manus hinc & hinc transferebant, & pro locis ſacris in fanis idolorum reponebant, in quibus compotationes, & conuiuia celebrari erant ſolita. Ac ſanè facilè hinc colligere licet, etiam ipſum nomen Dei riſui ac ludibrio tum habitum fuiſſe. poſt hæc etiam ipſum Eli quoque miſerandus finis excepit: denunciatum eſt ei, & poſteros ipſius, & illum ipſum à ſacerdotali dignitate remotum iri. quod ſanè factum eſt, licèt ſuæ uitæ gratia, nunquam eſſet ſenex reus factus. nec etiam omnino ipſorum filiorum uitia ſilentio præteribat, ſed ſæpius eos commonefaciebat, ne amplius in ſimilibus facinoribus perſiſterent, dicendo, Ne filij, ne, non belli rumores ſunt iſti, quos de uobis audio. tamen quia non eum zelum, quem par erat, contra ipſos demonſtraſſet, & ſibiipſi, & ipſis ac populo uniuerſo, tantam iram conflauit. Quòd ſi reprehenſio ea de cauſa ſuſcipitur, ut uita eius, qui deliquit, emendetur, certè uituperationem in eius ignominiam fieri, qui peccauit, cenſendū eſt. Et quāuis multis in rebus aliquis uideatur ſibi rectè agere, in paucis uerò ſecus faciat, nempe,
quòd

quòd aut unum quoddam mandatum neglexerit, aut ob aliquod facinus ſilentiũ tenuerit, aut non eum zelum, qualem diuina uoluntas poſtulat, oſtenderit, tamen ob hoc ſolum meritò reus efficitur atque pœnas luit. & ſi ignorantia aliquid huiuſcemodi perpetrauerit, nec hac ratione quidem inultus abibit. Tales igitur quàm plurimas, contra omnem inobedientiam ſententias, in ueteri Teſtamento latas eſſe, reperimus, nec leniorem etiam iis, ex nouo Teſtamento, immo longè grauiorem iudicij ſeueritatem diſco, unde illud, Seruus, qui uoluntatem heri ſui cognoſcit, nec ei ſatisfacit, multis flagris cædetur; at quem præterierit, fecerit autem ea, quæ pœna digna ſunt, leuius ſanè uapulabit. ac prorſus Chriſtus eum, qui ex ignorantia peccat, non omnino iudicat liberum eſſe à pœna, ſed grauiorem multò comminationem extendit in eum, qui cognoſcendo uoluntatem Dei, delinquit. & rurſum inquit, Cœlum & terra funditus delebuntur, dicta uerò mea non interibunt unquam. & beatus etiam Apoſtolus ait, Cogitationes ueſtras puras efficite, & omnem ſublimitatem, quæ ſeſe cõtra Dei cognitionem,

tionem effert, omnemq́; mentem,ut morem gerat Chriſto,cogite. omnẽ ſublimitatem, inquit, & omnem mentem, non hanc aut illam: & ſitis prompti ac parati ad uindicandam omnem contumaciam. Et alio in loco rurſum, Si talia patrantes, digni ſunt morte. & iterum, Qui in lege gloriaris, non obſeruando legem, Deo ignominiam inuris. adeò nihil relinquitur, quod Deus non perſequatur ac puniat. Quòd ſi putas hæc uerba eſſe, nec ita ſe rem habere, en tibi illum in Corintho, qui uxorem patris cùm habuiſſet, omni alio crimine uacans, ob hoc ſolùm, non tantùm ipſe traditus eſt Satanæ in perniciem carnis, eouſque, quoad uitium emendaret ſuũ, digno nimirum fructu pœnitentiæ, ſed & omnis ſimul Eccleſia, eò quòd non reprehendiſſet illud peccatum, in illa eadem crimina uenit. Quid uerò aliud mali fecit ille Ananias, cuius fit mentio in illo libro, quo res geſtæ Apoſtolorum memoriæ proditæ ſunt, quàm illud ipſum, quod neſcio, num tanta ira fuerit dignum? bona ſua cùm uenundediſſet, pecuniam ad Apoſtolorum pedes detulit, nonnhil de precio detrahens, atque ob
hoc

hoc ſolum illa ipſa hora unà cum coniuge morte affectus eſt; neque dignus eſt habitus, cui facultas concederetur cognoſcendi, qua'nam ratione pœnitentiã ob delictum agere potuiſſet; neque ſpacium dolendi, neque terminum pœnitendi miſer habere potuit. Adminiſter autem talis ac tantæ ſententiæ beatus Petrus, qui aliis omnibus diſcipulis antepoſitus fuit, & qui teſtimonium maius, ac beatitudinem longè ampliorem cæteris omnibus adeptus erat, cui denique claues regni cœlorum erant concreditæ, ille, inquam, cùm audiat à Domino, Niſi te lauero, non poteris meus eſſe particeps, quid de nobis miſeris futurũ eſt? quale ſanè cor, etiamſi eſſet lapideũ, metu non perſtringerent Dei opt. max. rectè facta? & uel maximè cùm nullam ſignificationem peccati, aut alicuius contemptionis dediſſet, ſed potius honore, qui herũ decebat, uſus eſſet, ac eum cultum, & reuerentiam exhibuiſſet, quam exhibere ſeruum, & diſcipulum par erat. cùm enim ſuum, & omnium rerum dominũ, ac Deum, & regem, & conſeruatorem, &, ut uno uerbo omnia complectar, uniuerſum, ſpecie ac habitu ſerui, linteo præ

cinctum.

cinctum, pedes ſuos lauare uolentem cō-
ſpexiſſet, è ueſtigiò, ſuam quaſi per confeſsionem quandam, indignitatem agnoſcens, & eius, qui ueniebat, maieſtate atque auctoritate perculſus, exclamauit, Domine tu'ne pedes meos lauare contendis? & rurſum, Non lauabis equidem pedes meos in perpetuum. hanc ob rem eiuſcemodi ei iactatæ ſunt minæ, ut niſi promptitudine ac uelocitate obedientiæ uoluntatem ſuam correxiſſet, nō illi medius fidius, illæ beatitudines, à Deo in eum profectæ, non dona, non promiſsiones, non etiam illa ipſa Dei & patris, talis ac tantæ erga unigenitum filium propenſæ uoluntatis declaratio ſuffeciſſet, ad præſentem illam inobedientiam expiandam. Sed ſi hæc omnia dicendo perſequi, quæ reperio in ueteri ac nouo Teſtamento, uelim, dies me, non exempla deficerent. Verùm tamen illud ſolum ad tractationem præſentem in medium proferre perneceſſarium fuerit, quod in magno illo ac tremendo die iudicij ad eos dicetur, qui à ſiniſtris Domini noſtri Iesv Chriſti ſtatuentur, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, & angelis ipſius. non

ideò

ideò quidem quòd alicui manus attuliſſetis, aut ſtuprum feciſſetis, aut uanitatem orationis adhibuiſſetis, aut iniuriam aliquam intuliſſetis, aut aliquid aliud ex iis, quæ uetita ſunt, leuiſsimum licèt illud eſſet, commiſiſſetis, ſed quòd bona opera neglexiſtis. Eſurij enim, inquit, nec dediſtis mihi ad edendum: ſitij, nec mihi dediſtis potum: morbo laborabam, ac in carcerem eram conditus, nec uiſitaſtis me. Cuius animum intemperantia atque libido affœminatum ac fractum non reddidit, is facilè omne peccatum effûgit; quòd ſi plurima declinat, ab uno autem ſolùm tenetur, talis non eſt temperans; quemadmodum neque ille eſt ſanus, qui una aliqua corporis affectione affligitur; neque ille liber, qui unius alicuius, quiſquis ille tandem ſit, imperio paret. Illis quidem, qui ea peccata patrant, quæ corrigi facilè poſſunt, Deus minitatur, ſe eorũ prauitates uirga correcturum, & ſcelera flagellis: at illis, qui iam ad ſanitatem reduci nequeunt, dicit, Quid amplius cædimini? omnia iam genera plagarum accepiſtis, omnia flagella, quæ correctionem adhibent, pro nihilo duxiſtis; ruina ac interitus uos deinceps

manent. Mala, quæ caſu ac fortuitò euenire ſolent, partim ob peccata accidunt, partim ut corrigantur mores eorum, qui tentantur, partim ut eos conterant atque perdant, ſicuti accidit Pharaoni: quorũ ſalus in perditis ac deſperatis rebus habetur. his enim non ampliùs plagæ, nec uerbera, ſed euerſio denunciatur. Quid enim amplius cædat eos, quorum iam & corpora & animæ flagris conciſa ſunt, nec tamen emendari, & ad frugem reuocari poſſunt? Fit etiam ſæpenumero morbus utilis, nimirum, quando erudit ac inſtituit delinquentem: & ſanitas interdum nocumento eſſe ſolet, nempe, cùm uiaticum exiſtit ad peccatum ei, qui ipſa utitur. ſic etiam & pecunia miniſtrã ſe quibuſdam ad libidinem & profuſionem præbuit: contrà, paupertas plurimos, qui ad malum propenſi erant, ad modeſtiam reuocauit. neque igitur fugias, ea, quæ non oportet, neque confugias ad quem non conuenit: ſed unum tantùm fac utì uites, ſcilicet, peccatum, & unum tibi ſit perfugium, nimirũ Deus, ad quem te, uelutì ad arcem quandam, & præſidium ex omnibus malis tuis recipito. Multi equidem priorum peccato-

rum

rum in obliuionem ueniunt, negligentes ipſa, ac flocci facientes, tanquàm nullas pœnas ſint ob ea daturi. at ille, qui iudicium Dei ſibi ob oculos omni tempore proponit, quiq́ue perſuaſum habet, omnes nos ad tribunal Chriſti conſtituros, ut unuſquiſque mercedem eorum referat, quæ in uita geſsit, ſiue boni aliquid, ſiue mali perpetrauit, hic inquam ſemper anxius eſt, & dolori animæ ſuæ medicinam adhibere ſtudens, ſeipſum reum facit, peccata ſua agnoſcendo, eaq́; Deo ſubinde confitendo, iuxta illud, Dolor meus in conſpectu meo eſt ſemper. Plurimi uerò etiamſi bellum indixerint prauis actionibus; tamen quia eorum memoriam retinent, ſæpenumero peccatum iam ſopitum ac quietum, ut repueraſcat atque reuiuiſcat, efficiunt. Nam uitium conſopitum, eſt morbus in animo saniei plenus. Peccatorum deſertio ac neglectus fit ſecundum circunſcriptionem. nã quibus conſulitur, iis dicitur; Nequaquam te relinquam, nec te in diſcrimine deſeram. at quos Deus prorſus negligit, hos deſertos, permittit deſideria carnis ſuæ facere, cogitationesq́ue omnes explere, utpote, quibus inſtitutio ac diſci-

plina nihil emolumenti amplius ſit allatura. Etenim peccatum longè grauius eſt, quàm ſit uulnus, aut cicatrix, aut plaga intumeſcens ac inflãmata. non licet malagma imponere peccato, ſicuti plagæ: neque oleum, ut uulneribus, neque hæc illi uſui aut adiumento ullo eſſe poſſunt. Maior enim eſt, inquit, uis morbi, quàm ut iis rebus remoueri poſsit. Et quanuis non uniuerſa Iudæorum gẽs peccatum admiſiſſet, nec omnis populus iniquus extitiſſet; tamen ob hoc ſæpius pœna in omnes redundauit, omneq; cor triſtitia conficiebatur, cum uideret uniuerſum populum ob unius peccatum in ſeruitutem abduci. Quemadmodum autem ſectionis aut cauterij, non medicus cauſa eſt, ſed morbus; ſic etiam & urbium euerſio, ex intemperantia delinquentium initium ſumens, Deum omni culpa liberat. accidunt enim ſæpe, ac in omnem mundũ redundant, propter paucos quoſdam mala, & ſceleris unius uniuerſus populus particeps eſt factus. Solus Achar rei ſacræ furtum fecit, tota tamen acies flagris cæſa eſt. Zambri cum Madianitis rem habuit, Iſraël tamen pœnas pependit. Et ſicuti peſtis, quæ

ubi unum hominem, aut pecus inuaſerit, etiam in omnes appropinquantes per ſucceſſionem quandam diſpergi ſolet, ita etiam hi, qui ſcelera patrant, proprium malum ad omnes deducere contendunt, ac ſummopere deſiderant, quamplurimos ſibi ſimiles fieri, quò cum malis conuerſando, opprobria effugere poſſint: & dum alius alteri morbum impertitur, omnes ſimul laborant atque ſimul etiam concidunt. Neque enim fieri poteſt, ut ignis, ſi materiem ad comburendum aptam attigerit, ſiſtatur ac cohibeatur, ne totam peruadat penetretque, & uel maximè ſi uentum ſecundum nactus fuerit, qui flãmam hinc & hinc tranſuehat: eodem modo neque peccatum, quod unum attigit, facilè eſt ſiſtere, ac continere, ne ad omnes appropinquantes progrediatur; præſertim ſi uenti maliciæ illud incitent inflammentque. Nam actiones corporis tempore, occaſione, labore, adiutore, & aliis denique rebus indigent; at animi commotiones ſine temporis mora fiunt, ſine laſſitudine perficiuntur, & ſine negotio conſiſtunt: omnia tempus aptum, omnia idoneum habent. Ac ſanè aliquando quiſpiam ex hominibus illis auſteris,

 & ob

& ob grauitatem quādam arrogantibus, temperantia ſe prædìtum eſſe fingens, ac medium locū ſæpenumerò inter illos tenens, qui ipſum uirtutis ergò beatū prædicant, mente ac cogitatione peccatum in ſe concipit. per obſcurum enim cordis motum, imaginatione ea cernit, quorū deſiderio tenetur; conuerſationem denique quādam minimè decoram expreſſit, atque in occulto cordis domicilio eui dentem in ſeipſo uoluptatem fingens, ma nifeſtè peccatum intra ſe patrat. plurima ſiquidem peccata, eo appetitu, qui ſuſci pitur de induſtria, perficiuntur: proinde corporis actiones à multis præciduntur. qui uerò ſua ſponte, & uoluntate uitiis ſe contaminant, ij ſola mentis agitatione peccatum perficiūt. utì enim umbræ cor pus, ſic etiam animam peccata conſequi ſolent; efficaces nimirum actiones effingendo. Perfectū itaq; ac omnibus nume ris abſolutum uitiū eſt, cùm quis mēte & cogitatione & opere peccat; mediū uerò cum in ea appetitione, quæ cogitatione ſuſcipitur, ſiſtitur peccatum. quare non omni ex parte pœnæ expers eſt ille, qui co gitatione delinquit, ſed quatenus abeſt à malo, eatenus etiam ipſi de moleſtiis demetur.

metur. Illum quidem, qui receptus cum ſit in collegium fratrum, deinde profeſſionem aſpernatur, ſic oportet ſtatuere, ſe in Deum deliquiſſe, coram quo, & per quem receperat, ſe pacta profeſsionis ſeruaturum. Si uerò in Deum aliquis peccauerit; quis, quæſo, pro eo preces fundet? Qui enim ſe Deo totum dicat, deinde aliud genus uitæ ingreditur, ſacrilegus efficitur, dum ſeipſum à diuino cultu abducit, & donum Deo iam dicatũ aufert: cui generi hominum æquum eſt ne ullus unquam aditus ad fratres pateat, etiamſi ſolius tecti gratia acceſſerint. nam lex Apoſtolica apertè nos iubet, omnem inordinatum uitare, nec cum eo coniungi, ut pudore coram omnibus ſuffundatur. Sic & roſa à principio ſine ſpinis prodierat, ſed pòſt ad pulchritudinem floris uepres acceſsêre, ut haberemus oblectationem ſummo cum dolore coniunctã, memores peccati, ob quod ſpinas & tribulos nobis terra producere iuſſa eſt. uerùm prauitas perturbationum, quæ ex ignorantia Dei fit, reprobam nobis affert huius cognitionem. Magnus ille athleta Iob cùm uarias atque diuerſas tentationes ſuſtinuiſſet, non erat neſcius, unde hæ ma-

narent. proinde dicebat, Sagittæ Domini corpori meo infixæ ſunt; quarum ui rus penitus exhaurit ſanguinem meum. Dauid autem cum ex anima laboraret, ipſe ſeipſum plectebat, ſeſe omni genere ſuppliciorum, per modum cuiuſdam con feſsionis afficiendo. Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, inquit, & firmaſti ſuper me manum tuam, ideò non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ, non eſt pax oſsibus meis, à facie peccatorum meorum. Ac mihi quidem uidentur illæ ſagittæ, de quibus hîc ſermo eſt, ſpirituales eſſe, uel potius ipſa uerba Dei, quæ animam ipſius pungunt, atque uulneribus conficiunt, quæque ipſam conſcientiam excruciant, cùm ille tantus uir ad tam turpe facinus deſcēdiſſet. cum enim non eſſet bene munitus, non reſtitit ignitis telis inimici, ſed meritò clauo concupiſcentiæ uulnus in anima accepit. Quēadmodum autem diaboli ſagittas, quæ ulcera & plagas, corpori Iob iniecerant, quoniam Deo permittente ac uolente id effecére, ſagittas Domini nuncupauit, inquiens, Sagittæ Domini corpori meo infixæ ſunt, quarum uirus ſanguinem meum conſumit: ſic etiam &

Dauidem

Dauidem ueriſimile eſt, hoc loco ſagittas Domini appellaſſe, cùm eum aduerſarius, Deo opt. max. permittente, affligeret, ne in poſterum illud diceret, Nō commouebor in æternum. Nam cùm aliquando, benignitate Dei potens ac rerum omnium affluens effectus, ita ſe extuliſſet, ut non dubitaret gloriari ac dicere, Ego dixi, cùm mihi res eſſent ſecundæ, non commouebor in æternum. ea de cauſa meritò ſanè traditus eſt tentatori; qui animam illius attingens, longè maius illi damnum, quàm ipſi Iob dedit. Ego autem tres has differentias noſtræ affectionis eſſe perſpicio, quæ nos cogunt, ut Chriſti dicto audientes ſimus; ſeruitutem, inquam, mercedem, & adoptionem. Aut enim metu pœnæ uitia declinamus, & tum ſimilitudinem ſpecieq; gerimus ſeruorum: aut lucrum, quod ex mercede proficiſcitur, captantes, compendij noſtri cauſa, ea, quæ ſancita ſunt, ſeruamus; in qua parte mercenariis ſimiles efficimur: aut ob ipſum amorem, quo ſumus in eum, qui nobis legem ſciuit, gaudio exultantes, quòd digni iudicati ſumus, qui tam illuſtri, & bono Deo ſeruitutem ſeruiremus; qua ex ratione filiis

 ritè

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ritè comparamur. Neque igitur ille, qui timore perculſus mandata perſequitur, nec qui ſemper deſidiæ, ac inertiæ pœnã timet, nonnulla ex his, quæ ſtatuta ſunt, faciet, nonnulla uerò negliget; ſed uindictam cuiuſuis contumaciæ gratia æquè formidandam iudicabit. Atq; ſanè hanc ob cauſam beatus erit, utpote qui nihil eorum, quæ eum facere par erat, deſpicatui duxerit. Beatus enim, inquit, uir qui timet Dominum. quid ita? nimirum quia in præceptis eius etiam atque etiam permanere ſtudet. Verùm neque operarius quidquàm ex iis, quæ ſibi in mandatis data ſunt, negliget. quomodo enim mercedem accipiet laboris ſui, cùm pactis non ſteterit? & ſi aliquid eorum, quæ neceſſaria ſunt, præterierit, inutile reddit opus patroni. Quis uerò eſt ille, qui, damno adhuc exiſtente, mercedem perſoluet ei, qui ſibi damnum dedit? Tertio in numero poſueramus eam ſeruitutẽ, quæ ex charitate manat. Quis igitur filius, qui hoc unum ſtudet propoſitumque habet, ut complaceat patri, ac dum rebus in maioribus ipſum gaudio cumulare ſtudeat, ob res paruas ipſi mœſtitiam inferre uolet? Qui igitur magnam

gnam partem præceptorum non tenent, in quo'nam numero haberi uolunt, cùm Deo neque ut patri præſtò ſint, neque pareant utì ei, qui grandia pollicetur; nec tanquàm domino ſeruiant? quomodo uerò nobis, cùm pluris faciamus uitam uoluptuariam, quàm eam, quæ fit ex præſcripto, uitæ illam beatitudinem, & conſortium ſanctorum, ac lætitiã, qua unà cum angelis in conſpectu Chriſti exultabimus, proponere atque polliceri poſſumus? Eiuſcemodi cogitationes non ſunt profectò ſanæ mentis. Quomodo una cum Iob ero, qui ne minimam quidem afflictionem grato animo toleraui? Quomodo cum Dauide, qui patienter inimicum non pertuli? Quomodo cum Daniele, qui Deo perpetua continentia, & oratione laboris plena non ſupplicaui? Quomodo cum angelis, cùm ueſtigia eorum non ſim ſecutus? Quis eſt ex his, qui præmia certaminũ proponunt, adeò nullius iudicij, ut eum, qui ne certauit quidem, æquali corona dignum iudicet, cum eo, qui palmam maxima cum laude tulit? Quis Imperator eos, qui in prælio ne comparuerunt quidem, ex æquo cum eis ad ſpolia uocabit, qui hoſtes fuderũt?

Bonus

Bonus Deus inquies? at & iuſtus. iuſti autem eſt, unicuique pro eo, ac meritus eſt, tribuere. mandatum enim eſt literis, Beneficentia ac benignitate complectere eos domine, qui probitatem colunt; eos uerò, qui declinant in obligationes, abducet dominus unà cum operantibus iniquitatem. Miſericors eſt, fateor; uerùm etiam & iuſtus. cordi ſiquidem illi eſt miſericordia; ſed tamē ne iuſtitiam negligit. Scisne quibus miſericordia tribuitur? Beati, inquit, miſericordes, quoniam & ipſis miſericordia impartietur. Non uides quàm magno cum iudicio utatur miſericordia? neque ſine delectu eam alicui tribuens, neque ſine commiſeratione iudicans. miſericors enim Dominus ſimul & iuſtus. Ne igitur eum una ſaltim ex parte cognoſcamus, ne'ue ipſius humanitas, occaſionem nobis deſidiæ pariat. nam tonitrua & fulmina ideò iaciuntur, ne contemptui habeatur bonitas diuina. Ille, qui ſolem exoriri facit, etiam delictum punit; qui ignē dat, etiam imbrem immittit: illa ſunt ſigna bonitatis, hæc rigoris. Ob iſta igitur eū in oculis feramus, ne & nobis illud dicatur; num nihili pendis illius ſummam boni-

bonitatem, & patientiam, neſciùs quòd bonitas diuina te ad pœnitentiam uocet? tu uerò duro, ac pœnitere neſcio corde tuo, cumulas tibiipſi iram in die iræ. At dices, Quid mihi proſunt illa recta facta, ſi ad gehennam condemnabor, fratrem meum ſtultum nominando? Quam mihi utilitatē affert illud, quòd multis à rebus liber ero, ſi una res me in ſeruitutem redigit? Qui enim peccatum patrat, inquit, ſeruus eſt peccati. quem fructum feret uacuitas doloris ei, cuius corpus uno aliquo morbo affligitur? Qui enim uoluntatem Dei facit, ſed nō ita ut eius uoluntas fert, nec ex amore, quo in Deum eſt, hoc facit; huius ſtudiū & operam Deus inutilem ducit, nihilique facit. hinc illud, Amen dico uobis, quòd mercedem ſuam accipient. Proinde ſi tui primi ortus memor non es, ex eo precio, quod pro te pependum eſt, aliquam dignitatis tuæ capito notionem: Reſpice, amabò, ad precium, quo redemptus es, & tuam agnoſcito dignitatem. Precioſo Chriſti ſanguine emptus es, ne fias igitur ſeruus peccati. Cognoſce, quæſo, tuam dignitatem, ne ſimilis efficiaris brutis animantibus. Quo

modo

modo enim ſeruis ueſtris imperabitis, cùm ipſi libidinibus nociuis atque bellui- nis, ueluti mancipia quædam ſeruiatis? quomodo filios ueſtros corripietis, cùm ipſi uitam inordinatam atque admoni- tionem non ferentem, degatis? Perinde enim ac ego neceſsitate adſtringor, & miſerum me, ſi Euangelium non prædi- cauero, & ſi dies noctesque non annun- ciauero iuſtificationes Dei, iuxta Apo- ſtolum; ita & uos idem periculum ma- net, ſi deſides eritis, aut ſi remiſsè, & ne- gligenter ea, quæ tradita nobis ſunt, ob- ſeruaueritis: & niſi ea omnia factis ipſis præſtiteritis. Sermo enim, quem retuli, inquit Dominus, ille iudicabit mundum in die illo extremo. Semper quidem de- ſiderio honeſti flagrans, & ſemper de ſpe eius potiũdi decidens, nullam aliam cau- ſam habeo de rebus futuris cogitandi, quàm mihi certò perſuadere, me pœnas ob peccata ante perpetrata perſoluturũ. Quare ſicut nos non præterit, quòd no- bis elogia ſacræ ſcripturæ, ob oculos pro- ponentur: ita etiam modeſtè ac caſtè adhæreamus dictis Chriſti, atque ſum- mo ſtudio contendamus, ſacra dogma- ta factis ipſis exprimere. quoniam ne-

ſcij

ſcij ſumus, quo die, aut qua nocte Dominus noſter ueniet. Cui honos, & potentia in perpetuum tribuatur. Amen.

DE POENITENTIA ORATIO IIII.

DVplici timore, tui cauſa afficior; aut enim mores quidam affectus expertes antegreſsi, in me crimen inhumanitatis coniiciũt: aut rurſum condolere, & ad affectus emolliri uolentem, malè afficiunt. quapropter cùm mihi hæc epiſtola exaranda eſſet, manum quidem torpentem argumentis roboraui; at faciem, quæ eo mœrore laborabat atque affligebatur, quem propter te ſuſceperat, mutare non poteram. tanto enim pudore afficiebar, ut etiam ipſum os complicare non eſſem potis, dum labia mea identidem ad fletum conuerterentur. Hei mihi quid dicam? aut cui cogitationi, in triuio præpeditus, me dedam? Cum enim ad memoriam reuoco, priorem tuam uanam ac ſtultam conuerſationem exhor-

reſco: nempe, cùm diuitiis & gloria uana circunflueres, cùm & te adulatorum magnus numerus ſequeretur, atque deliciarum uoluptas temporalis tibi affatim ſuppeteret, quam manifeſto ex periculo, & iniuſtis cenſibus tibi paraueras: & illo quidem tempore, partim regij timores ſuſpicionem tibi de ſalute mouebant; partim uerò publici tumultus lares tuos conquaſſabant. deinde cùm tẽpus illud mecum reputo, quando ingens aceruus malorum mentem tuam ad eum conuertebat, qui tibi auxilium ferret, quando nimirùm meditabundus ſeruatorem quærebas; qui timorem tuum in utilitatem conuerteret, & liberaret te, ac protegeret; quem tu, cùm ſecurus ac omni periculo uacuus eſſes, ludibrio habueras. quando in eo totus eras, ut mutares mores tuos, ſtercoribus comparando periculoſiſſimam opulentiam, & quando domeſtico obſequio ac uxoris conſuetudine prorſus abnegata, totus ſublimis ueluti peregrinus, & erro quidam agros & urbes peragrando, ad Hieroſolyma decurrebas; ubi & ipſe tecum cùm eſſem, beatum te prædicabam ob athleticos labores. quando ſeptimo quoque die inedia

te con-

te conficiens cum domino philoſophabaris; ſimul etiam & hominum congreſſus pro ratione mutationis fugiendo, quieti uel maximè ſtudens, tumultus ciuiles uitabas. Sacco autem aſpero corpus tuum compũgens, & cingulo duro lumbos adſtringens, toleranter oſſa tua conterebas; latera uerò fame caua reddens, uſque ad ſpinæ partes ſublaxa feciſti. Et faſciæ quidem mollis uſum prorſus abnegaſti. abdomen uerò intus cucurbitæ inſtar ſubtrahens, renalibus locis illud agglutinari cogebas. uniuerſam autem carnis pinguedinem euacuans, canales ac meatus ſub uentre ſitos, ſtrenuè exſiccaſti. uentre autem per inediam contracto; partes coſtales quaſi quandã tecti eminẽtiam, umbilici partibus adumbraſti, ac toto organo contracto, totis noctibus Deo confitendo lachrymarum riuis barbæ pilos madefaciebas. Sed quid opus eſt omnia hæc numerando perſequi? repete memoria quàm multis ſanctis oſculum dederis, quàm multa ſacra corpora amplexus ſis, præterea, quot pij homines manus tuas ueluti immaculatas contrectauêre, quot ſerui Dei tanquàm cultum tribuentes, ad genua tua ſeſe & proiecerunt, & comple-

xi ſunt. At horum omnium quis finis? Rumor, qui ſparſus eſt de adulterio tuo, ſagitta uelocius peruolans, aures noſtras ſauciat, acutoque ſtimulo uiſcera noſtra perpungit. quæ, obſecro, tam artificioſa præſtigiatoris uerſutia, ad tam nefandũ facinus te perduxit? hei mihi quàm te perplexa diaboli retia conſtrictum, & ad uirtutis actiones exercendas immobilem reddidere? ubi'nam, quæſo, eſt illa prædicatio noſtra de tuis laboribus? at fortaſſis dicet aliquis, rumori non eſt fides habenda? uerùm quomodo? non'ne ex manifeſtis argumentis iis rebus fidem adhibuimus? ſiquidem confugientes ad Deũ animas, horrendis iuramentis aſtrinxeris, cum meritò illud, quod eſt ſupra negationem nõ, diabolo ſit attributum: itaq; ſimul etiam periurij pernicioſi ſponſor fuiſti; corrupta exercitationis forma, & Apoſtolos, & ipſum Dominum turpitudine fœdaſti; dedecore affeciſti caſtitatis gloriationem; uituperaſti temperantiæ profeſsionem; facti ſumus captiuorum tragœdia, à Iudæis, & Græcis in cœna res noſtræ repreſentãtur; diſcidiſti ſtudia monachorum; ſincerioribus tantùm timorem incuſſiſti, ut adhuc ſuſpi-

ciant diaboli potentiam. Eos,qui nullarum erãt partium, ad proteruitatis æmulationem tranſtuliſti, diſſoluiſti, quãtum in te fuit, Chriſti gloriationem, qui dixit; Confidite, ego uici mundũ, ac eius principem. miſcuiſti patriæ craterem infamiæ, reuera illud prouerbium in actũ protuliſti, Inſtar cerui ſagitta ictus ſum in epar. Sed quid tum poſtea, non'ne cecidit fortitudinis turris? non'ne in uituperationem uenerunt conuerſionis medicamenta? non'ne intercluſus eſt aditus ad ciuitatem refugij? ne, quæſo, in profundo demerſus,in malis perſiſtas,ne tibi ipſi manus afferas. nouit Dominus erigere labentes ac in priſtinum ſtatum uindicare. ne procul fugias, ſed ad nos te recipito; ſuſcipe rurſum iuueniles labores, ſecundariis rectè factis uoluptatem ridiculam ac nihili diſſoluẽs. referto animum ad illius ſummi diei finem, qui tam proximè ad uitam noſtram acceſsit. uideto quomodo Iudæorum & Græcorum filij ad pietatem, ac diuinum cultum cõpellantur, & ita non omnino abnegabis mundi Seruatorem, ne horrendiſſimam illam ſentẽtiam excipias; Non noui uos, qui'nam ſitis. Vnius uiri Ioannis prædi-

catio erat, omnes tamen ad agendam pœnitentiam pertraxit; tu uerò & per prophetas doceris, qui iubent nos lauari, ac mundos eſſe: & pſalmis admoneris, in quibus ſcriptum eſt, Accedite ad ipſum, & illuminabimini: & ab Apoſtolis illud prædicari audis, Pœnitentiam agite, & ſacra lotione abluatur unuſquiſque ueſtrûm, in nomine Domini noſtri IESV Chriſti, in remiſsionem peccatorum, & accipietis Spiritum ſanctum, qui uobis eſt promiſſus: & ab ipſo Domino reciperis dicente; Venite ad me omnes, qui defeſsi eſtis, ac onere preſsi, & ego reficiam uos. cunctaris tamen, deliberas, atque moram trahis? à puero catecheſi imbutus, nondum ueritati acquieſcis? ſemper diſcendo, nondum ad cognitionem perueniſti? omni tempore uitæ tuæ periculum facis, ad ſenectutem uſque indagas, quando fies, obſecro, Chriſtianus? quando te agnoſcemus ut noſtrum? Superiore anno, præſens tempus expectabas, nunc rurſum futurum præſtolaris; uide amabò ne tibi longiorē uitam promittas: neſcis enim quid ſequens dies pariet. noli tibi ea promittere, quæ in tua manu non ſunt. ad uitam te uocamus, ò

homo,

homo, cur igitur fugis uocationē? ad bonorum participationē te accerſimus, cur negligis donum? regnum cœlorum patet, qui accerſit mendax non eſt, uia etiam facilis & expedita, non tempore, non ſumptu, non labore opus eſt. quid cunctaris? quid tergiuerſaris? quid iugum times, ueluti iuuencula quædam, quæ iugum nondum experta ſit? non atterit, crede mihi, ceruicem iugum illius, ſed gloria afficit. non enim collo alligatur, lignum à iugo propendens, ſpontaneum eum, qui trahat, requirit. Vides in crimē uocari Ephraim, quòd perinde, ac iuuenca quædam æſtro percita, ſine ordine oberrans, legis iugum detrectaſſet. ſubiice indomitam ceruicem tuam, ſis iumentum Chriſti, ne dimiſſo iugo, uitamque liberam degens, feris diripiendus exponaris. ſi aurum in pauperes erogarem, non ſanè diceres mihi, cras ueniam, & cras dabis, ſed iamiam expoſceres, largitionemque urgeres, atque iniquo animo ferres procraſtinationem. cum uerò nō materiæ illuſtrem colorem, uerùm animæ puritatem, magnorum ille donorum largitor tibi offerat, excuſationes prætendis, cauſasque enumeras. ſi

 ſeruus

ſeruus hominis eſſes, & propoſita eſſet ſeruis libertas, nonne ad ſtatum diem accurreres, patronos conduceres, & iudicum auxilium implorares, omni denique conatu, ac omnibus uiribus id unum enitens, ut in libertatem uindiceris? & ad extremum etiam ipſam alapam ſummam ſeruorum plagam pro libertate perferres. Cùm autem te, qui es mancipiũ non hominum, ſed peccati, præco ad libertatem uocat, quo te in libertatem aſſerat, & ciuem æqualem angelis faciat, filiumque te Dei per gratiam adoptatum atque hæredem bonorum Chriſti declaret, nondum tamen tempus eſſe dicis, ut ea, quæ dantur, ſuſcipias. ò praua impedimenta, ò turpem & prophanam occupationem, quouſque tandem uoluptates iſtæ tuæ, quouſque deliciæ durabũt? multum iam tempus uiximus mundo, uiuamus reliquum nobis etiam ipſis. Quid quæſo, cum anima conferri, quid regno cœlorum comparari poteſt? quis magis fidelis conſiliarius tibi, Deo? quis prudentior, ſapiente? quis utilior, bono? quis creatore, coniunctior? neque è re Euæ fuit, quòd conſilio ſerpentis parêre maluerit, quàm diuino? ò ingẽtem uer-

borum abſurditatem, non eſt mihi, inquit, ocium, ut ſanus fiam: nondum oſtendito mihi lucem, nondum me in gratiam regis ponito. non'ne hæc palàm dicis? immo etiam his longè abſurdiora. Tu quidem ſi mulctatus eſſes, & reipub. eo nomine aliquid deberes, æris autem alieni ſolutio in aliquod tempus nouis tabulis reis prorogaretur; deinde eſſet quiſpiam, qui calumnia exortem te huius conceſsionis ac beneficij facere uellet, ægrè ſanè ferres, ac ingentem clamorem ederes, tãquàm, qui pertinente ad te cõmunis beneficij parte ſpoliareris. Quum autem nõ ſolùm remiſsio præteritorum, ſed etiam munera futurorum prædicentur, temetipſum tali iniuria afficiens, qualemne inimicus quidem tibi attuliſſet, putas longè melius tibi proſpectum eſſe, qui non ſuſcipis remiſsionem, uerùm ære alieno obrutus, mortem oppetis. Quanuis multa ſint tua peccata, ne tamen eam ob cauſam animo cadas, atque deſperes. nam ubi abundauit peccatum, ibi etiam gratia ſuperabundauit, ſi modò eam ſuſcipere paratus ſis. Sin uerò pauca, & uilia, nec morte digna ſunt tua peccata, cur ſolicitus es de futuro,

qui præterita ſatis forti animo pertuliſti? nunc quaſi in trutina animam tuam ſtare puta, quæ hinc ab Angelis, illinc à dæmonibus diſtrahatur. quibus itaque te dabis? quid apud te palmam feret, uoluptas'ne carnis, an animæ ſanctificatio? uſus'ne præſentium, an futurorum deſiderium? num Angeli te aſſument, aut detinebunt, qui detinent? In exercitu Imperatores, teſſeram ac ſignum iis, qui ſub eis ſtipendia merent, dare ſolent, quo & amici facilè ſe inuicem reuocent, & hoſtium, ſi illis in conflictu permixti fuerint, facilis ad cognoſcendum diſcretio eſſe poſsit. nemo cognoſcet, noſter'ne ſis an hoſtium, niſi abditis ſignis coniunctionem oſtenderis, niſi ſignatum fuerit ſuper te lumen uultus Domini. quomodo uendicabit te Angelus? quomodo eri piet ex hoſtibus, ſi non agnouerit ſignũ? quomodo uerò tu dices Dei te eſſe, ſi no tas & argumenta eius rei non protuleris? theſaurus non obſignatus, expoſitus eſt furum prædæ, ouiculæ, cui nulla nota eſt ſine periculo inſidiæ tenduntur. Cedò, ſi quis medicus tibi reciperet, ſe arte quadam ac induſtria iuuenem te ex ſene eſſe facturum, non'ne deſiderares illam illu-

ceſcere

ceſcere diē, in qua te priſtino uigori reſtitutum conſpicere poſſes? at nunc cùm pœnitentia promittat animæ tuæ uelut noui germinis renouationem, quam tu ueterem effeciſti, & prauitate rugoſam ac maculatam reddidiſti; contemnis benefactorem, & promiſsionem non excipis, nec deſideras uidere magnum illud promiſsionis miraculum: nimirum quomodo ſine matre renaſci ſoleat homo, quomodoque ſenio confectus & fraude cupiditatis deprauatus, rurſum iuueneſcat, ac repueraſcat, ad uerumque iuuentutis florem redeat. Tot ac tantis bonis, ò miſer, antiquiorem uoluptatem iudicas? intelligo enim procraſtinationem tuam, etiam ſi uerbis eam occultes; ipſa res clamat, quanuis uerbum nullum facias. Sine me, quæſo, inquis, utar carne ad perfruendas res turpes, uoluter in cæno uoluptatum, ſanguine imbuam manus, diripiam aliena, circunſcribam, peierabo, mentiar, & tunc pœnitentiam, ubi abſtinuero à malis, agam. at ſi bona res eſt peccatum, tuêre ac tene hoc uſque in finem; ſin uerò ei, qui illud perpetrat, noxium eſt, quid rebus pernicioſis adhæreſcis? num putas Deum non ui-

dere, quæ aguntur? num non percipit tuas cogitationes? num opem fert tuis iniquitatibus? ingenti te ſcelere aſtrinxiſti (inquit ille) eo quòd exiſtimares, me tui ſimilem fore. Tu cùm mortalis uiri amicitiam ambis, beneficiis illum ad te, dicendo, & faciendo, quibus intellexeris hominē gaudere, allicis: at quando cum Deo coniungi, ac in numerum filiorum te recipi uis, ea, quæ inimica ſunt Deo, perpetrans, & legem tranſcendendo ignominia ipſum afficiens, ex his, quibus ipſum, uel maximè offendis, cōiunctionem, ac conſortium ſperas? uide ne redemptioni ſtudendo, malorum multitudinem tibi coacerues, ac peccatum aggreges, nec tamen ueniam impetres. Deus naſo non ſuſpenditur; ne quaſi mercem aliquam gratiam æſtimes, ne'ue dicas, Bona eſt quidem lex, ſed longè iucundius peccatum. Voluptas, eſt ueluti quidam hamus diaboli, ad perniciē nos trahens; uoluptas, mater eſt peccati, peccatum autem ſtimulus mortis; uoluptas nutrix eſt æterni uermis, quæ ad tempus quidem demulcet fruentem, at poſtea felle amariores retributiones facit. Quid facis ò homo? cùm multùm ualeas

leas in agendo, iuuentutem tuam in peccatis traducis: ubi uerò labore fracta fuerint inſtrumenta, tunc ipſa ad Deum adducis, cùm iam illorum nullus ſit uſus, ſed neceſſariò labant ac torpent, ob longi temporis tabem, firmitate ac robore eorum diſſoluto. Temperantia in ſenecta, non eſt temperantia, ſed potius incontinentiæ quædam impotentia. mortuus coronis non ornatur, nec ob mali impotentiam quiſque iuſtus habetur: dũ uires ac robur ſuppetit, ratione domina re peccato: nam uirtus eſt, declinare à malo, & facere bonum. at uerò ocium agere à prauitate, neque laude, neque pœna dignum iudicatur; ſi uitio ætatis ceſſas à peccatis, imbecillitati hoc eſt acceptum ferẽdum. nos enim eos in cœlum ferimus, qui ex induſtria boni ſunt, non qui ab aliqua neceſsitate, ne mala perpetrẽt, prohibentur. Quis uerò tibi uitæ finem præſcripſit? quis terminum ſenectutis conſtituit? quis adeò fide dignus apud te futurorum uas ac ſponſor eſt? non uides pueros, ac ætate florentes abripi? Nullum tempus, me hercule, præſtitutum uita habet. quid expectas ut te tum febris ad pœnitentiam uocet, cum

neque

neque ſalutaria uerba amplius proloqui, neque quidquam auribus accipere poteris, cum in ipſo capite morbus inhabitet, non manus ad cœlum amplius tollere, nõ in pedes erigi, non genu flectere, cùm precatio erit habenda, non commodè doceri, non certò confiteri, non redire in gratiam cum Deo, non renunciare inimicitiis, & fortaſsis neque intelligentia, & animo comprehendere myſteria diuina poteris; ſi quidem præſentes ambigant, an acceperis beneficium, an aliquem ſenſum eorum, quæ fiunt habeas. Quòd ſi certò & apertè gratiam ſuſceperis, tunc talentum quidẽ habes, quæſtum uerò non affers. Criminator ille, ò fratres, ſapiens eſt ad mala perpetranda, uidet nos homines in diem uiuere; uidet omnem actionem noſtram iuxta id, quod inſtat, peragi: ideò hodiernũ diem per fraudem nobis abripiens, ſpem nobis craſtini relinquit. Quòd ſi quidem peccatum hodie nos committere non cogit, iuſtitiam tamen in craſtinum ut reſeruemus perſuadet: deinde ubi craſtinus dies illuxerit, rurſum accedit iniquus ille partium diuiſor, & hodiernum diem ſibi ipſi cedere expetit, craſtinum

uerò

uerò domino ut tribuamus concedit, atque hac ratione ſanè nos, præſens nimirum tempus per uoluptatem ſubtrahendo, futurum uerò ſpei noſtræ relinquendo, ne ſentientes quidem è uita expellit. Eiuſcemodi ego aliquando uidi aſtum uolucris ualdè uafræ, quæ ſeipſam uenatoribus cùm eius pulli facilè ob teneritudinem capi poſſent, quaſi prædam quandam paratam obiiciebat, & ante manus eorum aſsiduè uerſando, neque ſe capi permittebat, neque tamen prædæ ſpem uenatoribus adimebat, ſed ipſos uana ſpe uariè lactans, dum circa ipſam occupantur, pullis fugæ copiam, ac ſecuritatem præſtitit, deinde ad extremum etiã ipſa ſimul auolauit. caue, obſecro, ne etiam & tu ſimilia perpetraris, qui ſpe incertorum, ea, quæ certa ſunt, dimittis. uide ne ex anno in annum, ex menſe in menſem, ex die in diem pœnitentiam producendo, incurras aliquandò in diem, quam non expectabas; nimirum, quando te deficiet uita, & conſilij inopia omni ex parte te circundabit, tribulatioque nullam conſolationem admittens exiſtet; cùm medici & domeſtici de ſalute tua iam deſperabunt, & quando

denſo

denſo ac ſicco anhelitu detentus febreq́; interna uehementi laborans ingemiſces quidem ex medio corde, at qui unà tecum mœrore affligatur, reperies neminem. proferes quidem uerba mollia, ac effœminata, uerùm non erit qui aures det, ſed quidquid tũ proferes, quaſi res ſtulta, pro nihilo ducetur. Quis tum te pœnitentiæ, ex perturbatione mente captum, ac ſtupidum commonefaciet? tui mœrore conficiuntur, alieni ſpernunt atque nihili pendunt; amicus etiam ad cõmonefaciendum tardus eſt, timens ne te magis perturbet. Quòd ſi te medicus ſanitatem tibi promittendo decipiat, tu de ſanitate non deſperas, eò quòd naturà uitæ ſis cupidus. mors impendet, & qui abducunt urgent, quis te, amabò, eximet, ac ex tãtis malis eripiet? Deus'ne ille, quem contempſiſti? at hic minimè preces tuas audiet, cum & tu ipſum non exaudieris. promiſſa'ne exoluet? quaſi uero prius datis probè uſus ſis. Nemo te inanibus uerbis circunueniat. imminebit enim tibi ſubita pernicies, & mors procellæ inſtar aderit: ueniet Angelus mœſtus & horridus, uiolenter abducens ac trahens animam tuam, peccatorum

uinculis

uinculis conſtrictam, ac frequenter ſe conuertentem ad ea, quæ hîc ſunt: denique lugentem ſine uoce, cum iam lamentationis inſtrumentum ſit ſublatum, ò quàm te ipſum excruciabis, ò quantum ingemiſces, fruſtrà iam pœnitētiam ob mala conſilia agens, quando conſpexeris, hilaritatem iuſtorum, ob ſplendidam donorum diſtributionem, & triſtitiam peccatorum, qui in tenebras profundiſsimas coniecti ſunt. quæ proferes tum in dolore cordis tui? hei mihi inquies, quòd non abiecerim hoc graue peccati onus, tum cùm ſe mihi facilis deponendi occaſio daret, ſed ingentem hunc malorum aceruum attraxerim. hei mihi, quòd maculas non deleuerim, ſed peccatis inſignitus ſim. nunc ſanè eſſem cum Angelis, nunc in cœleſtibus bonis delicias agerem, ò perditum meum conſilium, propter breuem ac menſtruã peccati uoluptatem, in perpetuum omni genere cruciatus atque ſupplicij torquebor, propter carnis illecebras, in ignem æternum trador. Iuſtum iudicium Dei eſt, uocabar, nec parui; docebar, nec percipere uolui; teſtimonium afferebant mihi, ego uerò flocci pendebam. Hæc & alia huiuſce-

huiuſcemodi dices, ò homo, uicem tuam deflens, ſi antequam pœnitentiam egeris, abreptus hinc fueris. tum aut gehenna tibi erit extimeſcenda, aut regnũ uendicandum. Ego quidem lachrymas profundere ſoleo, cùm te uideo facinora turpitudinis, amplæ gloriæ Dei anteponere, & ob incontinentiæ ſuauitatẽ peccato ita inhærere, ut ſumma cum difficultate ab eo diuelli poſsis. deniq; cùm uideo, quòd teipſum illis bonis, quæ promiſſa nobis ſunt, ita orbes, ut uidere minimè queas bona illius cœleſtis Hieruſalem. ne, obſecro, ſpem ſalutis abiicias. uult enim tui miſereri iudex ac ſuã miſericordiam tibi impertiri, iuxta illũ, qui dixit, Cordi eſt domino miſericordia & iudicium. ſed ita demum tui miſerebitur, ſi te reperierit poſt peccatum humilem, contritum, ualdeq; deplorantẽ praua facinora, quæ clam perpetraſti; & ſi ſine ullo pudore publicaueris ea, ita ut roges fratrem, quo unà tecum recuperandæ ſanitati ſtudeat. Quòd ſi te omnino miſerabilem factum eſſe uiderit, eximiam ſuam miſericordiam tibi tribuet; ſin uerò cor, quod nulla pœnitentia ducitur, inuenerit, & ſpiritum ſuperbum, ac nullam

ac nullam te fidem habere futuræ uitæ, nihilque iudicium timere, tunc mulctam irrogabit. Quemadmodum enim diligens, & humanus medicus, fomentis prius ac lenimentis mollibus tumorem ſedare conatur, poſtquàm uerò uiderit molem nihil remittere, ſed acriter reniti, abiecta miſericordia ac molli curatione, ferri uſum aſſumit. nam illis Deus, quos à multis lapſibus, pro ſua ſumma humanitate cum ſuſtuliſſet ac erexiſſet, deinde illi poſt longè imbecillioribus ſe uincendos atque frangendos dederunt, minatur, prorſus ſe eis non condonaturum, inquiens, Non amplius ueniam concedam peccatis ueſtris. quibus uerbis ſignificationem nobis præbet, ſe iam ſæpius ſimilia nobis remiſiſſe. nam ſine remiſsione diuina, difficile eſt illud genus uitæ ingredi, quod eſt ſecundum uirtutem. eum enim, qui cùm quibuſdam peccatis uitam contantinaſſet ſuam, deinde uelit ad frugem redire, uult Dominus termino ueluti quodam, ea, quæ præterierunt circunſcribere, ac remediũ aliquod poſt commiſſa ſcelera adhibere, quaſi opera pœnitentiæ reuiuiſcentem. at illum, qui hæc frequenter promittit, &

frequenter iterum cadit, ut prorſus hominem deſperatũ ab humanitate ſua excludit. non enim ille, qui dicit, Peccaui, deinde in peccato perſiſtit, confitetur, ſed qui ſecundum Pſal. & peccatum ſuum agnoſcit, & illud odio habet. Vt enim nihil prodeſt ei; qui aliquo morbo laborat, medici ſtudium ac cura, ſi ipſe rebus, quæ uitam corrumpunt, operam det; ſic nullam utilitatem afferunt peccata remiſſa ei, cui condonata ſunt, ſi in eis adhuc uolutetur. Deſine itaque proximi mala curioſè inquirere; ne des ociũ cogitationibus tuis, aliena uitia inquirendi, ſed ad tuam propriam explorationem conuerte oculos tuos. multi enim ſunt, qui uident feſtucam in oculo fratris, trabem uerò in oculo proprio non conſpiciunt. noli res alienas conſiderare, ne fortè incurras in reprehenſionem alicuius, perinde ac ille Phariſæus, qui ſe ipſum iuſtum faciebat, Publicanum uerò extenuabat; uerùm nunquam ceſſes te ipſum examinare, nunquid cogitãdo deliqueris, nunquid lingua mentem ac rationem præcurrente, aberraueris, nunquid perperàm admiſeris. Quemadmodum enim fieri non poteſt, ut quis ſanitatem

tatem recuperet, morbo non immutato, aut calidus fiat, ſi non penitus quieuerit à refrigeratione; nam hæc ſe uiciſsim recipere nequeunt; ſic & eum, qui ſanctam uitam acturus eſt, oportet ab omni malo prorſus abhorrere. non enim temporis quantitate, ſed animi propoſito pœnitentia iudicatur. Qui uerò repudium improbæ uitæ remittunt, ac diuiniori ſtudent, ſeque in ea exercent, caueant ne ſeorſum, ac ſoli ſe exerceant. nam talem uitam oportet habere teſtes, quòd extra omnem ſuſpicionem prauã fuerit. Si uerò quis olim ineſcatus, aut diuitiarũ puluerem ex iniquitate ſibi cumulauit, ac mentem harum curis implicauit, aut ſcelus petulantiæ, quod difficile deleri poſſit, naturæ affixit, aut reliquis criminibus ſeipſum addixit; is dum adhuc eſt tempus, prius quàm ad perfectum interitum deueniat, grauiora onera deponat, & antequàm nauis immergatur, merces eiiciat, quas iniuſtè quæſiuerit. Pecuniæ rectè eiectæ, non pereunt iis, qui eas abiecerunt, ſed quaſi in alias naues onerarias magis tutas translatæ, hoc eſt, in uentres pauperum ſeruantur, ad portumque appellunt atque in hac uita ad-

huc permanent. Nam illæ perturbationes, quæ tempore domantur, atque uincuntur, primùm quidem tempore opus habent ad ſui emendationem, deinde fortiore, ac magis perfecto uitæ inſtituto; ſi modò quis uolet ipſarū molem ac authoritatem opprimere, atque ea radicitus euellere, quæ iam longo à tempore in anima radices egerunt. Talis erat diligens illa Niniuitarum pœnitentia, & ſapiens ac coaceruata illa tribulatio, quæ ne bruta quidem animantia ſupplicij expertia eſſe uoluit, ſed ut etiam, ipſa neceſsitate adacta clamorem ederent, excogitauit. ſeparatus eſt enim uitulus, à uacca; abductus eſt à materno ubere agnus, puer lactās non fouebatur in maternis ulnis, uoces tollebantur de omnibus miſerabiles, mutuò reclamantes ac reſonantes. partus fame preſsi, fontes lactis quærebant, matres naturali quadam affectione perculſæ, lugubri uoce fœtus reuocabant. infantes etiam fame dominante, ex ingenti eiulatu diſrumpebantur. matrum uiſcera naturali dolore tabeſcebant. ſenex inter illos, lachrymis ſe dabat, & canos uellebat ac dilaniabat ſuos. adoleſcens & in flore ætatis conſti-

tutus,

tutus, uehementer lamentabatur. pauper ſuſpiria ducebat. diues delitiarum oblitus, afflictioni, ut quæ hominem temperatum efficeret, ſeſe totum tradebat: rex ipſe ſplendorem & gloriam in pudorem tranſmutabat. deponebat enim coronam, & puluere caput conſpergebat ſuum, purpuraque abiecta, ſaccum induebat, throno alto ac ſublimi dimiſſo, miſerabiliter ad terram ſe abiiciebat; propriis & regiis relictis deliciis, cum populo lachrymas profundebat: tanquàm unus è multis erat, dum communem omnium dominum ira incenſum eſſe cerneret. Hæc eſt ſeruorum ſenſu præditorum prudentia; talis eorum, qui ſe fœdis libidinibus immerſerunt, pœnitentia, nempe ut omni tempore ætatis auſteritas & triſtitia dominatum habeat in rem ſenſibilem ac ſenſus expertem, tum in eam, quæ ex propoſito ac uoluntate ſuſcipitur, tum etiam quæ ex neceſsitate exiſtit. Ob hoc cum uidiſſet ipſos Deus ſic demiſſos & humiles factos, quaſi eos nimis ingenti miſeria afflixiſſet, & cladem eorum miſertus eſt, & uindictam remiſit, lætitiam deniq; præbuit, quòd uerè pœnitentiam egiſſent. Proprium enim hoc

eſt benignitatis diuinæ, nimirum non tacitè ac clam pœnas inferre, ſed antè eas per comminationes prædicere, ad pœnitentiam uocando eos, qui ſe ſceleribus contaminarunt. ſic enim, & his per Ionam fecit, & Iſraëli peccanti non clam euerſionem induxit, ſed eam, ſeruum ſuum, ut pro populo uota faceret commouendo, prædixit, dicens, Miſſum me fac, & delebo populum hunc. Simile quiddam etiam in euangelio, ex illa ſimilitudine, quæ eſt de ficu, diſcimus, cùm eius dominus ad agricolam dicat, Ecce tres continuos annos accedo ad ficum, quærens fructum ex ipſa, nec tamen reperio, excinde ipſam, cur enim fruſtrà terram occupat? Ad quod igitur tempus pœnitentiam differimus? non reſipiſcemus? non'ne reuocabimus nos aliquando, à cõſueta hac uita ad ſinceritatem euangelij? non ante oculos proponemus nobis diem illum domini horrendum ac illuſtrem, in quo quidem eos, qui ad dextram Domini per actiones appropinquãtur ſuas, regnum cœlorum excipiet; at eos, qui à ſiniſtris ſtatuentur, propter ſolitudinem bonorum operum, gehennæ ignis, & tenebræ perpetuæ occultabunt: ubi

ubi erit fletus, & ſtridor dentium. Sed nos peccatum quidem celeriter perficimus, tardè uerò ac ſegniter ad pœnitentiam deſcendimus. Et cœleſtis quidem regni dicimus nos cupidos eſſe; uerùm eorum, quorum opera paratur, nullam curam habemus, nec ullum laborem pro mandato domini ſubeuntes, æquales honores ac præmia cum his, qui ad mortem uſque peccato reſtiterunt, prauitate mentis noſtræ, nobis pollicemur. Suſcipiamus tandem aliquando, ſuſcipiamus curam animarum noſtrarum, ò fratres, mœreamus ob ſtultitiã uitæ antegreſſæ, decertemus pro futuris, nec amplius in hac ſocordia perſtemus; ne præſens ſemper per negligentiam amittendo, in craſtinum uerò & conſequens initium actionis differendo, reuocati ab eo, qui repoſcit animas noſtras, nec bonis operibus præparati, à gaudio ſponſi excludamur. fruſtrà tum peſſum actam uitam lugemus, cùm nihil amplius hoc pœnitentibus proderit. hoc eſt ſæculum pœnitentiæ, illud uerò retributionis; hoc operationis, illud mercedis; hoc patientiæ, illud conſolationis. Nunc auxilium Deus fert iis, qui à uita mala recedunt, tunc

horrendum in modum humanas actiones ac cogitationes examinabit, atque ponderabit. nunc longanimitate fruimur, tunc iuſtum iudicium experiemur, quando ab inferis reuocabimur, alij ad ſupplicium æternum, alij ad uitam ſempiternam, & accipiet unuſquiſque eam mercedem, quam meruit. Vobis uerò, qui ob ſcelera hominum condemnatorum luxiſtis, illud præcipimus, ſi conſpexeritis pœnitentes, propter perpetratorum abſurditatem, condolete eis quaſi propriis membris morbo affectis; ſi uerò eos pertinaces eſſe, ac ueſtram pro ipſis triſtitiam, nihili pendere animaduerteritis, exite è medio ipſorum, & ſecedite, nec immundum attingatis; ut hoc modo illi pudore ſuffuſi, propriæ prauitatis cognitionem capiant, uos uerò æmulationis Phinees, mercedem à Seruatore noſtro IESV Chriſto accipiatis, cui gloria per omnia ſæcula tribuatur. Amen.

DE IEIVNIO
ORATIO V.

IMperatores quidem cùm exercitum in aciem educunt, adhortatione ante conflictum utuntur; tanta enim uis eſt exhortationis, ut ſæpe multos etiã in ipſam contemptionem mortis adducat. Magiſtri etiam paleſtræ, & hi, qui pueros inſtituunt, cùm ſuos athletas ad ea certamina, quæ in ſtadiis ſeruntur, educunt, multa in eam ſententiam diſſerunt, quòd coronarum gratia ſtrenuè laborandum ſit: & profectò ita eos perſuadendo afficiunt, ut multi non dubitent ſanguinem ſuùm ob uictoriæ ſtudium profundere. Proinde & mihi, qui Chriſti milites ad bellum, contra eos hoſtes, qui aciẽ oculorum fugiunt, inſtruere, & athletas pietatis ad iuſtitiæ coronas per abſtinentiam præparare cogito, neceſſe eſt exhortatoriam orationem inſtituere. Nonnulli ex angelis ad eam rem ordinati ſunt, ut eos per ſingulas eccleſias, qui inedia

corpus ſuum affligunt, deſcribant. quapropter da operam, ne propter exiguam eduliorum uoluptatem, damnum tam ingens accipias, ut ab angelo in numerum eorum, qui à nimio cibo abſtinent, non referaris; & teipſum apud Imperatorem, qui exercitum luſtrat, deſertæ aciei reum ſtatuas. minus enim equidem is periculum adit, qui in acie abiecto ſcuto in fugam ſe coniicit, quàm ille, qui magnum ſcutum, ieiunium ſcilicet, abiicit. Diues es? ne tamen afficias contumelia ieiunium, à conuictu tuo illud arcens; ne'ue à domo tua, uelut ignominioſum, à uoluptate ſuperatum, ableges, nè aliquando te illud, eam ob cauſam, apud ieiunij auctorem reum faciat, multiplicemque tibi ex condemnatione indigentiam ac egeſtatem inducat; nimirum aut ex corporis infirmitate, aut ex aliqua alia triſti calamitate. Pauper ne dicta dicat in ieiunium, ut pote qui iam illud multo à tempore familiare ac contubernale habet. Mulieribus autem cibo pauco uti, ita proprium, & ſecundum naturam eſt, ut ſpiritum ducere. Pueri etiam quaſi plantæ uirides, ieiunij aqua irrigantur. Senibus familiaritas ac conſuetudo, quæ illis

cum

cum ipſo multo à tempore eſt, leuem laborem facit. labores enim, qui ex longa conſuetudine exantlantur, minore moleſtia, qui eos ſubeunt, afficiunt. Viatoribus uerò ſuccinctum & expeditum comitem ſe præbet ieiunium: utì enim delitiæ onus ipſos ferre cogunt, fruitiones uoluptatum ipſis circumferendo; ſic illos leues & expeditos inedia efficit. Ac mundi quidem militibus, pro laborum proportione, frumenti, & cibi copia augetur; uerùm inter milites ſpirituales aliter ſe res habet: nam ei, qui minus alimenti habet, maior dignitas tribuitur. Stultum ſanè eſt, ob animæ ſanitatem lætitiis non exultare, ſed mœrore potius ob ciborum mutationem confici. eſt præterea hominis nullius cõſilij, magis ſtudere uelle uoluptati uentris, quàm animæ curationi. expletio enim, apud uentrem gratiam conſequitur; at inedia magnum fructum animæ affert. Noli imitari, quæſo, Euæ contumaciam; noli rurſum conſilio ſerpentis uti, qui eſcam ſuauem carni ſuggerit; noli, cùm non ieiunas, debilitatem corporis prætendere: non enim mihi excuſationes affers, ſed ei, quem nihil clam eſſe poteſt. Ieiunare te non

poſſe inquis? at explere ſe cibo, & corpus onere eſculentorum conterere potes. atqui medici iis, qui aliquo morbo laborant, non eduliorum uarietatem, uerùm inediam ac famem præcipiunt. quomodo igitur is, qui hæc poteſt, illa ſe non poſſe prætendit? longè facilius eſt, medius fidius, uentri tenui uictu grauato noctem perferre, quàm redundantia ciborum aggrauatum iacère. niſi fortàſsis dixeris, gubernatoribus facilius eſſe nauem oneribus grauatam ſeruare, quàm leuem ac nullo onere preſſam. illam enim, quæ multis oneribus onuſta eſt, modicæ undæ impetus demergit; at illa, quæ mediocri rerum pondore grauata eſt, facilè fluctus ſuperat. Nec mihi profectò ea contentione ac tanto ſtudio opus eſſe puto, ut homines ad ieiunij obſeruantiam cohorter, quanto, nè hodie quiſpiam in ebrietatis mala incurrat. plerique enim ieiunium cùm ob conſuetudinem, tum ob mutuam quandam reuerentiam amplectuntur; at ebrietatē extimeſco, quam homines uino dediti, ueluti paternam quandam hæreditatem tuentur. Nam perinde ac hi, qui ad longas peregrinationes proficiſcuntur; ſic ſtolidi quidam

hodie

hodie ad quinque ieiuniorum dies ſeſe uino explent. Hém quid facis ò homo? nemo, qui uxorem caſtam in matrimonium ducturus eſt, pellices ac meretrices præaſſumit, ſecumque habitare facit: nam mulier honeſta ferre non poterit, ut ſcorta unà ſecum habitent. noli igitur & tu, cùm inedia corpus tuum macerare uis, ebrietatem prius introducere, ebrietatem inquam, quæ nihil aliud eſt, quàm publicum ſcortum, quàm mater impudentiæ, quàm Mænas quædam, ad omne genus turpitudinis prompta ac parata. Ieiunantem inter ſacra ſepta dominus ſuſcepit; at eum, qui crapulæ indulget ſuæ, tanquàm prophanum ac impurum abigit. Si cras ueneris, uinum adhuc olens idque putrefactum, quomodo, quæſo, crapulam tuam ieiunium æſtimare potero? non id cogites, quòd in præſentia non infundas merum, ſed quòd à uino non omnino ſis purus. equidem neſcio in quorum te numerum referam, in temulentorum'ne; an in eorum, qui inedia corpus macerant ſuum? præterita enim ebrietas te ad ſe trahit, præſens uerò fames ieiunium teſtimonio tribuit. contendit de te ebrietas, quaſi de mancipio

quodam,

quodam, nec te liberum facere uult. & meritò quidem; nam euidentes ſeruitutis notas exhibet, odorem, inquam, uini, ueluti in uaſe permanentem. Cuius, obſecro, præceptoris præſentia puerorum tumultum adeò bellè ſedat, ſicuti ieiunij conſpectus ciuitatis turbas comprimit? quis unquam procus in ieiunio apparuit? quod tripudium laſciuum à ieiunio profectum eſt? cãtilenæ meretriciæ, me hercule, ſaltationesque furibundæ repentè ex urbe diſcedunt, à ieiunio tanquàm à iudice quodam auſtero fugatæ ac pulſæ. Quòd ſi illud omnes in rebus agendis in conſilium adhiberent, nulla res profectò prohibere poſſet, quominus optimam pacem per omnem terrarum orbem traheremus: & neq; gentes, ita me Deus amet, contra ſe arma mouerent; neque exercitus manus conſererent, ſignaque conferrent; neque loca deſerta homines, qui ſcelere, & maleficio paſcuntur alerent; neque ciuitates calumniatores; neque mare piratas; denique nec uita noſtra tot ærumnis eſſet referta, ſi ieiunium uitam noſtram regeret atque gubernaret. Quis eſt, qui non intelligit, quòd nos non ſolùm ciborum abſtinentiam edoceret,

ret, ſed etiam auaritiæ omniſque uitij contemptum? hoc magnum illum Sampſonem ueluti nutrix quædam educauit. quãdo is inedia corpus macerabat ſuum, millenos ſternebat hoſtes, portas ciuitatum effringebat, leones denique ipſi robur manuum ipſius ferre non poterant; at cùm ſe ebrietati, amorique meretricio dedidiſſet, robur omne penitus amiſerat, oculiſque captus ludibrio erat pueris. Helias ieiunando tribus annis & menſibus ſex, ne plueret, effecit. cùm enim uideret ingentem iniuriam ex ſatietate naſci, inuitum ipſis ex fame ieiunium adduxit, quo peccatum eorum, quod iam extra fines modeſtiæ proceſſerat, compeſcuit; per ieiunium inquam, ueluti per cauterij cuiuſdam uſtionem, aut ſectionem quandam, malum ne longius ſerperet, effecit. ut enim indomitum cor, hominum duræ ceruicis molliret, etiam ipſe non dubitauit, eandem cum aliis afflictionem ſubire. unde, inquit, Propter hoc uiuit dominus, non erit in terra aqua niſi per os meum. Sic etiam reſtituit uiduæ filiũ cùm ieiunio fultus, contra mortem fortiter ſe geſſiſſet. Sed, quemadmodum nulla utilitas ex illa beneficentia pro

ficiſci-

ficiſcitur, quæ oſtentandi cauſa fit; ita etiã nullus fructus capitur, ex eo ieiunio, quod fit omnibus coram. nam ea, quæ oſtentandi gratia fiunt, non quærunt fructum in futuro ſæculo, ſed laudem hominum in hoc uenantur. Heliſæus autem qualem, obſecro, duxit uitam? quomodo à muliere Sunamitide hoſpicio acceptus eſt? quomodo ipſe uates alios accipiebat? non'ne olera ſylueſtria, & modica farina, omnem hoſpitalitatem explebant? Illi uerò uiri, qui colocyntidem attigerant, uitæ periculum adiiſſent, ni precibus ipſius uenenum diſsipatum fuiſſet: atque omnino uidere licet, ieiunium omnes ſanctos ad diuinam politiam, manu ueluti quadam, adduxiſſe. Eſt quædam corporis natura, quam amianton nominant, ex eo quòd igne conſumi nequeat; quæ quidem in flammam iniecta, uidetur in prunas redigi, at cum ex igne exempta fuerit, ac ſi aqua eſſet illuſtrata, lucidior multò euadit. Talia erant illorum trium puerorum corpora, quæ ieiunio naturã amianti induerant: in magna enim fornacis flamma uidebantur ueluti aurei eſſe, ſic omnem ignis noxam ſuperabant, immo auro ipſo ualidiores apparebant.

non

non enim conſumpſit ipſos ignis, ſed integros ſeruauit. ac ſanè nihil aliud ingentem illam flammam ſuſtinebat, quàm naphtha, & pix, ac ſarmenta, quæ ita eam alebant, ut ad quadraginta cubitos diffunderetur, & circumcirca omnia depaſcendo, multos etiam ex ipſis Chaldæis conſumeret. illã uehementem flammam facilè pueri inedia deleuerunt, tenuem inſtar roris aërem in tam ardenti igne ſpirantes. ignis enim ne pilos quidẽ eorum cõtingere auſus fuit, eò quòd ipſi ieiunio corpus maceraſſent ſuum. Daniel autem uir ille deſideriorũ, cùm tres hebdomadas panem non comediſſet, nec aquam bibiſſet, etiam leones ipſos, in puteum immiſſus, ieiunare docuit. nam quaſi ex lapide, aut ære, aut aliqua re ſolidiore cõflatus fuiſſet, leones ei dentes infigere non poterant; ita ieiunium corpus illius ueluti tinctura quadam ferri firmarat, ac leonibus inuictum reddiderat. Neque ſanè Moſes, uertice fumante, montem accedere, neque in caliginem ingredi auſus fuiſſet, ſi corpus ſuum prius ieiunio non armaſſet. per ieiunium etiã præcepta digito Dei opt. max. in tabellis ſcripta, ſuſcepit: & ſuperius quidem ie-

iunium legum ferendarum cauſa extitit, inferius uerò ingluuies idolorum cultui ſtudebat. quadraginta dierum, proh dolor, continuam ieiunantis ac orantis ſerui perſeuerantiā, unica ebrietas inutilem reddidit. nam quas tabulas digito Dei ſcriptas per ieiunium Moſes acceperat, eas ebrietas contriuit: cùm indignum iudicaret uates, populo temulento leges à Deo condi. Quid, quæſo, ipſum Eſaum fœdum, quid ſeruum fratris fecit? nonne unicus eſus, ob quem, miſer, primogeniti prærogatiua excidit? Quadraginta dies Helias cùm animam inedia afflixiſſet ſuam, in ſpecu, qui erat in Choreb, uidit Deum: ac ſanè ita uidit, quatenus homini dominum uidere fas eſt. Quorum artus, cedo, ceciderunt in ſolitudine? non'ne eorum, qui carnes flagitabant? quibus, quàm diu ſatis erat mā-na, & illa aqua, quæ ex petra manabat, Aegyptios fundebant, per mare iter faciebant, neque ullus eorum in caſtris aliqua inualetudine conflictabatur. cùm uerò in mentem illis ueniſſet carnium, ac uoluptatū Aegyptiacarum deſideriū eos cepiſſet, terram, quæ illis promiſſa erat, non conſpexerunt. Verùm neque ſapiens

ille Daniel uiſiones uidiſſet, ſi ieiunio per ſpicaciorem animam ſuam non reddidiſſet. ex craſſo enim alimento exhalationes quædam fuliginoſæ, nubis denſæ inſtar exhalāt, quæ eas illuſtrationes, quibus Spiritus ſanctus mētem illuminat noſtram, incidunt. Somni etiam leues, & è quibus facilè te excitare poſsis, tenuem uictum conſequi ſolent. ac ſanè ſua ſponte tales ſomni dirimuntur, cùm cogitationes magnis de rebus habentur. nam qui tam graui ſopore detentus eſt, ut, diſſolutis ipſius membris, locus ſit abſurdis imaginationibus, hunc ſomnus in quotidiano mortis periculo uerſari facit. Moſes ſecundas tabulas, in quibus leges erant ſcriptæ, accipere cùm uellet, ſecundario ieiunio corpus macèrauit ſuū. & niſi cùm Niniuitis etiam animantia rationis expertia ſimul ieiunaſſent, profectò minas euerſionis non effugiſſent. Magnas, me hercule, utilitates ieiunium humano generi affert. hoc enim decretum illud diuinum de excindenda Niniue reuocauit. tribus totis diebus in illa ciuitate prædicatum fuit, fore, ut funditus deleretur: uicit tamen euerſionem, ad Deum immortalem conuerſio: nam illæ

euerſionis minæ, ubi ad Deum ſeſe conuerterunt, conquieuêre: & quanuis Ionas animo candido, & uero, interitum ac ruinam ciuitatis prædicaſſet, ieiunio tamen illi minas ſiſterunt, medicamentoque confeſsionis atque ſupplicationis ſalutem ſibi pepererunt. Quis, obſecro, facultates ſuas ieiunando imminuit? numerando percenſere hodie, ea omnia, quæ intus ſunt, & paulò pôſt idem ſi feceris, cognoſces profectò rerum tuarum inedia nullam diminutionem factã eſſe. neque enim ullum animal mortem deflebit ſuam, neque ſententia atrox aduerſus animantia ab implacabili uentre ulla feretur. quieſcet præterea coquorũ gladius, menſa etiam iis, quæ ſua ſponte terra producit, contenta erit. Ad illud autem graue, ac uenuſtum problema Encratitarum, qui quærunt, cur non omnia comedam? illud reſpondeatur, Quoniam etiam excrementa noſtra execramur. nam ex dignitate ſui, olera herbarum nobis ſunt loco carnis. quemadmodum enim in oleribus peſtiferum à ſalutari ſecernimus: ſic etiam in carnibus ab utili noxium ſeparamus, ſiquidem ut cicuta eſt olus, ita uultur caro.

ro. ſed tamen nemo unquam ſanæ mentis carnem canis attinget, niſi ingenti ali qua neceſsitate aſtrictus: ſiquidem fieri non poteſt, ut eam comedendo legem non tranſgrediatur. Quietum aliquando redde, quæſo, coquum tuum, concede ocium menſæ ſtructori, ſiſte manum eius, qui tibi eſt à poculis, quieſcat etiã is, qui uarias placentas ac bellaria parat: conquieſcat denique aliquando domus ab infinitis tumultibus, & à fumo ac nidore, tum etiam ab iis, qui ſurſum ac deorſum curſitãt, & uentri ueluti implacabili cuidam domino miniſtrant. det uenter uacationẽ ori, tribuat nobis quinque dierum inducias ille, qui ſemper expetit, nec unquam ceſſat: hodie accipit, cras eius in obliuionem uenit. cùm repletus eſt, de abſtinentia diſputat: at ubi alimentum ex ipſo efflauit, dogmata ex animo effluunt ſuo. ſed iam dicendi finem faciam, ſi me prius apud regem illum, qui nobis res incurabiles imperat, excuſauero. amabò, mi Tranquille, parce nobis, cùm tantas res poſsideamus, quantæ hodie nobis, ſi comedere eas uellemus, non ſufficerent. Sufficit enim nobis, ut par eſt, ars coquorum; at gladius

eorum nullum habet cum ſanguine commercium. Præſtantiſsima apud nos edulia habentur, herbarum cohors, cum modico pane, & uino flacceſcente, ita ut neque ob ingluuiem ſenſus noſtri ſtupeſcãt, neque præ delitiis, munia ſua negligant. Quemadmodum enim in indumentis, uſum ac utilitatem eorum ſpectamus, ſic in alimento panis, neceſsitatem famis explebit, & aqua ſitim hominis ſani reſtinguet: ex leguminibus uerò obſonia, robur corporis ad neceſſarios uſus conſeruare poterunt. In comedendo autem rabioſa ingluuies non eſt detegenda, ſed omni in loco conſtantia ac manſuetudo, & à uoluptatibus continentia, conſeruetur. Sed quid ago? cùm enim magnitudinem eorum, quæ dicta ſunt, conſidero, me longius prouehi animaduerto: cùm autem rurſus ſapientiæ, quæ in operibus elucet, uarietatem contemplor, initium narrãdi uix feciſſe me exiſtimo; ſimulq; illud etiam mihi perſuadeo, non eſſe inutile hîc nos diutius cõmorari: qua enim in re id, quod reliquum eſt ad ueſperum temporis, melius contereretis? non uos urgent ij, qui ad cœnam uocant, non conuiuia expectant. proinde ſi placet, ieiu-

nio

nio corporis ad animorum lætitiam utamur; ſæpe corpori miniſtraſti ad uoluptatem, hodie animo indulge, ac oblecta te in domino, qui tibi id, cuius deſiderio animus tuus tenetur, concedet. quis enim fructus eſt corpus inedia affligere, ſi animum infinitis uitiis refercias? qui autem malum non patrat, at in ocio eſt, qua, obſecro, non utitur futili & uana oratione? quæ tandē aliena & abſurda non audit? ocium nāq; ſine Dei metu, improbitatis magiſter eſt his, qui rationem nullam habent temporis. Atque ex iis quidem, quæ à me commemorantur, aliquid fructus fortaſſe percipietis; ſin minus, at certè ex hoc noſtro ſermone uobis à peccando licet deſiſtere. Itaque diutius uos hîc remorari, aliud eſt nihil, niſi uos diutius à malis abducere, & ad cœleſte illud regnum, quaſi manu ducere, cuius utinam omnes participes ſimus, benignitate & gratia IESV Chriſti, cui ſoli gloria, & cultus, in ſempiterna ſæcula. Amen.

DE INSTITVTIONE & admonitione

ORATIO VI.

SI poſt tot exhortationes, quibus & præterito tempore apud uos uſi ſumus, & per has ſeptem ieiunij hebdomadas euãgelium, hoc eſt illuſtre teſtimonium gratiæ diuinæ, noctes dieſque teſtatum uobis facere non deſtitimus, nihil nos profeciſſe conſtat, qua ſpe freti, obſecro, hodie apud uos uerba faciemus? cùm & agricola, ſi priora ſemina, quæ ſparſit, non prodierint, tardior eſſe ſoleat, ut rurſum iiſdem aruis alia mandet. Quare & ipſe, quod uos celatum eſſe nolim, in ſilentio permanſiſſem, ſi exemplum Hieremiæ non extimuiſſem: qui cũ ad populum dicto non audientem, uerba facere nollet, ea perpeſſus eſt, quæ ipſe recenſet, uidelicet, quòd in uiſceribus eius, ignis quidam exortus erat, quo omni ex parte diſſoluebatur, nec uim illius

lius ferre potuit. Cùm autem uirtus ſermonis, natura ipſa ea ſit, ut neque eas res, quæ in lucem proferri debent, obſcuritate inuoluat, neque ſit ſuperflua ac uana temerè rebus circunfluens, non eſt ſatis, ſemel multis de rebus dixiſſe, ne aliquando ſermonis breuitate, inutilia ea appareant, quæ magno ſtudio conquiſita ſunt. mens enim omnia ſimul comprehendendo debilitata, idē patitur, quod & uenter ſolet, qui propter exuperantiā cibi, ea, quæ in ipſum tranſmiſſa ſunt, concoquere nequit. Nam ea diſciplina, quæ uiolenta eſt, diuturna eſſe non ſolet: at ea, quæ cum delectatione quadam & iucunditate percipitur, neſcio quomodo firmius animis noſtris inhæret. ob eam etiam cauſam Spiritus ſanctus, delectationem, quæ ex concentu proficiſcitur, ipſis doctrinis immiſcuit; ut lenitate ac dulcedine ſoni, fructum, qui ex ſermonibus manat, ſenſim reciperemus, idque more ſapientiſsimorum medicorum, qui cùm iis, qui cibum faſtidiunt, auſteriora medicamenta bibenda præbent, melle pharmaca obliniunt. propterea etiā concinni cantus pſalmorū inuenti ſunt, quò pueri ætate, aut etiam moribus, canere

F v qui-

quidem ſibi uideantur, reuera autem animos inſtituant ac erudiant. nam ut nec equorum domitores, ſtatim effrenes pullos frenis conſtringūt (ſic enim eos retrocedere ac inſeſſores excutere diſcerent) ſed primò nonnihil remittunt, habenasq́; laxant: ubi uerò uiderint ſua ſponte impetum illum animi reſediſſe, tunc eos domant, & arte, obedientiores ut ſint, efficiunt. Qui enim diligenter ex unaquaque re fructum decerpunt, iis perinde ac magnis fluminibus, multæ omni ex parte acceſſiones fieri conſueuêre. nam modicum modico apponere, non magis in argenti, quàm in cuiuſque alterius ſcientiæ, additione ad amplitudinem ualere exiſtimandum eſt. illæ uerò res, quæ magno cum labore partæ ſunt, læto animo & excipiuntur, & diligenter cuſtodiuntur: at quæ nullo labore acquiruntur, earum poſſeſsio pro nihilo habetur. Quémadmodum igitur non ex inuidia, rerum opifex, nobis eas uitæ commoditates, quæ ſunt cæteris animantibus tributæ, eſſe noluit, ſed indigentiam rerum neceſſariarum, ueluti exercitationem quãdam ingenij fabricatus eſt; ſic etiam obſcuritatem in ſacris literis inſtituit, ob

mentis

mentis nimirum utilitatem, actionem eius excitans. primùm quidem, ut his rebus animus detentus, à rebus peſsimis ſeuocetur: deinde, quoniam ea, quæ labore parta ſunt, magis amantur, tum quòd ea, quæ longo interuallo temporis acquirimus, firmius permanere ſoleant. At quorum facilis eſt poſſeſsio, eorum uſus non magni æſtimatur. præſentia ſiquidem earum rerum, quæ in promptu ſunt, deſpicitur, nec eam ulla cuſtodia hi, qui eas res tenent, dignam eſſe iudicant. Turpe uerò eſt noxios cibos auerſari, earum autem diſciplinarum, quæ animum alunt noſtrum, nullam rationẽ habere, ſed ſe quaſi in torrentem quendam immergere, qui quidquid occurrit, ſecum trahit. Sicuti enim natura mellis non poteſt adeò bene ex ſermone ab imperitis, ut ipſo ſenſu guſtus, percipi; ita etiam neque cœleſtis ſermonis utilitas, tam efficaciter diſciplinis tradi poteſt, ſi noluerimus ipſi, ſtudia ueritatis magis ac magis perpendendo, propria experiẽtia, ac uſu benignitatem domini comprehendere. cùm enim dicat benigniſsimus Deus & conſeruator noſter Iesvs Chriſtus, Venite ad me omnes, qui labores

res exantlaris, & oneribus opprimimini, & ego reficiam uos. periculoſum eſt repellere eos, qui noſtra opera ad Chriſtũ contendunt, quique iugum illius ſalutare ſubire nolunt. Anteacta autem uita, eorum, qui accedunt, penitus cognoſcenda eſt, ac iis quidem, qui aliquid iam antea boni geſsêre, diſciplinæ magis perfectæ tradendæ ſunt: eos uerò, qui ex aliquo improbo genere uitæ egreſsi, ad magis exactam, nempe cognitionis Dei uitam deſcendunt, diſcernere oportet, quibus moribus ſint, ac etiam atque etiã uidere, ne ſint inconſtantes, ac in commutando genere uitæ faciles. nam taliũ commutatio facilè in ſuſpicionem uenit, quique præter hoc, quòd nihil ſibiipſis utilitatis afferunt, inſuper auctores ſunt aliis noxæ. cùm autem omnia cura & diligentia facilè corrigantur, & timor Dei cunctas prauitates longè exuperet, nec de iis ſtatim deſperandum eſt, ſed deducendi ſunt ad ea gymnaſia, quæ illis reſpondeant, & ex tempore, ac laborioſis certaminibus, periculum faciendum eſt, eorum iudicij, ut ſi quam conſtantiam in ipſis ineſſe inueneri mus, ſine periculo ipſos recipere poſsimus. ſin minus,

nus, cùm ſint adhuc extra monaſteria, reiicere, ita, ut nullo nocumento, eorum uitæ periculum, ſocietati fiat. Qui uerò ab illuſtri aliquo genere uitæ, exemplo domini ad humilitatem contendit, huic præcipere oportet, ut ſit ueluti aliquis è numero eorum, qui ab hominibus externis ignominia afficiuntur: & diligenter obſeruandum eſt, an eum omnino non pudeat, operã nauare Chriſto. at eos, qui, cum iugo ſeruitutis ſint obſtricti, ad collegia confugiunt, prius bene commonitos propriis dominis par eſt remittere, exemplo beati Pauli; qui ubi genuiſſet per euangelium Oneſimum, Philemoni ipſum remiſit, illi quidem perſuadens, iugum ſeruitutis, ſi quis domino ſuo omnino complacere ſtudeat, hominem regno cœlorum dignum efficere; hunc uerò admonens, ne ſolùm ei eas minas remitteret, quas iactarat, ſed ut etiam meliori eſſet in eum animo. quòd ſi contigerit prauus dominus, iniqua, & illegitima in mandatis dans, & ſeruum cogens, ne præcepta Dei ueri Domini noſtri IESV Chriſti teneat, pro uiribus enitendum eſt, ne Dei nomen per ſeruum illum malè audiat, ſi quid perpetraret

traret

traret quod Deo non probaretur. certamen autem illud perficitur & rectè ſe habet, aut quia ſeruus ille præparatur ad tolerandas eas afflictiones, quibus affligitur; eo quòd magis parêre Deo, quàm hominibus oporteat; aut quia illi, qui ipſum ſuſcipiunt, eas tentationes, quæ ipſis propter illum inducuntur, ſuſtineāt: illos uerò, qui matrimonio cùm ſint deuincti, ad hoc genus uitæ ſe recipiunt; percunctari oportet, an mutuo conſenſu id faciant, iuxta Apoſtoli præſcriptum; & ſic multis teſtibus præſentibus, recipiendus eſt ille, qui ſe confert. quòd ſi altera pars diſſenſerit, & contrà iuerit; minoris ducens reconciliationem cum Deo, tum in mentem ueniat Pauli, qui ait, In pace uocauit nos Deus. Qui igitur rebus propriis, eo animo ut Chriſtū ſequeretur, uale dixit, is eas res, quæ ad ſe pertinent, ne deſpiciat ac pro nihilo putet; ſed elaboret, ut ea, omnibus diligentiſsimè collectis, quæ iā Deo quaſi conſecrata ſunt, omni cum reuerentia adminiſtret: uel ipſe, ſi poteſt, & ſcit, uel per eos, qui ſunt electi, non ſine multa inquiſitione. ſcire enim debet pericuſoſum eſſe, eas res, aut ſuis relinquere,
aut

aut earum procurationem cuiuis homini committere. nam ſi is, qui regiarũ poſſeſsionum curam ſibi concreditam habet, quanuis nihil ex partis iam rebus ſemoueat, ſed negligẽtia quadam ea, quæ acquiri potuerant, non acquirat, crimine non uacat: quàm, quæſo, eum condemnationem expectare par eſt, qui negligenter ac remiſsè, eas res, quæ domino dicatæ ſunt, adminiſtrat? Nam mundo repudium remittere, non eſt res corporis negligere, ſed animam à peſtifero conſenſu cum corpore abducere, & eſſe extorrem, ſine domo, ſine re familiari, ſine amicis, inopem, uitæ non ſtudioſum, à negotiis abhorrentem, ab omnibus cõmerciis alienum, humanarum doctrinarum rudem, paratum denique eas formas in corde ſuſcipere, quæ ex diuina doctrina imprimuntur. Præparatio autem cordis nihil aliud eſt, quàm obliuione perpetua delere eas doctrinas, quæ ex praua conſuetudine ipſum præoccuparant. Primùm igitur omnium danda eſt opera illi uiro, cui Deus cordi eſt, ne ignoret, quomodo ſermone uti debeat; ſed & ſine contentione interroget, & ſine ambitione reſpondeat, ne'ue eum interpellet,

pellet, qui cum ſermonem confert, & uel maximè ſi quid præclari in medium proferat: neque ſtudeat ad oſtentationem loqui, uerùm certum modum tum dicendi, tum audiendi ſibi definiat. Diſcendum eſt autem abſque ullo pudore, & docendum ſine inuidia. & ſi quid ab altero hauſerimus, idipſum non eſt celandum, ſicuti improbæ mulieres ſolent, dum ſpurios partus ſupponunt, ſed grato animo auctor dicti prædicandus atque aperiendus eſt. Vocis uerò tonus medius eſt ſeruandus; ut neque lenitate ſua auditum diffugiat, neq; intenſionis magnitudine ſit moleſtus. id uerò, quod eloquendum eſt, prius ſecum reputet, atque ita demum ſermonem proferat. Cæterùm in congreſsionibus facilem, in colloquiis uerò dulcem ſe præbeat; ne urbanitate ſuauitatem captet, ſed cohortatio ſuauitate, ac benignitate condiatur, repulſa omni in loco aſperitate. nā ſi te prius ipſe humanum exhibueris, facilè te ferre poterit is, qui curatione opus habet. Vtilis omnino eſt nobis illius caſtigationis norma, qua uſus eſt uates, qui Dauidem uitiis ſe inquinantem, non ipſe condemnauit, ſed perſonam aliam inducens,

ducẽs, ipſum ſuiipſius peccati iudicẽ conſtituit, quò ipſe, ſententia contra ſe lata, non amplius haberet anſam increpanti ſe iraſcendi. nam ut aquæductus oſtendit proprium fontem; ita ſermonis natura cor, quod illum edit, declarat. & quemadmodum in præceptionibus medicorũ, quæ ſcitè, & cũ ratione fiunt, utilitas, quæ ex ipſis manat, uel maximè poſt factam experientiam inclareſcit; ſic etiam & in ſpiritualibus exhortationibus, ubi exitum acceperint, qui denotet præcepta, tum demum prudentia, & fructus ipſorum, quæ ad emendationem uitæ ſpectant, ac perfectio ipſa demonſtratur. Nam qui labentem erigere uult, debet omnino longè altior eſſe illo, qui cecidit; at qui ex equo prolapſus eſt, opus habet altero, qui eum extollat. non ne qui ſe cæcis magiſtris, duces ut ſibi ſint, committunt, ſeipſos uſu lucis orbant? Nam qui fratrem ſuum delinquentem cum indignatione & ira reprehendit, is non liberat eum à peccato, uerùm ſeipſum peccatis obſtringit. Summa profectò cum manſuetudine erudiendi ſunt ij, qui aduerſantur; neque debemus ob ea, propter quæ ipſi ſpreti fuimus, in

alios uehementes eſſe, neque eorum cauſa, ob quæ alium contemni uidemus, benignitatem delinquenti non oſtendere; immo, etiam tunc magis ipſum complectemur: ſic enim & proprij amoris ſuſpicionem effugiemus, & demonſtrabimus, odio nos non habere delinquentem, ſed peccatum ipſius auerſari: ſiquidem alterius cauſa, & cogitare, & laborare, encomium eſt animi amantis Chriſtum, & fratrem. Omni igitur ratione oportet eum, qui laborat, ſanare; & opera danda eſt, ut id membrum, quod ſuo loco eſt motum, in proprium locum reſtituatur. Quòd ſi in aliquo peccato permanſerit, quaſi alienum relinquendum eſt. nam ſcriptum eſt, Omnis planta, quam non plantauit pater cœleſtis, radicitus euelletur. Si enim difficulter reuocantur à ſuis propriis ac conſuetis moribus, & ſi uoluptati corporis magis ſeruire ſtudent, quàm domino, nec eam uitam, quæ eſt è religione recipiunt, nihil nobis rei cum eis eſſe debet. nos enim inter populum inobedientem, & contradicentem, illud audire didicimus: Seruans ſerua tuam ipſius animam, nec participato cum alienis peccatis.

Quòd

Quòd ſi quis auido animo ad cantandum non uenit, nec eſt ita affectus, ut ille, qui dixit, Quàm dulces ſunt gulæ meæ ſermones tui, ſupra mel equidem ori meo dulciores ſunt. & , ſi non magnam iacturam ducit otium, talis aut ſe corrigat, aut penitus pellatur; ne paruum fermentum totam maſſam inficiat. nam eos, quos communes reprehenſiones modeſtos non efficiunt, & quos ad pœnitentiam non adducit illud, quòd repulſi ſunt à precationibus: cum his neceſſe eſt nos, ea norma, quam nobis dominus præſcripſit, uti. Scriptum enim eſt, Si frater tuus peccauerit, reprehende eum, ita ut tecum ipſe ſolus adſit: quòd ſi te non audierit, adhibe unà tecum inſuper unum, aut alterum: quòd ſi ne ſic quidem audierit, dicito eccleſiæ: ſin ne eccleſiæ quidem paruerit, eſto tibi perinde ac extraneus, & publicanus. nam quod fieri iubetur in illo, etiam in hoc quadrabit: Semel appellatus fuit, coram uno & altero reprehenſus eſt, tertiò ab eccleſia: quoniam igitur teſtibus uſi ſumus contra ipſum, nec tamen paruit, in poſterum pellatur, & per totam ciuitatem publicetur, eum recipiendum non

eſſe, ad omnem conuerſationem uitæ humanæ. ita ut ex eo, quod nos non commiſceamus illi, fiat omnino pabulum diaboli. ut enim pueri, qui diſcere nolunt, cùm ipſis magiſtri, aut pædagogi plagas uolunt inferre, longè diligentius *diſcunt*; etenim ipſe ſermo ante flagella non auditur, at poſt dolores, qui flagellis incuſsi ſunt, uix non aures ipſæ aperiuntur; tum enim & auribus accipitur, & memoriæ facilè mandatur: ſic ſe etiam res habet in iis, qui diuinam inſtitutionem negligunt, & præcepta domini deſpiciunt, qui poſtquàm à Deo caſtigati ſunt, tum uix tandem ea, quæ ſemper proferebantur, & ſemper deſpicatui habebantur, quaſi primùm in ipſas aures perueniſſent, recipiunt, iuxta eum, qui dicit, Caſtigatio Domini aperit aures meas. Quemadmodum autem abſque ulla perturbatione eis, qui morbo animæ conficiuntur, medelas adhibere neceſſe eſt; ſic rurſum oportet eos, qui curantur, non in malam partem accipere pœnas, neque tyrannidem ducere, eam curam, quæ ex miſericordia, conſeruandæ animæ cauſa adhibetur: turpe etenim eſt, eos, qui corpore laborant, tantum medicis

medicis fidere, ut ſiue ſecent, ſiue adurant, ſiue amaris pharmacis moleſtent, tamen in benefactoribus eos numerent: nos autem non eodem eſſe animo in eos, qui animabus noſtris medentur, cùm ærumnoſam uitam agendo, ſalutem nobis afferant. Quoniam autem horrendum ſupplicium, eum, qui præeſt, manet, ſi non reprehenderit delinquentes: ideò ſic debet eſſe affectus, ut qui rationem redditurus ſit, uniuſcuiuſq; qui ſibi eſt concreditus. nam ſi inciderit in peccatum frater, cùm non prædixerit ipſi uoluntatem Dei, aut prolapſus, in peccato perſtiterit, non edoctus ab eo, quomodo uitam ſuam emendare deberet: tunc ſanguis illius è manibus ipſius exquiretur, utì literis mandatum eſt, & uel maximè ſi non ignorantia aliquid eorum, quæ Deo probantur, neglexerit, ſed ob aſſentationem implicans ſe peccatis uniuſcuiuſque, ſinceritatem adminiſtrationis non ſeruet. Sicuti autem præpoſitus debet ſe ducem in omnibus ſocietati prebere; ita uiciſsim eos, qui cæteros & ætate, & prudentia anteeunt, decet commonefacere præfectum, ſi in ſuſpicionem alicuius peccati uenerit. nam ſi fuit aliquid corre-

ctione dignum, ſanè & fratri, & nobis ipſis per illum opem tulimus; dum eum, qui quaſi quædam norma uitæ noſtræ eſt, & qui ſua probitate prauitatem noſtram corrigere debebat, ad frugem reuocauerimus. ſin uerò fruſtrà aliqui perturbati fuerint, certiores facti, per manifeſtationem eorum, quæ falsò illi ſuſpicati ſunt, ab omni periculo, quod eis ex eo impendebat, liberantur. non enim neſcij eſtis, omnes illos, qui aliis præſunt, ueluti ſcopulos quoſdam in mari præeminẽtes eſſe, qui impetum contrariorum fluctuum recipiunt, & circa ipſos rupti, eos, qui pòſt ſequuntur, non inundant. Ego quidem quæ optima eſſe iudicaui, & nunc expoſui, & in poſterum exponã: & quantũuis me corporis infirmitas impedire uideatur; quæ quanta mihi à prima pueritia ad hanc uſque ætatem inſit, non ignoratis; certè uidetur unà mecum eſſe enutrita, & erudit me iuxta iuſtum iudicium Dei, qui omnia ſumma cum ſapientia regit, atque gubernat. ueruntamen quoad nobis uita ſuppetit, tenemur nihil eorum in præteritis relinquere, quæ ædificationi proborum ſeruiunt. Vos autem uelim, cùm tria ſint genera ægritudinum, minimè

mè ſimiles eſſe illi, quæ ægrè curatur; neque ſupparem uos morbum prodere ei, quali infelicium quorũdam corpora ſunt obnoxia: etenim qui leui morbo laborãt, ipſi medicos accedunt; qui uerò maioribus ægritudinibus affliguntur, hi medicos ad ſe accerſunt. at qui ad incurabilem penitus atræ bilis morbũ peruenêre, hi neq; accedẽtes admittunt. hoc ipſum uos per Deum immortalem ne faciatis, ſed erudimini, ac ſitis inſtructi timore Domini Dei noſtri; ut poſsitis etiam cõſequi uitam æternam ex benignitate Domini noſtri IESV Chriſti, quem gloria, & potentia unà cum patre ſimul imperante, & ſancto ac uiuificante Spiritu, in omne tempus conſequatur. Amen.

Tomi primi finis.

D. BASILII MAGNI,

Archiepiſcopi Cæſareæ Cappadociæ, Orationũ de moribus

à Simone magiſtro ac ſacri palatij quæſtore, ex eius ſcriptis in unum congeſtæ.

Staniſlao Ilouio interprete.

TOMVS SECVNDVS.

Venetiis ex officina Iordani Zileti,
M. D. LXIIII.

ſpicies. hæ enim me ita tibi aſtrin-xere, ut ſi me inter eos omnes, qui te obſeruant, & colunt, primas partes ferre dixero, non profectò mentiar. Quem enim, per Deum immortalem, tuæ ampliſſimæ iſtæ uirtutes ad ſe non alliciant? quem in tui cultum & obſeruantiam non inducant? nam qui huc ex Polonia ad nos uentitant, ſingularem tuam in dicendis ſententiis prudentiam, eximiam in omnes humanitatem & liberalitatem prædicant, atque ſummis laudibus in cœlum ferunt. Nec tamen te exiſtimare uelim, ſolas iſtas, quas modò commemoraui, uirtutes tuas, etſi ſunt ſingulares, me ad omne meum ſtudium tibi dicandum impuliſſe. eſt aliud quiddam, quod me ad te colendum inflammauit atque excitauit.

tauit. Quid tandem? amor patriæ; cuius ea eſt uis, eaq́; natura, ut Ithacam illam in aſperrimis ſaxulis tanquàm nidulum affixam, ſapientiſſimus uir ille immortalitati anteponeret. &, ut Homerus refert,

ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
ἧς γαίης, θανέειν ἱμείρετο.

nec iniuria; nihil enim à diis immortalibus humano generi dulcius, nihil iucundius, nihil charius, omnium ſapientiſſimorum ſententia, eſt datum. Hic meus incredibilis in patriam amor, me tibi uſque adeò deuinxit, ut arctiori uinculo aſtringi nullo modo poſſim. cùm enim te uideam adeò ſtudioſè patriæ noſtræ operam dare, omnesq́; tuas curas & cogitationes ad eam ornandam conferre, non fauere tuis laudibus, teq́; ab-

ſentem omni animo complecti non poſſum. Declaraſti enim cùm aliàs ſæpe, tum proximis comitiis, nihil apud te ſalute ipſius eſſe antiquius: qua in re, cui, quæſo, ſumptui pepercisti? quem non laborem libenter exantlaſti? quas curas, ut labantem & ægram confirmares, non suſcepisti? Cùm igitur in ſalute patriæ, qua etiam meam contineri ſentio, euigilent omnes curæ & cogitationes tuæ, ego ne tam ſim impius, ut te non obſeruem, non colam, non in cœlum uſq; tollam? Pereat quiſquis uiros tales non ſimili & maiori dignetur honore. nam ſi flagitium ducimus, eum ſummo amore non proſequi, qui patri nostro opem tulit; certè tu, qui patriæ, quæ communis omnium nostrûm eſt parens, ſubuenis,

ſubuenis, ab omnibus in oculis eſ-ferendus. Veteres quidem illos ac-cepimus, qui ſeſe totos patriæ tra-didiſſent, eos in numerum deorum immortalium retuliſſe. hinc tam mul-ti dij, hinc deæ, hinc dæmones. Horum nos exemplo commoniti atq; in-ducti, non quidem ſimiles honores uiris de patria bene meritis tribuere poſſumus, (religione enim prohibe-mur) ſed hos certè tribuemus, qui & ipſis iure conueniant, & noſtrã in illos pietatem, gratumq; animum uel maximè declarent. Proinde ſic tibi de me perſuadeas uelim, Præſul ampliſſime, me ob iſtam tuam egregiam in rempub. noſtram uoluntatẽ, ita te obſeruare & colere, ut qui id ſanctius & ardẽtius faciat, quàm ego, reperias profectò mortalium neminem.

neminem, cuius meæ erga te obſer-uantiæ, ut ſignificationem aliquam darem, has orationes tibi mittendas eſſe duxi; tum etiam ut in iis, ueluti in ſpeculo quodam, iſtas tuas exi-mias laudes contempleris, etſi non-dum eas ad amuſsim expreſſeris, has ad illam ueram & perfectam gloriam, duces ſequare. Vale Præſul ampliſsime, nosq; benigni-tate tua complectere. III. Non. Septemb. M D L X I I I. Patauio.

D. BASILII MAGNI
Orationum de moribus,
TOMVS SECVNDVS,
Stanislao Ilouio interprete.

DE VIRTVTE
ET VITIO
ORATIO PRIMA.

DOMINVS noſter IESVS Chriſtus diſcipulis ſuis ait, Euntes docete omnes gentes, docentes ipſas, nõ hæc quidem ſeruare, illa uerò negligere, ſed ſeruare ea omnia, quæ in mandatis dedi uobis; hoc eſt ne minimum quidem mandatum trãſcendere. ſi enim non omnia nobis ad ſalutem neceſſaria eſſent, non etiam profectò omnia literis prodita fuiſſent, nec omnia tenere, nobis fuiſſet præſcriptum.

Nos uerò unum fortaſsis præceptum nos feciſſe autumantes, (non enim dicere auſim facientes: omnia enim inter ſe ita conſtricta, & colligata ſunt, ut exoluto uno, etiam reliqua neceſſariò ſolui neceſſe ſit) non propter ea, quæ omiſimus, irã expectamus, ſed ob rectè facta quaſi præmia quædã præſtolamur, ignari quòd ille, qui ex decem talentorum depoſito unum fortè, aut duo detinuit, reliqua uerò rependit, non probus, quòd plura perſoluiſſet, decernitur; ſed iniuſtus & auarus, quòd pauca detraxiſſet, iudicatur. Quid dico de ablatione? cùm is, cui unũ talentum concreditum fuit, quanuis illud ipſum integrum reſtituiſſet, quod acceperat, tamen eò quòd dando, nihil lucrifecerit, condemnatur. Qui toto decennio patrem coluit & obſeruauit, & unam plagam ei pòſt iniecit, non ut benefactor colitur, uerùm ut parricida dãnatur. Proinde ille, qui cùm in rectè factis magnos progreſſus feciſſet, dein ad ueterem conſuetudinem redit, non ſolùm mercede, quam ob res antea geſtas expectabat, priuabitur, ſed etiam longè grauiores pœnas pendet, quòd guſtato pulchro Dei uerbo, & cognitione myſteriorum

riorum dignus habitus, omnia prodiderit, uoluptate breui delinitus. Quapropter oportet nos, ſi modò uelimus tutò hanc propoſitam uiam uitæ conficere, coronasque ob uictoriam accipere, exhibere Chriſto animam ſimul cum corpore ea infamia, quam ex uulneribus conceperunt liberam. oportet, inquam, nos uigilantes ſemper undiquaque animæ oculos circumagere, omniaque iucunda ſuſpecta habere, nec ulli eorum animum applicare: neque etiam ſi aurum ſparſim appareat propoſitum, ac in manus eorũ, qui illud deſiderant, uenire paratum. Diuitiæ enim, inquit, ſi affluxerint, ne cor applicemini, neque ſi terra uictum producat, ſumptuoſaque tabernacula oſtentet. noſtra enim reſpub. ac uita in cœlo eſt, ex quo ſeruatorem Chriſtum ſuſcepimus. neque ſi choreæ, ſi commeſſationes, ſi conuiuia, ſi menſæ tibiarum modulis ornatæ tibi appareãt. Vanitas enim, inquit, uanitatum, & omnia uanitas. neque ſi corpora formoſa offerantur, quæ praui animi inhabitent. A' facie enim mulieris, inquit Sapiens, tanquàm à facie ſerpentis fuge. neque ſi principatus ac tyrannides, & ſatellitum aut adulato-

rum greges tibi deferantur, neq; ſi thronus altus ac ſplendidus, cui gentes ac ciuitates ſponte ſeruitutẽ ſeruiant. Omnis enim caro fœnum, & omnis gloria hominis quaſi flos fœni: exaruit fœnum & flos cecidit. in his enim omnibus tam iucundis, communis ille hoſtis deliteſcit, expectans quando ipſorum aſpectu ineſcati, à recta uia recedamus, & ad illius inſidias deflectamus. ac ſanè uerendum eſt, ne aliquando incautè in ipſas incidentes, & uſus iucunditatem nihil noxium habere rati, abditum doli hamum primo guſtu deglutiamus, deinde ab ipſo, partim ſponte, partim inuiti his rebus alligemur, & ad horrendum latronis hoſpitium, nempe ipſam mortem, ſenſim à uoluptatibus pertrahamur. Virtutes quidem ubi ex induſtria naturæ cohæſerint, noſtra bona efficiuntur, neque nos in terra laborantes deſerere uolunt, niſi ipſi ſponte eas repulerimus, alias magis prauas inducendo, ſed ad Deum accelerantes nos præcurrunt, & penès Angelos conditoris ſe collocant, atque ante oculos creatoris perpetuò fulgẽt ſplendeſcũtq;. Diuitiæ uerò, dominatio, ſplendor, delitiæ, ac omnis denique eiuſmodi turba,

quæ in dies noſtra dementia increſcit, neque unà nobiſcum ingreſſa eſt in hanc uitam, neque etiam ſimul diſcedit, ſed illud, quod quondam iuſtus protulit, in omnes homines ualet, Nudus egreſſus ſum ex utero matris meæ, nudus etiam diſcedam. Quid igitur tibi amabò utilius eſt, hanc'ne uitam temporariam eligere, ob eamq́ue æternam ſubire mortem, an electa moleſtia, quæ ex uirtutis exercitatione proficiſcitur, hac ſequeſtra uti ad uitam æternam conſequendam? Corporis quidem pondus lancis propenſione diſcernimus; at ea, quæ in hac uita primas ferunt, ſpontaneo animi iudicio diiudicamus: quod quidem ſcriptura iugum nominauit, eò quòd poſsit accipere momentum in utranque partem. Velutì, ſcortatio & temperantia tibi iudicanda proponitur, mensq́ue tua in alto throno præſidet, iudicium ſibi concreditum habens, & uoluptas quidem patrocinatur ſcortationi, timor autem Dei, partes temperantiæ tuetur: ſi igitur condemnaueris peccatum, & uictoriam dederis temperantiæ, rectè iudicaſti; ſin ad uoluptatem inclinatus, pro peccato pronunciaueris, iniquam ſententiam tuliſti;

atque obnoxius es factus illius execrationis, qui dicit, Væ uobis, qui dicitis amarum dulce eſſe, & quod dulce eſt, amarum, & qui lucem nominatis tenebras, & tenebras lucem. Quando igitur uirtus ex contrario uitio diiudicabitur, tum oſtendito iudiciorum rectitudinem in occulto animæ tuæ iudicio, & præceptum quaſi aſſeſſorem quendam tibi faciens demonſtrato, te malum odio habere, uirtutes uerò amplecti. ſi enim in ſingulis actionibus, melioribus palmam dederis, beatus eris in illa die, quando iudicabit Deus abdita hominum, iuxta euangelium noſtrum. & interim dum cogitationes ſe mutuò uel accuſabunt, uel etiam defendent, non damnaberis propter propenſionem ad mala, ſed iuſtitiæ coronis honoraberis: quibus omni tempore uitæ tuæ uirtutem coronaſti.

Quemadmodum enim ſagittarius telum ad ſcopum dirigens, neque exuperantia, neque defectu, neque etiam in utranque partem digreſſione à iaculatione aberrat; ſic etiam iudici ad iuſtitiam omnia ſunt referenda, nec perſonarum rationem eum habere conuenit: perſonam enim in iudicio cognoſcere, honeſtum

non

non eſt, neque aliquid pretij cauſa facere debet, ſed recta & imperuerſa iudicia ei ſunt proferenda. quòd ſi ei duo iudicandi erunt, quorum unus plus habeat altero, debebit ipſos adæquare, & tantum auferre à præeminente, quantum inferiorem factum eſſe eum uiderit, cui iniuria facta eſt. Alia quidem bona non magis eorum ſunt, qui ea tenent, quàm cuiuſuis alterius, qui ea conſequitur; ut pote quæ perinde ac in ludo cuborum huc & illuc transferuntur; at ſola uirtus ex omnibus bonis auferri nõ poteſt, ſemperque & apud uiuentem & mortuum permanet. Vnde etiam Solon illud noſtri ad diuites dicere uidetur, At nos uirtutem non ita diuitiis permutabimus. eſt enim poſſeſsio firma uirtutis, ſed opes iam alter & alter habet. Proinde uirtuti ſtudete ò mortales, quæ una & cum naufrago enatat, & in terra nudum exiſtentem fœlicibus honoratiorem reddit, atque ſic uitam agamus, ut nunquam nobis res præteritæ meliores uideantur futuris, neque dicamus, dies priores longè meliores iis fuiſſe. nam ſi dies præcedentes meliores fuerint ſubſequentibus, illud dicetur nobis, Tanta in caſſum per-

peſsi eſtis, res honeſtas obſcurando, ea negligentia, qua uſi eſtis in res poſteriores. Vt enim homo omnibus numeris abſolutus, rebus, quæ ante nos ſitæ ſunt, ſtudet; ita peccator ad ea, quæ à tergo ſunt, reſpicit. quod uerò maius mali argumentum eſſe poteſt, quàm à bonis ſeceſsio? & quæ prauitatis maior exuperantia, quàm irritare ac laceſſere hominem frugi atque manſuetum? nam ſumma prauitas etiam à ſeipſa diſcrepat, & malum non ſolùm bono contrarium eſſe uidetur, ſed etiam ſibiipſi. Quapropter ſicut tenebræ lucis præſentia ſuperantur, & morbus ſanitatis acceſsione, & ad uirtutem progreſsio, à rebus minimis augmētum ſumit; ita etiam prauitatis ſcaturigo, ab iis, quæ initiò imbecilla atque exilia erant, ad rem, quæ ſanari ac reſtitui amplius non poteſt, fertur. Principium uerò recuperandorum bonorum, eſt receſsio à malis. Declina, inquit, à malo, & fac bonum. ſi enim ſtatim propoſuiſſet tibi perfecta, pigrius ea aggreſſus fuiſſes: nunc uerò iis, quæ facilius comprehenduntur, te aſſuefacit, quò maiore animo ſequentia aggrediaris. ut enim in ſcala primus aſcenſus, eſt à terra diſceſsio: ita in diuina

in diuina politia, principium progreſſus, ſeceſsio eſt à malis. Quãdiu igitur unuſquiſque noſtrûm puer eſt, iucunditati huius uitæ ſtudens, nullam futuri curam habet, ſed cùm in uirum euaſerit, ac intelligentiam aſſequutus fuerit, uidet uias ſibi duas propoſitas eſſe, unam, quæ ad uirtutem ducit, alteram, quæ ad uitium. in utranque itaque partem frequenter animæ oculum coniiciens, confert ea inter ſeſe, quæ utriq; adſunt. ac peccatorũ quidem uita, omnia oſtendit in præſenti ſæculo iucunda; iuſtorum uerò demonſtrat futuri ſæculi bona. & uia quidẽ eorum, qui ſeruantur, quanto pulchriora pollicetur futura, tantò magis laborioſa exhibet præſentia; at uia uoluptaria, & incontinens, non quæ in poſterum expectanda ſit, ſed iam præſentem efficit uoluptatem. Beatus igitur ille eſt, qui uoluptatis ineſcatione, ad interitum non eſt conuerſus, & qui in utriuſque uiæ electione ad eam, quæ ad deteriora ducit, non deflexit. Beatus qui omni ſpe rerum huius mundi ſeipſum orbauit, ac in ſolo Deo omnem ſpem fixit atque locauit ſuam: ſicutì enim deteſtabilis & execrandus eſt ille homo, qui ſpem ſuam po-

ſitam habet in homine; ita omni laude dignus, qui ex Deo totus pendet. Spes enim, quæ in Deo collocatur, non ſinit ſe in alio conſtituere, neque ei auxilium ferre uult, qui interdum ſpem ponit in pecunia, & gloria humana, ac in uiribus huius mundi: interdum uerò, Deũ quaſi ſpem ſui ipſius proponit, ſed oportet uerè in Dei auxilio acquieſcere. Nullius uerò mentis, ac mundi amantes homines, cùm eos prætereat ipſius boni natura, ſæpenumero beatas prædicant res nullius momenti; nimirum diuitias, ſanitatem, ſplendorem uitæ: quorum nihil ex ſua natura bonũ eſt, non ſolùm ob id, quòd facilè ad contraria commutantur, ſed quòd neque bonos eos, qui eis præditi ſunt, efficere queant. Qui igitur adhuc hanc uitam colit, nondum beatus cenſendus eſt, ob euentus incertitudinem; at, qui ea, quæ ad ſe pertinebant, abſoluit, & uitæ manifeſto fine clauſit, hic iam ſecurè beatus poteſt prædicari. Nam qui bona agunt, in ipſo opere laudem adipiſcuntur, qui uerò malum fugiunt, non ſi ſemel atque iterum peccatum declinarint, ideò laudibus ornantur, ſed ſi penitus mali tẽtationem effugerint. Si itaque

que neceſſe eſt unumquenque noſtrûm, uitam optimam eligere, & eam iucundam uſu & conſuetudine efficere, quàm optima nobis aggredienda ſunt. turpe etenim eſt, præſens tempus negligere, dein ubi elapſum fuerit, illud rurſus reuocare; cùm nihil ſit, quod nos maiori triſtitia afficere ſoleat. Diuina autem gratía uix digni eſſe poſſumus, ſi prius eas perturbationes, quæ prauitate ſua animos noſtros infecerunt, non exegerimus. uidi ego medicos, non prius præbentes ſalutaria medicamenta, quàm antè uomitionibus eam materiem, quæ morbum gignebat, uacuã feciſſent; quam ſibiipſis ex praua uictus ratione, homines intemperantes aggregarant. uerùm & uas, ſi quadam re liquida malè olente unctum fuerit, nec pòſt elutum, recipit unguenti influxionem. proinde neceſſarium eſt, ut ea, quæ prius inſunt, effundantur, ut pòſt poſsint ea recipi, quæ inducenda atque inferenda ſunt. Omnibus quidem adeſt Spiritus ſanctus, ſed ſolummodò illis, qui à perturbationibus ſunt uacui, propriam uirtutem imprimit ſuam; at illis, qui rationem à peccati labe, & inquinamentis confuſam habent, nequaquam

quam id efficere poteſt. Fieri enim non poteſt, ut id rectè, cui ſtudemus, perficiatur, ſi animus in diuerſas curas diſtractus fuerit: quemadmodum ipſe dominus declarauit dicens, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. & rurſum, Non poteſtis Deo & mammonæ operam dare. Neque enim aliquod mandatum Dei tenere, neque Deum diligere, neque proximum poſſumus, ſi animus uariis curis diſtentus ſit. neque fieri poteſt, ut ille artem, aut ſcientiam aliquam exactè cōprehendat, qui aliàs ad aliam rem ſe confert, immo neque ullam artem conſequi poterit, ſi non antè ea, quæ propria finis ſunt, cognouerit. neceſſe enim eſt, ut actiones fini reſpondeant: ſiquidem nihil eorum, quæ ſecundum rationem exiſtũt, per inconuenientiam rectè peragi poſsit. nam neque ars ferraria finem ſuum opera figulinæ conſequitur; neque coronæ athleticæ ex ſtudio tibia canendi acquiruntur, ſed ad unumquenque finem conſequendum proprius ac congruus labor requiritur. Quare etiam illius uirtutis exercitatio, quæ efficit ut placeamus Deo, poſita eſt, ſecundum euangelium Chriſti, in receſsione à curis huius mũdi;

atque tum planè perficitur, cùm penitus iis rebus, quæ animum diſtrahunt noſtrum, uale dixerimus. Quamobrem oportet eum, qui reuera Deum ſequi uelit, uincula eius conſenſionis, quam habemus cum hác uita, reuellere. hoc autem non aliter perficitur, niſi ſi omnino uitiis bellum indixerimus, & ſi obliuione delebimus priſtinos mores. quapropter niſi abalienauerimus noſipſos à cognatione carnali, & niſi à ſocietate huius uitæ, quaſi ad alium mundum per actiones probas tranſgreſsi fuerimus, fieri non poteſt, ut poſsimus placere Deo. ille itaque, qui ad angelicam dignitatem trãſiens, humanis adhuc perturbationibus inquinatur, ſimilis eſt pelli pardalis, cuius pili neque omnino albi ſunt, neque nigri, ſed mixto colore affecti, neque in albis numerantur, neque rurſum in nigris. Quemadmodum igitur pictores, cùm imaginem de imagine pingunt, frequenter ad exemplar reſpiciendo, lineamentum inde ad ſuum opus transferre ſtudent; ſic etiam oportet eum, qui cupit omni uirtute perfectus eſſe, ad ſanctorum uitas, quaſi ad ſtatuas quaſdam mobiles ac uiuas reſpicere, illorumque

bona

bona imitando, ſua facere. Si enim bos, qui nobis ſocius ad agriculturam datus eſt, uocem ſui altoris percipit, & eum, qui ei ſolet cibum præbere, agnoſcit; ſi aſinus ſua ſponte ad ea loca, ubi onere leuari ſolet, magno cum gaudio ſalit; ſi conſuetudo eſt brutis cum iis, quibus curæ ſunt, quantum'nam, obſecro, amoris, natura rationis particeps erga Deum expoſcet? Neque etiam una actio uirum probum efficit, ſed neceſſe eſt, uir frugi qui cupit eſſe, ut omni tempore uitæ ſuæ uirtutem colat. Et ſicuti illi, qui balnea ingrediuntur, omni ueſtitu denudari ſolent; ita etiã par eſt, eos, qui uitæ exercitatrici operã dant, omni materia mundana abiecta, in eo genere uitæ, quod eſt ex philoſophia, conſiſtere. Sitis enim, inquit, prudentes ut ſerpentes: qui, cũ eos ſenium deponere neceſſe ſit, loco anguſto & optimè ſepto corpus ſuum committunt; & ita prudenter atque ſapienter ſenectutem exuunt ſuam. quod etiam & nos facere uult ſacra ſcriptura, cùm per arduam & anguſtam uiam iter faciamus, exuere, inquam, ueterem hominem, induere uerò nouum, ita ut etiam noſtra ſic repueraſcat iuuentus, ut aqui-

læ ſolet. Cùm lux apparet, tenebræ fugantur; ſanitate præſente, moleſtiæ, quæ ex morbis manant, ceſſant; & ueritate demonſtrata, mendacium conuincitur. Sed plurimi mortalium, perſimiles mihi eſſe uidentur nubibus, quæ ſecundum uentorũ mutationes, ad uarias aëris partes feruntur. Ac ſanè abſurdum & ab re non eſt, ſi eorum uita, qui facilè mutantur, nõ ſit bene ordinata ac ſtabilis; quorum autem ſtabilis eſt & ſemper conſtãs, ac eadem uita, conſentaneum eſt, ut ij reſpondentem propoſito uitam agant. Multi uerò cùm prauas actiones amplexi fuerint, hominem dicacem, ſcitum ac lepidum nominant; eum, qui turpia profert, ciuilem; amarulentum ac iracundum, minimè contemnendum appellant; parcum ac ſordidum, quaſi rei familiari ſtudentem, laudibus efferũt; prodigum, tanquam liberalem, in cœlum tollunt; ſcortis deditum & petulantem, ut hominem uoluptati ſtudentem, atque animi remiſsi, eximia laude ornant; ac in ſumma tales omni uitio, per ſpeciem uirtutis, adblandiuntur: ore quidem benedicunt, ut dicit Dauid, corde uerò execrantur: at uerbis bene dicendo, omnem

execra-

execrationem ſuæ uitæ inducunt, reos æterni iudicij ſeipſos, per ea, quæ ample ctuntur, conſtituentes. Quēadmodum igitur nō eſt iuſti iudicis æqualia inæqualibus retribuere ac rependere, ſed neceſſe eſt eum, qui malum attigit, cum fœnore quodam perſoluere ea, quæ debet; ſi & ipſe pœnis melior euadere, & reliquos modeſtiores ſuo exemplo efficere uolet: ſic ille, qui malum per cauſam boni facit, duplici pœna dignus eſt, propterea quòd & ipſum bonum non facit, & utitur ad perpetrandum peccatum ipſo bono, uelutì, ut ita dicam, ſocio ac auxiliatore. Quamobrem homini prudenti danda eſt opera, ne ad gloriam & oſtentationem uiuat, ne'ue iis rebus, quæ uulgo ac multitudini probantur, ſtudeat; ne denique prauam rationem uitæ ſuæ ducem faciat. Quare etiam ſi omnibus hominibus contradicere, & ignominiam, ac periculum honeſti cauſa ſubire oporteat: nihil tamen ex iis, quæ rectè conſtituta ſunt, tollendum eſt, atque immutandum. qui enim aliter ſentit, quid, quæſo, abeſſe uidetur ab illo Aegyptio Sophiſta, qui plāta fiebat & beſtia, cùm uoluntas eius ferret, & ignis, & aqùa, ac deniq; in omnes
res

res cõmutabatur, quandoquidem etiam ipſe nunc quidem iuſtitiam laudibus efferet apud eos, qui hanc colunt: nunc contrarios edet ſermones, ubi iniuſtitiã probari ac in honore eſſe ſenſerit: quod facere adulatoris eſt proprium, ac eius, qui uulpeculæ Archilochi aſtutiã & fraudes imitatione exprimit. Verus enim ſermo, & è ſana mente proficiſcens, ſimplex eſt & uniformis, eadem dicens, ac ſentiens, de iiſdem rebus omni tempore; at uarius & artificioſus, multam implicationem ac apparatum habens, innumerabiles formas aſſumit, ſummiſque fallaciis utitur, ad eorum ſe uoluntatem, quibuſcum ei conſuetudo eſt, totum transformans. Cùm enim natura ipſa aliter ſe res habeat, & aliter ſermones de ipſis perſuadere conantur, conuerſio quædam ac fallacia fit: immo magis ueritas per ſermonem peruertitur, & qui alius apparet, alius uerò re uera eſt, ſtrophis is ſermonum utitur, circunueniens eos, cum quibus ei familiaritas eſt, utì lepores & uulpes conſueuêre, aliam eis uiam monſtrantes, & alia ipſi digreſsi. Nam uſus, & conſuetudo prauorum ſermonum, uia quædã eſt ad res ipſas. Proinde omni ſtu-

dio ac diligentia anima cuſtodienda eſt, ne ob eam uoluptatẽ, quæ ex uerbis proficiſcitur, aliquid praui imprudentes ſuſcipiamus, uti hi facere ſolent, qui uenena melle oblita recipiunt. Nam qui philoſophiam, quam alij uerbis ſolummodò iactant, re ipſa confirmarit ac oſtenderit, is ſolus ſapit, reliqui uolitant ut umbræ; ſiquidem publicè ſummis laudibus uirtutem extollere, & prolixas de ipſa orationes habere, priuatim uerò uoluptatem temperantiæ anteferre, & lucrum iuſtitiæ præponere, ſimile eſſe dixerim iis, qui in ſcena perſonas repræſentant. illi enim ſæpenumerò, quaſi reges & optimates ingrediuntur, cùm neque reges ſint, nec optimates, & fortaſsis neque omnino ſui iuris. præterea neque muſicus ferre poterit, ut diſſona ipſius lyra ſit; neque chori præfectus, ut inconcinnum chorum habeat: at eorum unuſquiſque ſeditionem aduerſus ſeipſum concitabit, nec efficiet, ut uita eius uerbis reſpondeat. Neque enim equum uelocem facit patris in curſu præſtantia, neque canis laus ex eo pendet, quòd ex uelociſsimis prognatus ſit. Sed quemadmodum reliquorum animantium uirtus in ipſis ſingulis

gulis ſpectatur; ſic etiã uiri propria laus eſt illa, cui egregia ipſius facinora teſtimonium tribuunt. Virtutis exercitatio, pretioſa eſt poſſeſsio ei, qui eam tenet; iucundiſsimũ uerò ſpectaculum iis, cum quibus conſuetudinem habet. Qui enim uirtuti ſtudent, perſimiles uidentur eſſe ſtellis, quæ nocturno tempore, ſecũdum diuerſas cœli partes reſplẽdeſcunt: quorum iucundus quidem eſt ſplendor, at multò iucundius profectò exiſtit illud, quod præter expectationẽ accidit. eiuſcemodi ſunt & iſti omnino pauci, quique facilè dinumerari poſſunt, qui in obſcuro hoc huius uitæ ſtatu, non ſecus ac in nocte luna carente, ad ſuauitatem, quæ ex uirtute manat, perlucentes, ad hæc etiam cum inueſtigationis infrequentia id, quod deſideratur, coniunctum habentes. Turpe etenim eſt, eum alieno ornatu ornari, qui ſua uirtute clarus eſſe poteſt. Ac ne illud quidem dicito, malum à Deo habere originem. impium enim hoc eſt, propterea quòd nullum contrarium, contrario ut ſit cauſa, eſt. neque enim uita mortis cauſa eſt, nec tenebræ lucis, nec morbus ualetudinis, ſed in affectionum permutationibus, ex contrario in con-

traria permutationes fiũt. in origine autem, & cauſis rerum, non à contrariis, ſed à rebus eiuſdem naturæ ea omnia, quæ fiunt, proficiſcuntur. Malum itaque non eſt ſubſtantia uiua, & anima prædita, ſed affectio quædam in animo ſita, uirtuti contraria, quæ in malis, & inertibus ineſt, eò quòd à boni natura deflexerint. Noli itaque malum extrinſecus intueri, neque mali naturam principij expertem fingito, ſed omnes eius mali, quod in ipſis ineſt, ſe auctores agnoſcãt. neque enim ſi uolũtaria mala non eſſent, & ſi non eſſent in noſtra poteſtate, tantus malis terror impendêret; nec ſupplicia, quæ nulla excuſatione uitantur, uiciſsim malis pro dignitate rependerentur. Si enim earum actionum, quæ ſecundum uitium, & uirtutẽ fiunt, non in nobis ſunt principia, ſed ex ipſa natura omnia neceſſariò proueniunt, ſuperflui profectò ſunt legumlatores, qui nobis, quæ faciẽda, & quæ fugienda ſint, præſcribunt; caſſi etiam iudices, qui uirtutem honore afficiunt, prauitatem uerò puniunt. non enim prædonis culpa, neque interfectoris, cùm manum, etiam ſi adnixus fuiſſet, continere non potuerit, propter ineuitabilem

euitabilem neceſsitatem, quæ nos ad a-
ctiones impellit. Imprudẽtes etiã omni-
no eſſent illi, qui in artibus elaborant. nã
agricola bonis affluet, quanuis ſemina
terris non mandauerit, neque ſi falcem
non acuerit; mercator diteſcet, cùm uo-
let, quanuis in cumulandis opibus ope-
ram non poſuerit ſuam. Summæ etiam
ſpes Chriſtianorum inanes euadent, cùm
neque iuſtitiæ honos tribuetur, neq; pec-
catum damnabitur: ſiquidem nihil uolun
tate hominum perficiatur. ubi enim na-
tura & neceſsitas imperat, ibi nullum lo-
cum habet decorum, quod in recto, &
iuſto iudicio primas fert. Etenim de fi-
cubus aiunt, quòd alij agreſtes ficos do-
meſticis inſerunt, alij groſſos fructuo-
ſis ac domeſticis ficis alligantes, infirmi-
tati eorum remedium afferunt, fluitan-
tiaque poma groſsis continent. Quid
hoc tibi ænigma à natura ſumptum de-
notat? nimirum, oportere etiam nos,
ab iis, qui à fide, & religione noſtra di-
ſcrepant, aliquid fructus percipere, ut bo
narum actionum aliis ſpecimen edamus.
Si quem enim extraneum, aut ab Eccle-
ſia hæreſis alicuius crimine diſtractum,
temperatè uiuere cernas, & reliquarum

 uirtu-

uirtutum officia excolere, tum maiori animi contentione fac uirtuti des operam, & frugiferam ficum imitare, quæ agreſtis præſentia uim colligit, pomaque ſua cùm ne decidant, impedit, tum diligentius aſſeruat & fouet. Nos uerò quædam plantarum uitia, quæ natura dederat, agricolarum diligentia correcta nouimus, ut mala punica acida, aut amygdala amara; quæ, cùm ita perforatur earum cortex ad radicem, ut cuneum ex picea per intimam medullam pertinentem excipiant, tum ſuccum ingratum in bonum ſuauemque mutant. Nemo itaque iniuſtam uitam degens, deſperet. ſi enim agricola qualitates plantarum mutat, multò magis ſtudium animi erga uirtutem, poterit omnis generis uitia ſuperare, ac eis præualere, per Chriſtum IESVM Dominum noſtrum, quem gloria, & potentia, in omne tempus conſequatur. Amen.

De temperantia

DE TEMPERANTIA & incontinentia

ORATIO II.

ALexander ille rex Macedonum, cùm filias Darij in poteſtatem redegiſſet ſuam, quæ egregia forma, ac admiranda fuiſſe ferũtur, ne aſpicere quidem eas uoluit; turpe eſſe inquiens, eum, qui uiros uiciſſet, à mulieribus ſuperari. Hoc equidem haud diſsimile eſt illi mandato Chriſti, Quiſquis fœminã ſic aſpicit, ut eam concupiſcat, iam adulterio ſe inquinauit. nam etiamſi re ipſa adulterium non perficiat, tamen quia libidinem in animum induxit ſuum, culpa non uacat. Si igitur fortuiti congreſſus, iis, qui mulieres aliud agentes intuentur, tantum afferant periculi, quantum faceſſere putas, congreſsiones illas, quæ ex induſtria ſuſcipiuntur? nam intueri eas mulieres, quæ formam ſuam adulterant, quo adoleſcentes ad libidinem prouocent;

cent; quæque adeò dulces & ſuaues cantilenas edunt, ut poſsint, etiam ſolo auditu, omne œſtrum uoluptatis in animos libidinoſorum figere, atque imprimere. quid igitur dicent, aut quam excuſationem afferent illi, qui ex eiuſcemodi ſpectaculis ingentem cumulum uitiorum congeſſerunt? Licet enim & ſermone, & oculis, & auditu adulterari; licet etiam uitia corde concipere; cibo denique, ac potu immoderato fines temperantiæ tranſire, integrum eſt. Ille autem, qui in his omnibus ſecundum normam caſtitatis, ſeſe intra cancellos temperantiæ continet, is re uera oſtendit, perfectum, ac omnibus rebus inſtructum ſibi eſſe caſtitatis donum. Quòd ſi aliquis uerbis caſtitatem præ ſe tulerit, re ipſa autem ea fecerit, quæ iſti, qui cum mulieribus degunt, facere conſueuerũt: is manifeſtè uenerandæ caſtitati operam dat, non recedendo ab inhoneſta uoluptate. non enim ille, qui in conſeruanda caſtitate inconſtantia laborat, eſt purus; ſed is denique, qui eam partem corporis, quæ rationis expers eſt, rationi ſubiecerit. Qui uerò caſtitati ac temperantiæ ſtudet, is diligenter hiſtoriam de Io-

ſepho

ſepho percurrat. ex eo enim diſcet res temperatè geſtas, animaduertens, ipſum, non modò ſe à uoluptate continuiſſe, ſed etiam erga uirtutem bene fuiſſe affectũ. uita enim Ioſephi, eſt ueluti quædam exhortatio ad caſtimoniam; hiſtoria uerò de Sampſone, inuitatio ad fortitudinem. Caſtum autem dicimus, non eum, cuius iam libidinis pleni appetitus, à ſenectute, aut morbo, aut alio quouis caſu exaruerunt, languidique facti ſunt. nam talis prauitate non caret, ſed operationes eius præpediuntur imbecillitate inſtrumentorum. At temperantia eſt uera quædam ſcientifica potentia, perprofundè in anima impreſſa, & quæ ueſtigia inhærentia turpium appetituum penitus extinguit, ac delet. neque enim eos ob caſtitatem in cœlũ ferre debemus, quorum membra execta ſunt: nam neque equos ideò extollimus, quòd cornu non petant, ſed quòd calce non feriant; boues uerò, ſi cornibus non petierint, manſuetudinis ergô charos habemus. non enim quiſquam ob id, quòd efficere non ualet, ſed cùm poſsit, nec abutitur tamen potentia ad iniuſtitiam perpetrandam, ſuſpicitur, atque admirationi eſt.

Nam tēperantia, quæ eſt in ſenecta, non eſt temperantia, uerùm libidinis cuiuſdā ac incontinentiæ quædàm imbecillitas. Mortuus nō coronatur; nemo iuſtus ideò quòd malum perpetrare nequeat. Proinde par eſt nos, totum corpus caſtigare, & quaſi cuiuſdam beſtiæ impetus coërcere, ac tumultus eos, qui ab ipſo in animo excitantur, ratione, ueluti flagro quodam ſedare: nec totis laxatis habenis uoluptati, mens negligenda eſt; ne tanquam auriga quidam, ab effrenatis equis ſumma cum uiolentia agitatis, diſtracta feratur, ſed Pythagoram imitemur, qui cùm didiciſſet, quendam ex ſuis ſeſe & exercitatione, & omni genere cibi ſaginare ac carnoſum reddere, ſic inquit, Non deſinis grauiorem tibi carcerem parare? unde etiam Platonem ferunt, cùm antè animo percepiſſet nocumentum, quod ex corpore proficiſci ſolet, de induſtria Academiam elegiſſe; locum Atticæ uel maximè peſtilentem, ut ita præcideret nimis bonam corporis diſpoſitionem, ueluti ſuperfluam quandam uitis fertilitatem. Ego uerò nimis bonam corporis habitudinem, etiam periculoſam eſſe, de quodam medico accepi,

cepi. Itaq; iſtud nimium ſtudium, quod in curando corpore ponitur, & ipſi corpori incommodo eſt, & animis impedimento, unde profectò manifeſta inſania eſt, illi operam dare ac morem gerere. in ſumma totum corpus contemnẽdum eſt ei, qui nolit in uoluptatibus ipſius, ac in ſterquilinio quodam uolutari; aut uſque eò ſolummodò ei ſeruiendum, quatenus, ut inquit Plato, miniſtrum ſe nobis ad philoſophiã præbet: haud diſſimile dicens Paulo, qui monet nos, ne aliquã curam corporis habeamus ad concupiſcentiarum occaſionem. atq; noſtra quidem talia ſunt. Mulieres autẽ impudicæ libidinique deditæ, in obliuionem uenientes timoris Dei, & nihili facientes ignem æternum, in ea die, quando ipſas par erat ob recordationem reſurrectionis Domini, pedem domo non efferre, & animo ſuo reuoluere illum diem, quo aperientur cœli, & apparebit iudex, & tubæ diuinæ, & illa mortuorum ab inferis reuocatio: quo ſanè die iudicium erit æquum, & tribuetur unicuiq; prout erit meritus; loco eorum, quæ ipſas cogitare oportebat, & cùm corda ſua à prauis cogitationibus expurgare deberent, ac de-

lere

lere lacrymis ea peccata, quæ prius perpetrarant, atque ſe præparare, ut obuiam procederẽt domino in die illo, quo ut iuſtus iudex apparebit; loco eorũ, inquam, illæ iugo ſeruitutis excuſſo, & abiectis à capitibus ſuis uelamentis pudicitiæ, Deum & angelos eius pro nihilo ducẽtes, omni pudore abiecto, capillos ſuos nimiùm ornantes, ueſtes ſtringentes, & pedibus ſuis tripudiantes, omnium iuuenum incontinentiam ad ſe attrahunt, ac in fanis, ubi corpora ſanctorum ſunt humata, choros ducentes, illa ſacra & ſancta loca ergaſtulum ſuæ impudicitiæ fecerunt, aërem cantilenis libidinoſis corruperunt, terram pedibus impuris fœdarunt, eamque turpiter ſaltando proculcarunt, ſeque ipſas hoc modo adoleſcentibus ſpectandas præbuerunt; inſanæ ac omnino uecordes, nullam ſtultitiæ exuperantiam prætermittentes. Rides, dic mihi, & gaudio exultas? cùm te oporteret flere potius & ingemiſcere ob ea, quæ patrata præteriere. cantilenas obſcenas edis, pſalmos uerò & hymnos, quos quidem didiceras, negligis? pedes moues, & furibundè ſaltas, choroſque ducis, cùm te par eſſet genua in precando

do flectere? Quas defleam, puellaſne, quæ nondum nupſerunt; an eas,quæ matrimonij iugum ſubierunt? illæ quidem uirginitatem non habentes, reuerſæ ſunt; hæ uerò debitam uiris caſtitatem nõ exhibuerunt. quod ſi nonnullæ peccatum corpore effugerunt, omnes tamen animo deprauatæ atque inquinatæ ſunt. Quapropter omnis mulier, quæ ueſte abutitur, expectet eius ablationem. cùm enim incedant, ueſtes poſt ſe trahendo, tanquàm quæ non utantur, ſed abutantur ueſtitu, meritò honore illius ueſtitus denudari iubentur: & dominus haud dubiè gloriam ueſtimenti à nobis auferet, ſi uidebimur eo non rectè uti, deſpectui nimirum ipſum habentes, ac omnibus inquinamẽtis corporis replẽtes. Sed quodnam iſtud eſt ueſtimentum? Quicunque, inquit, in Chriſti lauacro ſacro abluti eſtis, Chriſtum induiſtis. hunc, hunc ueſtitum auferet dominus ab his, qui corpus quotidie peccatis coinquinãt, & qui ſanguinem teſtamenti noui uulgarem eſſe iudicant. Quæ igitur mulieres ob corporis pulchritudinem magnos gerunt ſpiritus, ſeque ipſas, ſtulto faſtu uſæ, præ cæteris efferunt, non'nẽ extollunt ſeſe iis

potiſsi-

potiſsimùm rebus, quæ citò deflorefcũt, ac defluunt? unde collum etiam altum ferunt, ut eſſet illarum facies cæteris aliis omnibus magis conſpicua. Honeſta quidem mulier, ac decora, ob pudorem demittit uultum, & faciem ad inferiora trahit; at inhoneſta, & quæ multos ſtudet pulchritudine ſua, ueluti hamo quodam capere, incedit collo erecto, & nutu oculorum, ac ipſo aſpectu declarat animi ſui laſciuiam, ac uenenum quoddam lethiferum ex oculis ſuis emittit, quale baſiliſcũ ſpargere fama eſt; quem, aiunt, ſolo aſpectu eos, quos intuetur, perdere. Sunt etiam colores quidam parati, ad ornandam faciem mulierum, albus nimirum, & rubeus ac denigrans. albus quidem corporis albedinem mentitur, rubeus genas efflorefcere facit, niger uerò ſupercilia lunæ inſtar deſcribit. hæc dominus ablaturum ſe minitatur, ne caſtitas uirorum tollatur, ne'ue iis picturis oculi incautorum adoleſcentum capiantur. fit enim plerunque, ut hæ prauæ mulierum affectiones, infirmos ac imbecillos eorum animos, qui ſecum agunt, penitus demergant. Audiant idcircò uiri, audiant mulieres, caſtimoniam uiduitatis,

tis, etiam apud ea animalia, quæ ratione non utuntur, in maiore eſſe pretio & honore, quàm ſit multarum nuptiarũ deformitas. inimici cum iis, qui animam agunt, in gratiam redeunt; at nouercæ poſt mortem demum incipiunt odio habere. Turturem aiunt, ſi quando à coniuge diſiunctus fuerit, nunquàm in poſterum cum alio inire ſocietatem, ſed cœlibem ſine coniugio manere, alterius coniunctionem reſpuendo; coniugis ſuperioris nimirũ recordatione. Quid igitur nobis miſerius eſſe poteſt? qui non ſolùm non eundẽ coniugibus noſtris oſtendimus amorem, quem animantia rationis penitus expertia, ſed etiam contra quàm eſt præceptum Domini, incedimus collo erecto, oculis micantibus, coloreq; adulterato; qui uulgo caſtitatem prodere, atque eripere ſolet. hæc omnia & ſingula tum auferentur cùm animæ nudæ coram iudice conſtituentur; quando, inquam, palpebræ decident, genæ triſtes, & color plumbeus præ timore efficietur; ac tum unuſquiſque noſtrúm talem mercedem recipiet, qualem quiſque factis ſuis meruit. Quæ omnia, chariſsimi, animo noſtro accuratè reputantes feſtinemus,

nemus, quæſo, dum tempus habemus, ita uitam noſtram inſtituere, ac peragere, prout ſancta Dei requirit uoluntas; ut futurorum bonorũ participes in Chriſto Iesv Domino noſtro eſſe poſsimus, cui honor, & gloria, ſempiterna tribuatur. Amen.

DE IRA, ET INIMICITIIS ORATIO III.

MAxima reprehenſione dignus eſt homo Chriſtianus, quòd ſit procliuis ac propenſus ad uindicationem, quodq́ue omnibus modis cogitet, qua'nam ratione eos ulciſci queat, qui ſe iniuria affecerunt. Quomodo enim ille alium docebit, ne malum pro malo rependat, qui omnia facit uindictæ cauſa, & qui omnibus uiribus ſtudet, ut uiciſsim ei, qui ſibi iniuriam impoſuit, mœſtitiam inferat? Talis equidem imitatione non exprimit lenitatem Dauidis, qui dicit, Si retulero iis, quimihi malum dederũt,

mala,

mala, cadam ab inimicis meis uanus. Proinde neceſſe eſt nos, ſtolidas & furioſas animi commotiones, ſanctorum exẽplorum memoria comprimere; cogitando quàm æquo animo Dauid uinolentiã Semei pertulerit. nõ enim ille tantum tẽporis dabat iræ, ut accendi potuerit, ſed omnem cauſam in Deum conferebat, dicendo, Dominus in mandatis dedit Semeo, ut execraretur Dauidem. ideò cùm ſe appellari audiret, uirum ſanguinum, & uirum iniquum, non ſuccenſebat illi, ſed animo abiecto, & demiſſo fuit, quaſi meritò contumeliis oneraretur. Omnis enim reprehenſio, quæ euidenter attingit eum, qui in crimen uocatur, mirandum in modum eum torquet atque affligit, ob oculos illi ponens probrum ac fœditatem peccati. Vnde maximis beneficiis cumulat eum, qui proprium errorem agnoſcit, reuocans eum ad eius agnitionem, & pœnitentiam doloris plenam. Quale enim uulnus corporis tam uehementem affert dolorem, qualem inurit animæ obiurgatio? pudore afficiens eum, qui ſibi eſt uitiorum conſcius. Non tam corporis alicuius character proprius exiſtimatur, ut animæ eius, qui

amat dominum, propria eſt pax, & manſuetudo. decet enim talem uirum alios ad ſeipſum trahere, & præbere ſe accedentibus, quaſi unguentum quoddam boni odoris, ac flagrantiæ: morum dexteritate atque probitate alios implere, ducemque ſeipſum aliis præbere ad res honeſtas, & optimas debet; nec alios in iis rebus ſequi, quæ decoræ non ſunt. contentionis uerò ſtudium, aliis ne concedat, immo potius illud ex illorum animis, ſi id fieri poſsit, penitus euellat. omnes denique moleſtias, patienter mala tolerando, ſuperare eum par eſt. nam iniuriam perſequi, cuiuſuis irati eſt; at iracundiam cohibere, ſolius cuiuſdam eſt, & ſi quis ei ſit uirtute par, & ſimilis. Quale enim ſpectaculum, quàm graue & admirandum, ac ſanè nonnihil etiam naturam ipſam humanam exuperans, hominem multis conuiciis iactatum, & qui etiam fortaſsis uulnus in facie accepit, quique alia ſexcenta perpeſſus eſt, quæ & uerbis, & re ipſa, ad extremam infamiam tendunt, non ira incendi, neque ultionem parare, ſed manſuetum ac ſine ira, pro eo, qui ſibi iniuriam intulit, preces adhibere, ita ut ex eo, quod pre-

ces acceleraſſet, & uenia delicto data ſit; & ipſe poſt decenti à Deo cura dignus ſit habitus. Nunc uerò nos cùm in aliis malis, tùm uel maximè in hoc delinquimus, quòd uindicationi adeò ſtudemus, neque æqualem menſuram retribuimus, uerùm cum exuperantia quadam iniurias noſtras perſequimur: nec ſolùm ſi iniuria affecti fuerimus, ſed etiam ſi honor nobis non tribuatur, excandeſcimus. Eos enim, qui nos minùs honorant, quibus, obſecro, rebus dignos iudicamus? certè eos inimicorum loco habemus. Contumeliam tibi impoſuit iratus? ſiſte ſilentio malum; & ne, ueluti fluxum quẽdam, illius iram in cor tuum ſuſcipiens, uentos imitêris, qui per reflatum id, quod appulſum eſt, repellunt. Probris te perfudit? at tu illi benedicas. Verberibus affecit? tu uerò æquo animo ferto. Conſpuit ac nihili te fecit? tu uerò illud tecum meditare, quòd ex terra fictus & creatus es, quodque rurſum in terram reſoluêris. Ignobilem te, & obſcuro loco natum eſſe dixit, nulliusque precij hominem? at tu terram teipſum eſſe dicito, atque cinerem. Non es præſtantior patre noſtro Abraham, qui iis nominibus ſe

appellauit. Indoctum ac nullis diuitiis præditum? tu uerò Dauidis uerbis utēs, uermem te eſſe dicito, & ex ſterquilinio ortum habere. His etiam adde Moſis probitatem. ille enim cùm eſſet ab Arone, & Maria conuiciis oneratus, non eos Deo detulit, ſed pro ipſis uota fecit. Quare & tu, ſi quis te ſumma egeſtate laborare dixerit, & uerum ſi protulerit, ueritatem perferto: ſin mentitur, quid tua intereſt illud, quod protulit, tua, inquam, qui neque iis laudibus, quæ ueritatem excedunt, gaudes, neque eam contumeliam, quæ te non attingit, ægrè fers. Non'ne uides iacula, quomodo à corporibus ſolidis ac renitentibus reſiliunt? at mollia, & ea, quæ cedere conſueuerunt, penitus penetrant. Quid te pauperis appellatio perturbat? memoria repete ortum tuum, & reperies nudum te in hunc mundum ingreſſum eſſe: proinde nudus etiam hinc abibis. homine uerò nudo, quid, quæſo, pauperius eſſe poteſt? nihil profectò acerbi audiuiſti. Quis unquam ob egeſtatem in carcerem conditus eſt? non pauperem eſſe in probris eſt, ſed paupertatem animo magnò, & forti ferre non poſſe. Quid, amabò, ira poteſt eſſe

amentius? Si permanſeris ſine ira, pudore afficies eum, qui tibi iniuriam dedit, re ipſam modeſtiam oſtendens. Quemadmodum enim qui uerberat nihil ſentientem, ſeipſum excruciat; nam & inimicum non ulciſcitur, & iram non ſedat: ſic etiam qui conuicia iacit in eum, qui ea pro nihilo ducit, ſolatium perturbationis ſuæ reperire nequit. Qui uerò conuiciatorem ulciſcitur, & ei par pari rependit, quid'nam excuſationis afferet? Laceſsiuit me, inquiet? at hoc qua'nam uenia dignum eſt? Neque enim ille, cui cum ſcorto res eſt, in meretricem culpam conferens, tanquàm in eam, quæ ſe ad peccandum prouocauit, minori pœna dignus iudicatur. Malum eſt contumelia: noli igitur ipſam imitari. nam illud, Alter initium dedit, ad excuſationem ſatis non eſt: immo longè maiori, mea quidem ſententia, reprehenſione ta lis eſt dignus; eo quòd ille quidem non habuit exemplum, quod ſe ad modeſtiam inuitaret: tu uerò cùm uideres iratum turpiter ſe gerere, operam non dediſti, ne illi ſimilis eſſes, ſed indignaris, & ægrefers, ac uiciſsim iracundia inflammaris: atque hac ratione perturbatio

tua excuſationem præbet ei, qui auctor iniuriæ fuit. Si enim malum eſt ira, cur non uitas id, quod malum eſt? Sin uerò uenia dignum, cur iraſcenti ſuccenſes? Similis enim eſſe quodammodo uidetur ille, qui contradicit, uana ac ſtulta loquenti. Proinde, ut ego quidem arbitror, ſapiens Solomon iubet, ne reſpondeamus amenti, ſecundum illius amentiam. Quemadmodum enim ille, qui regiam effigiem contumelia affecit, ac ſi in ipſum regem deliquiſſet, ita iudicatur; ſic etiam reus eſt peccati, qui eum, qui ad ſimilitudinem Dei factus eſt, contumelia afficit. Cum uiro iracũdo ne habites, inquit, mala enim res eſt cum cane colligari, perpetuoque eius latratu frui. Fuge igitur conſuetudinem ipſius: nam niſi hoc feceris, neceſſe erit te aliquid de moribus eius haurire. Dixit aliquid contumelioſè, & commouit animum tuum, perinde ac canis latratus, prouocare ſolet alterius canis tumultum; ita etiam animo tuo iam ſopito ac quieſcenti, uox illius iram conciuit, & uterque ueſtrûm ſibi inuicem oblatrat, ac ſibi uiciſsim contradicentes, ueluti fundas emittitis, uerba turpia atque inhoneſta.

Dixit ille aliquid contumeliæ plenum, retuliſti tu magno cum fœnore, eum, qui te anteuertit, imitando. ille ea contumelia accepta, quam in ſe iecisti, non cohibuit iram, ſed cōnuerſus eſt, & peccatum ſuum longè maius effecit: maior fieri uoluit moleſtius aliquid dicendo, tu uerò rurſus eo accepto illud dilataſti, & ita facta eſt ingens malorum contentio. at ille, qui in malorum concertatione ſuperior exiſtit, longè miſerior eſt. Cum autem iracundia rationem depulerit, & dominatum anima occupauerit, hominem penitus efferat, nec amplius hominem eſſe ſinit. Quod enim beſtiis, quæ uenenũ emittunt, eſt uenenum; hoc hominibus exacerbatis, eſt ira. Inſaniunt tanquàm canes, impetum faciunt ut ſcorpiones, mordent ueluti ſerpentes. Primùm enim ſe ipſos non norunt ira incenſi; deinde omnes ſuos familiares. Ob iram enſis acuitur, & mors hominis humana manu intentatur. Propter hanc fratres in obliuionem ueniunt mutui amoris: parentes uerò & liberos, natura ſua latet atque præterit. Et quemadmodum torrentes ad loca caua confluentes, quidquid obuiam eis fit, ſecum trahunt; ſic

etiam & hominum iratorum impetus uiolenti ac effrenes, omnes æque attingunt. Veluti enim œſtro aliquo, memoria eorum, qui moleſtiam ipſis aſperſerunt, punguntur, ira in ipſis palpitante, & exiliente. nec prius finem faciunt, quàm malum aliquod dederint ei, qui ſe laceſsiuit. Cùm enim ira, ſicuti flamma quædam, ubertate materiæ, in hominibus animo exacerbatis, accenſa fuerit, tunc ſanè, tunc uidere licet ea ſpectacula, quæ neque uerbis explicare, neque re ipſa ferri ac tolerari poſſunt; uidelicet manus contra affines eleuari; pedes nullo habito reſpectu inſilire, omne, quod occurrit, telum inſaniæ fieri. Quòd ſi ex aduersò æquale malum reſiſtens reperierint, nempe iram aliam, & inſaniam parem, tum ſanè inter ſe commiſsi mutuò confligunt, ac ea mala perpetiuntur, quæ par eſt eos perpeti, qui ſub tali dæmone ſtipendia merent. Nam illæ moleſtiæ, quæ ab inuicem proficiſcuntur, & contentiones, à principio quidem exiles eſſe ſolent, & facilè curantur; at procedēte tempore, à contentione auctæ, inſanabiles omnino euadunt. nam quouſque hæ calumniæ, quæ ex diſſen-
ſione

ſione manant, locum habent, neceſſe eſt ſemper ſuſpiciones in peius augeri. Proinde ſi uideris ira percitum dentes acuere, cogita talem apro ſimilem eſſe, qui internam iracundiam ſuam dentium colliſione oſtendit. In certaminibus animi, malorum longè ille miſerior euadit, qui palmam fert: quoniam abit plus peccati habens. Iraſcere ſolùm ſerpenti. quid enim illum Phinees iuſtum fecit? non'ne iuſta ira aduerſus eos, qui cum ſcortis uolutabantur? qui & ſi multis aliis in rebus eſſet mitis, & manſuetus, tamen cùm uideret Zambri, & Madianitidem in propatulo & ſine ullo pudore libidines ſuas explere, nec tegere ſpectaculum illud nefandum, æquo animo ferre non potuit, ſed opportuna ira uſus, haſta utrunque tranſuerberauit. Helias autem æmulator ille, quadringentos, & quinquaginta uiros turpitudinis cultores, comedentes menſam Ieſabel, rationabili ac ſapienti ira, quæ totius Iſraël utilitatem reſpiciebat, deleuit. Sic ira ſæpenumerò adminiſtra eſſe ſolet bonarum actionum. Libentius præterea aliquis aſpexerit iratum amantem, quàm adulantem aduerſarium. Quare & nos tales uiros

imitari ſtudeamus, & ne nobis inuicem, ſed ſolùm dæmoni ſuccenſeamus; ſi modò uolumus regnum cœleſte conſequi, benignitate IESV Chriſti domini noſtri, quem gloria, & imperium cum Patre æterno, & ſancto ac uiuifico Spiritu in ſempiterna ſæcula conſequatur. Amen.

DE INVIDIA, ET ODIO

ORATIO IIII.

MVLTAM nobis moleſtiam affert iſtius præſentis temporis iniuria, in quo & omnes eccleſiæ conquaſſatæ ſunt, & uniuerſæ animæ affliguntur. Aperuerunt enim aliqui immodeſtè ora ſua in conſeruos, narratur mendacium intrepidè, ueritas ſupprimitur: qui in crimen uocantur, ſine iudicio condemnantur; qui uerò uocant, eis fides habetur abſque ulla examinatione. ac ſanè multum iam temporis præteriit, ex quo calumniis affe-

ctus,

ctus, accuſationis flagella fero, eo contentus quòd dominum habeam abditorum cognitorem atque calumniæ teſtem. Sed cùm multi ſilentio noſtro ad maledictorum corroborationem abutantur, nec exiſtimant ob tolerantiam nos ſilere: ſed quòd potis non ſim os diducere ad ueritatem, eam ob cauſam adhortor ueſtram in Chriſto dilectionem, ne ea probra, quæ ex una parte manãt, ac ſi uera eſſent, ſuſcipiatis. Nam, ſicuti literis memoriæ proditum eſt, neminem iudicat lex niſi primùm acceperit & cognouerit quid fecerit. Eorum autem criminum, quæ in nos coniiciuntur, rationem à nobis exigite, & ſi quidem apud nos ueritatem inueneritis, ne locum detis, obſecro, mendacio; ſin parum ualentes nos in defendendo eſſe perceperitis, tunc aduerſariis noſtris, quaſi uera proferentibus, fidem habete. Veriſimilius autem eſt, & irritari ipſos noſtris defenſionibus, & maiora ac longè difficiliora contra nos moliri, ſcribere, atque agitare. at æquo iudici ſatis ſunt ipſæ res ad ueritatem indagandam; & etiam ſi nos taceamus, licet nobis res ipſas, quæ fiunt, intueri. Oro autem ante omnia uos, tùm qui me

nunc

nunc audituri eſtis, tum qui in poſterum familiaritatem nobiſcum ſitis habituri, ne multitudine mendacium à ueritate diiudicare uelitis, cũ maiori parte rem præſtantiorem copulantes; neque auctoritati adhærentes, mentem ueſtram obſcuretis, aut plus iis tribuendo, qui dignitate & ordine alios antecedunt, infimis aures non detis. Neceſſe eſt enim iudicem alteram aurem ei, qui abeſt, reſeruare, ſicuti Alexander fecit. etenim illũ ferunt, cùm quidam obtrectaret familiari ſuo, alteram quidem aurem præbuiſſe calumniatori, alterã uerò manu diligenter obturaſſe; quòd nimirum declararet, oportere eum, qui iuſtè iudicaturus eſt, non totum ſe eueſtigiò uni parti tradere, ſed partem auditus integram atque ſarctam ei, qui non adeſt, ſeruare. Solent enim quodammodo amplo magiſtratui illiberales ipſi cultus adhæreſcere, qui ideò quòd illis deſit proprium bonũ, cuius opera in cognitionem uenire poſsint, alienis malis ſeipſos commendant. Ac ſanè quemadmodum uultures ad ea, quæ malè olent, maiori cum impetu feruntur, multa prata, multosque iucundos, & odoratos locos præteruolantes; & ut mu

ſcæ ſanis corporis partibus neglectis, ad ulcera contendunt: ſic etiam inuidi, uitæ ſplendorem, recteque factorum magnitudinē ne aſpiciunt quidem; ad marcida uerò mirandum in modum feruntur. Proinde homines prudentes illud Alexandri tenere par eſt, qui accepta ea epiſtola, quæ contra medicum ipſius ſcripta erat, quaſi inſidias ipſi ſtruere uellet; cùm accidiſſet, ut eo tempore medicamentum ſibi accipiendum eſſet, uſque adeò fidem non adhibuit calumniatori, ut ſimul & epiſtolam legeret, & medicamentum biberet. Qui igitur proximum probris perfundunt, non comprobantes ea, quæ in eum dixerunt; tales omnino uidentur ſibiipſis malum nomen, ex hoc inani uerborum uſu, imponere uelle. nā calumniatorem quo, obſecro, nomine appellare conuenit, quàm eo, quod ſibi ille ipſe, ex re, cuius ſtudio tenetur, imponit. Neque igitur ille, qui nos increpat, calumniator ſit, ſed potiùs ueluti frater quidam, cùm dilectione commonefaciat, & correctionis cauſa admoneat; neque uos conuiciorum ſitis auditores, ſed redargutionum examinatores: ne illi, quibus crimina aſcribuntur, in-

inſanabiles relinquantur, dum peccatum ipſorum non patefit. conuicti enim & ipſi peccatum ſuum agnoſcent, & uobis uenia, ubi redargueritis, à domino con cedetur, quòd uos à ſocietate hominum peccatorum ſeiunxeritis. præterea illi, qui conuicerunt, mercedem accipient; utpote qui abditam malitiam in apertum protulerint. Quod ſi uerò aliquem, antẽ quàm conuictus fuerit, condemnaueritis, ipſe quidem nulla alia iniuria afficietur, niſi quòd precioſiſsimæ poſſeſſionis, hoc eſt dilectionis, erga nos iacturam faciet; uos uerò illud ipſum patiemini illo iam priuati. ſicuti enim ærugo proprius eſt frumẽti morbus; ita inuidia amicitiæ. & ut boni eſt, nemini inuidere; ſic dæmonis peculiaris eſt inuidentia: & proinde ac rubigo ferrum; ſic inuidia animam, quæ ex ea laborat, conſumit, immo uerò magis. nam ut uiperas, aiunt, exeſo materno utero, in lucem êdi; ita quoque maleuolentia animam, quæ ipſam parturit, conficere ſolet. Inuidus unicam mali expectat recreationẽ; nempe ſicubi conſpexerit aliquem ex his, quorum bonis mœret, ruentem. hic eſt odij ſcopus, infœlicem ex fœ

lici,

lici, miſerabilem ex beato aliquem conſpicere. tunc ſocius & amicus eſt, cùm lacrymantem uiderit, cùm lugentem conſpexerit, nec cum hilari quidem lætitia exultat: at cum eo, qui in luctu eſt, lacrymas profundit, uitæque eius commutationem miſeretur, oſtendendo ex quibus ad qualia deuenerit; non humanitate id quidem, nec quòd uicem eius doleat, ſed ut grauiori calamitate miſerum affligat. Talis ſanè erat Saul, qui ſumma beneficia, quibus eum affecerat Dauid, cauſam belli aduerſus eundem eſſe uoluit, conabaturque benefactorem ſuũ haſta tranſuerberare. nam cùm eius opera unà cum ſuo exercitu ab hoſtibus ſeruatus eſſet, & ea infamia, qua illum aſperſerat Goliath, leuatus, manu ſuà illum interimere, atq; per inſidias è medio tollere ſtudebat. deinde, quanuis in exilium ipſum eieciſſet, neque tamen ſic inimicitiæ finem impoſuit, ſed ad extremum, tribus millibus electorum contra ipſum eductis, ſolitudines perſcrutatus eſt. qui ſanè dum Dauidem perſequeretur, deprehenſus cùm eſſet, & neci expoſitus, à iuſto tamen rurſus, qui ei manus inferre noluit, ſeruatus eſt, neque tamen

hac

hac beneficentia flecti potuit, ſed iterũ exercitum conſcribebat, atque denuò hominem perſequebatur, donec ab eodem in ſpelunca captus, illius quidem uirtutem illuſtriorem, ſuam uerò ipſius prauitatem manifeſtiorem reddidiſſet. Sic & in Ioſephum fratres erant animati, cùm quid facerent, neſcirent. nam, ſi uera erant Ioſephi inſomnia, qua ratione potuit effici, ut non omnino ea euenirent, quæ prædixit? ſin falſa, cur inuidebant erranti & decepto? ſed reuera propria diaboli eſt affectio, ipſa inuidentia, quæ nullam medelam recipit. Qui ex capite laborat, aperit medico capitis dolorem; at qui inuidia flagrat, quid referet? Mœrore me conficiunt, inquiet, res ſecundæ fratris? equidem ita ſeſe res habet; at uerba ea proferre unumquenque pudet, quid te excruciat? proprium'ne malum, an alienum bonum? reuera geminum eſt malum, Diaboli inuidentia. Quemadmodum autem tela, quæ magno cum impetu feruntur, ubi ad rem quandam fortem ac renitentem appulſa fuerint, uiciſsim ad ipſum, qui ea emiſit, reuertuntur; ita etiam inuidiæ impetus, nulla noxa allata illi, cui inuidetur, ipſi

inuido

inuido plagas incutit. Multa quidem inuidiæ inſunt mala, unicum tamen etiam ineſt bonum, nempe, quòd nocumento ſit illi ipſi, qui ea æſtuat, quodq́ue cor eius magis exedat, quàm rubigo ferrum. Maleuolus enim parum ei, cui inuidet, damni affert, at ſeipſum mœrore ob id conficit, quòd amicus ſuus ſecunda utatur fortuna. ac ille quidem diuitias uicini non imminuit, ſeipſum uerò inuidia conterit. Sicuti enim eam materiem, quæ facilè ignem concipit, quàm longiſsimè ab igne ſeponere ſolemus; ſic par eſt nos, quantum in nobis ſitum eſt, amicitias ab hominum inuidorum conſuetudine abducere, ut extra inuidiæ tela eſſe poſsimus. Canes quidem alendo manſuefacimus; at inuidum, benignè ei faciendo, multo peiorem reddimus. non enim gaudet beneficiis, quibus cumulatur, ſed mœrore affligitur ob aliorũ opulentiam; eò quòd materiem habeant, unde ſuæ egeſtati ſuccurrere poſsint. Pantheræ naturalem quandam habent aduerſus hominem iram, & ſolent uel maximè in oculos inſilire. hinc qui inſanæ illi beſtiæ illudunt, ex charta imaginem quaſi hominem ipſi oſtentant: illa uerò nimio

impetu ac nulla conſideratione facta, eſſe hominem autumans, chartam ueluti hominem concerpit, atque hinc, quanto ſit in hominem odio, oſtendit. ſic & dæmon in imagine, quo ſit in Deum odio, oſtendit, cùm ipſum Deũ attingere nequeat. Proinde noli tibi ueteranorum fraudes ad imitandum proponere, ſed ex imbecilli beſtiola magnam aſtutiam dolumq; diſcito. Cancer quidem Oſtreum appetit, ſed eius carnem propter teſtam, qua tegitur, perdifficulter capere & inuadere poteſt: eius enim carnis mollitudinẽ ualido operculo & quaſi uallo natura circumſepſit, ex quo ὀστρακόδερμον, id eſt, teſtaceo operculo animal dicitur: & cùm duæ illæ concauitates inter ſe aptæ & copulatæ oſtreum concluſerint, nihil omninò efficere Cancri brachia, nihil contrà moliri poſſunt. Quid ergo facit? cùm ipſum in locis tranquillis cupidè calefieri animaduertit, & ad radios Solis conchas ſuas aperire, tum demum clàm calculo iniecto eas, quò minùs occludat, impedit, & ita quod ui non poterat, aſtu perficit. Atque hic eſt dolus eorũ, quæ muta ſunt, & rationis expertia. eiuſmodi eſt, qui cum fraude fratrem adit, & in proximos,

rebus

rebus eorum aduerſis, impetum facit, alie niſque incommodis lætatur. Sed neque Polypi dolus ac fraus ſilentio prætereunda eſt. is quodcunque in ſaxum adhæſerit, eius colorem imitatur, & obtinet, ac ita multi piſces nantes in Polypum tanquàm in petram incidunt, eiusque ueteratoris præda fiunt. Moribus ſimiles ſunt ij, qui ſemper eos adeunt, qui poteſtate & imperio ualent, ſeque pro rerum & temporum ratione ita accommodant, ut in propoſito, & ſententia nunquàm permaneant, ſed alios atq; alios ſe gerant, & pro cuiuſque arbitratu ac libidine mutāt ſententiam. Hos profectò homines uitare eorumque mala cauere, magni eſt laboris, propterea quòd in illa religionis ſpecie & ſimulatione ſumma lateat improbitas. Nam odium in profundo detinentes, dilectionis oſtendunt fucatam, atque adumbratam ſpeciem: non aliter ac petræ ſub mari latētes, quæ pauca aqua cùm ſint opertæ, malum, quod prouideri non poteſt, hominibus incautis afferunt. Ad calumnias autem conticeſcere non oportet: non ut contradicendo nos ipſos defendamus, ſed ne mendacio progreſſum permittamus, circumuentosque

dãno affici patiamur. Calumniator enim tribus ſimul perſonis nocumento eſt: nã & eum lædit, quem calumniis onerat, & quibuscum ſermonem habet, denique ipſe ſeipſum. Scire enim uos uelim, quòd contumelias imponere, & detrahere aliquibus petulanti lingua, ac mente minimè candida, improborum, & eorum, qui hominibus odium conciliant, opus eſſe: at omni ſtudio conari mendacium refellere, uirorum eſt frugi, ac eorum, qui & ſibiipſis bene conſulunt, & multorum ſecuritati ſtudent. Quamobrem peruerſitatem priorum fugiamus, talium uerò uitæ ſtatum imitatione exprimere contendamus, ut bona futura conſequi poſsimus in Chriſto IESV domino noſtro, cui gloria, & potentia, nunc & ſemper ac in perpetuum tribuatur. Amen.

DE PATIENTIA, ET TOLERANTIA

ORATIO V.

NEmo ob eas moleſtias, quibus conflictatur, cogitare aut dicere audeat, nullam omnino prouidentiam res noſtras gubernare; neque adminiſtrationem, ac iudicium domini in crimen uocet, ſed athletam illum Iob ante oculos ſibi proponat, ſaniorisque mentis conſiliarium ipſum faciat, reputet ſecum uniuerſa illa ex ordine certamina, in quibus ille primas tulit, & quot telis à dæmone petitus, nullum tamen mortiferum uulnus accepit. Ademerat illi quidem omnem proſperitatem domus, & conſilium ceperat alternis malorum nunciis ipſum obruendi. nam dum adhuc prior aliquam cladem annunciabat, alter nuncius ueniebat, longè grauiorem cladem afferens. ac multa ſanè mala inter ſe connectebantur, & calamitates undarum incurſionem

imitabantur: nam prius quàm priores lacrymæ exareſcerent, aliarum cauſa afferebatur. ille uerò tanquàm ſcopulus quidam in mari eminens ſtabat, tempeſtatis impetum ſuſcipiens, undarumq; uim in ſpumam cõuertens, & acceptam illam uocem domino edebat, ac omnino nihil eorum, quæ euenerant, lacrymis dignũ duxit. Cùm uerò nuncius quidam ueniſſet & referret, filiis ac filiabus epulantibus, uentum quendam uiolentum, illud domicilium, in quo conuiuium celebrabatur, euertiſſe, tunc ueſtem tantummodò diſcidit, ſympathiam quandam naturæ oſtendens, & illo facto, quòd pater liberorum amans eſſet, teſtatum faciens; atque piis illis uocibus factum exornans, dicebat, Dominus dedit, dominus abſtulit, ſicut domino placuit, ita factum eſt. tantùm non talia edens, pater uocatus ſum, quanto tempore uoluntas illius tulit, qui me patrem eſſe uoluit, auferre mihi rurſus ſobolis coronam ſtatuit, non contendam cum eo de iis, quæ ipſius propria ſunt: præponderet id, quod domino uiſum eſt, ipſe eſt effector generis, ego uerò inſtrumentum tantùm. quid fruſtrà ſeruus cùm ſim, ægrè atque ini-

quo animo feram, & ſententiæ ſuccenſeam, quam reſcindere nequeo? huiuſce modi uerbis dæmonem iuſtus ille pungebat. Cùm autem ipſum ſuperiorẽ eſſe hoſtis cerneret, nec ullo horum conuelli poſſe, ipſam carnem aggreſſus eſt, & ex corpore eius, innumeris plagis illud conficiens, uermium fontes promanare fecit, uirumque ex regio throno abductũ, in ſterquilinium coniecit. Ille uerò quanuis tantis calamitatibus affligeretur, conſtans permanſit; & dum corpus eius laceraretur, pietatis theſaurum in penetralibus animæ tutum à prædone cuſtodiebat. Cùm uerò hoſti nihil iam relinqueretur, quod deinde faceret, ad ueteres illas ſuas inſidias deſcendit, uxoriſque illius mentem in impiam ac nefandam ſententiã adducens, illius opera athletã frangere conabatur. Ac ſanè illa quidem longo dolori renuncians, capite in terrã demiſſo, iuſto aſtabat, manus ob ea, quæ intuebatur, concutiens, & pietatis fructus illi exprobrans. recenſebat præterea ueterem illam omnium rerum abundantiam, præſentia uerò mala oſtendebat, ac qualem ex qualibus adeptus eſſet uitam, & cuiuſnam modi pro multis ſacrificiis, ac

uictimis mercedem à domino accepiſſet, identidẽ ipſi inculcabat. Vſurpabat autem ſemper uerba animi parui, ac demiſsi plena, atque ſanè talia, quæ & uirum fortem commouere, & animũ quanuis generoſum inflectere poſſent. Errabunda, & ſerua uagor, dicebat, regina ſeruitutem ſeruio, & ad ſeruorum meorum manus reſpicere coacta ſum; quæ quondã multos benignè nutriui, nunc ipſa ex alienis nutrior. Ac ſanè, inquibat illa, longè honeſtius, & conuenientius eſſet, ſi te ipſum è medio tolleres, gladium iræ creatoris acuendo, quàm res aduerſas æquo animo ſuſtinendo, moleſtiam, & tibi & coniugi, proferres. At ille ex his uerbis tantum mœrorem ſuſcipiebat, quantum nullum aliud ob malum, & multum ira commotus ad uxorem ueluti ad hoſtem quendam conuerſus, inquit, Cur ueluti una ex his mulieribus, quæ mente captæ ſunt, locuta es? abiice, inquit, ò mulier, conſilium ſceleris plenum; quouſque tandem communem noſtram uitam uerbis tuis contumelia onerabis? certè mentita es in effingenda uita mea, aſſeuerando quòd non optarim rerum commutationem, & magnã ei

dictis

dictis tuis adhibuiſti calumniam. Equidem me nunc longè magis impium factum eſſe arbitror; ſi quidem nos connubium unum corpus effecerit, tu uerò maledictis dominũ laceſſiuiſti. Si enim bona ſuſcepimus de manu domini, cur mala non perferimus? Veniant tibi in mentem illa bona, quibus prius cumulata eras; perpende meliora cum deterioribus, & reperies nullius hominis uitam omni ex parte beatã eſſe. ſemper enim fortunatum eſſe, ſolius Dei eſt. Sed tu ſi ex rebus præſentibus dolorem percipis, ex præteritis conſolationem pete. nunc lacrymas profundis, at prius riſum edebas; nunc inopem uitam agis, at prius diuitiis affluebas; clarum uitæ laticẽ antea bibiſti, nunc turbidum bibens bono animo eſto. nam neque fluminum curſus perpetuò puri apparent; uita autem noſtra, utì ſcis, ueluti flumen quoddam eſt perpetuò fluens, & undis uiciſsim ſuccedentibus refertum, cuius una pars iam præterfluxit, altera uerò in curſu eſt, alia iam de fontibus manauit, alia uerò pòſt fluet, & uniuerſi ad commune mortis mare feſtinamus. Si bona ſuſcepimus à domino, mala num non ſuſtinebimus?

num cogemus iudicem eiuſdem generis res nobis perpetuò ſuppeditare? num erudimus dominum, quomodo uitam noſtram gubernare debeat? ipſe ſuarũ ſententiarum poteſtatem habet, quomodo uult, res noſtras regit, ſapiens autem eſt, & quod ex uſu eſt, ſeruis ſuis ſuppeditat. ne curioſius perſcruteris iudicium domini, boni conſule tantùm ea, quæ ab ipſius ſapientia proficiſcuntur, quidquid in te contulerit, id ſuſcipe cum gaudio. oſtende rebus in aduerſis, dignã te prioris lætitiæ fuiſſe. Hæc dicendo Iob, etiam hunc dæmonis impetum retudit, & pudore ipſum affecit; eo quòd uictoriam ab eo reportaſſet. Quid uerò tandem hinc euênit? morbo nimirum leuatus eſt, perinde ac ſi fruſtrà eum inuaſiſſet, nihilq; penitus effeciſſet. effloruit enim ad ſecundam pubertatem caro; uita uerò omnibus bonis cumulata eſt, & diuitiæ auctæ, omni ex parte in domum confluxerunt; ita ut unam partẽ, quaſi nihil unquam amiſiſſet, haberet, alteram uerò ob patiẽtiã mercedis loco accepit. Ex eo quilibet noſtrûm exẽplum fortitudinis capere poterit, qui nõ ſolùm rebus in aduerſis, quibus conflictabatur, nimirum tùm inops

nops è locuplete, orbus filiis, cui pulchri erant liberi, uno momento temporum factus eſſet, idem permanſit, qui antè fuit, nec unquam animum abiecit demiſitque; ſed neque etiam cùm amici eum conſolatum ueniſſent, & hominem inceſſerent ac ærumnas ipſius augerent, unquam irritatus eſt. Nonnunquam autem homines experiundæ animæ cauſſa, in tales uitæ difficultates incurrunt; quò in his difficultatibus appareant probi, ſiue diuites, ſiue pauperes ſint: utrique enim tolerantia probantur. & tum uel maximè patefit, an animo fraterno, an grato aliquis præditus ſit, an contrà maleuolo, & ea conſtantia, quæ ſimul cum uitæ reuolutione repentè commutatur. nam ut gubernatorem nauis tempeſtas, athletam ſtadium, militem acies, magnanimum calamitas; ſic Chriſtianum hominem tentatio probat. Et quemadmodum athletas certaminum, labores coronis ad ſe alliciunt; ita etiam homines Chriſtianos probatio, quæ ex tentationibus deſcendit, ad perfectionem ducit; ſi modò cum decenti tolerantia, ac omni gratiarum actione ea, quæ à domino ordinantur, ſuſceperimus. Pauper es?

ne

ne animum abiicias, ſed omnem ſpem tuam in domino ponito. non enim ille nõ cernit anguſtiã eſt illi cibus in manibus, ſed tamen exhibitionem producit, ut conſtantiã tuã probet, & animum cogno ſcat, num ſimilis ſit animo proteruiorum ac ingratorum, qui dum in ore ſunt, tibi benedicunt, adulantur, ac mirandum in modum ſuſpiciunt. at ubi paululùm men ſa dilata fuerit, maledictis tanquàm lapidibus obruunt eos, quos paulò antè uo luptatis cauſſa obſeruabant. Helias agebat in Carmelo monte, alto & inhabitabili, ac penitus deſerto. at is animã loco omnium habebat, & uitam ſuam ſuſtentabat ea ſpe, quam in domino collocauerat. ſic uerò uitam degens, fame non eſt confectus, ſed ei uolucres, & illæ quidem maximè rapaces ac uoraces, cibos afferebant, alimentumq; homini iuſto hæ aues miniſtrabant, quæ alienos cibos diripere ſolent. domini enim iuſſu, naturam immutauerant, & factæ cuſtodes panis, ac carnium erant. Agebat etiam in Babylonio lacu Iſraëlita quidam inuenis, calamitate quidem captiuus, anima uerò & conſtantia liber. quid uerò eſt quod illi accidit? Leones quidem contra naturam

ſuam

ſuam, inediam ferebant, altor uerò eius Abbacuc per aërem ferebatur; quem Angelus unà cum obſoniis ferebat. & ne fame premeretur iuſtus, tantum terræ ac maris puncto temporis uates emenſus eſt, quantum à Iudæa Babylonem uſque protenditur. Quid uerò rurſum populo in deſerto accidit, cuius procurationem Moſes habuit? quomodo, obſecro, uita ipſius per annos quadraginta gubernata eſt? non erat illhic uir, ſementem qui faceret, non bos aratrum trahens, non arca, non torcular, non penu; tamen & alimentum ei ſuppetebat, ſine ſemente, ſine aratione, & fontes è petra manabant, qui prius non erant, ſed in neceſsitate ſcaturiebant. Proinde & tu calamitatem patienti animo ferto, uelut generoſus Iob, & ne te tempeſtas proſternat, neque quidquam abiicias ex his mercibus, quas tecum fers; hoc eſt de uirtute, ſed ueluti magni precij ſupellectilem ac mercem, in animo tuo conſerua gratiarum actionem, & ita etiam tu multiplicem percipies ex gratiarum actione uoluptatem. Non enim ille eſt tolerans, cui deſunt res neceſſariæ, ſed qui in abūdantia omnium rerum res aduerſas æquo animo

animo fert. In morbo es? lætè ferto; quia quem dominus in oculis fert, eum caſtigat. Pauper es? gaudio exulta; quoniam ea bona in te conferentur, quæ quōdam in Lazarum. Ignominia afficeris ob nomen Chriſti? ò beatum te; quia ignominia tua in angeli gloriam commutabitur? Seruus es? gratias tamen & ſic agito; habes enim longè te inferiorem; gratias, inquam, agito, quòd unum prætereas, quodq́ue in piſtrinum coniectus non ſis, denique quòd flagris non cæderis. nemini unquam deerunt cauſæ gratias agendi. Iniuſtè tibi compedes inditæ ſunt? ſpe rerum futurarum te ſuſtenta. Iuſtè condemnatus es? etiam ſic gratias habeto. Quoniam uerò egregiæ res geſtæ ueterum, aut memoriæ propagatione noſtram uſque ad ætatem conſeruantur, aut in poëtarum uel ſcriptorum monumentis extant, ne ſimus, obſecro, eius utilitatis, quæ ex ipſis percipi poſſit, expertes, ueluti illius, Probris perfundebat homo quidam plebeius Periclē, ille uerò ea negligebat: & ſanè tota die perſeuerabant, ille quidem conuicia faciendo, hic uerò nihili hominem pendendo. deinde cùm iam adueſperaſceret, &

ille

ille præ tenebris uix diſcederet, cum lumine ipſum Pericles domum deduxit, ne ipſi inquinaret philoſophiæ ſtudium. Rurſum cædebat quidam Sophroniſci filium Socratem, in ipſam faciem impetu facto, ille uerò non obuiam ibat, ſed permittebat, ut ſe temulentus ille ira expleret, ita ut iam intumeſceret & præ plagis ſanioſa eius facies eſſet. ubi autem ille cædere deſtitiſſet, Socrates quidem nihil aliud feciſſe dicitur, quàm quòd eum fronti ſuæ, ueluti ſtatuæ cuiuſdam opificem, inſcripſerit, atque ita ultus eſt hominem. Euclidi autem Megarenſi cùm eſſet quidam iratus, mortem illi minatus eſt, ac iurauit ſe eum è medio ſublaturum: at ille contrà iurauit, ſe eum placaturum, ac ne animo in ſe hoſtili ſit, effecturum. Illud uerò facinus Cliniæ, qui erat unus ex familiaribus Pythagoræ, uix noſtris perſuaderi poteſt. autumãt enim caſu, & non ſponte illud accidiſſe. quid uerò eſt, quod ille fecit? Cùm illi integrum eſſet iureiurando trium talentorum mulctã effugere, exoluere potius, quàm iurare maluit; quanuis id ſanctè facere potuerit: non inſcius, ut opinor, illius præcepti, quod nos iurare uetat. &

hoc quidem Cliníæ ſimile eſt huic præcepto; illud uerò Euclidis illi, quod inimicis bona optare & non mala imprecari iubet. Quare qui de his ante fuerit edoctus, is non amplius illis tanquàm iis, quæ fieri non poſsint, fidem derogabit. Proinde fac ſit tibi præceptum Dei contubernale, lucem ueluti quandam, & ſplendorem ad diiudicationem rerum tibi aſsiduè præbens. quæ ex longinquo animæ tuæ curam ſuſcipiens, & ueras ac germanas ante de unaquaque re opiniones præparans, non ſinet te ab ulla re earum, quæ quotidiæ accidere ſolent, immutari; ſed potius mente inſtructum, tanquàm quendam ſcopulum mari uicinum, fortiter, & conſtanter uiolentorum uentorum impetus ferre docebit, in Chriſto IESV domino noſtro, quem ſempiterna gloria conſequatur. Amen.

DE MOERORE & triſtitia

ORATIO VI.

CV'm uideo malum ſecundos habere progreſſus, ueſtramq́ue pietatem affligi, atque iam omnino aſſiduis malis renunciaſſe, mœrore affligor; cùm uerò rurſus magnam Dei manum mecum perpendo, tum quòd is nouit afflictos erigere, & amplecti iuſtos, proterere autem arrogantes, & ſedibus potentes eiicere, rurſum animo mutato ſpe recreor. certus enim ſum,quòd & uos ſcire uolo,celerem fore rerum cōmutationem, nec diuturna hæc mala. nam quæ paſsi ſumus, ob peccata noſtra paſsi ſumus: auxilium uerò nobis ob ſingularem ſuam in ſeruos charitatem,ac cōmiſerationem hominum amator feret. ſiue enim peccatorũ pœnas pendimus, ſatis ſunt hæ præſentes plagæ ad deprecandã in poſterum Dei in nos irã; ſiue ad certamina pro pie

tate per has tentationes uocamur, iuſtus certaminum præſes, non ſinet nos tentari ſuprà quàm poſsimus, ſed ob ea, quæ perpeſsi ſumus, dabit nobis tolerantiæ ac ſpei in ipſum coronã. Quis enim adeò adamantina anima præditus eſt? quis adeò immanis ac ferus, ut audiens gemitum omni ex parte uos impetẽtem, uelutì à quodam choro triſti cõmunem quandam & conſonam lamentationem accinentem, non animo doleat, nec ad terram uultum demittat, nec deniq; immenſis iis ærumnis penitus colliqueſcat atque concidat? Hæc autem dico non conſolandi ueſtri gratia; (quæ enim oratio talis inueniri poteſt, ut tantæ calamitati medicinam faciat?) ſed dolorem cordis mei, quoad fieri poteſt, uobis hac uoce demonſtro. Expendimus enim artem diabolici belli, qui cùm uideret uirtutem, tum uel maximè cùm nos inimici perſequũtur, augeri ac florere, mutauit conſilium ſuum, nec amplius aperto marte bellum gerit, ſed occultas inſidias nobis ſtruit, obtegendo eas eo nomine, quòd inimici noſtri circunferunt, ut eadem perpetientes, quæ & patres noſtri paſsi ſunt, non tamen uideamur pati

pro

pro Chriſto; eò quòd etiam illi ipſi, qui nos perſequũtur, Chriſtianorum nomen habeant. Hæc nos mirandum in modum perturbârunt, & parum abfuit quin mẽte emouerent, dumque hæc animo agitaremus, uenit etiam illud in mentem, Nunquid dominus ſeruos ſuos deſeruit? nunquid extremum tempus inſtat, & abolitio ab iis initium ſumit? ut in poſterum pateſiat iniquus ille filius perditionis, qui aduerſatur, ac ſeſe effert ſuprà omnem Deum ac numen. Veruntamen, ſiue hæc tentatio menſtrua eſt, ſufferte ipſam uos egregij Chriſti pugiles; ſiue etiam perfecto iam interitui res traduntur, ne, obſecro, negligamus præſentem rerum ſtatum, ſed expectemus reuelationem, è cœlis, aduentum magni Dei, & ſeruatoris noſtri Iesv Chriſti. Si enim omnis creatura diſsipabitur, & figura huius mundi tranſmutabitur, nulli mirum profectò uideri debet, ſi etiam nos pars creaturæ cùm ſimus, mala perpetiamur, atque calamitatibus his affligamur, quas pro ratione uirium noſtrarum inducit nobis iuſtus iudex, qui nos tentari non ſit permiſſurus ſuprà quàm poſsimus, ſed cum tentatione cuiuſmo-

di euentum facturus, ut ferendo uincere queamus. Ne itaque nos labor frangat, manent enim nos martyrum coronæ, præſtò ſunt chori confeſſorum, qui parati ſunt nobis manus porrigere, atque in numerum ſuorum recipere. Veniant uobis in mentem patres illi ſancti, nemo eorum deliciis aut adulatoribus ſeſe dando, coronas patientiæ reportauit, ſed omnes illi ingentes ærumnas ſuſtinendo, dignos ſe eſſe uita æterna probârunt. Beatus, qui dignus habitus eſt, ut afflictiones pro Chriſto ſuſferret: longè beatior, qui plures ac maiores ærumnas pertulit; quia non ſunt condignæ paſsiones huius temporis, ut conferantur cum futura gloria, quæ nobis tribuetur. Qui enim in ærumnis animo non cadit, ſed ob ſpem, quam poſitam habet in Deo, uim mœroris ſuſtinet, is profectò à Deo tolerantiæ ſuæ mercedem recipiet. Quemadmodum autem uermes in tenerioribus lignis maximè naſcuntur; ſic etiam mœrores, ut plurimùm in homines molliores cadunt, neque tamen fœminis, neque uiris conceſſus eſt nimius luctus, ac ingens uis lacrymarum, ſed ut paululum tantùm re-

bus

bus in aduerſis triſtitiæ ſe dent, & modicas quaſdam lacrymas profundant, atque hoc ita quietè, ut nec dentibus infrendant, neque ululent, neque ueſtes diſcindant, aut puluerem inſpergant, aut aliquo alio modo indecorè ſe gerant, inſtar eorum, qui rerum humanarum rudes, atque imperiti ſunt. Nam fortis animi non eſt, nec eius, qui firmitudinem aliquam ea ex ſpe, quam in Deum poſuit, habet, rebus aduerſis ſuccumbere atque frangi. Nam lacrymæ ex improuiſo quodam incurſu, ueluti plaga quadam animam cædente, ac contrahente, dum ſpiritus circa cor comprimitur, generari ſolent. Gaudium uerò, exultatio quædam eſt animæ iis rebus gaudentis, quæ ex ſententia ceſſêre. Vnde etiam ea, quæ circa corpus euenire ſolent, inter ſe diſcrepant. nam qui triſtitia afficiuntur, ſubpallido, liuido, ac frigido ſunt corpore; at qui lætitia exultant, florido, atque rubicundo: uix non ſaliente ac foras progrediente anima, præ uoluptate. Ac ſanè multos nouimus, cùm calamitate ingenti affligerentur, ſibi ui à lacrymis temperaſſe, deindè in quoſdam morbos inſana-

ſanabiles cecidiſſe, in apoplexias, inquã, ac paralyſes; alios uerò penitus exanimatos eſſe, cùm uires ipſorum perinde ac debile fulcrum quoddam, triſtitiæ onere confringerentur. Id in flamma uidere licet, quæ à proprio fumo ſuffocatur, cùm foras non egrediatur, ſed circa ipſam ſe uolutet: hoc ipſum etiam aiunt in facultate, quæ animal gubernat, ac regit, fieri. contabeſcit enim ac extinguitur à doloribus, cùm nulla foris perſpiratio fiat. At dices, cuius igitur gratia Chriſtus Lazarum luxit? nimirum eam ob cauſam, ut mœſtorum ac lamentantium hominum condolentiam, & animi demiſsionem corrigeret. lacrymas enim Domini commiſerationis plenas non fuiſſe, ſed docendi noſtri cauſa profuſas eſſe, ex iis uerbis patet, quæ dixit. inquit enim, Lazarus amicus noſter ſomnum capit, ſed uado expergefactum ipſum. Quis noſtrûm dormientem amicum luget, quem ſperat paulò pòſt experrectum iri? Lazare ades dum, ait, & qui iam mortem oppetierat, reuixit, uinculisque conſtrictus ambulauit. Eſt quidem res admirationis plena: faſciis conſtricti erant pedes,
nec

nec tamen impedimento fuerant motui: maius enim erat robur impedimento. Quomodo igitur ille, qui talia editurus erat, id, quod euênit, lacrymis dignum iudicauit? Manifeſtum itaque eſt, quòd omni ex parte imbecillitatem noſtram fulciendo, mẽſuris quibuſdam, ac terminis neceſſarias perturbationes cõſtrinxerit, condolentiam quidem quaſi ferinam declinans, triſtitiæ uerò ſtudiũ, ac nimiam lamentationem, ut ingeneroſam deuitans. Quid uerò Iob? num adamantino corde erat? num ex lapide uiſcera eius confecta? ceciderant ipſi momento temporis decem liberi, una plaga contriti, atque hoc in domo iucunditatis, & eo tempore cùm uoluptati ſe darent, dæmone nimirum in ipſos domum incutiente. uidit menſam ſanguine cõſperſam, uidit liberos diuerſo quidem tempore in lucem editos, at communem uitæ finem ſortitos; non tamen plorauit, non comam euulſit, non edidit uocem aliquam muliebrem, ſed illam decantatam, & ab omnibus celebratam, Dominus dedit, dominus abſtulit: ſicut domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen domini benedictum. Num ferus fuit

hic homo? & quo'nam id modo, cùm de ſe ipſo dicat, Ego magis ploraui, quàm quiuis alius, omnibus miſeriis coopertus. Num ergo mentitus eſt hæc, dicens? nequaquam, ipſa enim ueritas teſtimonium ipſi præbet, aſſerendo, eum ad cæteras ſuas uirtutes etiam ueritatem adiunxiſſe. ſic enim inquit, Homo reprehenſione uacans, iuſtus, pius, uerax. uerùm plurimi mortalium cantilenis quibuſdam ad triſtitiam compoſitis lamentantur, carminibusq́ue lugubribus, ut animæ ipſorũ diffluant, ſtudent: ac ſanè quẽadmodum Tragœdorum proprium eſt figmentum ipſum, & ſcena, quibus theatra occupantur; ſic etiam putant conuenire lugenti ueſtem nigram, ſqualidam comam, tenebras in domo, ſordes, puluerem, ac cantum lugubrem; qui animæ omni tempore recens mœroris uulnus in memoriam reuocat. Neſciunt equidem, quòd animæ, quæ ſemel deſiderio creatoris ardêre cœpit, quæq́ue rebus pulchris, quæ illhic ſunt, aſſueta eſt, gaudium, à uario lapſu carnalium perturbationum non immutatur, ſed quæ ſunt aliis triſtia, iis illa lætitiam ſuam cumulat atque auget. Quemadmodum

modum enim qui debiles oculos habent, ipſos à rebus ſplendidis longè amouentes, floribus ac herbis recreant; ſic etiam animam oportet, non ſemper intueri id, quod lugubre eſt, neque præſentibus moleſtiis deditam eſſe, ſed oculos ſuos ad uerorum bonorum ſpeculationem conuertere. Nam res aduerſæ animum ſicuti ignis aurum probant: ac ſanè illis, qui rectè ſunt inſtituti, calamitates ueluti alimenta quædam athletica atque exercitationes ſunt, quæ luctatorē ad paternam gloriam deducunt. Nimia autem triſtitia, auctor peccati eſſe ſolet, cùm mœror mentem ſubmergat, conſilij inopia uertiginem afferat, penuria cogitationis ingratum animum generet. Turpe etenim eſt benedicere uos res ob ſecundas, ſilere uerò ob aduerſas: immo tunc uel maximè gratiæ nobis agendæ eſſent, cùm exploratū habeamus, quòd quem diligit dominus, caſtigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Eripit quidem ex miſeriis ſanctos ſuos Deus, non tamen abſq; probatione, ſed tolerantiam ipſis tribuit. Quòd ſi calamitates, & miſeriæ tolerantiam operantur, tolerantia uerò probationem,

qui miſerias æquo animo ferre non uult, is probatione ſeipſum priuat. Proinde ſicut nemo coronatur ſine aduerſario; ſic neque probatus renunciari quiſquam poteſt, niſi multas calamitates pertulerit. Ex omnibus itaque miſeriis, atque calamitatibus eripiet ipſos dominus, non ſinens eos nimiùm calamitatibus affligi, ſed unà cum tentatione dabit etiam exitum, hoc eſt, ut tolerare eas poſsimus. Qui uerò dicit non conuenire iuſto afflictionem, aliud nihil dicit, niſi quòd non conueniat, ut athleta ſeſe exerceat. Quoniam uerò afflictis ingentem conſolationem affert, cùm participes habent aliquos ſui luctus, ideò ſimul cum iis dolere, qui calamitate aliqua afficiantur, æquum eſt. hac enim ratione ſocium te præbebis afflictis, non autem ſi in calamitate alterius hilaris fueris, nec ſi in alienis malis indifferentem te exhibueris. non tamen ſimul cum afflictis adeò luctu efferri conuenit, ut unà exclames, aut lamenteris, aut ipſos in aliis imiteris, nec æmuleris eum, cui ærumnæ tenebras obduxerunt, hoc eſt, qui ſeipſum abdit, nigrum ueſtitum gerit, humi procumbit, capillos negligit.

his

his enim calamitas magis augetur, quàm leuatur. Angi quidem ob ea, quæ acciderunt, & quietè contriſtari ob ærumnas licet, ſed tamen ita, ut in omnibus grauitatem ſerues. ubi uerò ad colloquium ueniendum erit, non conuenit ſtatim ad obiurgationes deſcendere, uelut iacentibus inſultantem. acerbæ enim eſſe ſolent afflictis obiurgationes, nec eorum ſermonem ferre poſſunt, qui dolore non tanguntur in alienis malis, quique in perſuadendo parum ualent. nam ut oculo inflammato, etiam mollíſsimum medicamentum moleſtiam exhibet; ſic etiam & animo, qui grauitate calamitatis ardet, quanuis multam conſolationem afferat ſermo, moleſtus tamen quodammodo eſſe ſolet, ſi tum, cùm in dolore ſumus, proferatur. Cùm uerò ob delictorum pœnitentiam fratrem lugere conſpexeris, unà cum eiuſcemodi fleto. nam & tu in alienis malis, propria corrigere poteris. qui enim pro peccato proximi calidam lacrymarum guttam pofundit, is ſibi ipſi medicinam facit, eò quòd fratrem deflet. Ob peccatum luge; hoc enim animæ ægritudo eſt; hoc rei immortalis mors,
hoc

hoc luctu, & ingenti eiulatu dignum eſt, ob hoc lacrymæ profundantur, & ne ceſſet gemitus ex medio corde proficiſcens. Sic flebat Hieremias ob pereuntem populum, cui cùm non ſatis eſſent naturales lacrymæ, fontem lacrymarum, & abditum locum requirebat. Pro his autem omnibus gratias agamus Chriſto Deo noſtro, quoniam illum ſolùm decet omnis gloria, honos & cultus, unà cum patre æterno, & ſanctiſſimo ac uiuificatore Spiritu, nunc & ſemper & in ſempiternum. Amen.

Tomi ſecundi finis.

D. BASILII
MAGNI,

Archiepiſcopi Cæſareæ Cappadociæ, Orationum de moribus,

à Simone magiſtro ac ſacri palatij quæſtore, ex eius ſcriptis in unum congeſtorum,

TOMVS TERTIVS.

Stanislao Ilouio interprete.

Venetiis ex officina Iordani Zileti.
M D LXIIII.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI D. D. ANDREÆ NOSKOVVSKI, Pontifici Plocenſi,

Stanislaus Ilouius S. P. D.

MVlti, & quidem clariſsimi philoſophi, Princeps optime, in ea fuere ſententia, ut affirmare nõ dubitarét, nullum in uitiis eſſe diſcrimen, ſed eſſe ea inter ſe paria. Nam ſi uirtutes inter ſe ſunt pares, aiebant illi, paria etiam ſint uitia, neceſſe eſt. at pares eſſe uirtutes, nemo eſt qui ambigat: ſequitur, ut etiam uitia ſint paria. Verùm mihi longè ſecùs eſſe uidetur. ut enim una ex uirtute maiores utilitates manant,

& memoria reſpondere poſsim. id ſi nõ facerem, in tam deteſtabile crimen incurrerem. cùm autem ea tua ſit auctoritas, ea amplitudo, eæ deniq; opes, ut ſeſe nulla alia occaſio declarandæ meæ propenſæ in te uoluntatis det, præter literas, quibus nos ab ineunte adoleſcẽtia dediti fuimus, ex his ſtudiis promendum mihi aliquid eſſe duxi, quo & tibi, & reliquis omnibus teſtatum relinquerẽ, eſſe me referẽdæ gratiæ quàm cupidiſsimũ. unde mitto tibi orationes aliquot Baſilii Magni nuper à me Latinitate donatas; ut hinc cognoſcas, me tuorum meritorum memoriã gratiſsima beneuolentia conſeruare. Eas autem orationes tibi potiſsimũ dicandas exiſtimaui, ut quibus tu uirtutibus cæteros omnes anteis, earum tractationem legendo, uoluptatem uel maximam inde caperes. mirandum enim in modum nos delectat, cùm nos aliquid aut rectè, & cum uirtute egiſſe reminiſcimur; aut cùm ita nos in rerum tractatione eſſe uerſatos uidemus, ut hi, qui ſummi magiſtri officiorum ſunt habiti, præcepere.

nam

nam quæ Plato, quæ Ariſtoteles, quæ Cicero, quæ patres ſancti de benignitate ac liberalitate literis mandauere, hoc tu factis ipſis expreſsiſti. Paucos mihi uidiſſe uideor, (ſed quid dixi paucos?) neminem, inquam, uidi, qui tam rectè ac tu diuitiis uſus eſſet. tu ſcholas, tu collegia, tu fana extruxiſti, & ditaſti; tu pauperibus, & afflictis benignum ac liberalem te omni tempore præbuiſti; tu denique exemplum uiris Deo ſacris dediſti, quas'nam in res bona Eccleſiæ conferenda eſſent. Itaque paucos noſtra in regione uideas, qui ſeceſsionem à republica Chriſtiana fecerint. quid ita? quoniam Pontificem ſuum res ſacras rectiſſimè adminiſtrare animaduertant. magnam itaque animo percipies uoluptatem, cùm perſpicies ita te in rebus tuis geſsiſſe, quemadmodum uiri ſummi rectiſsimè præſcripſere. Sed hæc hactenus. Reliquum eſt, ut te rogem, Pontifex humaniſsime, ut hanc noſtram qualemcunque referendæ gratiæ uoluntatem boni conſulas. Quòd ſi ſe nobis in poſte-

rum

rum eius declarandæ alia uberior occa-
ſio obtulerit, efficiam profectò, ut cogno
ſcas, habere te neminem, nec in referen-
da gratia, nec in prædicandis tuis benefi-
ciis me ſuperiorem. Deus opt. max. te
nobis ſaluum, & florentem multos in
annos ſeruet. III. Non. Septemb.
M D LXIII. Patauio.

D. BASILII MAGNI
Orationum de moribus,
TOMVS TERTIVS,
Stanislao Ilouio interprete.

DE MISERICORDIA
AC BENIGNITATE
ORATIO PRIMA.

SI diuitias, ò homo, ob eũ honorẽ, qui ex ipſis proficiſcitur, ſuſpicis, conſidera, obſecro, quantò magis ad gloriã faciat, multorum filiorum patrẽ appellari, quàm ingenti pecunia affluere. Nam pecuniam quidem relinques hoc in mundo, etiam ſi nolueris: at eam gloriam, quam ex bonis actionibus adeptus fueris, ad dominum deferes; quãdo uniuerſus populus coram communi omnium

iudice conſtitutus, nutritorem, & benefactorem ſuum te appellabit, omniaq; humanitatis nomina tibi tribuet. Ac in nundinis quidem nemo mœrore affligitur, profundés præſentia, & uiciſsim recipiens ea, quibus opus habet; uerùm quantò minore pretio pretioſiſsimas res comparauerit, tãtò magis exultat, quaſi qui egregiam permutationem fecerit. Tu uerò in mœſtitia es, cùm aurum, argentum, & opes tradis, hoc eſt cùm lapides, & terram largiris, quò beatam uitam conſequaris. Sed quas'nam ad res uteris auro? ueſte pretioſa te ornabis? at tunicella ex duabus ulnis confecta tibi ſatis erit, & unius pallij amictus omnem indumentorum neceſsitatem explebit. Ad uictum comparandum diuitiis te uſurum inquies? at unus panis ad explendum uentrem ſufficit. Quid igitur mœres, quaſi aliqua re priuatus eſſes? Num gloria ex diuitiis? at ſi non in terra gloriam quæſiueris, inuenies ueram illam & ſplendidam gloriam, quæ te in regnum cœlorum deducet. Diſsipatæ diuitiæ, eum in modum, quem dominus præſcribit, permanere ſolent; retentæ autem abalienari. Si eas cuſtodieris, non

habebis;

habebis; ſi effuderis, iacturam earum nõ facies. Diſperſit, erogauit in pauperes, iuſtitia eius manet in æternum. Nam diuitiarum uſum diſpenſatorium, non autem uoluptarium eſſe, eos, qui rectè iudicare uelint, exiſtimare par eſt. itaque ubi eas expoſuerimus, lætitia efferri debemus, perinde ac ſi eſſemus alienis rebus priuati, non autem ægreferre, tanquàm propriis excidiſſemus. Cur igitur triſtitiæ te das? cur animo luctum percipis, illud cùm audis? Vende res tuas, & da pauperibus. Nã etiam ſi te conſequerentur ad uitam ſempiternã, non tamen tanto cum ſtudio eſſent parandæ; ut pote quibus ea præmia, quæ illhic tribuuntur, tenebras obducent. Quòd ſi neceſſariò nobis ſunt hîc relinquendæ, cur amabò, non uenditis ipſis, lucrum, quod hinc capi poſsit, auferimus? Qui enim rebus præſentibus malè utitur, is æquè miſerabilis eſt, ac ille, qui ſeipſum ſpontè eo gladio, quem accepit ad uindicandos hoſtes, uulneribus conficit. at qui bene eis utitur, quiq́ue ſecundum rectam rationem præſentia adminiſtrat, ac ea bona, quæ ipſi à Deo largita ſunt, in pauperes diſtribuit, diſpenſatorem ſe ea-

rum gerendo, non autem propriæ uoluptatis gratia ea parando, ille & laudibus ornandus, & amore proſequendus eſt; eò quòd amore fraterno, & moribus humanæ ſocietati ſtudentibus, præditus ſit. Aſpicite, quæſo, quomodo ingens numerus peccatorum noſtrorum, & tempora à propriis naturis abduxerit, & eorum ſpecies proprias in alienas temperaturas tranſmutauerit. omnia enim æquè creationis terminos tranſgreſſa ſunt, peruerſaque conſpiratione in perniciem noſtram facta, homines è uita cedere cogunt. Quæ eſt igitur huius perturbationis ac confuſionis cauſa? nempe hæc, quòd nos ipſi cùm accipiamus, aliis non largimur: beneficentiam in cœlum ferimus, nec tamen benignè facimus iis, qui penuria rerum laborant. ſerui ipſi cùm ſimus, in libertatem uindicamur, non tamen nos noſtrorum conſeruorum miſeret. eſurientes nutrimur, nos uerò egenum præterimus. liberalem ſuppeditatorem habentes, reſtricti ipſi ſumus, nec uolumus participes facere rerum noſtrarum pauperes. fœcundæ nobis ſunt oues, nudorum tamen maior eſt numerus, quàm ſit ouium. cellæ ob multitudinem

dinem earum rerum, quæ ſunt in eas cō-ditæ, coarctantur, nos tamen miſericordiam non tribuimus ei, qui in ſummas anguſtias adductus eſt. Pauper es? attamen alium habes longè te pauperiorem. tibi enim decem dierum ſunt alimenta, illi uerò unius diei tantùm. proinde ueluti homo benignus, id, quod tibi redundat, cum indigente adæquato; ne cuncteris de modico largiri, ne præferas tuam utilitatem communi periculo. Et ſi in uno ſolùm pane totus uictus conſiſteret, & pro foribus ſtaret qui peteret, proferto ex penu illum unum panem, & imponens eum manibus, ac iis in cœlum ſublatis, dicito orationem miſerabilem ſimul & mitem, Vnus panis tantùm mihi eſt, quem cernis Domine, & periculum manifeſtum impēdet, ſed ego tuum præceptum meo periculo antepono, & ex pauco præbeo fratri eſurienti: da & tu ſeruo, qui eſt maximis in anguſtiis. noui tuam bonitatem, confido etiam tuæ potentiæ, non in diem tu profers ac producis gratiam tuam, ſed diſpergis quando uis dona tua. Quod ſi ita dixeris & feceris, ille panis, quem maximo cum luctu præbuiſti, exiſtet ſemen ſegetis, at-

que multiplicem fructum gignet. Tu uerò dicis, quòd proximum tuum diligis, ut teipſum: uerùm id, quod à Domino dictũ eſt, redarguit te, & declarat quàm lõgiſsimè abeſſe à uera charitate. ſi enim tantum largitus es unicuique, quantum tibiipſi, unde tibi hæc tanta pecuniarum ubertas? Qui enim proximum ita charum habet, ut ſeipſum, hic nihil amplius proximo poſsidet: ſed cùm tu poſſideas, uidêris apertè proprium uſum pluris facere, quàm multorum commoda, atque ſolatium. quantò enim maioribus circunfluis diuitiis, tantò magis charitatis expers es. nam ſi charum habuiſſes proximum tuum, iam diu cogitationem abalienandæ pecuniæ ſuſcepiſſes. nunc uerò opes tibi magis quàm corporis membra creuêre, & dolori maximo tibi eſt ipſarum ſeparatio, ueluti partium corporis abſciſſio. Si enim ueſtiuiſſes nudum, ſi dediſſes eſurienti panem tuum, ſi fores tuæ omni peregrino patuiſſent, ſi pupillis patrem te præbuiſſes, ſi debilis ac infirmi uicem doluiſſes, quarum nunc diuitiarum cauſa mœrore affligeris, iam olim ipſas indigentibus diſtribuere ſtuduiſſes. O' quantas te benefactori gra-

tias agere oportebat, & quàm hilari ac læto animo eſſe, ob eum honorem, nimirum quòd ipſe aliorum fores non obis, ſed quòd alij tuas circunſtant. Participes facias frumenti fratres. id, quod cras putreſcet, hodie trade egenti. Auaritiæ equidem forma peſsima eſt, quæ neque ea, quæ corrumpuntur, egenis impertiri uult. Quòd ſi ille, qui ueſtem homini induto detraxerit, prædator nominabitur, certè ille, qui hominem nudum non ueſtierit, cùm id facere poſsit, alia quadam peiori appellatione dignus eſt. Eſurientis eſt panis, quem tu detines; nudi eſt pallium, quod tu in ueſtiario conſeruas; calceus, qui apud te putreſcit, eius, qui eo caret; indigentis eſt aurum, quod terra obruiſti. proinde tot hominibus iniuriam infers, quot beneficio complecti potuiſti. Quomodo tibi pauperis miſerias ob oculos ponam, quò ſcire poſſis, è quibus gemitibus tibi theſaurum comparas. O' quàm pretioſum tibi in die illa iudicij uerbum illud uidebitur, Venite benedicti patris mei, poſsidete regnum iam multis à ſæculis uobis paratum. Quantus rurſus horror, quantus ſudor, quantæ tenebræ tibi ob-

orientur, cùm ſententiam illam audies, Abite à me maledicti in tenebras exteriores, quæ paratæ ſunt dæmoni, & angelis ipſius. Neque enim miſericordia ſine iudicio, neque iudicium ſine miſericordia eſt. ante iudicium cordi eſt illi miſericordia, & poſt miſericordiam uenit ad iudicium. hæc autem ita inter ſe coniuncta ſunt, miſericordia nimirum cum iudicio, ut neque miſericordia ſola ſecuritatem parere, neque iudicium ſolum deſperationem afferre poſsit. Si neminem morte affeciſti, ſi adulterium non perpetraſti, ſi nec furtum feciſti, nec falſum teſtimonium contra quenquã dixiſti; ſtudium, & operam, quam in iis rebus ponis, perdis, cùm id non addas, quod reliquum eſt: cuius opera ſolùm poteris conſequi regnum Dei. Quòd ſi tibi medicus promitteret, ſe membra tua correcturum, quæ aut natura, aut ægritudo mutila effecit; non animo utique triſti hæc exciperes. cùm uerò te magnus animorum medicus, omnibus numeris abſolutum opera miſericordiæ facere uult, cui maximæ ac principaliſſimæ partes deſunt; non agnoſcis beneficium, ſed luges, ac triſtem uultum præ

te fers, animum tuum dolore conficiens, & eà omnia, quæ erant tibi præparata, inutilia ipſemet reddis. Non ſtudioſus eris tui? non in hac uita recondes futuræ quietem atque tranquillitatem formicæ exemplo? quæ æſtate ea, quibus hyeme uictitet, reponit, nec quia nondum hyemis incommoda adſunt, tempus per negligentiam ociumque tranſmittit: ſed perpetuo quodam ſtudio ſeipſam ad opus compellit, quoad quantum ſatis eſt ad uitam tuendam, repoſuerit. neque id inertia & ignauia ulla facit, ſed prudenti quadam conſideratione, quî res ad uictum neceſſaria, diutiſsimè eſſe poſsit, excogitat. ſuo enim ore id, quod in mediis fructibus eſt, uerberat & ſecat, ne ſi germinarent, nihil ipſi ad uictum conducerent. præterea eos ſiccat, cùm illos humidos eſſe ſenſerit, nec eos quouis tempore profert, ſed tum denique, cùm cœlum ſerenum præſenſerit. nunquam imbrem ex nubibus delabi uidere poteris, quandiu frumentum ex for micarum cauernis prolatum eſt. Imitare terram, ò homo, fructum ferto uelut illa, ne iudicaris deterior eſſe re, quæ eſt animæ expers. illa enim fructus non ad

uſum ſuum, ſed ad tuum gignit: tu uerò quem oſtendere debebas beneficẽtiæ fructum, hunc tibi ipſi cumulas. Benefactorum autem gratiæ, ad illos, qui ea in alios collocarint, reuertuntur. Dediſti aliquid eſurienti, tuum hoc, quod dediſti, efficitur, magno cum fœnore ad te rediens. Quemadmodum enim ſemen terræ mandatum, lucrum ei parit, qui illud mandauit; ſic etiam panis, qui homini eſurienti largitur, magnam utilitatem in poſterum affert. Si aliquis pro foribus tuis aſtiterit, neceſsitati ſuæ medicinam aliquam quærens, ne, quæſo, ad inæqualia reſpicias, ne'ue dicas, Hic amicus eſt, hic cognatus, hic benefactor, ille peregrinus, alienus, ignotus: nam ſi ad inæqualia reſpexeris, non tibi etiam impertietur miſericordia. una eſt natura, homo & hic & ille, una neceſsitas, penuria uterque eadem laborat; largire fratri & peregrino, & ita neque fratrem deſpicies, & peregrinum, fratrem proprium efficies. Vult te Deus omnipotens conſolationem adhibere egentibus, non autem rationem habere perſonarum. nõ uult ut cognatis des, peregrinum uerò repellas. omnes enim cognati, omnes fratres,

fratres, unius patris filij omnes. Dantur nonnulli, qui ex alicuius dominationis graui periculo à creatore ſunt erepti, nec eſt illis quidquam, unde uitam ſuſtentent ſuam: ſolo nanque animo, & corpore periculum illud declinarunt. nos itaque, qui moleſtiarum periculo non guſtato, illæſi permanſimus, communicemus cum illis opes noſtras; amplectamur eos fratres, qui uix ſeruati ſunt; dicat unuſquiſque ad unumquemque, E' uita iam deceſſerat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. contegamus denique corpus nobis propinquum, opponamus iniuriæ ac impetui hoſtili auxilium atque conſolationem noſtram: quo etiam ſi læſit ille, nullum tamen damnum dediſſe uideatur, & illato bello nullum uictum oſtendiſſe, & ſi fratrum facultates abſtulerit, à noſtra munificentia, & liberalitate ſuperatus appareat. propter charitatem quidem ſimplicem ac liberalem erga eos, qui petunt, diſtributorem eſſe oportet, iuxta illud præceptum, Petenti dato: at ratione rurſum diiudicare conuenit uniuſcuiuſque eorum, qui petunt, neceſsitatem, ut ex actis didicimus; ubi dicitur, Datum uuicuique eſt

tantum,

tantum, quantum opus habebat. Cùm enim multi tranſgredientes uſum rerum neceſſariarum, occaſionem nundinationis, & materiem obſceni luxus, petitionem faciant, ſcitè & aptè pro neceſsitate atq; uſu uniuſcuiuſque, diſtributio rerum neceſſariarum fieri debet. illis enim, qui cantilenas lugubres, ut mulieres circunueniant, componunt, & qui mutilationes corporis, & ulcera quæſtus gratia ſibi inferunt, non omnino utile eſt abundans ac liberale illud miniſterium: nam illa erogatio occaſionem illis dat uitiorum perpetrandorum: pauca tamen largitione oportet talium clamorem retundere. Animus uerò fraternus, & cōmiſeratio in eos conferēda eſt, qui æquo ac patienti animo miſerias ferre didicerunt; de quibus etiam illud dicetur, Eſuriui, & dediſtis mihi comedere. Eam ob cauſam magna opus eſt experientia ad dignoſcendum, quinam uerè indigeat, & qui auaritia adductus petat. Atque ille quidem, qui homini afflicto aliquid dat, domino ipſi dat, ab eoque mercedem accipiet: qui uerò erroni præbet, is proiecit cani moleſto ob impudentiam, non autem homini miſerabili ob egeſtatem.

Audite

Audite diuites, qualia conſilia, propter ueſtram inhumanitatem, damus paupe-peribus: ſatius eſſe dicimus, ea mala, quibus urgentur, ſuſtinere, quàm eas calamitates, quæ ex uſuris deſcendunt, ſubire. Quòd ſi domino obediretis, quid eſſet iis ſermonibus opus? Mutuum date, inquit ille, his, à quibus ſperatis nihil uos accepturos. Cùm enim pauperi dabis propter dominum, idem illud & donum & mutuum efficietur; donum quidem ideò, quia nihil te ſperas hinc recepturum; mutuum uerò propter domini magnificentiam, qui pro ipſo rependet: qui cùm pauca per pauperem acceperit, magna pro ipſis referet. Perpendat autem unuſquiſque diuitum proprios fructus, ex quibus dona Deo conſecraturus ſit; ne pauperem opprimat, ne infirmiorem ſe cogat, ne eius bona, qui imperio illius paret, inuadat, potentia & imperio loco iuſtitiæ utens. nam iuſtitiam & æqualitatem ſeruare, etiam aduerſus ſeruos iubemur. ne ideò, quoniã imperas, cogas, neque quia uales, aliena diripias: ſed quoniam facultas tibi eſt, oſtende opera iuſtitiæ. non enim ex eo, quod potis non eras, probabis te Deo obe-

obedientem fuiſſe, ac eum timuiſſe, uerùm ex eo, quòd cùm tranſgredi poſſes, tamen non es tranſgreſſus. Qui uerò bona pauperum diripiunt, ut in alios benefici ſint, hi melius, me hercule, ac longè honeſtius facerent, ſi nec raperent, nec largirentur. Nam neque beneficentia ex iniuſtis lucris in egenos profecta, grata Deo eſt; neque is, qui à rebus iniuſtis abſtinet, laude eſt dignus, ſi nemini res ſuas impertierit. Nam de his quidem, qui iniuriam faciendo, dona Deo dicare inſtituunt, ſic ſcriptum eſt, Hoſtiam improborũ abominatur dominus. de illis uerò, quos aliorum non miſeret, hunc in modum, Qui aures ſuas obturat, ne pauperem audiat, & ipſe aliquando alterius opem implorabit, nec erit, qui hominem exaudiat. Eam ob cauſam præceptum illud tale nobis conſilium dat, Honora, inquit, Dominum iuſtis tuis laboribus, & primitias ei offerto ex fructibus iuſtitiæ. Si enim ex iniuſtitia, & rapina Deo ſacrificium facturus ſis, multò ſatius eſſet, non tenere talem poſſeſſionem, neque ex ipſa offerre. Purum nanque donum liberabit animam, ut literis mandatum eſt; & preces hominum

proborum

proborum gratæ, atque acceptæ ſunt illi. & rurſum, Si cùm poſsideas ea, quæ iuſtis laboribus acquiſiuiſti, non autem ex iis offers Deo, offers autem ex his, quibus nutriuntur pauperes, pro rapina illud habebitur. nam per Malachiam inquit Deus, Primitiæ, & decimæ ueſtræ ſint uobiſcum, & remaneat rapina in domibus ueſtris. Cur igitur contaminas diuitias tuas, ò homo, introducendo in eas lucra iniuſta? cur execrabilem iniuſtitia facis tuam oblationem? offerre aggrediens illud, quo debebas pauperem hominem proſequi. Illius te miſericordia teneat, quem iniuria affeciſti: hunc humanitate comprehendito, huic benignè facito; & ita magno cum iudicio ſatisfacies miſericordiæ. Nullum enim eſt Deo cum auaritia commercium, neque ulla cum prædonibus aut ſicariis conſuetudo. Neque ideò quaſi ipſe non poſſet alere pauperes, eos nobis alendos reliquit, ſed iuſtum ac benignum fructum à nobis requirit, noſtræ beneficētiæ cauſſa. Benignitas & iniuſtitia eſſe non ſolet, nec ex execratione benedictio, neque ex lacrymis beneficentia: oſtentationis gratia talia fiunt; nec laudem Dei opt. max.

ſed

ſed hominum quærunt, atque uenantur. Si enim quaſi ipſo Deo intuente, benignè alicui facis, uide ne id agas ex perperam acquiſitis, illud perſuaſum habẽs, quòd inſpectorem Deum lætitia non afficies. proinde ſic benignè faciamus pauperibus, ut etiam ipſi hinc aliquid à Deo recipiamus: rependit autem Deus illis, quos laudat; laudat uerò auidum neminem. Ne erretis, non aliter recipiet Chriſtus eam benignitatem, quam in pauperes confertis, niſi priùs ſatisfeceritis iis, quibus aliquod damnum dediſtis. Sic dominus recepit Zacchæi probitatẽ, inquiens, Hodie huic domui ſalus parta eſt; quoniã paratus erat reſtituere quadruplum, ſi quem circũueniſſet, & quòd mediam partem eius pecuniæ, quæ ſibi relicta erat, pauperibus diſtribuiſſet. ſciebat enim ita ſe demum Chriſto rem gratam facturum. Demus igitur, ò fratres, diuitiis licentiam, quæ ad egenos effundi uolunt. ne prætereamus Lazaros etiam nunc ob oculos noſtros poſitos; neque negemus ipſis micas menſæ noſtræ, quæ ad explendam famem illis ſatis ſunt; ne immanem illum diuitem imitantes, ad eandem cum illo gehennæ flammam

flammam deſcẽdamus. nam multis quidem tum precibus ab Abrahamo contendemus, & ab aliis, qui honeſtè uitam traduxerunt ſuam, uerùm nihil nobis illa uociferatio emolumenti afferet; frater enim cùm non liberet, liberabit ne, amabò, alius homo? Dicet autem nobis quilibet illorum magna uoce, Ne deſideres humanitatem, quam tu aliis tribuere noluiſti, neque contendas accipere adeò magna, cùm tu in minoribus reſtrictus fueris; fruere his, quæ tibi, dum in uiuis eſſes, paraſti, lacrymas nunc profundito: quandoquidem tum lacrymantem fratrem conſpiciens, ipſius non es miſertus. hæc dicent nobis, nec ſanè iniurià. Valde autem extimeſco, ne etiam aſperioribus nos impetant, cùm longè ſuperiores ſimus illo diuite, ut ſcitis, improbitate, quoniam adulatores, & paraſiti, præter hoc quòd lautè à nobis accipiuntur, manus etiam precioſis muneribus refertas referunt, & diſcunt à nobis, longè melius eſſe, talia exercere, quàm uirtuti operam dare. Quòd ſi pauper aliquis nobis adſtiterit, qui præ fame uix loqui poſsit, abominabimur hominẽ, ac feſtinanter præterimus,

tanquàm extimeſcentes, ne etiam infœlicitatis ipſius ex tardiori greſſu participes fiamus: & ſi quidem ille oculos ſolo defixerit, ob calamitatem pudore affectus, ſimulationis artificem ipſum eſſe dicimus. ſin uerò confidenter, propter grauem famis ſtimulum, nos aſpexerit; impudentem rurſum ac audacē appellamus. & ſi quidē integris ueſtibus coopertus fuerit, quas fortè aliquis illi dono dedit, uelut inexplebilem repellimus, paupertatēq; ipſum ſimulare, etiam iuramento aſſerimus. ſin uerò pannis obſitus fuerit, ut putidum abigimus, & neq; creatoris nomen, quod ſupplicationibus ſuis inſerit, neq; ne in tales calamitates ueniamus, aſsiduè precando, ferum ac inhumanum propoſitum noſtrum flectere poteſt. Quapropter multò grauiorem gehennæ ignē extimeſco, quàm diuitis illius fuit, qui Lazarum deſpexerat. Id ne fiat, miſericordiam tribuamus afflictis, & ut prætereà ipſi bona æterna cōſequi poſsimus, in Chriſto IESV Domino noſtro, cui ſit gloria, & poteſtas cum æterno Patre, & uiuifico ſpiritu, nunc, & ſemper, & in ſempiterna ſæcula. Amen.

DE DIVITIIS, ET PAVPERTATE ORATIO II.

QVemadmodum putei illi, qui identidem exhauriũtur, longè elegãtiores cæteris eſſe ſolent; ſic etiam diuitiæ illæ, quæ quieſcũt ac reponũtur, nullius uſui exiſtunt: at quæ mouentur, & hinc inde tranſeunt, ſummam utilitatem, fructumque afferunt. Ego quidem uehementer mirari ſoleo, quomodo poſt illos ſuperfluos, ac non neceſſarios ſumptus, cùm opes, multas in partes diſtractæ ſint, adhuc redundent, & ab iis, qui eas tenent, ſub terram detrudantur, atque locis in abditis aſſeruentur. Heu, cùm infinitis modis aurum inſumere non poſſes, tunc illud terra obruis. Ac mihi ſanè uidetur animus diuitum, helluonum animo perſimilis eſſe; qui diſrumpi potius præ ingluuie malunt, quàm quidquam ex his rebus, quæ ſuperſunt, egentibus imparti-

tiri. talis nobis in euangelio deſcribitur diues; circunſteterant iam eum illi, qui animam ab eo repetituri erant: ille tamen de eduliis cum anima diſſerebat: illa nocte è uita erat diſceſſurus, multorum tamen annorum uſum meditabatur. Ingens ſanè inſania eſt, terram, dum in metallis continebat aurum, perſcrutari, cùm autem eſt erutum, rurſus illud defodere: contingit præterea, mea quidem ſententia, ut ille, qui aurum defodit, ſimul etiam cor ipſum defodiat. Vbi enim theſaurus tuus eſt, inquit ille, ibi etiam & cor tuum. Age igitur, ò diues, uariè opes tuas diſpenſa. ne, quæſo, difficili animo ſis; ne'ue expectes rei frumentariæ penuriam, ut tum horrea aperias tua. ne famem appetas auri cauſa, neque omnium inopiam, priuatæ opulentiæ. ne ſis caupo humanarum calamitatum; ne iram Dei uelutì occaſionem quandam ad conficiendam pecuniam captes. Tu quidem aurum reſpicis, fratrem uerò tuum non conſpicis. numiſmatis etiam ſculpturam agnoſcis, & ab ſincero adulterinum bellè diſcernis; at quantis frater tuus cõflictetur malis, nõ uides: & auri quidem colore mirandum in modum gaudes; at

quantus

quantus te egeni gemitus ſequatur, animo non luſtras tuo. Sed dices, quem, obſecro, iniuria afficio, ſi mea retineo, & conſeruo? quæ'nam iſta tua ſint, cedò? unde ea accipiens in hanc uitam intuliſti? perinde ac ſi quis in theatro ſpectandi locum occupet, deinde ingredi uolentes arceat, ſuum eſſe iudicans id, quod omnium ad uſum conſtitutum eſt. Eiuſcemodi equidem ſunt diuites, qui ea, quæ omnium ad utilitatem ſunt conſtituta, præoccupantes, ſibi uendicant, propter temporis quandam anticipationem; cùm ſi unuſquiſque tantum ex iis caperet, quantum ſatis eſſet ad uitam tolerandam, & id, quod redundaret, ei, qui opus habet, largiretur, nemo eſſet diues, nemo inops. Non'ne nudus ex utero matris excidiſti? non'ne rurſum nudus in terram reuertes? Ea uerò, quæ tenes, unde habes? ſi caſu dicis te ea conſequutum eſſe, impius es, qui neque cõditorem agnoſcis, neque gratiam ei, qui hæc in te contulit, refers; ſin uerò fatêris à Deo profecta eſſe, quæ habes, cedò rationem, ob quam ea in te collata ſunt? Num iniuſtus eſt Deus, qui inæqualiter nobis ea, quæ ad uitam ſunt neceſſaria,

 diſtri-

diſtribuit? cur tu diuitiis circumfluis? cur illi egeſtas imperat? Profectò nulla alia de cauſa, niſi ut & tu benignitatis ac fidelis diſpenſationis mercedem acciperes, & ille ob magna patientiæ certamina præmiis afficeretur. At dices neceſſarias eſſe opes liberorũ cauſa. perbellè tu quidem auaritiam tuam hoc nomine uelas, ac tegis. liberos enim prætendis, cor uerò auaritia plenum geris. Ne, obſecro, culpam transferas in inſontem. habet enim is proprium dominum; habet proprium œconomum, cui uitam acceptam refert, & à quo uitæ ſumptus expectat. Num his, qui uxores ſibi adiunxerunt, euangelium ſcriptum non eſt? ſcriptum etenim eſt, Si uis omni ex parte perfectus eſſe, uende omnia, quæ habes, & da pauperibus. Quando petebas à domino, ut te liberis frugi ornaret, nũ etiam illud addidiſti, Da mihi filios, ut mandata tua negligam, ac nihili pendã; da liberos, ne in regnum cœlorum intrẽ? Quis uerò ſponſionem faciet, filium tuũ rebus datis ac relictis, rectè uſurum? multis enim diuitiæ miniſtras ſe præbuerunt ad intemperantiam. Vide igitur ne eas diuitias, quas magno cũ labore congeſsiſti,

geſsiſti, aliis uelutì materiem quandam peccandi des; & ne deinde binas pœnas pendas, tum ob ea, quæ ipſe perperam feciſti, tum ad quæ perpetrãda campum alteri ſuppeditaſti. Multi quidem, quã-uis à parẽtibus nihil accepiſſent, ſibiipſis domos pararunt; uerùm animæ tuæ, quã tu deſeris, quis miſericordiam tribuet? Cur, amabò, tanti facis atque adeò ſu-ſpicis aurum? quis, obſecro, ex iſtis, qui ornatui nimium ſtudent, horam uitæ ſuæ apponere poteſt? cui pepercit mors ob diuitias? quẽ morbus ob diuitias non afflixit? Quouſque tandem auro parando operam dabis? auro, inquam, quod nihil aliud eſt, quàm animarum quidam laqueus, mortis hamus, peccatiq́ue in-eſcatio. quam diu diuitiis, quæ belli cau ſa eſſe ſolent, & ob quas conflantur arma, ac enſes acuuntur, inhiabis? propter has cognati, quid natura poſtulet, nõ uident; fratres ſe mutuò toruè intuentur, cædesq́ue ſpirant. propter opes ſolitudines homicidas alunt; ciuitates uerò ſycophantas, atque calumniatores. Quis eſt mendacij parẽs? quis falſæ accuſationis architectus? quis periurij au-ctor? non'ne diuitiæ, non'ne opum ſtu-
 dium?

dium? Quid facitis, ò homines, quis uobis inſidias rebus ueſtris tendit? in adiumentum uitæ, non uiaticum malorum, pecuniæ datæ ſunt; ad redimendam animam, nō ad perdendam ſunt tributæ; ad uitam ſuſtentandam nobis pecuniæ datæ ſunt, non ut ſe nobis miniſtras ad mala præbeant. Etenim ſi diuitiæ anſam nobis dant iniuſtitiam perpetrandi, miſerabilis profectò eſt is, qui diteſcit; ſin uerò miniſtras ſe exhibent ad conſequendam uirtutem, longè à reprehēſione abſunt: cùm omnibus eam utilitatem ex ipſis percipere integrum ſit. Quapropter par eſt, nos diuitias abſentes non expetere; & ſi nobis ſuppetant, non tam ſe ob poſſeſsionem ipſarum efferre, quàm ob ſcientiam diſpenſandi ipſas. ſcitum enim eſt illud Socratis, qui dixit, cùm opulentus quidam magnopere pecuniæ cauſa ſuperbiret, non prius ſe illum admiraturum, quàm ſi cognoſceret, quòd iis rectè uti poſſet. nam diuitiæ & ſanitas, ſæpenumero iis, qui malè eis utuntur, miniſtras ſeſe ad peccata perpetranda exhibent: at paupertas cum ueritatè coniuncta, apud homines frugi, inter omnia alia bona principem locum tenet.

Sed

Sed nihil horum unuſquiſq; noſtrûm animo agitat ſuo; uerùm ſi uiderit uirum neceſsitate aſtrictum, genua flectere, & ante pedes ſupplicem ſe proiicere, denique neſcio quid non humile edentem, ut inopiam ſuam etiam magno cum fœnore illius ſubleuet, non tamen eius, qui multa præter dignitatem facit, miſeretur, ſed implacabilem atque inexorabilem ſe præbet, iurans ac obteſtans, ſibi penitus pecuniam non eſſe, ac ſeipſum quoque circunſpicere ait, num aliquem reperire poſsit, qui ſibi pecuniam mutuò dare uelit. atque ſic mendacium ſuum iuramento confirmans, præter inhumanitatis malum, etiam periurium concipit. Cùm uerò is, qui mutuum ſumit, uſurarum mentionem fecerit, ac pignora etiam nominauerit, tunc ille demiſſo ſupercilio arridet, paternam etiam amicitiam memorat, dein familiarem ſuum ac neceſſariũ eum nuncupat. Videbo, inquit, an aliquam pecuniam repoſitam habeam: ac deinde in iſta uerba prorumpit, Eſt apud me depoſita pecunia uiri cuiuſdam amici, qui eam lucri gratia apud me depoſuit, ſed is intolerabiles uſuras exigit, ego tamen nonnihil remittam, ac mihi

omnino minores pendes. Talia confingens, ac eiuſcemodi uerbis blandiens, miſerum ineſcat, libellisque alligat, & ſupra illam urgentem paupertatem, libertatem etiam ipſam ei adimit. Heu miſer quid facis? fructus exigis ab inope, qui ſi te ditiorem reddere poſſet, non profectò fores tuas obſeruaret. O' ingentem calamitatem, ad auxilium implorandum cùm ſe miſer reciperet, hoſtem inuênit; medicamēta ſalutaria quærens, in uenena incidit. cùm uiri paupertatem leuare deberes, indigentiam ipſius adauges, non aliter ac ſi quis medicus ad ægrotantes accedens, loco reſtituendæ ſanitatis, etiam exiguas inſuper uires, quæ reſtant, eis auferat. Miſerorum calamitates uelutì occaſiones quaſdam ad diteſcēdum arripis. & ſicuti agricolæ pluuias exoptare ſolent, quò ſemina eorum multiplicentur; ita tu inopiam ac indigentiam hominū expetis, ut ex tua pecunia quamplurimum lucri capere poſſis. Ac ille ſanè, qui ob mutuam pecuniā uſuram pendit, in ſumma rerum deſperatione miſer uerſatur. nam cùm paupertatem reſpicit ſuam, omnem ſpem reſtituēdæ pecuniæ abiicit; cùm uerò præ-

ſentem

ſentem neceſsitatem perpendit, non dubitat mutuò ad uſuras ſumere. Vbi uerò pecuniã erogauerit, tempus autem præterlabens uſuras ſecum adduxerit, non noctes ei requiem ferunt, non dies hilaris eſt, non ſol iucundus, ſed iniquo animo uitam fert. odio habet illos dies, qui ad præſtitutum tempus accelerant; extimeſcit menſes quaſi uſurarum patres, & ſiue quieti ſeſe tradiderit, per inſomniũ fœneratorem conſpicit; malum, me hercule, capiti ſuo inſomnium, ſiue uigilias egerit, nihil aliud curat, & cogitat, quàm uſuram. Verùm iure optimo dicere poſſem ad eum, qui æs alienum contrahit, Bibe aquas à tuis uaſis, hoc eſt, proprium ſumptuum rationem habeas, ad alios uerò fontes ne accedas, ſed ex propriis aquarum uenis ſolatia uitæ haurito. habes uaſa ærea, ueſtitum, iumenta, omnis generis ſupellectilem, hæc reſtitue: omnia enim perdere tolerabilius eſt, quàm libertatem. Sed dices, Publicare hæc erubeſco. quid igitur facies, cùm paulò pòſt alius ipſa proſcribet, ac in oculis tuis paruo æſtimabit? ſatius multo eſt conſiliis paulatim inuentis neceſsitatem tolerare, quàm alienis

acer-

aceruatim elatum, poſtea omnibus rebus ſimul denudari, atque ſpoliari. Proinde ſi tibi facultates ſuppetũt, unde quod mutuò ſumpſiſti, reſtituere poſsis, cur non potius iis bonis præſentem inopiam propulſas? ſin uerò ſpem reſtituendi abiecisti, malum malo profectò curas. pauper nunc es, at liber. ubi uerò mutuum ad uſuram ſumpſeris, non diteſces, libertatem uerò perdes. nam is, qui mutuò ſumpſit, ſeruus eſt eius, qui ei in mutuum dedit; nec ſolùm ſeruus, ſed ſeruus mercede conductus, crudelem ſeruitutem ſeruiens. Canes ubi aliquid acceperint, ſubitò manſueti fiunt: at fœnerator plus iuſto accipiens, magis irritatur. non enim latrare ceſſat, ſed multò plus exigit. etiamſi te iuramento obſtringas, fidem non habet, perſcrutatur interna, commercia tua curioſè inquirit, uxore præſente pudore affectum, coram amicis contumeliis onerat, in foro minas iactat, in die feſto noxium eſt ſe ei obuiam dare, uitam denique tuam intolerandam efficit. At ingenti, inquit ille, neceſsitate premor. nullus alius mihi eſt pecuniarum prouentus. quam, quæſo, itaque tibi utilitatem hæc hodierna di-

latio

latiò affert? mutuum enim non penitus liberat, ſed ſolummodò ad tempus inopiam leuat. ſi mutuum non ſumpſeris, æquè quidem eris pauper, & hodie, & in poſterum: at ubi aliquid in mutuum ſumpſeris, grauius uexaberis. nemo enim tibi nunc paupertatem uitio uertit; inuitum enim eſt ipſa malum. quòd ſi ære alieno te obſtrinxeris, nemo te in crimen non uocabit, nemo tuam nullius conſilij temeritatem non deteſtabitur. conſilium etiam tibi erit ineũdum, unde rependas, & à quibus accipias, etiam atque etiam cogitandum erit. At dices tuas facultates & ad uſus neceſsitatem, & ad reſtitutionem nõ ſuffecturas? quòd ſi etiam uſuras animo reputaueris, unde, obſecro, tibi tãtus numerus pecuniæ accreſcet? nullus equidem mortalium uulneri uulnere medicinam facit, neque malum malo curat. Qua'nam igitur ratione, inquit, uitam tolerabo meam? ſunt tibi manus, eſt ars, mercede conductus labora, miniſtri munus obeas, ſexcentæ ſunt uictus parandi rationes: ſin uerò laborem ferre non potes, precibus contendas ab iis, qui opes tenent. Sed dices, Turpe eſt petere? at ego dico longè turpius

pius eſſe, aliquem eo, quod mutuò ſumpſiſti, defraudare. Formica neque oſtiatim panem quærendo, neque mutuò ſumendo, uitam ſuam ſuſtentare poteſt. apes etiam proprij alimenti reliquias regibus impartiuntur; quibus tamen neq; manus, neque artes natura attribuit. tu uerò ſagax illud animal homo, ex tantis artibus unam inuenire nequibis, qua uitam tueri poſsis tuam? locuples es? ne mutuum ſumas. pauper es? ne etiam accipias. ſi enim diuitiis affluis, mutuo opus non habes; ſin tibi nihil eſt, mutuum non rependes. ne committas, quæſo, uitam tuam conſilio, cuius te in poſterum pœnitere poſſit. In hoc uno nos pauperes, diuites longè anteimus, quòd ſcilicet curarum minus ſuſtineamus. ludibrio etiam habemus ipſos uigilias habentes, dum nos ſomnum capimus, tum etiam rebus intentos, ac anxios, dum nos omni moleſtia caremus, animoque uacuo ſumus. Qui enim ære alieno ſe obſtringit, is & in paupertate erit, & nunquam curis uacuus, ſed omni tempore uariis cogitationibus diſtinebitur, nunc res ſuas æſtimando, nunc ædes ſumptuoſas, nunc diuitum agros, ueſtes denique

eorum,

eorum, qui ei obuiam fiunt, Si hæc, inquit, mea eſſent, uenderem tanti ac tanti, æreq́ue alieno me liberarem. hæc, inquam, cordi ipſius totos dies, ac noctes inſident. ſi quis fores pulſarit, debitor ſub tectum ſe condit. uehementer incurrit quis, cor ipſius percellit. latrat canis, ipſe ſudore madet, atque anxietate ſumma afficitur, circunſpicitq́; quò ſe proripiat. inſtat præſtitutum tempus, cogitat miſer, quid'nam falſi afferat, quo'nam ficto nomine creditorem protelet. Cur multiplici ac uariæ beſtiæ te ipſum ſimilem facis? ferunt lepores ſimul & fœtum edere, & educare, ac etiã ſuperfœtare. Pari ratione etiam fœneratoribus pecuniæ ſimul & ad uſuram dantur, & generantur, atque ſuccreſcunt: nondum enim data eſt tibi pecunia, & iam præſentis menſis lucrum fœnerator à te exigit. rurſum hoc, quod eſt ad mutuum datum, aliud malum affert, & illud aliud alterum, atque ſic malum in infinitum creſcit. fœnus enim, mea quidem ſententia, ex mali fœcunditate nomen accepit. (unde enim aliũde?) uel for taſsis fœnus dicitur, ob eos dolores ac moleſtias, quas animis eorum, qui mu-

tuum

tuum ad uſuram acceperunt, afferre ſoleat. Quemadmodum enim dolor parturienti, ſic præſcriptum tempus debitori inſtat. fœnus ex fœnore, malorum parentum praua ſoboles. Ferunt uiperas, materno utero perroſo, partum edere: hoc modo etiam uſuræ, eroſis ac cõſumptis debitorum ædibus, generantur. ſemina progreſsione temporis naſcuntur, animantia etiam tempore perficiuntur: uerùm uſura ſimul ac generatur, ſimul etiam parêre incipit. Omnes res, quæ creſcunt: ubi iuſtam, ac ſibi propriam magnitudinem attigerint, augeſcere deſinunt: ſed auarorum argentum omni tempore accreſcit. Bruta animantia, quando ſoboles eorum ad pariendũ idonea eſt, ipſa non amplius partui operam dant; at fœneratorum pecuniæ, & ſuccedentes pariunt, & ueteres renouant. & perinde ac hi, qui ex cholera laborãt, ſemper id, quod antè ingeſtum eſt, eiiciunt: & ſi priuſquàm penitus purgati fuerint, alium cibum ſuperingeſſerint, ſummo cum dolore, ac lancinatione uomunt; ita etiam qui fœnora exercent, uſuras ex uſuris tranſmutantes, antequã priora expurgẽtur, alterum mutuum ſu-

perinducunt,

perinducunt, atque ubi paululum aliena in delitiis habuerint, deinde res ob proprias lugent. Sed inquies, multos ſibi ex uſura diuitias parauiſſe? at ego arbitror plures ad reſtim rediiſſe. tu enim eos, qui ſibi uitam laqueo finiuerunt nõ enumeras, qui cùm eam turpitudinem, quæ ex mendacitate proficiſcitur, ferre non poſſent, mortem ſibi fune conſciuerunt. Vidi ego miſerabile ſpectaculum, uidi, inquam, liberos ingenuos, ob æs alienum, quod pater contraxerat, in forum pertrahi, ac uenundari. Non eſt tibi pecunia, quam liberis relinquas tuis? ne igitur etiam illis inſuper generis nobilitatem adimas. unam hanc ipſam, amabò, conſerua libertatis poſſeſsionem; depoſitum nimirum illud, quod ipſe à parentibus tuis accepiſti. nulli unquam patris paupertas crimini data eſt, at ob nomina paterna, multi in carcerem conduntur. ne relinquas ſyngraphas, execrationem ueluti quandam patris in filios, ac in reliquos poſteros. Diuitiæ, inquit ille, ſi affluxerint, nolite animum appellere. Suſpicias, quæſo, hanc uocem, Diuitiæ ſi affluxerint. fluxa enim eſt diuitiarum natura, torrenteq́; citius

eos, quibus eſt, præterlabitur. nã aliàs alium hærum ſolent permutare, & perinde ac fluuius ille, qui ab alto fertur, appropinquare ſolet iis, qui ripæ aſtant, ſed ſimul ut eos affligit, de repentè ſecedit; ſic etiam diuitiæ celerrimum ac lubricum habent acceſſum: quoniam frequenter alios aliis permutant. hodie huius eſt ager, cras alterius erit, ac paulò pòſt alterius. Intuêre, amabò, domos, & perpende quot iam nomina, ex quo concidêre, immutauerunt, aliud ab alio poſſeſſore nomẽ ducentes. aurum etiam, ſemper è manibus eius, cuius eſt, dilabens, ad alium tranſit, & pòſt ab alio ad alium. Facilius eſt, me hercule, aquam manu comprehenſam continere, quàm longo tempore opes tenere. Ne igitur quenquam ex iis, qui diuitiis circũfluunt, gloria & prædicatione efferas; ne'ue beatam prædices uitam ipſius, etiamſi illi ex multis locis, atque luculentis fontibus affluant pecuniæ. Ne ſuſpicias & optes ipſorum abundantiam. Neque etiã omnis paupertas laudibus in cœlum ferenda eſt, ſed ea demum, quæ eſt digna laude, & quæ ad normam Euangelij dirigitur. multi enim ſunt pauperes, ſi o-

pulentiam

pulentiam ſpectes; ſin animum & uoluntatem, auariſsimi: neque eis inopia rerum ſalutem præſtat, ſed potius eos animus cõdemnat. Diuitiæ, & gloria quatenus eos, qui eis prædıti ſunt, bonos non efficiunt, eatenus non ſunt habenda in bonis. at qua ex parte nobis affluentiam quandam rerum ad uitã hanc tuendam afferunt, longè præſtantiora ducenda ſunt paupertate & dedecore. Atque hæc quidem nonnullis à Deo opt. max. tuendæ rei familiaris cauſa largita erant, utì Abrahamo, Iacobo, & reliquis. hominibus uerò nequam ideò tribuuntur, ut eos ad frugem reuocent. Verùm qui tantis à Deo beneficiis cumulatus, in peccato perſeuerauerit, is ſeipſum reum æterno ſupplicio ſtatuit. Iuſtus quidem, ſi ei diuitiæ ſuppetunt, non corrumpitur illis; ſin ei deſunt, non eas inquirit, ac nimiùm expetit. non enim ille iis, quæ ſibi data ſunt, ad uoluptatem utitur, ſed ea ritè diſpenſat. nemo autem ſanæ mentis in aliorum largitionem nimis anxiè incurret; niſi multorum opinionem reſpexerit, qui ſuſpiciunt ac in cœlum ferunt eos, qui ſumma aliqua dignitate affecti ſunt. Quòd ſi corpus neglexerimus,

mus, nihil quidquam profectò rebus ex humanis ſuſpiciemus atq; admirabimur: quas enim ad res amplius diuitiis utemur, ſi corporis uoluptates ignominioſas ducemus? ego quidem non uideo, quam'nam aliam uoluptatem nobis diuitiæ afferant, niſi illam, quòd illis ueluti dracones quidam incubamus. Primum igitur eſt, quòd homini Chriſtiano uel maximè curæ eſſe debet, nimirum ut à uitiis illis uariis, ac diuerſis, quæ animam inquinant, abſtineat, atque ea deponat. deinde oportet eum, qui illam cœleſtem reſpicit uiam, iſtius mundi bonis repudium remittere: nam cura & ſtudium, quod in res iſtas fluxas ponitur, mirandum in modum hominem perturbat, atque diſtinet. cùm autem plures eundem ſibi ſalutis ſcopum proponentes, communem inter ſe uitam inſtituerint, neceſſe eſt, ut illud in primis apud eos ſtatuatur; illud inquam, ut unum in omnibus ſit cor, una uoluntas, deſideriū unum, & ut, quemadmodum Apoſtolus præſcribit, unum corpus fiat ex diuerſis membris compactum. Hoc autem aliter fieri non poteſt; niſi illud ratum ſit, ne ſeorſim alicui aut ueſtimentum aut uas,

aut aliud quidpiam, quæ communi uitæ inſeruiunt, attribuatur; ſed ut unũquodque horum neceſsitati eius, qui opus habet, ſeruiat, nec ſiat proprium poſsidentis. ſicuti enim non quadrat, parua ueſtis corpori uaſto; ſed unicuique id demum, quod cõuenit, & utile eſt, & congruens: ita etiam alia omnia, uidelicet lectus, ſtratum, calidum amiculum, calceamentum, eius eſſe debent, qui ualdè his opus habet, & non poſsidentis. Et quẽadmodum uulneribus confectus, non autem ſanus medicamentis utitur; ſic etiam iis rebus, quæ ad molliciem corporis excogitantur, non is, qui in delitiis uitam agit, ſed qui uel maximè his indiget, meritò fruetur. Domini noſtri IESV Chriſti, gloria, & imperium in perpetuum floreat. Amen.

DE AVARITIA

ORATIO III.

CV'm domum uiri inepti ingredior, uideoq́; eam omni genere florum exornatam eſſe, iudico nihil hunc iis, quæ uidentur, pretioſius tenere, ſed eas res quidem, quæ animæ ſunt expertes, exornare, animam uerò ipſam negligere, atque incomptam relinquere, cuius præ foribus innumerabiles ſtant pauperes, miſerabili, ac luctuoſa uoce, ut ſibi ſubueniat, precantes. at ille preces eorum repudiat, affirmans, ſuas opes tot petentibus non ſuffecturas. Ac ille quidem lingua ſe excuſat, à manu uerò ſua falſitatis conuincitur. nam manus illius etiam ſi taceat, uanitatem tamen ipſius declarat, dum fulgôre gemmæ, quæ anulo incluſa eſt, corruſcat ſplendeſcitq́ue. Sed, cedò, miſer ac infortunate, quot poteſt anulus tuus ære alieno oppreſſos liberare? quot domos iam collapſas reficere? unica ſanè

ueſtiaria arca tua ſatis eſſe poſſet ad totum populum frigore obrigentem amiciendum: non tamen dubitas pauperem uacuis ablegare manibus, nec pertimeſcis iudicium retributionis illius iudicis. Non tu miſertus es alterius, non etiam ille miſerebitur tui: domum tuam alteri patêre noluiſti, non etiam tibi patebit regnum: non dediſti tu panem, non etiã tibi dabitur uita æterna. At pauperem te eſſe ais; equidem & ipſe ita iudico. Pauper enim is eſt, qui multis opus habet; ueſtra uerò iſta nimia habendi cupiditas, quæ expleri nunquã poteſt, multis rebus ut indigeatis, facit. Decem talenta cùm habeas, alia decem addere ſtudes; ubi uiginti congeſſeris, alia uiginti quæris: nec unquam id, quod additur, ſtudium habendi tuũ reſtinguit, ſed magis ac magis accendit atque inflammat. Quemadmodum enim hominibus tumulentis largior uini infuſio maiorem bibendi ſitim generat; ſic etiam iſti, qui cumulandis opibus ſtudent, etiamſi ſibi multas diuitias pararint, plures tamen expetunt, additione illa morbum alentes ſuum. at ſtudium illud eorum in contrarium conuertitur: non enim eos tanta

lætitia afficiunt ea, quæ ſibi pepererunt, etiamſi multa ſint, quanta moleſtia conficiunt ea, quæ deſunt, quæque ſibi adhuc deeſſe autumant. Ac ſanè par erat illos, & rebus præſentibus lætari, & Deo opt. max gratias agere, quòd tam multos homines diuitiis anteeant; uerùm illi miſeri mirandum in modum anguntur, atque lamentantur, quòd uideant ſe ab uno, aut altero diuite, diuitiis ſuperari, nec eos reſpiciendo, qui ſe pauperiores ſunt, gratias, pro iis, quæ tenent, benefactori agunt, ſed eos ſecum, qui ampliſſimis diuitiis circunfluunt, pertendendo, quantumque ab his ſuperentur, animo reuoluendo, tanta triſtitia afficiuntur, tantamque querelam habent, ac ſi iis rebus, quæ aliis præ ſe adſunt, priuati eſſent. Nam hi, qui neceſſarios fines tranſeunt, ſimiles mihi eſſe illis uidentur, qui decliuem in locum feruntur: qui cùm nõ habeant locum firmũ, cui adhærere poſſint, in infinitum feruntur, nec ubi conſiſtant, habent. ſic etiam iſti, quanto plura acquiſiuerint, tanto pluribus opus habent, ad auaritiã ſuam explendã, ex ſententia Solonis filij Aezeceſtidis, qui ait,

Diuitiis nullum ſtatuunt mortalia finem.

Præterea

Præterea nec Theognidem eo in genere prætereundum eſſe iudico, cuius hoc eſt,

Non ego diuitias moror aut peto uiuere, tantũ
De paucis detur ut ſit nihil inde mali.

Ego ſanè illum Diogenis omnium humanarum rerum contemptum & admiror, & ſuſpicio, qui quouis rege ſe multò ditiorem eſſe oſtendit, cùm illud proferret, Se longè paucioribus quàm regẽ, in hac mortali uita opus habere. At auaris niſi adſint Pythij Myſi talenta, & tot ac tanta terræ iugera, pecorumque longè plures greges, quàm numerando percẽſeri poſſint, nihil ſatis erit. Sed quemadmodum hi, qui ſcalas ſcandunt, ſemper ad ſuperiorem gradum pedem attollendo, non prius eum ſiſtunt, quam ſummum gradum attigerint, ita etiam iſti, etiãſi aliquem ex locupletibus diuitiis æquauerint, non tamen conquieſcunt, ſed adhuc multò ditiori pares eſſe contendunt: & ſi etiam illum opibus anteiuerint, ſtudium tamen ſuum ad alium conferunt; nec prius ab illa ſua immenſa habendi auiditate deſiſtunt, quàm in altum ſublati, è ſublimi illo loco ſe ipſos præcipites dederint. Ac ſanè perinde ac ij, qui ex inſania mente capti ſunt, res non cer-

nunt ipſas, ſed eas imaginantur, quæ ex perturbatione proficiſcuntur; ſic etiam auari animus nimio amore pecuniæ incenſus, omnia quæcunque uidet, aurum, & argentum ſe uidere putat, longeque iucundius aſpexerit aurum, quàm ſolem, atque ut omnia in aurum conuertantur, mirandum in modum deſiderat, & ſtudet. Quid enim eſt, quæſo, quod ille propter aurum non aggreditur? ex frumento aurum parat, uinum illi in aurum glaciatur, lanæ denique ipſæ aureæ efficiuntur; omnis nundinatio, omnis ſolertiæ aurum illi affert. ipſum denique aurum ſeipſum generat, dum in uſuris accreſcit, atque multiplicatur; nec ſanè ullus cupiditatis finis reperitur. Pueris quidem iis, qui nimiùm alicuius rei auidi ſunt, ſæpe concedimus, quo his cibis, quos in deliciis habent, ſe largiter expleant, ut eis poſtea cibus ille ex nimia illa ſacietate faſtidio ſit; at in auaro longè aliter res ſe habet. nam is, quantò plus habet, tantò plura deſiderat. Ignis quidem ubi ſemel flammam concepit, omnem materiem, quæ ſeſe ei offert, conſumere feſtinat, nec deleri aut extingui poteſt, niſi prius eum materies, in

quam

quam agat, defecerit: auarum uerò quid eſt, quod inhibere poſsit? me hercule, ipſo igne difficilior eſt, omnia per continuationem quandã paſcens. Bona proximi abripuit, alius ſe uicinus dat, illius etiam bona acquirere ſtudet, nec iis animum applicat, quæ iam conſequutus eſt, quanuis multa ſint, ſed uicinorum inhiat bonis; neque lætitiam afferũt ei ea, quæ poſsidet, ſed moleſtiam pariunt, quæ deſunt; nec rebus præſentibus utitur miſer, ſed ſeipſum ampliora ſemper appetendo conficit. Hinc uigiliæ, hinc curæ, hinc ſolicitudines. Quid faciam, exclamat? deſtruam horrea mea, inquit, & maiora conſtruam. O' ueſane, neſcis ne quòd hac nocte animam abripient tuã, ea uerò, quæ paraſti, cui relinques? maior eſt profectò riſus temeritatis, quàm ſit riſus æterni ſupplicij. ille enim, qui iamiam rapietur, quanta animo non agitat ſuo? Deſtruam horrea mea, inquit. rectè ſanè facis, dicerem ego ipſi; digna enim ſunt iniuſtitiæ promptuaria, ut funditus euertantur: dirue manibus tuis, quæ malè extruxiſti, conuelle illos tuos frumentarios penus, ex quibus nulli unquam benignè feciſti: dele omnem

domum

domum tuam, quæ auaritiæ cuſtos eſt: ſubuerte fornices, demolire muros, profer in ſolem frumentum putridum: educ ex carcere uinculis conſtrictas opes. duc denique in triumphum domicilium illud tenebroſum mammonæ. Deſtruam, inquit, horrea mea, & maiora ponam. quid uerò, hoc ſi perfeceris, poſt facies? num rurſus deſtrũes, atque rurſus conſtrues? Quid uerò amentius eſſe poteſt, quàm laborare ſine ullo fine, ædificare omni cum ſtudio, ac omni cum ſtudio uiciſsim euertere? Et ſi quando illud audiueris, Vende, quæ habes, & da pauperibus, ut ita tibi uelutì uiaticũ quoddam ad uitam æternam conſequendam pares, triſtitia affectus abis. At ſi illud, numera pecuniam ad ornatum muliebrẽ comparandum, numera lapicidis, fabris lignariis, teſſellariis, pictoribus, gaudio exultas. perinde ac ſi aliquid longè preciosius pecuniis acquiras. An non uides muros hos, hos, inquam, qui præ uetuſtate ruinas edidêre? quorum parietinæ ueluti ſcopuli quidam tota urbe eminẽt, quot putas tum pauperes in urbe fuiſſe, cùm hi ponerentur? qui miſeri, propter nimiam operam & ſtudium, quod in ædifica-

ædificationem horum collocatum fuit, à diuitibus illius temporis negligebantur. ubi iam eſt, amabò, illa ſplendida operum ſtructura? ubi is, qui propter horum magnificentiam in cœlum ferebatur? non'ne hæc iam ita collapſa & deleta ſunt, ac ea, quæ à pueris dum ludunt, in arenis extruuntur? ille uerò miſer, qui illa collocarat, in Orco iacet, uehementer ingemiſcens, quòd tantum ſtudij in res nihili poſuiſſet. Magno animo fac ſis, ò homo. muri enim tã magni quàm parui hanc utilitatem afferunt his, qui eos tenent. Non deerunt tibi horrea, ſi uoles, uentres inquam pauperum. fac tibi theſaurum in cœlo reponas: nam quæ ibi depoſueris, non depaſcent tineæ, non erodet caries, non ſurripient fures. Sed dices, te tum pauperibus impertiturum, cùm ſecunda impleueris horrea. Longum equidem tibi ipſi tempus uitæ præfigis, uide ne te id prius comprehendat, quod tibi ex præſcripto ueluti quodam impendet. nam hæc tua pollicitatio non bonitatis, ſed calliditatis cuiuſdam potius argumentum eſt: neque enim etiam ob cauſam promiſſum facis, ut deinceps aliquid des, ſed ut in

præſens

præſens hominem repellas; cùm nihil ſit, quod te impediat, quominus etiam nunc largiri poſsis. An'non indigens adeſt? án'non tibi ſunt referta horrea? an'non merces propoſita? an'nõ præceptum manifeſtum? eſuriens fame conficitur, nudus alget, miſer ob æs alienum uincîtur; tu tamen beneuolentiam tuam in craſtinum differs. Audi, obſecro, Salomonem dicentem, Ne dixeris, inquit ille, Rurſus redeas, & cras dabo, cùm poſsis iam benignè facere. clam enim te eſt, quid craſtinus afferet dies. Tu quidem, cùm pecuniam erogas in equum comparandum, mœrore conficeris nullo; ac ſi quid numerandum ſit, ad comparandum regnum cœlorum, lacrymis opples os tuum, & eum, qui opem implorat tuam, repellis, ac negligis, nec quidquã impertiri uis, innumerabiles ſumptuum cauſas afferendo. Quid, quæſo, tu reſpondebis iudici? qui parietes ueſtis, hominem uerò non induis; qui equum ornas, fratrem uerò tuum pannis obſitum deſpicis; qui frumentum putreſcere ſinis, eſurientes uerò non nutris; qui aurum terra obruis tuum, eum uerò, qui fame conficitur negligis? Quomodo tibi mi-

bi miſerias pauperis ob oculos ponam? ille miſer rem ſuam familiarem circunſpiciens, uidet aurum ſibi non eſſe, nec unquam fore ſperat, ſupellectilem uerò, & ueſtitum talem ſibi ſuppetere cernit, quales ſanè eſſe ſolent pauperum poſſeſsiones; quæ uix uno nummo æſtimari queant. quid tum miſer facit? ad filios oculos ſuos conuertit, & eos proſcribere cogitat, ut ex ea uenditione aliquod remedium ad mortem ſuam propulſandam capere poſsit. Velim hîc tecum cogites pugnam famis urgentis, & paterni amoris. illa quidem ei miſerrimam mortem minitatur, ſi filios non proſcripſerit; at natura hominẽ retrahit, ſuadetq́; ut potius cum ſuis mortẽ oppetat, quàm liberos ſuos uenundet, ac tandem ſæpe incitatus, ſæpe retractus, manus dat ab incredibili egeſtate uictus. Et quænam conſilia mente agitat pater? illa nimirũ animo uoluit ſuo, Quemnam horũ primum uendam? quemnam frumenti uenditor libentius aſpiciet? maioriſne natu filij uenditionem faciam? at illius ætatem reuereor, an minoris natu? at miſeret me eius ætatis, quæ nondum calamitatis capax eſt. hic parentum formam

uel

uel maximè refert; ille ad bonas percipiendas artes propenſus eſt. Heu me miſerum, quàm ſim conſilij inops, quid de me futurum eſt? quem'nam ex his offendam, cuius beſtiæ animum aſſumam, quomodo naturæ in obliuionem ueniã? ſi omnes complexus fuero, omnes fame mœſtos uidebo; ſin unum ex his uenundedero, quibus oculis reliquos intuebor? cum iam malam in opinionem de mea erga ſe fide uenient. quomodo miſer domum inhabitare potero, cùm ipſe me filiis meis priuauerim? quomodo ad menſam accedam, quam tam nefando ſcelere inſtruxerim? Atque hic quidem pauper multis profuſis lacrymis ad te uenit chariſsimũ tibi uẽditurus ſuum filium, te uerò illius calamitas non mouet, naturã non reſpicis. miſerum illum fames enecat, tu uerò hominem reiicis, ac ludis, calamitatem eius cumulando. Ipſe quidem tibi uiſcera ſua pro alimentis præbet, tua uerò non ſolùm non conſtupeſcit manus, quæ ex tam acerba re pretium accipit, ſed etiam de ampliori dando contendis, quomodoque multum accipias, & minus des, laboras, omni ex parte miſeri calamitatem adaugens. Se-
leucidem

leucidem auiculam uniuerſi conditor in hominum uſum inſatiabilem eſſe uoluit; tu uerò in multorum detrimentum animã tuam inexplebilem geris. Sunt non nulli piſces, qui ſe inuicem comedunt, ac inter eos minor cedit in eſcam maiori. quòd ſi quando accidat, ut is, qui minore, ſuperior fuit, ab alio maiore comprehendatur, uterque ille ab ultimo uincitore abſorbitur. Quid igitur nos, ò miſeri mortales, aliud facimus, cùm nobis minus potentes ſubiugamus? Quid, quæſo, à poſtremo piſce differt is, qui improba diuitiarum cupiditate incenſus, pauperes opprimit? Ille bona pauperis occupauit. tu hunc omnino comprehendens, partem ueluti quandam ſuppellectili tuæ facis; ita & eum, qui iniuriam fecit, in facienda iniuria, & auarum auaritia longè poſt te reliquiſti. Vide, amabò, ne te idem finis, qui piſces, maneat; qui aut hamo aut naſſa aut rete ad extremum capiuntur. nam & nos multa iniuſtè perpetrando, etiam ſi plurima mala euaſerimus, illud ultimum ſupplicium omnino non euademus. Reliquit tibi pater opes, quas iniuſtè parauit, eas tu uiciſsim illis reddas, quibus ille iniuriam

intulerat, ne, ſi tibi eas ueluti proprias uindicaueris, paterni peccati hæres fias. Reliquit tibi pater ſeruum, quem iniuſtè in ſeruitutem redegerat, dona tu uiciſſim eum libertate. nam ita & patris tui pœnam leuiorem facies, & tibi ipſi libertatem paries. ne filios tuos in excuſationem afferas. filij tibi ſunt? depone itaque ipſis theſaurum perpetuum, nempe bonam memoriam, non autem diuitias amplas. fac denique ut omnes filio tuo patres per quandam beneuolentiam ſint. ueniat tibi in mentem, quòd aliquando ex hac mortali uita diſceſſurus ſis; ubi uerò diem tuum obieris, ac eius ætatis relique ris filium tuum, ut curatoribus adhuc opus habeat, ſi honeſtè ac probatè uitã tuam traduxeris, unuſquiſque filium tuũ, perinde ac ſuum enutriet. nam & ipſe in memoriam reuocabit ſuam, quòd & tu aliquando pupillorum curam geſſeris. ſin uerò iniuſtam, & inhoneſtam uitam tranſegeris, multos mœrore affeceris, omni denique fera beſtia grauior in conuerſando fueris, ſi, inquam, talem uitam degens, è uiuis exceſſeris, relinques ſobolem tuam omnibus mortalibus inuiſam. ſicuti enim ille, qui ſobolem ſcorpij con-

ſpi-

ſpicit, timet ne ea aliquando ad maturam ætatem perueniens, patrem imitetur; ita etiam filiis tuis, tanquàm paternæ malitiæ hæredibus, priuſquàm ad ætatem integram peruenerint, ab omnibus inſidiæ ſtruentur. Ac ſanè ueluti flumina, quæ ex paruo exorſu progrediuntur, deinde paulatim creſcentibus incrementis, mirandum in modum adaugeſcunt, ac uiolento illo impetu ſuo quicquid obſtiterit, ſecum trahunt; ita etiam iſti è paruis initiis progreſsi, deinde ex his, quos iam potentia ſua oppreſſerunt, ampliorẽ facultatem iniurias inferendi adepti, reliquos, qui reſtant, in ſeruitutem redigunt ſuam, atque hoc modo incrementum potentiæ ex prauitatis redundantia conſequuntur; cùm unuſquiſque eorum, quos iniuriis onerarunt, magis cogitet, ne quid amplius mali accipiat, quàm ut eos in iudicium uocet, ob eas iniurias, quas ſibi impoſuerunt. Noli igitur uicini agros appetere; noli ſulcum ſulco ex alieno addere: nam quatenus agrum cum iniuria alterius propagaueris tuum, eatenus maiori peccato te obſtrinxeris. Ac terra quidem hoc in mundo permanebit, quam tu alterius cum iniu-

ria exaggeraſti, neque amplius tua erit, ſed eorum, qui tuam hæreditatem adibunt: & ſanè relinquis ſucceſſori tuo iniuſtum uictum. terra quidem in perpetuum conſiſtet; peccatum autem te comitabitur, ueluti umbra quædam, quæ animam conſequi ſolet. quemadmodum enim umbra corpus ſequi conſueuit, ſic etiam peccatum, animæ inhæreſcit. Præterea illi quicunque agros alienos occupando fines ſuos protulerunt, eò quòd non ſine luctu & gemitu aliorum diuitias ſibi pararunt, indigni diuina benignitate atque beneficentia ita habentur, ut uix ex eo loco, ubi decem iuga boum laborarunt, utì Eſaias ſcriptum reliquit, unam amphorã fructus colligant, & ubi ſex artabas terræ mandarint, ſex menſuras tantùm frumenti congerunt. Cum auaro & in urbe & in agris periculoſum ſimul habitare eſt. mare limites ſuos nouit, nox antiquam illam præſcriptionem non excédit; at auarus non tempus reueretur, non terminũ ſtatuit, non concedit conſequentiam ſucceſsionis, ſed ignis impetum imitatur, qui omnia & corripit & conſumit. Quæcunque oculis acceperit auarus, his inhiat, non expletur

ſacietate

ſacietate uidendi oculus eius, neque unquam auarus accipiendo ſatiatur. & ut Pluto infernus, nunquam dixit ſatis ſibi eſſe; ſic neque auarus, illam uocem ullo tempore protulit, ſufficit. Fructus autem, qui ex diuitiis percipitur, qui eſt? nimirum uigiliæ, curæ, anxietates, iudicisque expectatio. nam auarus ſemper circunſpectat, ne in iudicium protrahatur, dies noctesque ſecum cogitat, quos nam patronos ſibi aſciſcere debeat, quo modo falſos teſtes ſubornet, quomodo illum, qui omni patrocinio deſtitutus eſt, expugnet; quomodo in poteſtatem redigat ſuam; denique hoc unum ſtudet, quomodo ueritatem in iudicio inuoluendo, & iudicem decipere, & pupillum circunuenire poſsit. Auarus quidem diuitias partim in aperto, partim defoſſas in terra habet, ad ſpes incertas eas ſibi reſeruando; ad ſpes in quam, quæ ſpes nullæ ſunt. ſi enim ad ſpes eas deponeret, ad ſpem utique æternam eas reponeret ac pararet. ille autem ſub tecto incertas diuitias occultat, ſi quid damni acciderit, autumat ſe illis hoc propulſaturum, ſed an aliquando uſus earum accidat, in incerto eſt. uerùm hoc eſt certum, ac id ego

in me recipio, quòd tempus ueniet, in quo ipſum pœnitebit, quòd diuitias perperam diſpenſauerit ſuas. Quid facis miſer, theſaurum defodiens? quando rebus præſentibus utêris? quando ipſis fruêris, cùm omni tempore in acquirenda poſſeſsione diſtinearis. An non ſexcenta prætēdis, ut ea, quæ ſunt uicini, occupes. Vmbram offundit mihi, inquit auarus, uicini domus, tumultus excitat, aut ſi qua in re aberrauerit, illud protinus arripit. Si inhias domui uicini, & ille te inferior non ſit, ad extremos fines tuæ regionis te conferas oportet: ſin hoc non potes à prima cogitatione, tuā illam prauam propenſionem cohibens, contentus ſis iis, quæ à tuis accepiſti. inhære his, quæ habes, illud pro comperto habens, quòd omnem amplitudinem ac ſplendorem, qui ex iniuſtis diuitiis conſtat, mira ſolitudo conſequutura ſit. ac ſanè illa copia agri, quæ per nefas acquiſita eſt, ſæpenumero pro fructu certamina nobis præbet. Diuina enim iuſtitia multoties iudicium futurum anteuertit, domusque eas, quæ iniuſtè poſſeſſæ ſunt, ad rem longè utiliorem deducit, nimirū à frequenti illa hominum inhabitatione,
&

& ſplendida fertilitate, ſummam ſolitudinem inducens. is enim, qui rebus alienis inhiat, breui lacrymas profundet, ubi ſe rebus propriis ſpoliatum conſpexerit. Quid quæsò, Iſraëlitam illũ Nabuthem peſſundedit? an non illud, quòd tantopere uineæ Achab inhiaret. ueniat tibi in mentem illius diei, in quo Dei Opt. Max. ira de cœlo reuelabitur: memor ſis illius clariſsimi aduentus Chriſti, quo ſuſcitabuntur hi, qui bona egerunt, in reſurrectionem uitæ; qui uerò praua, in reſurrectionem æterni iudicij. illa te potius mœrore affligant, non autem præceptum diuinum. Quomodo te perterrefaciam? quid dicam? cùm deſiderio regni cœlorum non tenearis, nec gehennam reformides. quam tandem, amabò, animæ tuæ medelam afferam? ſi horrenda te non mouent, nec iucunda alliciunt. ad lapideum cor me hercule, uerba facio. Vellem profectò, ut aliquantulum ab iis iniuſtitiæ operibus reſpirares, ac illud cogitares, cuius'nam rei gratia tantis rebus ſtudeas, & ad quem'nam finem has res tibi pares. Habes terræ, quæ arari & coli poteſt, iugera tot & tanta, terræ etiam, quæ arboribus conſita eſt, alia tan-

ta; montes, ſaltus, campos, fluuios, riuos præterea innumerabiles habes. Quid deinceps futurum eſt? non'ne tres te terræ manent cubiti? non'ne pauci lapides ſatis erunt, ad infœlicis corporis tui ſepulturam. Cuius gratia tam iniquè agis? cur inanes ſtipulas manibus colligis, & materiem æterno igni accumulas? An'nō aliquando ab hac ebrietate deſiſtes? non tandem medicinam tuis cogitationibus facies? non te aliquādo ipſum reſpicies? non tibi ob oculos pones Chriſti illud iudicium? Quid reſpondebis tum, cùm te corona ueluti quadam ij, quos iniuria affeciſti, circundabunt, & apud iudicem iuſtum, reum facient? quid tum facies miſer? quos patronos precio conduces, quos produces teſtes? quomodo in tuā ſententiam adduces illum iudicem, qui nullis fraudibus circunſcribitur? non eſt iſthic orator, non eloquentia, quæ ueritatem tegere poſſet, nôn adulatores illic reperiuntur, non pecuniæ, non ſummi magiſtratus. deſertus ab amicis, deſtitutus auxilio patronorum, ſine patrocinio, ſine defenſione relinquêris, triſtis, mœrore confectus, ſoliuagus, omni denique loquendi fiducia priuatus conſiſtes.

quo-

quocunque enim oculos conuertes tuos, ibi euidentes imagines malorum cernes, hinc pupilli lacrymas, hinc uiduæ gemitum, aliunde pauperes, quos pugnis contudiſti; aliunde uicinos, quos miris iniuriis laceſsiuiſti: omnes deniq; te adoriẽtur, atque prauus actionum tuarum chorus te ſtipabit. ibi negare ea, quæ perpetraſti, non poteris, ſed ultro ipſe tua facinora fateberis, ac ea, quæ dum in uiuis eſſemus, fecimus, talia illic apparebunt, qualia à nobis edita aut perpetrata ſunt. neque illic ea, quæ perpetraſti, inficias ire poteris: nam ibi obturatur os etiam impudentiſsimum. facta enim ipſa uniuſcuiusque noſtrûm teſtimonium tribuent, non uocem quidem emittendo, ſed talia ibi apparebunt, qualia à nobis perpetrata ſunt. Quare quantum in nobis ſitum eſt, auaritiam fugiamus, fugiamus inquam, ut & eas pœnas, quæ nos manent, effugere poſsimus, & ualeamus conſequi bona illa æterna, In Chriſto Iesv domino noſtro, cui gloria & potentia, unà cum patre ipſius æterno, & uiuificatore Spiritu ſancto, nunc & ſemper, ac in perpetuum tribuatur. Amen.

DE INGLVVIE, ET EBRIETATE.

ORATIO IIII.

Victus, ac ratio uiuendi hominis Chriſtiani, ô amiciſsimi, ſimplex atq; uniformis eſt; unumq́ue ſcopum ſibi propoſitum habet, nempe gloriam Dei. ſiue enim cibum capeſsitis, ſiue bibitis, ſiue aliquid aliud facitis, omnia ad gloriam Dei facite, inquit in Chriſto uerba faciens Paulus. At aliorum hominum multiplex eſt & uarius; utpote qui aliâs aliter ad uoluptatem eorũ, qui accedũt, trãsformatur. Quòd ſi & nos quoq; iiſdem rebus operam darę, & quantum in nobis ſitum eſt, uoluptati ſtudere uoluerimus, tum etiam oſtentationis gratia omnia parare; uereor ne ea, quæ demolimur, rurſus conſtruere uideamur, & in quo alios iudicamus, ipſi iudicemur: cùm adeò compoſitè uita utamur, atque aliâs aliter transformemur. niſi fortaſsis

ueſtitum

ueſtitum noſtrum permutare uoluerimus, ſi nobis aliquando cum ſplendidioribus res erit. ſin hoc turpe eſſe ducimus; longè profectò turpius eſt, propter delicatos quoſdam menſam immutare. Nam dum copia, & curioſitate ciborum, fratris tui menſam ad uoluptatem tranſmutas, ſtudium uoluptatis in ipſo accuſas, atque ingluuiem ipſius ignominia afficis. per ea enim, quæ inſtruis, ipſius iis in rebus ſtudium in crimen uocas. Quid, obſecro, nobis cum nimio ſumptu? acceſſit peregrinus quidam; ſi frater eſt, eundemque uitæ ſcopum ſibi propoſuit, propriam menſam agnoſcet. quæ enim domi reliquit ſuæ, ea inueniet apud nos. Sed dices, feſſus eſt de uia. tantum igitur ipſi proponamus, quantum ſatis eſſe poſsit ad laſsitudinem abigendam. Alius uenit, qui diuerſo genere uiuendi utitur; diſcat is ex operibus, quæ ſermo ipſi non perſuaſit, & accipiat normam ſufficientiæ in cibis. permaneant denique in ipſo monumenta menſæ Chriſtianorum, & paupertatis, quæ ob Chriſtum ſuſcepta, nullo pudore afficitur. Sin iis animum non adiiciet ſuum, ſed nos ludibrio habebit, neque hac ratione ullam nobis moleſtiam

aſperget.

aſperget. Nam perquirere ea, quæ ad neceſſarium uſum non ſpectant, ſed quæ ad perniicioſam uoluptatem, & nociuam uanam gloriam excogitantur, non ſolùm turpe eſt, & abſurdum, uerùm ingens etiam ſecum detrimentum affert: cùm ij, qui delitiis ſe ſe dediderunt, & qui corporis uoluptatibus omnem beatitudinem metiuntur, eaſdem res nobis curæ eſſe uident, quas illi admirantur, atque ſuſpiciunt. Cum autem comedimus, ne animum à meditatione Dei abducamus, ſed ipſorum eduliorum naturam, & corporis ea ſuſcipientis ſtructuram conſiderando, gloriam tribuamus Deo; conſiderando, inquam, quàm uarij cibi corporum proprietati conuenientes, ab eo, qui omnia gubernat, adinuenti ſint. Hora una ad capiendum cibum ſit deſtinata, eademque per circuitum reuertens; ut ex uiginti quatuor horis diei ac noctis, uix hæc ſit, quæ corpori tribuatur: cæteræ uerò omnes, in mentis actionibus conſumendæ ſunt. Qui igitur ſalutare conſilium inire uolet, is animæ, quàm maximam curam habebit, & hanc omnibus in rebus ſinceram, ac genuinam ſeruare contendet. Sin uerò caro aut fame conficia-

tur,

tur, aut frigore, aut calore, aut morbis affligatur, aut uiolentum quid ab aliquibus perpetiatur, exiguam ipſius rationem habebit; neque pericula uitæ impendentia pertimeſcet. Quòd ſi quis uelit corpori parcere, ueluti poſſeſsioni cuidam, quæ animæ ad uitam in terra tuendam neceſſaria ſit, is tamen exiguam ei, huius neceſsitatis cauſa, operam dabit: tantam ſolummodò, ut & contineri, & ad animæ miniſterium ſanum conſeruari poſsit, nec unquam permittet, ut ſaturitate exultet, ac laſciuiat. His enim ipſam obedientem, & expeditam ad cœleſtem profectionem reddet, atque ad propoſita magis auxiliarem efficiet. Si uerò ſui iuris eam eſſe permiſerit, omnibusque rebus quotidie ueluti feram quandam inferſerit; poſt uiolentis ipſius retractionibus ad terram detractus, iacebit fruſtrà ingemiſcens. Ad dominum autem adductus, & ut itineris in terra conceſsi fructum exhiberet, poſtulatus, nec quod det habens, ingentes lamentationes edet, atque in tenebris perpetuis uitam ducet, ualde iraſcens delitiis, ac captioſis illecebris, propter quas ſalutis æternæ conſequendæ occaſione priuatus eſt. Verùm

nullum

nullum amplius ex lacrymis fructum percipiet. in inferno enim quis confitebitur tibi? inquit Dauid. Venter in commerciis, ac contractibus infidelisſimus eſt; promptuarium neglectum, quod ex multis depoſitis detrimentum capit, depoſita tamen non conſeruat. At uerò ea, quæ ad cibum, ac potum inuenta ſunt, & cætera omnia, quæ præter neceſsitatem, iniurioſæ diuitiæ ad uoluptatem ingrati ac nihil continentis uentris adinuenerũt, quando nam noſtra fuerint, etiamſi iden tidem in uentrem ingerantur? quæ exigua ſanè quadam guſtum uoluptate, ueluti in tranſitu perfundunt, ſtatimque rurſum ea uti moleſta ac ſuperflua ægreſcerimus; tanquàm ſi ea diutius in uiſceribus immorarentur, maximum adituri eſſemus uitæ periculum. Multis equidem ſatietas mortem attulit, & ne amplius ulla re frui poſſent, in cauſa fuit. nam facultas naturalis facilè cibum paucum cõficit ac concoquit, atque ei, quod nutritur, aſsimilat: at cibum multum & uarium ſi aſſumpſerit, cùm illum concoquere non poſsit, uaria morborum genera parit. Repletio omnis, iniuriæ auctor eſt. ſimul enim cum ipſis delitiis, &

ebrie-

ebrietate, ac uariis condimentis, omne genus brutæ petulantiæ naſcitur. Hinc homines, ueluti equi, rabioſi in fœminas feruntur; hinc naturæ ordine commutato, ob œſtrum ex delitiis animæ ingeneratum, in maſculo fœminam, in fœmina maſculum quærunt. Ex craſſo enim alimento, euaporationes quædam fuliginoſæ, denſæ nubis inſtar, efferuntur, quæ eas illuminationes, quæ à Spiritu ſancto in mentem manant, dirimunt, ac intercipunt. Ne igitur indulgeas carni tuæ, ſomnis, balneis, mollibusq; ſtratis, ſemper illud in ore habens, Quem fructum capiam ex ſanguine meo, ſiquidem deſcendam in corruptionem? Cur, obſecro, complecteris illud, quod paulò pòſt diſſipabitur? Cur pinguefacis ac carnoſum efficis teipſum? an te præterit, quòd quantò craſſiorem tibi facis carnem, tanto grauiorem animæ conſtruis carcerem? nam nimia uis corporis, impedimento eſt ſpiritui ad ſalutem. Ventri quidem neceſſaria ſuggerenda ſunt, at non iucundiſsima, nec talia ac illi, qui menſarum ſtructores, qui cocos excogitant; qui omnem terram, qui omnia maria perſcrutantur, uentri tributa exigentes, ueluti

tyranno

tyranno cuidam. Miſerrimi ob occupationes ſuas, & ſanè nihil tolerabilius perpetiuntur iis, qui apud inferos pœnas pendunt. nam apertè in ignem fodiunt, cribro aquam ferunt, pertuſo dolio humorem hauriunt, nec ullum finem ſuorum laborum ſtatuũt. Quemadmodum enim ſitis potum dulcem facit, & fames antegreſſa, iucundam inſtruit menſam, ſic etiam ciborum uoluptatem continentia efficit. mediam enim ſeipſam interponens, & continuitatem deliciarum dirimens, deſideratam, ac ſuauem tibi uelutì peregrè redeuntem eſcam efficiet. Proinde ſi tibi uelis iucundam inſtruere menſam, ſuſcipito ex inedia mutationẽ. tu uerò ex eo, quòd uehementer delitiis deditus ſis, ignoras te tibiipſi delicias obſcurare, & nimio amore uoluptatis uoluptatem abolere. nihil enim eſt tam iucundum, quod ex aſsiduo uſu, in faſtidium non ueniat. quorum enim rara eſt poſſeſſio, eorum etiam iucundus eſt uſus. Qui igitur ubi dies illuxit, circumſpectant quo'nam in loco compotiones fiant, quique œnopolia, & cauponarias tabernas colluſtrant, & qui ſe mutuò ad compotandum aſſumunt, omneque animi ſtu-

dium iis in rebus conſumunt; hi ſunt illi, quos uates deflet. non enim tantum eſt ocij oculis ipſorum, ut cœlum intueantur; mirandamque eius pulchritudinem utì cognoſcant: ſed ſtatim exorto die ſympoſia ſua exornant, omneque ſtudiũ ſuum, ac diligentiam in poculorum apparatu oſtentant: uaſa, in quibus uina refrigerantur, crateras, phialas, uelutì in pompa quadam, & conuentu publico diſponentes; ut uaſorum diuerſitas ſatietatem ipſorum expleat, & poculorum mutatio diu in potando utì immorentur faciat. Ordo mediusfidius in confuſione, diſpoſitio in re inordinata quæritur. Ad hæc certamina de ampliori potu exhauriendo oriuntur; tum etiam contentiones atque lites, dum ſe mutuò in ebrietate ſuperare conantur. His autem certaminibus diabolus præeſt, uictoriæ uerò præmium eſt peccatum. qui enim plus meri hauſit, is de aliis uictoriam conſequitur. contendunt enim inter ſe, atque ſeipſos ipſi ulciſcuntur. Plena omnia dementiæ, plena confuſionis. qui manus dederunt, uino ſe omnino proluerunt, ſeruiſque ſuis ludibrio fiunt. Manus officiũ non præſtat ſuum, os munus non obit,

uenter diſrumpitur, nec malum quidquã remittit. At miſerum corpus naturali robore diſſoluto, omni ex parte diffluit, ferre non ualens nimij potus uiolentiam. Miſerandum profectò ſpectaculum, uir ætate integra, ac florente, inter militares copias clarus, domum deportatur, cùm ipſe potis non ſit, ſeipſum attollere, atq; propriis pedibus incedere. Vir, qui terrori debebat eſſe hoſtibus, pueris in foro materiem ridendi præbuit; ſine ferro proſtratus iacet; ſine hoſtibus occidit. uir armiger in ipſo ætatis flore conſiſtens, nimium ſe ſe uino ingurgitando, nullo negotio ab hoſtibus proſternitur, ſuperaturque. Quis eſt, obſecro, horum malorum auctor? quis eſt, qui has inſidias tetendit? tu ſympoſium aciem ueluti bellicam inſtruens, uino uigorem iuuentutis eneruas. ac inuitas quidem illum ad cœnam tanquàm amicum, eiicis autẽ mortuum, uitam illi uino eripiens. Quare à brutis animantibus differs, ò homo? non'ne ratione, qua à conditore tuo accepta, princeps ac dominus omnis creaturæ effectus es? Qui itaque ſe prudentia per ebrietatem priuat, is ſimilis eſt belluis, quæ ratione carent. ac ſanè meritò

ritò cum illis pertenditur. ſiquidem dicere auſim temulētos magis rationis expertes eſſe, quàm ipſas belluas. quadrupeda enim, ac feræ omnes, ordinatos habent ad coitus impetus; at illi, quorũ animus ebrietate detinetur, corpusq́; præter naturali calore refertũ eſt, omni tẽpore, ac omni penè hora ad immundos ac turpes cõplexus delabuntur. Perinde enim ac aqua ignẽ extinguit; ſic etiam immoderatus uſus uini rationem moderatã delet. Quod enim pecus per Deum immortalem, ita ut ebrioſus uiſu, & auditu delinquit? nam uino obrutus, familiariſſimos ſuos non agnoſcit, ſed ſæpius quaſi ad neceſſarios accurrit. Nõ'ne umbras etiam ipſas aliquando tranſilit, quaſi riuos quoſdam, & conualles? aures autem talium ſonitu, ac ſtrepitibus tanquàm æſtuantis maris repletæ ſunt. terra altum petere ipſis uidetur; montes uerò in orbem circunuerti. his quidem ſomni ſunt graues, animam ipſorum intercludentes, & qui magna cum difficultate excitantur, quique morti ſunt quàm ſimillimi. Vigiliæ autem ſomnis longè ſtupidiores. uita enim ipſorum quaſi inſomnium quoddam eſt; utpote qui cùm

ne pallium quidem habeant, neq; quod craſtina luce edant, dominantur tamen, exercitui præſunt, urbes ſtatuunt, pecuniæ largitionem faciunt. Hem quid agis, ò homo? famulus fugit dominum cædētem, tu autē permanes cum uino, quod ſingulis diebus caput ferit tuum. Modus optimus uini, eſt uſus, ac indigētia corporis. quòd ſi fines tranſieris, crās uenies capite aggrauato, oſcitabundus, uinum putridum olens; omnia tibi circunferri, omnia moueri uidebuntur. quando enim membranæ cerebri uaporibus, qui ex uino exhalant, replentur, tum caput multis ac maximis doloribus afficitur, & cùm rectà in humeris conſiſtere non poſsit, aliò, uertebris labantibus, recidit. Ipſa autem incontinentia apertè ex uino, uelut ex quodam fonte manat, & cum ea ſimul etiā petulātiæ morbus naſcitur; qui brutorum omnem in fœminas inſaniam longè exuperat. ſiquidem bruta animantia naturæ terminos nō excedunt; at ij, qui uino obruuntur, in maſculo fœminam, in fœmina maſculum quærunt. Cùm enim animam iam ſic perdiderint, ut ſit omni macula inquinata, ipſum etiam corporis habitum corrumpunt;

rumpunt; non ſolùm uoluptatis exuperantia, quæ ipſos immodica libidine diffluentes, œſtri inſtar exagitat, ſed etiam ob ipſam molem humiditate nimia laxum, & fœtidum, ac uitali firmitate diſſolutum corpus ferentes. Horum oculi liuidi ſunt, cutis ſubpallida, ſpiritus citus, lingua reſoluta, uociferatio obſcura, pedes titubantes, non aliter ac puerorũ, excrementa autem ſponte quaſi à rebus anima carentibus profluunt. miſerabiles, me hercules, ob uoluptatem, ac ſanè longè miſerabiliores ſunt iis, qui in pelago tempeſtate aliqua iactantur; quos alios poſt alios ſuccedentes, ac demergentes fluctus, ſurſum ferri non permittunt. Quemadmodum enim nauigia onuſta, tempeſtate ſi correpta fuerint, neceſſariò onerum abiectione leuia fiunt; ſic etiam & hi neceſſariò, ea, quæ ipſis oneri ſunt, deponunt. uomentes & eructantes uix onere liberantur. Sed tantò miſerabiliores iis ſunt, qui aduerſa tempeſtate iactantur, quantum hi quidem uentos, mare, neceſſitatemque omnem externam accuſant; at iſti uoluntariam ex ebrietate tempeſtatem ſubeunt. Qui à dæmone obſidentur, miſerandi haben-

tur; at ebrij quanuis eadem perpetiantur, nulla tamen miſericordia digni iudicantur, eò quòd ſponte ſua cum dæmone contendant. quin etiam contra ebrietatē medicamenta parant, non ideò, ne quid mali à uino perpetiantur; ſed ne, ſemper uinum hauriendo, inebriētur. nec mali hic finis adhuc eſt. nam ipſum uinum, longius ſe propellit, nec ſitim reſtinguit, uerùm alterius potus implacabilem neceſsitatem inducit: temulentos exurendo, ſemperq́; amplioris potus auiditatem prouocando. Ac ſanè ſicuti ualles, quæ ubi torrētes in ipſas influxerint, uidentur plenæ eſſe, at ubi inũdatio præteriit, ſiccæ relinquuntur; ſimiliter etiā accidit ebrioſorum ori. reſtagnante enim uino, plenum eſt quodammodo & humidum; uerùm ubi uinum dilapſum fuerit, ſiccum ac humore uacuum deprehenditur. Proinde uiro prudenti penitus abſtinendum eſſe arbitror ab iis rebus, quæ eum perturbant. cùm enim multum meri infuſum fuerit, quaſi tyrannus quidam arcem petit, & à ſummo uertice ingentes tumultus animæ præbet, nulli rei, ne principali quidem parcens, ſed ipſam primùm rationem in ſeruitu-

tem

tem adducit; deinde eam diſpoſitionem ac ornatum, qui doctrina partus eſt, confundit, atque perturbat, riſu indecoro, uoce horrenda, ira præcipiti, libidine effrenata, œſtro ac furore in omnem honeſtam uoluptatem. Propter hoc Dynaſtæ, inquit, ne bibant uinum, nec illi, quibus aliquis magiſtratus mandatus eſt, aut aliqua rerum publicarum adminiſtratio concredita; nec etiam illi, qui ob uigorem ætatis robore corporis multùm poſſunt. nam tales, cùm ſint à natura ad libidinem proni, quando præterea uini aſſumpſerint impetum, ueluti flammam quandam larga ſuppeditatione ardentis materiæ, ipſum ad ſummum extollunt. Quemadmodum enim naues onere preſſæ difficilè educuntur, at faciles ſunt & expeditæ ad nauigandum; ſic etiam corpora, quantò maiori, & abundantiore carne degrauantur, tantò in magis profundam perniciem fluitantia ruunt. Cur execrationem ipſius Cain tibiipſi accerſis; temulentus, tremens, & oberrans toto tempore uitæ tuæ? nam corpus, quod ex natura ſuſtentaculo caret, neceſſariò agitatur, atque contremiſcit. Quouſq; tandem ebrietas procedet? nam paulò

pòſt neceſſariò cœnum pro homine fies. Adeò omnino immerſus es uino, & iam unà cum ipſo putrefactus es, ex aſsidua crapula uinum illud olens; atque hoc mucidum, uelut uaſa, quæ nullius amplius ſunt uſui. Quod ſi ebrij regnum Dei nō poſsidebūt, tu cùm uino ſepultus ad ieiunium accedas, quam, quæſo, inde utilitatem capies? ſi enim excludit te regno ebrietas, quem, amabò, tibi fructum ieiunium in poſterum feret? An non uides peritiſsimos domitores equorum, fame equos ad certamina deſtinatos, cùm certamen inſtat, præparare? tu autem teipſum de induſtria ſatietate deprimis. Venter prætерea aggrauatus non ſolùm ad curſum, ſed neque ad ſomnum idoneus eſt. nam cibi copia, ac onere preſſus, quieſcere nos non ſinit; uerùm multas circunuerſiones in utranque partem nos facere cogit. Ne igitur ad ieiunium ebrietas tibi dux ſit: non enim patet aditus ad ieiunium per ebrietatem; neque per auaritiam ad iuſtitiam; neque per incontinentiam ad precationem; neque, ut omnia uno uerbo complectar, per uitium ad uirtutem. ebrietas enim ad incontinentiam ducit, ad ieiunium uerò

medio-

mediocritas. Qui decertat, prius ſeſe exercet. ſic qui ieiunare uolet, antè temperans ſit oportet; nec ſe quinque dierũ crapula antè infarciat, ſed penitus eam prius deponat. nam in caſſum laboras, corpus fruſtrà conterendo, inopiam uerò ac famen non exples. Ebrietas dominum non ſuſcipit, Spiritum ſanctum depellit. nam ut fumus fugat apes, ita crapula fugat dona Spiritus ſancti. Quare ne id nobis aliquando accidat, elaborandum eſt: nec tantopere uentri eſt ſeruiendum, ſi uolumus uitam ſempiternã adipiſci. Domino noſtro IESV Chriſto gloria; & honos, in omnia ſæcula deferatur. Amen.

DE MODESTIA, ET VANAGLORIA

ORATIO V.

DIfficile quidem eſt, ut is, qui nec omnium infimus eſſe, nec poſtremum tenere locum cupit, unquam poſsit, aut conuiciis iactatus iracūdiæ reſiſtere, aut multis coopertus miſeriis, tolerando ac patienter ferendo, tentationibus eſſe ſuperior. at qui ſumma modeſtia eſt præditus, & qui dum conuiciis afficitur, fatetur ſe longè eſſe inferiorem quàm dicatur, eius animum nulla unquam conuicia percellent, atq; perturbabunt, ſed ſi appellabitur inops, nouit inopem ſe eſſe, & omnibus rebus indigentem, atq; quotidiana domini ſuppeditatione opus habere. quòd ſi acceperit ignobilem & obſcuro natum loco ſe dici, iam animo multo antè percepit, fictum ſe ex limo atque creatum eſſe, ac in ſumma, magnus ille apud Deum habetur, qui humanum ac facilem

facilem uicino ſe præbet ſuo, & qui ſine ullo pudore omnes ſui uicini in ſe recipit criminationes, quantúuis à ueritate longè abhorreant; idque ut pacem pariat fratri ſuo, pacem, inquam, quæ maximum mortalium eſt bonũ. Aequè enim eſt arduum in rebus aduerſis animo non deiici, ac in ſecundis non efferri: nam reuera mores inflati, ſi culti ac obſeruati fuerint, ſeipſis longè ſuperbiores plerunque euadere ſolent. Conſequitur autem animum humilem, uiſus ſubtriſtis, & in terram demiſſus, habitus neglectus, capillus paſſus, ueſtis ſordida; ita tamen ut hæc uideantur caſu ac fortuitò fieri, quæ lugentes de induſtria faciunt. Veſtis cingulo corpori aptè ſit accincta; cinctura autem neque lumbis ſit ſuperior, muliebre enim hoc, neque adeò remiſſa, ut ueſtis diffluat, noxium nanque iſtud. inceſſus uerò neque lentus, ut qui animi diſſoluti ſit ſignum, neque rurſus celer & concitatus, ut qui ipſius impetus perturbatos ac temerarios eſſe demonſtret. ſcopus autem ueſtis unus eſto, nimirum ut ſit operimentum carnis commodum, cùm aduerſus hyemem, tum æſtatem. Noli autem quærere, neque in colore iu-
 cundi-

cunditatem, neque in ſtructura tenuitatem ac mollitiem. nam in ueſtitu habere rationem amœni coloris, perinde eſt, ac ſi quis ſtuderet fuco muliebri, cuius illæ perſtudioſæ ſunt: alieno enim flore genas ac capillos ſuos illinientes, hoc ipſo placere ſtudent: ueſtis autem craſſities talis eſſe debet, ut caloris gratia opus non habeat altera. calceus uilis quidem ſit pretij, ſed tamen ſatis commodè neceſſitatem expleat. nam modeſtiæ exercitatio nihil aliud eſt, quàm conuerſatio in rebus tenuibus ac ſimplicibus, honoris ſtudium exactè obſeruans. Ambitioſus uerò meritò ille habendus, qui ob exiguum & nihili huius mundi honorem, aliquid facit loquiturue, ueluti ille, qui eam ob cauſam benignè facit pauperibus, ut gloria & laude publicè afficiatur. is quoniam mercedē aucupatur, nec miſericordiam tribuere, nec alios bonorum ſuorum participes facere cenſendus eſt: & qui ideò temperantiam ſeruat, ut hominibus probetur, non eſt temperans, cùm uirtuti nequaquam ſtudeat, uerùm eam gloriā, quæ ex ea proficiſci ſolet, captat. Integrum erat Ananiæ à principio poſſeſsionem ſuam Deo non promittere, ſed

ſed poſtquam gloriam humanam ſpectâs, eam quidem ideò conſecrauiſſet, ut ab hominibus ob pietatis ſtudium ſuſpiceretur, de pretio tamen eius partem detraxit, quo facto talem in ſe iram domini, cuius adminiſter Petrus erat, concitauit, ut ne pœnitēdi quidem tempus præſtitutum reperiret ullum. Dominus etenim, qui ſuperbis reſiſtit, & ſceleribus obſtrictos ad terram uſque deprimit, pollicetur, ſe improbitatem elatorum protriturum. Qui igitur ſe efferentium faſtum contundit, liberat ac educit ipſos ex illa ſimilitudine, quam habent communem cum dæmone, omnis faſtus & ſuperbiæ patre, perſuadetq́ue, ut diſcipulos ſe præbeant illiipſi, qui dicit, Diſcite ex me quoniam manſuetus ſum, & humilis corde. Quid, obſecro, elato es animo quòd gentes concideris, & imperia ciuitatum euerteris? num & ſecuris ideò ſpiritus tollet, quòd arbores excelſas in terrā deiecerit? num ſerra, quòd ſolida & bene compacta ligna, findat, in parteſq́ue tribuat? uerùm nec bipennis ſine manibus ferit, nec ſerra ſine illo, qui eam trahit, findit. Quòd ſi proximum tuum ſcelere ſe contaminantem conſpexeris,

xeris, ne hoc ſolum ipſius facinus animo luſtres, ſed ea omnia, quæ fecit, aut facit, probè tecum reputes, & ſic multis partibus ipſum te longè meliorem eſſe reperies, nimirum, cùm in uniuerſo rē, non in parte, accuratius perpenderis. nam nec Deus ipſe homines ex parte ponderat expenditq́ue: inquit enim, Ego uenio ut & facta & cogitationes ipſorum congregem. & cùm quondam increpaſſet Ioſaphat, propter recens admiſſum peccatum, meminit etiam eorum, quæ ab ipſo rectè probeq́ue facta fuerant, dicens, ueruntamen boni ſermones in te reperti ſunt. atque ita ſæpenumero animi demiſsio liberat eum, qui multa & permagna in ſe concepit uitia. Ne igitur teipſum ſupra alterum iuſtum feceris, ne aliquando tua ſententia iuſtus factus, Dei iuſtiſsimo iudicio condemneris. Autumas aliquid te boni feciſſe, Deo gratiam habeto, nec te unquam extollas ſupra proximum, cui, quid, quæſo, te profuiſſe cenſes, eò quòd fidem profeſſus es tuam? quòd exilium ob nomen Dei tui ſuſtinueris? aut quòd ieiunij labores perpeſſus ſis? non profectò alius quiſquam ex eo fructum capiet, ſed

tute ipſe. Fac pertimeſcas lapſus dæmonis ſimilitudinem; qui cùm ſe ſupra hominem extuliſſet, infra omnes homines cecidit, & traditus eſt, ueluti puluis pedibus noſtris conculcandus. in ſumma tibi in mentem ueniat dictum illud, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus uerò ſuam tribuit gratiam. habeas, obſecro, uerbum illud Domini ſemper in promptu, Omnis, qui ſeſe deiicit, extolletur. Ne ſis iudex tuiipſius iniquus, neque ad gratiam rem expendito, hoc ſolùm in ſuffragium uocans, quod te rectè feciſſe exiſtimas, errata autem ſponte obliuioni tradens, neque ob ea, quæ hodie probè feciſti, teipſum magni æſtimato, ueniam tibi facillimè concedens eorum, quæ antea & olim perperam patraſti, ſed cùm præſens te extulerit officium, antiquum facinus fac tibi ſuccurrat; atq; ita à ſtolida ſtultaque inflatione conquieſces. Veriſsimum nanque illud eſt, Nihil eſſe difficilius, quàm noſſe ſeipſum. nō enim oculus tantùm ſuo in ſemetipſum munere non fungitur, dum ea, quæ extra ſunt, cernit & perluſtrat, ſed & ipſa mens noſtra, cùm accuratè acriterque peccata perueſtigat aliena, tardior uerò in uitiis

noſtris conſiderandis eſſe deprehenditur. In obiurgando caue ſis grauis, neque citò, neque cum impetu reprehendas. hoc enim contumacis habetur. neque etiam ob res paruas, aut nihili, aliquem condemnes, ueluti ipſe omnibus numeris ſis iuſtus, uerùm eos qui deliquerunt, placidè aſſumito, ac ſpiritualiter ipſos complectitor, utì Paulus commodiſsimè monet, conſiderans temetipſum, ne & tu tenteris: ſi enim delinquimus, meliores moniti & correcti efficiemur; ſin autem nihil iniqui egimus, cuius rei cauſa in odium uocabimur? Abiice quæſo, ac penitus euelle ex animo tuo perſuaſionem illam, nullius te opera & ſocietate egêre; non enim illius eſt, qui alios amore complectitur; nec etiam illius, qui iuſſa Chriſti ſummo ſtudio capeſſere contendit. Non te ſegreges à coniunctione fraterna, ne quando belli calamitas, quæ orbem circumit, te quoque attingat; & tunc niſi cum aliis bellici inſultus particeps fueris, haud facilè reperies, qui uicem doleat tuam, eò quòd cùm ſecundis utebare rebus, iniuria affectis miſericordiam non tribueris. Ego profectò magis ſtudeo, in loco eſſe obſcuro,

obſcuro, quàm quidam ambitioſi in conſpicuo & illuſtri. uelim tu quoque tantum in id conferas exemplo meo ſtudij, ne ab hominibus gloria afficiare, quantum cæteri mortales contendunt, ut gloria quàm maximè conſpicui euadant. Honores aliqui tibi mandati ſunt, teque homines complectuntur, ac magni faciunt, caue animum tollas, uerùm ſimilis ſis iis, qui alicui parent. nam qui primas ferre cupit, is decreto domini ſeruus omnium ſit oportet. Moſes ille uir Dei magnus, qui cùm omnibus in rebus obedientem ac morigerum ſeſe præberet domino, tamen quando ad populum Iſraëliticum mitteretur, inquit, Obſecro, domine, aliũ, quem mittas, pares. at ex eo ipſo, quòd excuſatione & confeſsione imbecillitatis ſuæ, quaſi cum quadam contẽtione Deo reſiſteret, Deus eum dignum eſſe iudicauit, qui populo præeſſet ſuo. Quamobrem præclarè ſe habet præceptum illud, Ne quæras eſſe iudex, ne aliquo modo non ualeas è medio tollere iniuſtitiam. ſermo enim uatis excuſationem propter eos, qui imperium deferebant ad eos, qui ſeditionẽ conflabant, non omnino allatam fuiſſe

dicit: nam non ſimpliciter dixit, Dux non ero, ſed cum quadam additione, Dux non ero populi huius. & cauſam attulit, Quia linguæ ipſorũ cum iniquitate quadam domino diffidunt. Deinde Moſes cùm ad genus uitæ illuſtre, ac officium nobiliſsimum, nimirum ad tãti populi præfecturam uocaretur, excuſatione utitur, Quis ego ſum, inquit, ut adeam Pharaonem regem Aegypti, & ducam populum hunc? & rurſum, Obſecro, domine, nihil ualeo à die heſterno & tertio, & ex quo cœpiſti colloqui cum ſeruo tuo. & iterum, Quæſo, domine, alium pares, quem mittas, qui huic oneri ſatisfacere ualeat. at dominus dixit illi, Vade, & ducem te præbeas populo iſti, ecce Angelum meũ præmitto tibi. Quid Moſes ad hæc tandem? Obſecro, inquit, nam niſi tu ipſe præieris, nequaquã hinc nos educes. Eſaias uerò nihil eiuſmodi audiens, ſolùm de neceſsitate legationis edoctus, ſponte ſeipſum obtulit, ac in media pericula ſe intulit. quæ igitur horum fuit mens? Moſes quidem quòd populus eſſet ſceleſtus, quique opus haberet eo, qui conniuere delictis, & peccata remittere poſſet, id quod ipſi Angeli ef-

ficere

ficere nequeunt; ſiquidem illi ulciſcuntur eos, qui ſe uitiis inquinarũt; ueniam autem cõcedere iis, qui ſceleribus ſe obſtrinxere, nequaquam poſſunt. Veniat igitur uerus legislator potens ille ſeruator, qui ſolus remittendi peccata poteſtatem habet abſolutiſsimam. Eſaiæ uerò, quòd propter amoris exuperãtiam ſibi perſuadebat, nihil eorum, quæ acciderant, unquam à populo ſibi accidere potuiſſe. ex his duobus alterũ nos imitemur, ut futura conſequamur bona, per Chriſtũ IESVM Dominum noſtrum, cui unà cum patre & ſancto ſpiritu, gloria, honor & potẽtia tribuatur nunc & in perpetuum. Amen.

DE HONORE,
quo afficiendi ſunt parentes, & ſenectute, atq; iuuẽtute
ORATIO VI.

ILlud, quod à uate prolatũ eſt, Exurge domine Deus meus in præcepto, quod tradidiſti, poterit cùm ad reſurrectionis myſterium referri; exhortante nimirũ uate iudicem,

ut exurgeret ad uindicandum omne ſce-
lus, & ut præcepta nobis antea data per-
ficeret: tum etiam ad eum rerum ſtatum,
qui tũ erat, ita ut excitet Deum uates ad
ultionem præcepti, quod dederat. Præce
ptum autẽ erat, ut unuſquiſq; honore pa-
trem & matrem ſuã afficeret: quòd qui-
dem filius ipſius uatis non tenuerat. pro-
inde exhortatur Deũ, cùm ad illud ipſum
corrigendum, tũ ad multos alios mode-
ſtiores reddendos. ne, inquam, cũctator
in puniendo eſſet, ſed exurgeret in ira, &
exurgens ulciſceretur proprium inſtitutũ.
Non enim, inquit, iniuriam meam perſe-
quêris, ſed iuſſum tuum ſpretum, quod
ipſe deſcripſiſti. patet enim, quòd ſi unus
iniuſtus ad modeſtiam reducatur, multos
etiã ſua ſponte redituros eſſe. Atquì pro-
uidentia, quæ in ſenio confectas ibes con
fertur, poteſt liberos noſtros, ſi modò at-
tentos ſe, docilesq́; præbere uelint, aman-
tes parentum efficere. Nemo eſt enim o-
mnino ſic prudentiæ inops, qui non ſum-
ma infamia dignũ iudicet, ſe ab auibus,
quæ longiſsimè à ratione abſunt, uirtute
ſuperari. nam illæ patrem, cui præ ſene-
ctute alæ decidunt, circũſtantes alis ſuis
fouent, paſtusq́; ei copioſè præparant, ac
ſuppe-

ſuppeditant, quodq́; potis ſunt, in uolatu auxilium ferunt; ita ut leniter utraq; ex parte eum alis ſuſtineant. idq́; ſic omniū uoce celebratum eſt, ut iam quidam refe rendæ gratiæ officium antipelargoſin nominent. Quamobrem tu ſi uis de rebus futuris certus eſſe, facito ea, quæ à lege præſcripta ſunt, & tandē ſic expecta uſum bonorum. Honorem tribuito patri tuo atque matri, ut tecum bene agatur, multumq́ue in tempus uitā producas; quo te bono Deus opt. max. ornabit. Probi enim filij? & beneficiorū memores magno ſunt parentibus ornamēto. Filij, inquit, diuinus apoſtolus, diligite parentes ueſtros; parentes ne prouocetis ad iram liberos. nam ſi leænæ cordi eſt fœtus, ſi lupus pro catulis decertat: quid, quæſo, dicet homo? qui & præceptum negligit, & naturam peruertit: quando aut filius ſenectutem patris ignominia afficit, aut pater ſecundis nuptiis, in obliuionem priorum filiorum uenit. Aquila in educando partu iniuſtiſsima exiſtit. cū enim duos pullos excluſit, alterum pennarum ictibus in terram deiicit, alterum uerò tantùm ſuum eſſe ducit, auerſando id, quod procreauit, propter paſtus difficultatem; ſed

hunc oſsifraga mori non patitur, uerùm ſuſcipit ac unà cum ſuis educat. Eiuſmodi ſunt parentes illi, qui inopia coacti, infantes exponunt; aut ij etiam, qui in diuidunda hæreditate iniquiſsimi ſunt in liberos. Aequum enim eſt eos, ut ex æquo unicuique ut eſſet dederunt, ſic ea etiam, quæ ad uitam tuendã pertinent, æqualiter eis præbere. Noli imitari aues adũcitate unguium præditas, quæ cùm pullos ſuos animaduertunt iam in poſterum uolare poſſe, eos ex nido eiiciunt, pennisq́; uerberant ac pulſant, nec deinceps eis ullo modo conſulunt. In cœlum ferenda eſt cornicis in pullos charitas, quæ etiam uolantes iam comitatur, eisq́ue paſtum diu parat & præbet. Differt autem nihil is, qui ætate puer eſt, ab eo, qui mẽte eſt infans. cana enim prudentia homines antiquos facit; ac magis profectò ad conſtitutionẽ ſenis concurrit id, quod eſt in prudentia antiquius, quàm albedo capillorũ. ſi enim quis ſit, ut ſapiẽti Danieli placet, iuuenis quidem corpore, prudentia uerò canus, æquius ſanè eſt, ut ei maior honos tribuatur, quàm illis, qui prauo iudicio corporis canitiẽ anteponunt. etenim Daniel puer cum eſſet, & ætatem iuuenilem,

quæ

quæ ſenſu, ſenectutem uerò ob prudentiam, quæ mente percipi poterat, ageret, ſenis nomen meruit. ſic cõtingit aliquando, cùm ſenes ociosè & neglectè uitã degunt, ut reperiãtur iuuenes eis longè excellentiores, maioriq́ue honore digni: utpote qui ſint longè ſeniores, ob caneſcentem animæ uirtutem. Maxima autem pœna & ſupplicium eſt, cùm ciuitati adoleſcentes inſani ac prudentes præſunt. iuuentus enim leuis eſt, & ad mala propenſa atque procliuis. libido indomita, ira immanis, inſolẽtia & contumelia, ſuperbia, & animus inflatus, propriæ ſunt iuuentutis perturbationes. inuidia præterea, in rẽ, quæ excellit: ſuſpicio aduerſus ſuos, ſexcentorum deniq; malorum aceruus iuuentuti eſt adiunctus. quorum omnium participes eſſe, neceſſe eſt eos, qui ab illis reguntur: quoniam principum mala calamitatẽ afferre ſolent iis, qui in eorum ditione ac imperio ſunt. Hinc etiam mala, quæ ànte euerſionẽ Hieruſalem extitere, profecta ſunt; cùm inter ſe iuuenes concurrendo ac ſeditiones excitãdo, ſeditionibus ac cædibus ciuitatem repleuiſſent; neque uellent, etiãſi mœnia eorũ iam hoſtes cinxerant, ad neceſſariam cõcordiam

cordiam redire : ſed de rebus nullius præcij concertantes, urbe iam capta, mœnibus dirutis, hoſtibus urbem ingreſſis, de ambitione & principatu inter ſe contendebant. & hæc paſsi ſunt eò, quòd uate priuati eſſent, & interprete, & ſeniore, & ſapienti conſultore, quodque ipſis iuuenes præeſſent atque irriſores dominarentur. Ne igitur & nobis ſimilia illis accidant, contentiones mutuas fugiamus, concordiam uerò & honorem, tum etiã pacem perſequamur; ut deinde, poſtquã tutò uitã tranſegerimus, futura bona conſequi ualeamus, per Chriſtũ Iesvm Dominum noſtrum, quem ſempiterna gloria & potentia conſequatur. Amen.

Tomi tertij finis.

D. BASILII MAGNI,

Archiepiſcopi Cæſareæ Cappadociæ, Orationum de Moribus,

A Simone Magiſtro ac ſacri palatij Quæſtore ex eius ſcriptis olim in unum congeſtarum,

TOMVS QVARTVS.

Stanislao Ilouio interprete.

Venetiis ex officina Iordani Zileti.
M D LXIIII.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI D. ALBERTO STAROSREBSKI, Pontifici Ghelmenſi,

Stanislaus Ilouius S. P. D.

MAGNA ſemper fuit, Pontifex amplisſime, inter philoſophos de fortuna diſſenſio: nam nonnulli eam Deum eſſe aſſeuerauere; nonnulli aliud nihil, quàm accidentium rerum ſubitum atque inopinatum quendam euêtum. Deum ex eo eſſe uolebant, quòd cenſerent eam hominibus bona tribuere, atque humanarum rerum gubernacula tenere; ſubitum uerò euentum, quòd temere, ac fortuitò, ſententia eorum

rum iſta caderent. at nos, qui notitiam ueri Dei habemus, fortunam nihil penitus eſſe dicimus; ſed eſſe Deum affirmamus, qui honores, qui opes, qui omnia denique bona hominibus tribuit, atque largitur. Cur autem aliquando homines nefarios ac plane rudes euehere, probos uerò & ſummæ eruditionis negligere uideatur, non eſt humani ingenii cauſam explicare: ſed quicunque ea animo luſtrare uolet, is illud Pauli exclamet, neceſſe eſt, O altam ſapientiæ cognitionisq; Dei opulentiam, quàm penitus recondita eius iudicia, quàm abſtruſæ ſunt rationes? quis enim domini mentem nouit? aut quis ei fuit à conſilio? poſſumus tamen interdum coniectura quadam aſſequi, quid ſibi Deus uelit, cùm uiros ſummos, atque omni genere uirtutum excellentes prætereat. Mihi quidem ſæpius cogitanti, quid nam cauſæ fuerit, cur tu, homo ſapientiſſimus, ſerius, quàm præſtans tua uirtus, prudentia admirabilis, & exquiſita doctrina poſtularet, pontifex declaratus ſis, in mentem uenit il-

lud

lud, ut ſtatuam, Deum præpotentem, pro ſua in humanum genus benignitate reſpicere nos uoluiſſe, ac te ad ea tempora reſeruaſſe, quæ prudentiſſimo gubernatore opus haberent. nam ut bonus paterfamilias res præclaras ad uſum neceſſarium reponere ſolet, ut ſiquando is inſtet, iis uti poſſit; ita etiam benigniſſimus ille Deus te tum uel maximè ornandum uoluit, cùm tuæ ſingulares uirtutes ampliſſimum campum, ubi ſe ſe exercerent, habere poſſent. etenim peritiſſimi gubernatoris tum potiſſimùm prudentia perſpicitur, cùm nauis tempeſtatibus iactatur; & imperatoris peritia, in magno rerum diſcrimine etiam clareſcit. Hanc etiam ob cauſam tu, mea quidem ſententia, quanuis prudentia & rerum uſu nulli ſecundus eſſes, tardius ad honores aſcendiſti. nam ſi tum eos, cùm ſecundæ res noſtræ erant, aſſecutus fuiſſes; iam uigor ille, atque ardens ſtudium planè reſediſſet. ut enim plantæ, ubi uberrimos fructus tulerint, flacceſcunt: ſic etiam primi impetus hominum ardentiores

tiores

tiores eſſe ſolent. hoc facilè diſci poteſt ex te ipſo, ne aliunde exempla petamus, qui ut primùm gubernacula noſtræ reipub. prændiſti, tanto cum ardore & ſtudio ea tractare cœpiſti, ut omnium oculos in te conuerteres, ac ſummam hinc laudem caperes. neque id cuiquam mirum uideri debet: quid enim te prudentius? quid ingenioſius aut doctius fingi poteſt? cuius, obſecro, in dicendis ſententiis acumen? cuius ſtudium & ardor in patriam cum tuo conferri queat? Hæ tuæ ampliſſimæ uirtutes non amplius ſe in Polonia continent, ſed foras etiam emanant: nam & alii plurimi, qui hinc ad nos ſe recipiunt, ſummas tuas uirtutes maximis laudibus efferunt; & uix dici poteſt, quàm eas in cœlum ferat Goslicius noſter, iuuenis illuſtri ingenio, multaqꝫ eruditione. Gratulor itaque patriæ meæ, quòd te talem ſenatorem nacta ſit: Deo uerò præpotenti ago gratias, quòd te, domeſticis malis laborante patria, in hac dignitate locarit. dubium enim non eſt, quin ſi animo conniti, ſi ingenii tui neruos & in-

duſtriæ

duſtriæ contendere uoles, magnum ex te fructum reſpub. noſtra ſit captura. Sed de eo tu pro tua ſingulari prudentia uideris. De me uerò ſic habeas uelim, me tuis iſtis uirtutibus inflammatum, tantum amoris erga te, beneuolentiæq́ ſuſcepiſſe, nihil ut potius haberem, quàm ſi aliquo meo facto tibi incredibilis animi mei ſtudium declararem. Quoniam uerò eius teſtificandæ nulla ſe nobis alia occaſio dat, hoc, quicquid eſt, mittendum eſſe duxi, ut perpetuum argumentum mei in te cultus extaret. ita enim, antiſtes clariſſime, exiſtimes uelim, tanto me eſſe in te ſtudio atque obſeruantia, ut nemini unquam ſim conceſſurus, qui aut ardentius te diligat, aut diligentius obſeruet, aut maioribus laudibus uirtutes tuas perſequatur. Vale Pontifex prudentiſſime, nosq́ tuo patrocinio tuere. III. Non. Septemb. M D LXIII. Patauio.

D. BASILII MAGNI
Orationum de moribus,
TOMVS QVARTVS,
Stanislao Ilouio interprete.

DE PROVIDENTIA
ORATIO PRIMA.

TAM eſt multiplex opificis noſtri in imperando mens & ſententia, quantæ etiam ſunt rerum ab eo effectarum differentiæ ac proprietates: quæ omnia ſi quis ſubtiliter & accuratè perſequi uelit, ſimiliter faceret, ut ſi omnes maris fluctus numerando complecti, aut aquam eius uaſe emetiri inſtitueret. Quo enim pacto, per Deum immortalem, omnes auium proprietates aliquis exponere poterit? nemo, medius fidius, dicendo conſe-

quetur, quomodo ibes; ſic uno tempore his in locis nidos conſtruunt, & quo pacto uiciſsim omnes, uno quaſi conſenſu hinc ſe proripiunt: quod quidem eorum facinus non eſt alienum à prudentia humana. has cùm uolant, quaſi armati milites, quidam cornices ſtipant, atque in regiones illas deducunt; mihique uidentur auxilium quoddam eis ferre in eas aues, quæ illis aduerſantur. cuius rei illud primum argumentum eſt, quod illo ipſo tempore cornix omnino non apparet; deinde quòd redeunt uulneribus cōfectæ: quæ omnia mutui auxilij ac tutelæ perſpicua ſunt indicia. Quis, quæſo, eis hoſpitalitatis leges ſciuit? quis eis deſertæ aciei actionem minatus eſt? ſi quæ illarum proſequendi officium deſereret. Grues autem nocturnas uigilias uiciſsim agunt; earumque aliæ ſomno ſe dant, aliæ circumuolando ſummam cæteris in ſomno ſecuritatem præbent. deinde cùm tempus uigiliarum completum eſt, tum una, uoce edita, dormitum ſe confert, altera uerò labori ſuccedit, quamq; ſecuritatem nacta eſt, eam uiciſsim aliis reddit. Eundem etiam in uolando ordinem ſeruant, aliâs enim alia itineris ducem ſe

præbet,

præbet, cumque ſtato tempore in uolatu principatum obtinuerit, ei, quæ eam ſequitur, uiæ tradit principatum, ipſa uerò circumuolando poſt principia ſe recipit. Qui uerò mutationi, quæ in reſurrectione futura eſt, non aſſentiuntur, hi ex bombycis commutatione euidentem claramque hauriant notitiam. Et qui ludibrio habent myſterium noſtrum, tanquàm à natura ſit alienum, fieríque non poſsit, ut uirgo ea, quæ ſeminis uiri expers ſit, ſalua uirginitate pariat, uelim cogitent, eum, cui uiſum eſt, ſtulta prædicatione, eos, qui crederent, ſeruare, innumerabiles ex natura occaſiones, ad rerum admirabilium fidem nactum eſſe. uultures enim ſine concubitu fœtus edere fecit, eoſque ſumma uitæ diuturnitate donauit; quippe quibus uita uſque ad centeſimum annum prorogetur. atque ſanè in omnibus rerum à ſe admirabiliter geſtarum illuſtria nobis monumenta reliquit. Eſt etiam & apud piſces inſignis quædam & benè ordinata prudentia. nam unumquodque eorum genus, præſcriptam ſibi à natura regionem nouit, & tanquàm in urbibus, aut uicis, aut ueteribus patriis; ſic in eis maris partibus

quæ illis conſtitutæ ſunt, habitat. Iam quidam è numero piſcium, quaſi de communi omnium conſilio & ſententia extra terminos ſuos egrediuntur, omneſque uno conſenſu abeunt. cùm enim tempus conceptus uenit, alij ab aliis partibus migrant, communique naturæ lege excitati, ad mare ſeptentrionale contendunt. ac ſanè uidere licet eos, tum cùm aſcendunt, quaſi quendam fluxum copulatos per Propontidem in Euxinum mare delabi. quis cedò eos impellit? quod regis imperium? quæ tabulæ in foro propoſitæ uoluntatem regis exponunt? quis denique eos in peregrina & longinqua loca ducit? Vides'ne diuinam legem omnia implentem, & ad minutiſsima quæque animantia pertinentem? piſcis diuinæ legi non repugnat, nos uerò, proh dolor, ſalutaria inſtituta & documenta non ferimus. ne, amabò, piſces, eo quòd muti ſint, & rationis expertes, nihili pendas; ſed uide, ne tu, qui diuinis legibus obuiam is, magis expers, quàm illi, rationis eſſe uideare. Nullus piſcis dimidia ex parte dentibus præditus eſt, ut apud nos bos & ouis: neque enim ullus piſcis ruminat, præter ſcaurũ, ut quidam lite-

literarum monumentis prodidere. omnes tamen acutiſsimis dentibus & iis creberrimis ornati ſunt; atque id ideò, ne tardiore confectione cibus delaberetur. futurum enim erat, niſi citò diuiſus in ſtomachum mitteretur, ut dum paulatim conficitur, in aquam efflueret. Audi itaque piſces tantùm non uocem edentes, cur tantum maris emetiantur. Nos, inquiunt illi, tam longinquum iter, propter generis noſtri perpetuitatem ſuſcipimus. non rationis ipſi ſunt participes, ſed eis lex naturæ conſtans & immutabilis data eſt, quæ ipſis id, quod agendum eſt, oſtendit atque præſcribit. Confluamus, inquiunt, in mare, quod ſeptentrionem ſpectat: eius enim aqua cæteras omnes dulcedine longè anteit. nam quoniam ſol paucos dies illud colluſtrat, eius dulcedinem totam ſuis radiis non elicit. Piſces autem marinos rebus dulcibus delectari, hinc ſciri poteſt, quòd ſæpe in fluuios commeant, & procul à mari deferuntur. ob eamque cauſam Pontũ cæteris ſinibus anteponunt, quòd ad pariendum, & ad fœtum educandum ſit accõmodatus. Cùm autem ſatisfactum eſt cumulatè ei negocio, quod illuc eos

traxerat, tum uniuerſi domum repetunt. Quæ autem ipſos cauſa impellat, agè à mutis ipſis audiamus. Vadoſum eſt, aiunt, mare ſeptentrionale, & reſupinum patet uentorum iniuriis, & pauca habet litora, atque oras præaltas. proinde ex alto uenti & procellæ ortæ, facilè ipſum ita exagitant, ut etiam inter undas arena mixta fluitare uideatur: quin etiam hyeme multis magnisque, qui eò influunt, amnibus augetur. quocirca cùm æſtate, quantum ſatis erat, ſeſe in eo oblectarũt, rurſus hyeme alti repetunt amœnitates, atque ea loca quæ ſolis radiis patent, declinatoq; ſeptentrionali mari, quod uentorum procellis & tempeſtatibus infeſtum eſt, ad eos ſinus delabuntur, qui minore ui uentorum impellantur. Vidi ego hæc, & Dei ſapientiã in omnibus ſum admiratus. Quòd ſi animantia rationis expertia ſaluti ſuæ conſulunt, eamque tuentur, & piſcis quid expetendum ſit, quid fugiendum intelligit: quid nos, obſecrò, afferemus, qui & rationis ſumus participes, & legem præceptricem habemus, quique promiſsis impellimur, atque in ſpiritu inſtituimur? Præterea piſces, qui longius à rationis motu abhorrent,

rent, res ſuas rectè & ordinè gerunt; ſi quidem rerum futurarum, quandam habent prouidentiam: nos autem propter rerum futurarum deſperationem, in pecudum uoluptate totum uitæ tempus cōterimus. Quòd ſi oratione uix explicari poteſt, quanta in iis, quæ ratione non utuntur, inſit, quam nemo docuit, niſi ipſa natura, uitæ ſtudium ac cura, non'ne etiam nos ad noſtri cuſtodiam, & ad animæ ſalutem, toto pectore incumbemus? ne uideamur ab iis, quæ rationis ſunt expertia, uinci atque præteriri. Vrſa ſæpenumero grauiſsimis uulneribus ſauciata, contactu herbaſci, quæ herba ſicca eſt, ſibi medicinā facit. Cernere etiam licet uulpem lacrymis & glutine pini ſe curantem. Teſtudo uerò uiperæ carnibus ſatiata, contra ueneni incommoda, ab origano remedium petit. Serpens etiam paſto fœniculo, oculorum doloribus medetur. Boues diu hyeme concluſi, tandē aliquando ineunte uere ſuapte natura mutationem cœli præſentiētes, omnes quaſi uno cōſenſu ex præſepibus, qua egrediantur, crebrò aſpectu exquirunt. Oues uerò hyeme inſtante, paſtu ſe infarciunt, & quaſi armant, contra futuram herba-

rum penuriam. Quid tandem his nobis oſtenditur? nimirum etiam apud animātia rationis expertia, quendam rerum futurarum ſenſum ineſſe. admonemur præterea iis, ne in hac uita hæreamus, ſed in futura, omnem curam noſtram, ſtudiumq́ue ponamus. Agnus etiam inter ſexcentas oues, cùm ex ficu deſilit, matris uocem internoſcit, atque ad eàm properat, ipſosq́ue lactis fontes exquirit. ac ſanè contentus eſſe ſolet macilentis maternis mammis, etiamſi aliarum mammas graues plenasq́ue percurrerit. mater quoque inter agnos innumerabiles ſuum agnoſcit, quamuis una ſit uox omnium, idem color, odor ſimilis; quantum noſtro olfactu iudicare poſſumus. ſed tamen eſt in eis ſenſus quidam, noſtra cognitione acrior, quo id, quod naturæ cuique accōmodatum eſt, internoſcitur. Nondum enim dentes fœtus lupi habet, & tamen eum, qui iniuriam ſibi infert, morſu appetit. nondum cornua uitulo creuere, ſcit tamen ubi ſibi arma naſcentur: quoniam qui ea fabricatus eſt Deus, rationem qua carent, ſenſuum acrimonia compenſauit. Nec uerò eſt, quòd quiſquam rerum parentem eam ob cau-

ſam

ſam in crimẽ uocare debeat, quòd animalia, quæ uirus iactãt, pernicioſa & inimica uitæ noſtræ procreauerit. iſto enim pacto pædagogum etiam culpare licebit, qui ad frugem adoleſcẽtiæ procliuitatem reuocat, plagiſque ac uerberibus, eorum intemperantiam caſtigat. Confidis in Deum? habes eam, quam præbet fides, poteſtatem, ut ſuper ſerpentes & ſcorpiones ambules. An non uides uiperam, quæ ex ſarmento, quod Paulus colligebat, exilierat, nullum ei detrimentum attuliſſe? eo quòd ſanctus uir fidei plenus eſſet. quòd ſi perfidus ſis, time non magis animal, quàm tuam perfidiam, qua te ipſe omni malo, & interitui obnoxium reddidiſti. Etenim eas omnes calamitates, quas perpetimur, ex diuina conſtitutione ſuſtinemus. non patietur autem ille nos deſertos, nec prauis potentiis prodet, quæ peccatoribus pœnas infligunt: ſed ipſe pœnas mediocres definiet, ratione habita eorum, qui ſibi ſeruiunt. ac ſanè omne bonum, quod in nos ex diuina conſtitutione redundat, dicamus illuſtre argumentum eſſe gratiæ diuinæ, quæ omnia operatur. Nihil eſt omnino, quod non in Dei prouidentiam

& curam cadat: omnia peruigil oculus Dei intuetur, omnibus adeſt atque præſens eſt, & quod unicuique denique commodum eſt ac ſalutare, ſuppeditat. Sæpenumero etiam in minutiſsimis ſapientia diuina atque prouidentia perſpicitur: nam qui cœlum finxit ac creauit, & qui immenſa maria aqua repleuit, hic etiam eſt, qui tenuiſsimum apis aculeum ueluti foramen quoddam fabricatus eſt, ut per ipſum uirus effunderet. Sed iam tempus eſt, ut cum uate illud exclamem, Quàm magnificata ſunt opera tua domine, omnia in ſapientia feciſti. Gloria, honos, & magnificentia Patri, & Filio, atque ſpiritui ſancto, in ſempiterna ſæcula tribuatur. Amen.

DE PRINCIPATV, ac Potentia

ORATIO II.

HOneſtum ſanè & æquũ eſt, ut ſemper deterius à præſtantiore gubernetur. ſæpe enim temeritas populi ad improbos homines principatum detulit. proinde neceſſe eſt huiuſcemodi uiris mandare magiſtratus, ac eos aliorum conſtituere duces, qui cæteros omnes prudentia, conſtantia, ac uitæ ſanctimonia longè anteeãt; ut uirtutes, quibus præditi ſunt, cõmunes fiant eorum omnium, qui eos imitantur. nam ad mores eorum, qui gubernacula tenent, componere ſeſe totos, ij, qui parent, ſolent: ita ut quales duces fuerint, tales etiam neceſſe ſit eſſe eos omnes, qui ſequuntur. & quales fuerint in repub. principes, tales ut plurimùm exiſtere ſolent etiam reliqui ciues. Item quemadmodum ſi plures pictores, unius faciei formam effingerent, omnes imagi-

nes ſimilitudinem quandã inter ſe habebunt, eo quòd ad exemplar unius pictæ ſint; ſic etiam multi mores, ſi ad unius imitationem reſpexerint, in omnibus æquè bonus uitæ character eluceſcet. nã uera & perfecta obedientia eorum, qui parent, erga eum, qui præeſt, ex eo cognoſcitur, ſi non ſolùm à rebus abſurdis de ſententia præfecti abſtinuerint, ſed ſi neque ea, quæ laude digna ſunt, abſque illius conſilio fecerint. continẽtia enim & omnis corporis afflictio multas ad res perutilis eſt: uerùm ſi quis proprios impetus ſequutus, quod ſibi libuerit, fecerit, nec conſulenti præfecto morem geſſerit, maius peccatum erit, quàm rectè factum. qui enim magiſtratui reſiſtit, diuinæ ordinationi reſiſtit. præterea obedientiæ maior merces eſt, quàm rectè facti, quod ex continentia deſcendit. Ille igitur, qui habet ſua in manu mali cultum, ſua autem ſponte ſe illi ſubiicit, non iniurià æquè condemnabitur ac illi, qui ſibi manus attulerunt. Princeps uerò atque omnis is, qui aliis præeſt, dignitate ne efferatur, ut non excidat ea beatitudine, quæ ex humilitate manat. Nec etiam ille, qui regi operam nauat ſuam, prædicatione

ſe

ſe efferat, eò quòd in tali uel tali miniſterij ordine collocatus ſit: ille uerò qui dignus iudicatus eſt, ut Deo ſeruiret, aliunde laudem petet; tanquàm ipſi non ſatis ſit, appellatio domini, ad omnem gloriæ ac claritudinis exuperantiam. ſufficit enim nobis ad omnem dignitatem, talis & tanti domini ſeruos nos appellari. Et ſicuti nulli alij nos præterquàm ſoli Deo cultum tribuere par eſt, ſic etiam neque in ulla alia re ſpem noſtram conſtituere debemus, quàm in Deo omnium rerum domino. qui enim in homine ſpē collocat ſuam, aut qui ob aliud quiddam rebus ex humanis ſe iactat, ueluti ob poteſtatem, aut pecunias, aut aliquid eorum, quæ uulgo ſplendida eſſe exiſtimantur, is non poteſt dicere, Domine Deus meus in te ſpem defixi meam. cautum enim eſt, ne quis ſpem poneret in principibus: & literis proditum eſt, maledictum eum eſſe hominem, qui ſpem ſuam conſtituit in homine. Beatus igitur re uera ille eſt, qui nullam earum ob rem, quæ in hac uita ſummæ habentur, ſuperbit, ſed qui omnem gloriam ſuam ſitam habet in domino; & cuius exultatio eſt Deus, quique dicere poſsit iuxta Apoſtolum, Mihi

uerò

uerò nulla alia in re liceat gloriari, niſi in cruce Chriſti. Si enim quis ideò ſe iactat, quòd ſit ſeruus regis, & quòd magnis honoribus ab eo affectus ſit; quantò te magis decet in te ipſo gloriari, quòd ſeruum agas magni illius regis, accerſitus ab ipſo ad ſummam familiaritatem. Qui autem uerè princeps eſt, is non ex externis indiciis cognoſcitur, ueluti chlamyde purpurea, aut diademate, ſed ex eo, quòd ſit præditus ea uirtute, quæ eſt apta ad regendum. ille uerò, cui uoluptates imperant, & qui ſæpiùs cupiditatibus ducitur, ſeruus cùm ſit peccati, ineptus eſt ad imperandum. ac eos quidem, qui reſiſtunt, ſubigere, fortis re uera eſt, ac eius, qui præeſt: at iis, qui aliquid admiſerunt, facilem ſe ac benignum præbere, illius eſt, qui animi magnitudine & lenitate cæteros omnes longè præterit. plurimi enim ex illis priſcis, domini eorum effecti ſunt, qui illos iniuria affecerant, uerùm nulla fama de iis ad poſteros peruênit: ſedauerunt uerò iram, qui philoſophia multis præſtiterunt, quorum memoria immortalitati conſecrata eſt. eos enim, qui quauis re iniuriam inferunt, non, eas ob res, quas antè geſſerunt, puni-

mus,

mus; (quis enim eſſet fructus pœnæ?) ſed ut aut illi idem in poſterũ meliores eſſent, aut aliis exemplum modeſtiæ præberent. Sæpenumerò etiam in minutiſsimis ſapientia diuina perſpicitur. qui enim cœlum finxit & immenſa maria repleuit, ille idem etiam tenuiſsimum aculeum apis quaſi foramen quoddam fabricauit, ut per eum uirus effunderet. Hunc oculis huius carnis intueri non poſſumus: nam id, quod corporis eſt expers, non poteſt cadere in oculos carnis. quod etiam ipſe unigenitus filius Dei atteſtatus eſt dicendo, Deum nemo uidit unquàm. At dices, Ezechiel uidit, utì literarum monumentis proditum eſt? uide, quæſo, quid dicatſcriptura. Vidit, inquit illa, ſimilitudinem gloriæ domini, non tamen ipſum dominum; immo neque ipſam gloriam re uera uidit. tamen cùm conſpexiſſet exemplar gloriæ, & non ipſam gloriam, cecidit in terram præ timore. ſi uerò ſimilitudo gloriæ conſpecta tantã trepidationem & timorem hominibus incutiat, ipſum ſi quis conſpiceret Deum, omnino deleretur, iuxta illud, quod dictum eſt, Nemo uidebit Deum, & uiuet. Eam ob rem pro ſua eximia humanitate Deus uelum

propriæ

propriæ diuinitatis obduxit, uidelicet cœlum, ne occideremus. Nec exiſtimes uelim iſta mea eſſe, ſunt uerba uatis: ſic enim ille inquit, Si aperueris cœlum, tremor, qui à te proficiſcetur, inuadet etiam ipſos montes, & reſoluentur à ſe ipſis ac contabeſcent. Sed quid miraris, quòd Ezechiel ſimilitudinem gloriæ conſpiciendo ceciderit? Daniel ſeruum conſpicatus domini, obſtupuit, in faciemque prolapſus eſt, & quoad duceretur ad ſimilitudinem filij Dei, non auſus erat reſpondere. Quòd ſi Gabrielis conſpectus timorem iniicere ſolebat uatibus Dei, quid ſi ipſe Deus oculis acciperetur, non'ne omnes omnino conciderent? Si autē uis apertè ac penitus cognoſcere, fieri non poſſe ut natura Dei comprehendatur, accipe quid dicant tres pueri in camino ignis Deum celebrantes; Benedictus es, qui profunditates maximas perſpicis, & qui ſedes ſuper Cherubin. Dic mihi prius, obſecro, quæ'nam ſit natura Cherubin, & tunc eum, qui ei inſidet, contemplari poteris. quanuis Ezechiel uates eos deſcripſerit audacter dicens, Quatuor facies uni ineſſe, unam quidem hominis, alteram leonis, aquilæ alteram, poſtremam

mam uituli, & unumquenque ſex alis eſſe præditum, oculoſque eorum omnes in partes ferri, unicuique denique rotam triangularem ſuppoſitam eſſe. nec tamen quanuis nobis formam eorum deſcripſerit, poſſumus naturam eorum conſequi. quòd ſi thronum, quem expoſuit, nequeamus comprehendere, eum, qui huic inſidet, nimirum Deum, qui in conſpectum non cadit, quomodo, amabò, comprehendemus? Nam facies ad faciem, & perfecta cognitio incomprehenſibilis maieſtatis Dei in futuro ſæculo dignis exhibenda promiſſa eſt, nunc uerò ſiue Paulus quis ſit, ſiue Petrus, cernit quidem ea uerè, quæ uidet, nec errat, neque imaginatur, per ſpeculum tamen & ueluti in ænigmate cernit, & id, quod nunc ex parte aſſequitur, grato animo ſuſcipit: perfectam autem cognitionem in futurum magno cum gaudio expectat. nam id, quod nunc in cognitione perfectum eſſe uidetur, breue quiddam ac obſcurum eſt; ita ut magis abſit à claritudine, quæ erit in futuro ſæculo, quàm abeſt à conſpectu faciei ad faciem. adeò igitur infinita eſt cognitio Dei, adeò difficile eſt humanæ naturæ aſſequi in hac uita diuina myſteria;

cùm ſemper amplius quiddam per promotionem unicuique accedat, & omnibus id, quod ex dignitate eſt, deſit, donec uenerit illud, quod omnes numeros perfectionis habet: ueniet autē tum, cùm id, quod ex parte eſt, abolebitur atque è medio tolletur. Qui uerò res comprehendi poſſe ait, uia quadam & conſequentia, per cognitionē rerum intellectum ſuum promouens; & in his, quæ facilè percipi poſſunt ac in minoribus, ea aſsiduè comprehendendo, exercitatus; is per comprehenſionem hanc, etiam ad eam, quæ excedit omnem intelli entiam, ſuiipſius comprehenſiuam imaginationem perduxit. non'ne igitur ille nobis, qui gloriatur, ſe poſſe exiſtentium rerum cognitionem aſſequi, minutiſsimi animalis formicæ, inquam, naturam explicabit? & aperiet, an ſpiritu & anhelitu uita ipſius conſtet? an oſsibus corpus diſtinctum, an neruis & ligamentis compages firmatæ ſint? an muſculorum & glandularum munimento neruorum natura contineatur? an uertebris dorſi medulla, à ſyncipite ad caudam uſque extenſa ſit? an neruoſæ membranæ ambitus, membris, quæ mouentur, motiuam uim tribuit? an inſit ip-

ſi

ſi epar, & uas, quod bilem ſub epate recipit, & renes, & cor, & arteriæ, & uenæ, & membranæ, atque ipſum denique diaphragma? num nuda ſit, num pilis prædita? num pedes indiſcretos, num uerò plures digitos diſtinctos habeat? dein quàm longo tempore uitam propaget, & quomodo partus edat, quantoq́; tempore ferat partum? & cur non ſint pedeſtres omnes formicæ atque alis præditæ, ſed quædam ex his humi ſerpunt, quædam uerò per aërem feruntur? Proinde qui cognitionem rerum exiſtentium oſtẽtat, is primùm formicæ naturam exponat; ita deinde de natura eius facultatis, quæ omnem mentem exuperat, diſſerere poterit. Quòd ſi minutiſsimæ formicæ naturã non dum cognitione aſſecutus es, quomodo, obſecro, naturam Dei, quæ comprehendi atque percipi nequit, te cõprehendere poſſe gloriaberis? Nam exiſtimare, ſe eſſentiam Dei, qui omnes res longè antecellit, comprehendiſſe, magnæ arrogantiæ eſt ac faſtus. ac ſanè tales mihi uidentur etiam illum ipſum iactantia præterire, qui dixit, Super aſtra ponam ſedem meam. Non'ne magnus ille Dauid, cui occulta & abdita ſapientiæ ſuæ

Deus patefecerat, apertè fatetur, eſſentiã diuinam compre hendi non poſſe? dicens, Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me. Eſaias autem quanuis maieſtatem Dei acerrimè contemplatus eſſet, nihil tamen nobis certi de diuina eſſentia attulit. nã in ea uaticinatione, quam de Chriſto habuit, ſic ſcriptum reliquit, Generationẽ ipſius quis dicendo conſequetur? Paulus uerò uas illud electionis, qui loquentem in ſe habuit Chriſtum, quique uſque ad tertium cœlum raptus erat, cui denique uerba arcana erant concredita, quæ homini eloqui religio eſt, quã nobis, quæſo, de eſſentia Dei doctrinã reliquit? qui cùm ad ſingulares diſpenſationis rationes inſpexiſſet, tanquàm è uertigine laborans ob arduam ſpeculationis uiam, illam uocem edidit, O altam ſapientiæ cognitioniſque Dei opulentiam; quàm penitus recondita eius iudicia, quàm abſtruſæ ſunt ad perſcrutandum rationes? Quòd ſi ij hæc, qui Paulum cognitione adæquarunt, aſſequi non poſſunt, quanta eorum eſt arrogantia, qui ſe ſcire eſſentiam Dei profitentur? quos profectò perlubens rogauerim, ut mihi terræ, in qua cõſiſtunt, & ex qua ficti ſunt, naturam ac eſ-

ſentiam

ſentiam exponerent. quòd ſi de his, quæ humi & ante pedes ſita ſunt, perſpicuè ac ſine ulla hæſitatione diſſeruerint, tum ipſis de his, quæ ſub intelligentiam noſtrã nõ cadunt, fidem habebimus. Et quemadmodum aiunt Adam ex Deo ortum eſſe, ita nos quæramus de ipſis, Deus ex quo'nam? non'ne in promptu cuiuis reſpondere eſt, ex nullo? quod autem ex nullo eſt, id nimirum principio caret; at quod principium non habuit, id ingenitum ſit neceſſe eſt. quare ſicut in hominibus non erat eſſentia, nempe illa ex quo, ita etiam neque in Deo, qui uniuerſis præ eſt, eſſentiam dicere poſſumus, uidelicet illam ex nullo; quod idem eſt ac ſi dicas ingenitum eſſe. qui uerò id, quod principio caret, eſſentiam eſſe dicit, perinde facit ac ille, qui, ſi rogaretur quæ fuerit eſſentia Adam, & quæ ipſius natura, reſponderet, non ex coniunctione uiri & mulieris, ſed diuina manu fictam atque formatam eſſe. Quis igitur amplius reliquus eſt nobis cognitionis modus? reſpondeant nobis, qui ea, quæ ante pedes ſunt, nihili pendunt, cœlum uerò ac omnes cœleſtes uirtutes penetrant, ſi cœli magnitudo menſuram humanæ mentis

excedit, naturam ſempiternorum quomo do inueſtigando conſequi poterunt? ſi ſol, qui in nihilum occidit, eſt adeò uenuſtus & magnus; celer quidem ſi motum reſpicias: attamen ordinatos circuitus efficit, magnitudinemque conuenientem ac moderatam ratione totius habens, pulchritudine plurimùm excellit. eſt enim ueluti oculus quidam perlucidus totius iſtius machinæ. ſi huius contemplatione ac aſpectu nemo expleri poteſt, quomodo explebitur pulchritudine ſolis iuſtitiæ? ſi cæcus ingens damnum capit, hunc non intuendo, quam, amabò, iacturam faciet peccator, ſi uera luce orbus fuerit? ſi hæc fluxa & caduca talia ſunt, qualia, obſecro, putas eſſe æterna? & ſi ea, quæ aſpectu percipiuntur, adeò uenuſta, cuiuſcemodi ſunt ea, quæ oculorum effugiunt obtutum? quæ præparauit Deus iis, qui ſe diligunt; ea utinam nos omnes adipiſci poſsimus, gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, cui ſoli gloria in perpetuum tribuatur. Amen.

DE FOELICITATE, ac infortunio, tum etiam de prudentia

ORATIO III.

NEque res ſecundæ, & quæ magno cum ſtudio à multis expetuntur, firmæ ſunt atque ſtabiles; neque aduerſæ & triſtes ſedem ſtabilem domiciliumque certum habent: uerùm omnia fluctibus, ac uariis perturbationibus, repentinisque quibuſdam mutationibus ſunt obnoxia. nam neque corporis bona habitudo, neque iuuentutis flos, neque domus incolumitas, neque reliquæ uitæ proſperitas, diuturna eſt, ſemperque ſibiipſi conſtans; ſed tum uel maximè aduerſam tibi fortunam præſtolandam eſſe cenſeo, cùm omnia tibi ex animi ſententia cedent. ingruet enim morbus, aderit paupertas, nec ſemper ſecundo utêris uento. nam ſæpenumero uirum etiam in omnes par-

tes longè proſpicientem, ac ſumma admiratione dignum, ſubitæ comprehendere ignominiæ; omnemque uitæ proſperitatem calamitates atque improuiſa infortunia, ueluti turbines quidam, conturbauere. & ſanè mala, quæ alia ſuper alia excitantur, perinde ac fluctus quidam perpetuantur. nonnunquàm tamen hæc omnia uiciſsim præterlabi, uitamque ad hilaritatem & ſummam tranquillitatem reuocari uidebis. ut enim fieri nequit, ut mare in eodem rerum ſtatu diu perſiſtat; (nam quod nunc quietum, & tranquillum cernis, hoc paulò pòſt, uentorum impetu commotum, æſtuans conſpicies. & tamen hoc ita fluctibus iactatum atque exagitatum ſumma tranquillitas repentè ſedare ſolet) ſic etiam res humanæ facilè partem in utranque commutantur. quapropter in hac rerum uiciſsitudine, gubernatore ſagaciſsimo opus eſt, qui & in uitæ proſperitate, cùm omnia ex uoto ſuccedunt, mutationes excipere poſsit, ne'ue nimiùm in rebus præſentibus quaſi perpetuis conquieſcat, & in triſtiori rerum ſtatu animo non cadat, rerumque bonarum ſpem omnem abiiciens, maiori mœſtitia aggrauatus, ſuccumbat

cumbat. Is uerò prudens ille rationum humanarum erit moderator, qui cuncta, quæ accidere ſolent, & poſſunt, ad propoſitam naturam, ueluti ad certum ſcopum, dirigit, ſibique æqualiter omni tēpore conſtat, nec ſecundis effertur, nec aduerſis frangitur. Et quanuis nauis gubernatori conceſſum non ſit, tranquillitatem mari pro arbitrio & uoluntate imponere; nobis tamen integrum eſt, uitā quietam omnique uacantem perturbatione conſtituere; ſi nimirum internos tumultus, qui ab affectionibus externis proficiſci ſolent, ſedauerimus, & mentem iis, quæ extrinſecus accidunt, altiorem conſtituerimus. ſiquidem illi, qui nimis magnum ſtudium & curam in res mundi iſtius conferunt, tanquàm uolucres carnoſæ fruſtrà alas habentes, unà cum eſculentis ſuis deorſum trahuntur. Multi autem ſæpenumero pluribus rebus ab adoleſcentia congeſtis ac cumulatis, cùm uix medium uitæ ſuæ curſum tenuerint, irruentibus in illos nonnullis tentationibus, quæ ex uentis prauitatis noſtræ prodeunt, uim tempeſtatis ferre non potuerũt, & ideò quòd ipſis gubernator non eſſet, omnium illarum rerum iacturam fece-

runt. alij quidem naufragium fidei fecerunt; alij uerò caſtimoniam, quam ab ineunte ætate ſibi comparararant, praua uoluptate ceu procella quadam eos inuadente, perdiderunt. Eſt autem ſpectaculum omni commiſeratione dignum, inedia multa perpeſſa, ſeueriſsima educatione perlata, tot precibus factis, tot lacrymis profuſis, annis uiginti aut triginta caſtitate cuſtodita, tãdem propter animæ ſegnitiem negligentiamque, omnibus ſpoliari ac denudari rebus; & eum, qui præcepta domini religioſè ſeruauit, ſimilem effici mercatori locupleti, qui copia mercium elatus, cùm iam nauis ipſius maria periculoſiſsima uento ſecundo emenſa eſſet, ad ipſum portum naui eliſa, omnibus ſimul priuatus conſpicitur. At talium Deus omnipotens miſeretur uel maximè: ſiquidem commiſeratio, affectio eſt in eos, qui de gradu alto deiecti ſunt, proficiſcens ab iis, qui facilè miſericordia ducuntur. miſeret enim nos eius, qui ex magnis diuitiis ad extremam deuênit paupertatem, &, qui ex firma & optima corporis conſtitutione, in morbum grauiſsimum repentè incidit; tum etiam illius, qui ob pulchritudinẽ & uenuſtatem

nuſtatem corporis exultans, factus eſt ſubitò à turpiſsimis affectionibus deformis. quocirca & noſtri, cùm olim ob introductionem in paradiſum illuſtres eſſemus, abiectiſsimi uerò & humiles ob expulſionem facti, Deus Opt.Max.meritò miſertus eſt, maximè contemplans, quales pro quibus facti ſimus; cuius affectionis argumento nobis eſſe poteſt uox illa lugubris, qua compellauit Adamum, inquiens, Vbi es ò Adam? quærebat, nō ut aliquid diſceret, cùm nihil ſit, quod ipſum clam eſſe poſsit, omnium ſcilicet rerum gnarus, ſed percūctatione hac admonere uoluit, ut perpenderet, quis pro quali effectus eſſet. Vbi es, inquit? quaſi diceret uiden'in quem horrēdum lapſum ex illa claritate deueneris. Quare neceſſe eſt, utì oratio noſtra, quæ principē locum meritò apud nos tenet, ueluti iudex quidam diligenter examinet, diiudicetque, quæ amplectenda, quæ uerò reiicienda ſint nobis, & approbationibus rerum, ac animi permotionibus, non tamen ſine diligenti quodam iudicio, omnia permittat. hoc enim illud eſt, quod inquit Paulus, Si nos ipſos diiudicauerimus, à Domino non iudicabimur. Ne

itaque

itaque tibi curæ ſint res futuræ, uerùm præſentes ad utilitatem tuam diſponito. quid enim utilitatis, obſecro, ex iſta rerum præſcientia percipitur? nam ſi id, quod futurum eſt, bonum erit, ueniet, etiamſi nòn antè animo proſpexeris; ſin uerò triſte, quis hinc fructus, quæſo, niſi quòd triſtitiam adauges cumulasque tuã? Bipartita ſanè eſt prudentia; una quidem, ſtudium propriæ utilitatis continet, coniuncta cum inſidiis proximi, qualis eſt ſerpentis, qui in cuſtòdiendo capite omnem operã ponit ſuam; altera quaſi improbitas quædam morum eſſe uidetur, quæ propriam utilitatem citius inuenit, & quæ homines ſinceriori animo præditos ſpoliat, & deprædatur. at uera prudentia nihil aliud eſt, quàm rerum facien darum omittendarumque cognitio; quã qui ſequitur, nullo tempore à uirtutis operibus deflectet, nec unquàm prauitatis ſpiculo configetur. Cùm autem nemo ſatis eſſe poſsit, ut ſuo marte id, quod decens & utile ſit, inueniat, idcirco ſummis beneficiis complectens nos Deus, con ſultores & dominos ſubinde dat nobis. Regis nãque proprium eſt, iis, qui ſuæ parent poteſtati & imperio, dominari;
conſul-

conſultoris uerò munus eſt, his, quibus conſilium dat, perſuadere ea, quæ è re ipſorum ſint futura. Proinde, etiam unuſquiſque noſtrûm, non principem ſe populo à Domino datum eſſe exiſtimare debet, ſed conſultorem. ſic quoque Paulus conſultor erat noui teſtamenti: unde dicit, Conſilium do uobis, utì is, cuius miſertus eſt Dominus. Magna autem eſt utilitas, conſultoris prudentis ac familiaris præſentia: ſupplet etenim id, quod deeſt prudentiæ eorum, qui de rebus ambigentes conſultant. Quanta uerò utilitas ex conſilio alterius percipiatur, uel maximè patet in Moſe, qui quantũuis omni Aegyptiorum ſapientia inſtructus eſſet, & licèt cum Deo de facie in faciem, utì amicus cũ amico ſermonẽ & conſilia conferret, tamen ſoceri ſui Iother conſilium eſt ſequutus, in conſtituendis centurionibus, decurionibus, ac tribunis, qui præeſſent, & iudicarent populum. Sic etiam Dauid conſilio Chuſis uſus, hoſtilis animi conſilia Architophel euertit diſpulitque. Profectò diuina quædam res eſt conſiliũ; eſt nanque animi coniunctio, charitatis fructus, mentis demiſsi demonſtratio. Superbia etenim magna habetur, exiſtima

re nullius ſe egêre auxilio, ac ſibiipſi penitus acquieſcere, quaſi uel ſolus ſapiat, uel quàm optima in medium conſulere ualeat. Quare nequaquàm cunctemur iis nos ſubmittere, qui nobis ea, quæ decora ſunt, conſulunt, nec unquàm turpe eſſe ducamus, confiteri, alios quo ad uitam inſtituendam nobis longè eſſe prudentiores. qui enim conſultorem expectat, ſuiſque cogitationibus tempus dat, is longiori tempore, cum examinatione ac attentione quadam id, quod decet, inquirit, atque inueſtigat. Magnã meher culè affert hominibus utilitatem conſilium eò quòd nemo ſibi ſufficiat ad electionem rerum utilium honeſtarum'ue, ſed pluribus ſanè ſociis, & iis quidem ſolertibus opus habet. unde haud abſurdè homo conſilij expers, ſimilis cenſetur nauigio rectore carente, quodq́ue uentorum impetu huc & illuc impellitur. Si itaque cùm de rebus flocci ac nihili conſultamus, conſultores tamen nõnunquàm adhibemus, cur, amabò, hos non inqui rimus maiori cum delectu, quando de anima, re omnium præſtantiſsima, deliberamus? Qui uerò habens conſilium bonum, ſuam potius prauam ſequitur ſen
ten

tentiam, ſimilis profectò eſt illi regi Roboam, qui ſpreto ſalutari conſilio ſenum, adoleſcentulorum, qui ſecum alti & educati erant, opinionem ſequutus, decem tribus Iſraël ab imperio ſuo abſcîdit. hoc modo etiam nunc, conſilia, quæ contra bonos mores dantur, in propria capita eorum, qui conſulunt, redundant, perinde ac tela iacta à corporibus ſolidis, in eos, qui ea emiſere, reſilire ſolent. cuſtodit nanque dominus hos, qui ſe amant, & omnes, qui ſemetipſos uitiis inquinãt; funditus delebit: quoniam par eſt eum omnem gloriam, honorem, ac maieſtatem per uniuerſa ſæcula conſequi. Amen.

DE ANIMA
ORATIO IIII.

OMNE ſtudium & operam ſuam in eo ponere, ut corpus quàm optimè ſeſe habeat, nõ eius eſſe arbitror, qui ſe ipſum cognoſcit, neque illius, qui ſapientiſsimum illud dogma probè perſpectum habet,

bet, Hominem nimirum, non eſſe id, quod cernitur, ſed præſtantius quippiã, ad cuius cognitionem eximia ſapientia, & inſtrumento excellentiori nobis opus eſſe arbitror, cuius opera & beneficio, unuſquiſque noſtrûm, quid'nam ſit, tandem intelligat. quod ſanè iis, qui animũ à uitiis non remouent ſuum, profectò longè eſt difficilius, quàm lippienti intueri ſolem. ut enim in cera ſcribi non poteſt, niſi prius characteres impreſsi deleantur; ita nec animus diuinis inſtitutis probè inſtruetur, niſi multò antè eas opiniones, quas ex conſuetudine & uſu acquiſiuit, euulſeris, aut certè ſuppreſſeris. Nam ſi animum proba cogitatio deficit, patet quòd eum etiam ſplendor deficiat & illuminatio; non tamen ideò, quòd illi deſit, aut penitus receſſerit id, quod ipſum illuſtrare debeat, ſed quia dormitet uel etiam oppreſſum latitet. Quemadmodum enim nec corpus, ſi ſpiritibus præcluſis reſpiratione caruerit, uitam trahere ualet; ſic nec animus conſiſtere, & uires ſuas exercere poteſt, dum in ignorantia conditoris ſui uerſatur. ſiquidem uериſsimè ea, animi mors, & uiui hominis ſepultura cenſetur. Quapropter corpori ſeruien-

ri ſeruiendum non eſt, niſi quatenus ſumma nos cogit neceſsitas, ſed animo alacriter ea omnia ſuppeditanda ſunt, quæ bonitate cætera cuncta præcedunt. hoc nanque pacto & animum ipſum à ſocietate & communione, quæ illi eſt cum corpore, quaſi è quodam carcere perpetuo in libertatem aſſeremus, & corpus longè fortius ac cunctis perturbationibus ualétius reddemus. Qui enim id unicè ſtudent, ut corpus quàm optimè ſeſe habeat, animam autem, quæ corpore ueluti inſtrumento quodam utitur, quaſi rem nullius precij negligunt ac pro nihilo ducunt, hi mihi nequicquàm ab iis differre uidentur, qui inſtrumentorum exactam curam gerunt, at ipſam artem, quæ iis utitur, flocci pendunt. Tu ſi ſapis, omnem curã, ſtudium, & induſtriam conferes, non in tuas res, neque in ea, quæ circum te ſunt, ſed tantummodò in temetipſum. aliud nanq; nos ſumus, aliud res noſtræ, aliud denique ea, quæ circum nos ſunt. Animus quidem nos ſumus, quatenus ad ſimilitudinem & exemplar conditoris ficti & creati ſumus; res noſtræ ſunt corpus, ac ſenſus, quibus illud præditum eſt; circum nos uerò ſunt artes, pecuniæ, & re-

liqua uitæ noſtræ communis ſupellex. Proinde noli carni adhæreſcere, neque illius commoda modis omnibus quærito, ſed animum exorna. in quo excolendo, omnem operam & diligentiam ponito, conſumitoque. Ac in primis quidem da operam, ut omnes ſordes, atque quiſquiliæ, ex malitia acquiſitæ, precatione ſedulò eluantur. neque enim fieri poteſt, ut ſpeculum, quod ſordibus inquinatum eſt, germanas imaginum repræſentationes ac ſimulacra ſuſcipiat, reddat'ue; ſic nec animus, rerum humanarum curis diſtractus, & iis perturbationibus, quæ ex corporis ſtudio proficiſcuntur, obcæcatus, ſpiritus ſancti illuminationem ſuſcipere ualebit. par itaque eſt, nos exiſtimare, animi bonum, natura ipſa rem præclaram atque præcellentem eſſe. Animæ theſaurus, corporis egeſtas eſt; eo enim diteſcente, illam ſumma penuria laborare oportet. Quemadmodum enim in librarum momentis, ponderibusque, ſi lancem unam degraues, leniorem omnino facies eam, quæ ex oppoſito ponitur; eodem modo etiam ſe res habet in corpore & anima: ſiquidem unius redundantia, neceſſariam alterius inducit ac efficit

cit diminutionem. Corpore bene affe-
cto carneque onuſto, neceſſe eſt mentem
ad actiones ſuas proprias obeundas im-
becillam admodũ ac infirmam eſſe. è con-
uerſo, ſi animus bona habitudine prædi-
tus, & præclara meditando ad proprium
ſui faſtigium euectus fuerit, corporis ha-
bitus contabeſcat, concidatque neceſ-
ſe eſt. Et ſicut nulla nos ratio docuit mor
bum fugere, & odiſſe, ſed ſponte, natu-
ra duce, ea, quæ nocent, aſpernamur, &
declinamus; ita & animi eſt quædam re-
rum malarum declinatio, non edocta,
uerùm naturæ ipſius inſtinctu prodita.
Malum certè omne infirmitas animi eſt,
uirtus uerò ſanitatis rationem habet.
Nemo filium ſuum in foueam cadentem
negligit, aut eũ, qui iam cecidit, in lapſu
relinquit: impius etenim, & ab omni hu
manitate abhorrens meritò haberetur:
at quanto periculoſius eſt, animam, quæ
in profunditate peccatorũ eſt immerſa,
permittere, ut fundum æterni exitij pe-
tat. Quapropter oportet ut anima om-
nibus perturbationibus imperet, ſeruiat
uerò ipſa ſoli Deo; alioquin fieri non po
teſt, ut eadem ſimul & à peccatis, & Deo,
poſsideatur; ſed neceſſe eſt, ut peccato

dominetur, pareat autem ipſa uniuerſarum rerum Domino. Ac ut plantæ propria uirtus eſt maturo fructu turgere, in quo ſumma & natiua eius commendatio eſt poſita, accedunt tamen folia & ramuſculi, cum quadam uenuſtate ipſam con decorantes; ſic quoque animæ præcipuus quidem eſt fructus, & effectus, ipſa ueritas; qua etſi ſatis ſpecioſa reſplēdet, non iniucundū tamen erit, immo gratiſsimū, ſi externa quoque ſapientia, ueluti quibuſdam foliis, quæ & tegumentū quodam fructui, & aſpectum non ingratum præſtent, circundata fuerit. nullus pictor quidem imaginem corporis ita exactè exprimere poteſt, ut ſermo animæ arcana prodit ac effingit. huic igitur, quā tum in nobis eſt, omnem operam demus, ut poſsimus bona conſequi futura, in Chriſto Iesv Domino noſtro, qui unà cum patre & ſancto ſpiritu in omne tem pus laudetur atque celebretur. Amen.

DE FVTVRO Iudicio

ORATIO V.

CV'M peccatū aliquod perpetraturus ſis, reuolue, quæſo, prius animo tuo horrendum illud ac intolerabile Chriſti iudicium, in quo præſidet quidem iudex in alto ac excelſo throno, aſtat autē omnis creatura tremebunda, ob glorioſum illius conſpectum. Cogetur autem ibi unuſquiſque noſtrûm, uitæ ſuæ rationem reddere, eum uerò, qui multa mala, in uita cùm eſſet, perpetrauit, truces quidam ac formidabiles circumſtant angeli, igneam faciem præſeferentes, ignemque ſpirantes, propter nequitiam ac prauitatem ſui inſtituti; nocti uultu ſimiles, ob mœrorē & odium, quo ſunt in homines. pòſt mente agita, barathrum illud profundum, & tenebras, quæ perſpici nequeunt, & ignem, qui in tenebris non lucet: urendi quidem facultate præditus

 eſt,

eſt, at luce caret. item uermium quoddam genus, quod uenenum emittit, carnibusq́ue ueſcitur, quodq́ue etſi mirandum in modum uoret, nunquam tamen famem explere poteſt, intolerandos dolores corrodendo inurens. nouiſsimè ſupplicium omnium grauiſsimum, nempe opprobrium illud & pudorem æternum. Hæc time & horum timore inſtitutus, animam à malo, ueluti freno quodam coërceas. nam qui diem illum ac tempus ante oculos ſibi proponit, quo omnis creatura coram iudice ſiſtetur, rationes afferendo eorum, quæ fecit, & ſemper meditando defenſionem in foro, in foro inquã, ubi nulla fraus & dolus ualet, talis aut nihil omnino, aut exiguum quiddam delinquet. Homines enim ideò peccare ſolent, quia timore Dei carent; at qui certò minas expectant, iis domeſticus ac familiaris timor, nullum tempus concedet ad actiones imprudẽtes uel cogitationes delabi. Etenim etiam generoſi Dei athletæ, quanuis omni tempore uitæ ſuæ, cum iis hoſtibus, qui omnem ſenſum effugiũt oculorum, decertarunt, ac omnes ipſorum perſecutiones ſuperarint, tamen dũ animam agunt, à principe huius ſæculi

exami-

examinantur, nũ uulnera à luctatoribus acceperint, aut maculas aliquas, uel typos à peccato impreſſos retineant. quòd ſi nulla uulnera accepiſſe reperiantur, nullasq; maculas concepiſſe, tanquàm inuicti exiſtentes ac liberi, à Chriſto reficiuntur. atque hæc quidem ex ipſo Domino diſcere potes, qui tempore paſsionis dixit, Nunc princeps huius mundi uenit, & in me quidem nihil poterit: homini uerò ſat fuerit, ſi dicere poſsit, Nunc uenit princeps huius mundi, paruaque & exigua quædam eſt illi in me poteſtas. Proinde diligenter meditare ea, quæ tremenda à Deo accident iis, qui ſupplicio afficiendi erũt; quando nimirum ſtellæ obducentur tenebris, Sol autem obſcurus, & Luna ſine ſplendore erit; quando fulmina iacientur, & tonitrua magno cum terrore diſrumpentur; quando ſuper capite aër tenebricoſus exiſtet: ita ut omni ex parte ſit conſolationis expers, examen eorum, qui iræ tradentur. Nam creatura conditori ſuo miniſtrans, pœnis afficiet iniuſtos, eos uerò, qui omnem ſpem ſuam in eo poſuerunt, omni genere beneficiorum complectetur, & perinde ut, cùm unus peccator ad frugem redit, in cœlis gaudio per-

funduntur omnes; ita rurſum mœrore af-
fliguntur, dum aliquis peccando ab effe-
ctore ſuo deſciſcit. Tum ignis ille,qui eſt
præparatus in ſupplicium diabolo & an-
gelis ipſius, uoce Domini diſſecabitur, ut
cùm ſint duæ ignis facultates, urẽdi una,
illuſtrandi altera, acris quidem & punito
ria uis ignis permanet apudeos, qui me-
ruere ut urerentur; at illuſtrãdi & perſpi
cua exhilarationi beatorum cedit, ita ut
ſupplicij quidem ignis obſcurus, requiei
uerò urendi expers permaneat. Nec eſt
quòd de eo dubites, in retribuendis enim
facinoribus huius uitæ, natura ignis di-
uidetur, lux quidem ad uſum iuſtis,
urendi uerò uis, iis,quibus ſupplicia irro
gabuntur, eſt conſtituta. ſed longè ma-
gis horrendus eſt, quàm tenebræ & ignis
ille æternus, is pudor, quem perpetuò ij,
qui ſe uitiis obſtrinxerunt, retinebunt,
ſemper ob oculos habentes eius peccati,
quod,dum uitam agerent, patrarunt, ue-
ſtigia, perpetuò in memoria ipſorum qua
ſi quædam tinctura, quæ deleri non poſ-
ſit, permanentia. Paucorum autem eſt
accedere ad ueram lucem, & poſt abdi-
torum reuelationem non abire facie con-
fuſa. Dei enim abalienatio, ac auerſio,

inter eas omnes pœnas, quæ in gehenna expectantur, longè intolerabilior ac grauior ei eſt, qui plectitur, etiāſi dolore careat, quàm oculo lucis priuatio. Quòd ſi quis omnem ſimul ex quo homines in lucem editi ſunt, ſermone complectatur, in unumq; congreget fœlicitatem, ne minimæ quidē parti illorum bonorum inueniet illam parem; ſed uniuerſa huius bona, plus à minimo illorum dignitate diſtant, quàm umbra & ſomnium, à rebus ueris, immo multò magis. quanto enim anima in omnibus præſtat corpori, tanto etiam hæ utræque uitæ, inter ſe differunt. Verùm plurimi ex illis uerbis, Ille quidem multis flagris cædetur, ille uerò paucis, finem ſupplicij eorum, qui puniētur, eſſe aiunt. at illa non temporis productionem aut adimpletionem, ſed differentiam pœnæ declarant; cùm Dominus interdum affirmet, quoſdam ad pœnam æternam ituros, iuſtos uerò in uitā ſempiternam. interdum uerò cùm quoſdam ableget in ignem æternum, qui eſt præparatus diabolo & angelis ipſius, & nonnunquam nominante eo gehennam ignis, & addente, ubi uermis eorum mortem non oppetit, nec ignis deletur, & cū

præterea per prophetam de quibuſdam dicat, quòd uermis eorum non occumbet, & ignis ipſorum non eſtinguetur. Hæc & talia cùm ſacræ literæ dicant, unum omnino illud eſt, ex inſidiis & caliditate diaboli, quòd cùm multos homines tantæ ac tales Domini ſententiæ prætereant, finem ſupplicij, ut audentiores ad peccandum ſint, ſibiipſis proponant. Quòd ſi aliquando ſupplicij æterni erit finis, erit etiam profectò & uitæ eternæ. at ſi hoc de uita ſtatuere nolumus, quomodo, amabò, rationi erit conſonum, æterno ſupplicio finē ſtatuere uelle? æterni enim adiectio æqualem uim habet in utriſq;. Ibunt, inquit, hi ad ſupplicium æternum, iuſti uerò in uitam æternam. illud itaque, Ille uapulabit plurimùm, alter paululum, non finem, ſed differentiā ſupplicij demonſtrat. Nam ſi Deus iuſtus iudex eſt, non ſolùm bonis, ſed etiā improbis æquum ſe præbebit, æqua præmia unicuique, iis, quæ quisque in uita geſſerit, tribuens. fieri enim non poteſt, ut ille, quidem igne, qui deleri nunquam poſsit, dignus ſit, & eo, aut magis frigido, aut magis ardenti; ille uerò uerme immortali, & eo rurſum, aut mitius affligente,

ſligente, aut uehementius, prout unuſquiſque meritus eſt; alter gehennam meritus eſt, alter tenebras externas, cùm omnino ſupplicia inter ſe diſcrepent, & illic quidem alter ſolùm in fletu, alter uerò etiam in ſtridore dentium, ob incrementum calamitatis exiſtit. ac ſanè illud, In externas tenebras, prorſus declarat eſſe etiam & internas; & illud, quod in parabolis dictum eſt, In fundum inferni, denotat quoſdam eſſe in inferno quidem, ſed non in ima parte inferni, qui longè mitius ſupplicium aliis ſubeunt. Nec me exiſtimes uelim, ueluti nutricem quandam terriculis te terrere, quemadmodum illæ pueros, cùm nimium lugent, conſueuere, cõfictisq́ue fabellis eos quietos reddunt. hæc enim non fabulæ, ſed ſermo uerus multò antè prædictus dicit. proinde certò tibi perſuadeas, exquiſitũ examen fore eorum, quæ in uita peregimus. Iniuria affeciſti fratrem, eandem præſtolare: ademiſti bona eorum, qui minùs te poterant, pugnis concidiſti pauperes, conuicium feciſti, calumniam adhibuiſti, mendacium dixiſti, alienis nuptiis inſidias ſtruxiſti, peieraſti, terminos auitos tranſtuliſti, fortunas pupillorum

rum

rum inuaſiſti, uiduas iniuriis oneraſti, præſentem uoluptatem bonis futuris prætuliſti, proinde horum omnium expecta retributionem. ut enim unuſquiſque ſementem fecerit, ita & metet. quòd ſi etiã aliquid boni egiſti, illud tibi quoque magno cum fœnore rependetur. Quamobrem etiam atque etiam tecum reputes extremum diem, ò homo: non enim ſolus tu omni tempore uitam ages: & diligenter conſideres uelim, anxietatem illam, & ſuffocationem, & horam mortis, & ſententiam Dei urgentem, & angelos feſtinantes, & animam his grauiter perturbatam, quæque à delinquente conſcientia crudeliter affligitur, tum etiam quæ ſe ad ea, quæ hîc ſunt, miſerabiliter conuertit: poſtremò ineuitabilem neceſsitatem longæ illius peregrinationis animo, & cogitatione præterea comprehende, ultimam illam communis uitæ euerſionem; quando ſcilicet ueniet filius Dei in gloria ſua; ueniet enim nec tardabitur, iudicare uiuos & mortuos, & rependere unicuique æqua præmia, iis, quæ, quiſque geſsit: quando tuba illa magno & horrendo ſono edito, eos, qui iam ab æterno dormierant, excitabit, & procedent

dent ij, qui bona egerunt in reſurrectionem uitæ, qui uerò mala, in reſurrectionem iudicij. Memoria repete diuinam illam Danielis uiſionem, quæ nobis iudicium Dei ob oculos ponit. Intuebar, inquit, quàm longè throni extenſi eſsēt, & antiquus dierum ſedebat, fluuius ignis ante ipſum circumuoluebatur, mille millia miniſtrabant ipſi, centena millia circunſtabant ipſum, iudicij locum conſtituit, & libri aperti ſunt, qui manifeſtè, bona, mala, aperta, abdita, facta, uerba cogitationes, omnia aceruatim. ita ut ab angelis, & hominibus exaudiri poſſint, patefaciunt: tum etiam, quales neceſſe ſit eos eſſe, qui perperàm uixerunt. ubi, inquam, anima illa ſubmergetur, quæ in oculis tot ſpectatorum, tam fœdæ turpitudinis plena eſſe uiſa eſt. quali uerò corpore infinita illa ac intolerabilia flagra perferet? ibi eſt ignis, qui extingui non poteſt, & uermis, qui ſine intermiſſione ulla corrodit, & fundum inferni tenebricoſum ac horrendum, & eiulatus amari, & ululatus indecorus, & ploratus, & ſtridor dentium, nec finis eſt ullus malorum. His nemo poteſt liberari poſt mortem, neque reperiri poteſt ulla induſtria

ſtria, neque ars, qua adiutrice, effugere poſsimus acerba illa ſupplicia. Hæc nunc effugere licet. proinde dum licet, nos ipſos tantis malis liberemus, neque ſpem noſtri abiiciamus, ſi modò uitia deponere uoluerimus. Eſt in promptu uia ſalutis, ſi modò uelimus, te quærit paſtor bonus, relictis iis ouibus, quæ non aberrarunt: ſi te dedideris ipſi, non tardabitur, neque indignum ducet ille hominum amator te, ſuper humeros proprios geſtare, gaudio exultans, quòd inuenerit ouem, quæ perierat. ſtat ille pater, & expectat, ut errorem deponas, modò te in uiam des, & dum adhuc longè aberis, accurrens irruet in collum tuum, amicisque amplexibus complectetur eum, qui iam dolore pœnitentiæ purgatus eſt. Et ſi quis illi ex his, qui ſe ſtare putant, uitio uerterit, quòd citò aſſumptus eſt; ipſe ille bonus pater patrocinium tui ſuſcipiet, dicens, Lætari oportet & gaudio exilire, quia hic filius meus mortem oppetierat & reuixit, perditus erat & repertus eſt, cui gloria in perpetuum tribuatur. Amen.

DE MORTE

ORATIO VI.

MIrum eſt, ô uiri amiciſsimi, quàm ſtatim unuſquiſque noſtrûm, poſtquàm ex utero materno in lucē prodierit, temporis fluxionibus uinctus rapiatur, à tergo ſemper diem, quem tranſegit, relinquens, neque ad heſternum, etiamſi totis adnitatur uiribus, reuerti unquam poteſt. nos autem lætamur ulterius ætate progrediendo, ac tempora per uices mutantes, quaſi aliquid aſſumeremus, ita exultamus, beatumq́ue ſanè iudicamus, ſi quis è puero uir, è uiro autem ſenex efficiatur; neſcij, quòd ſemper tantum nobis de uita decedat, quantum temporis ipſam coluimus. neque ſentimus uitā conſumi, quãuis eam omni tempore ex præterita, ac ea, quæ iam præterlapſa eſt, metiamur. neque mente agitamus unquàm, id, quod ſanè ſcitu eſt perdifficile, quantum temporis interuallum is no-

bis ad curſum concedere uolet, qui nos ad hanc mundi peregrinationem ablegauit, neque etiam mente diligenter perpendimus, quæ'nam onera ſint ad eiuſce modi iter leuia, quæque facilè ferri poſſint, & quæ è contrario grauia, quæ mo leſta, quæ terræ affixa, quæque hominibus omnino coniungi nec ſoleant, nec permittunt etiam, ut hi, qui ea geſtant, per portam illam anguſtam tranſire ualeant. Sed quæ cogitare debebamus, ea ut plurimùm relinquimus; quæ uerò pro nihilo ducenda erant, ea ſæpè colligimus anxij. præterea, iis, quæ facilè nobis coniungi, ac animo corporique noſtro ornamento eſſe poſsint, ne tantillum quidem ſtudemus; quæ uerò perpetuò aliena à nobis ſunt, quæque turpitudine nos fœdant, ea congregare adnitimur, in caſſum laborantes, ac eum laborem ſuſtinentes, qualem is ſubire ſolet, qui dolio pertuſo aquam haurit. Quemadmodum enim illi, qui iter aliquod longũ conficiendum ſuſcipiunt, ſemper ulterius ad curſum, pedum greſſus mutua contentione permutantes, ſemperque priorem in terrra fixum poſteriorem reddentes, ueloci alterius pedis tranſpoſitione, facilè

cilè ad metam uiæ perueniunt; ſic etiam illi, qui ad uitam à conditore producti ſunt, ſtatim in principio, interuallis quibuſdam temporis procedentes, & ſemper quod præceſsit, poſt ſe relinquentes, finē uitæ ac terminum attingunt. Nam mihi quidem præſens hæc uita nihil aliud eſſe uidetur, quàm perpetua quædam uia, & ueluti quoddam iter, ætatibus, quaſi ſtationibus quibuſdam interſtinctum; quod quidem profectionis unicuique exhibet & principium, uidelicet maternos partus, & finem curſus, nempe ſepulchrorum tentoria, ad quæ uniuerſos ducit; alios quidem citiùs, alios uerò tardiùs, & alios quidem per omnia tempo ris interualla itinere confecto, alios uerò, neque in primis uitæ ſtationibus mora facta. Ille nāque Deus, qui nos finxit, atque anima ornauit, certum ac proprium unicuique animæ uitæ ſtatum præ fixit, atque aliis alios uitæ terminos ſtatuit. nonnullos enim longiore temporis ſpatio in hac uita manere uult; nonnulli uerò, ut citius, iis corporis uinculis, quibus ſunt aſtricti, leuarentur, ordinauit, iuxta inenarrabiles ipſius ſapientiæ ac iu ſtitiæ rationes. Animæ ſiquidem noſtræ

ſimile quiddam mihi pati uidentur his, qui in carceres conduntur; quorum nonnulli longiore tempore uinculorum ærumnas ſuſtinent, nonnulli citius è uinculis emittuntur; ſic & animæ noſtræ affectæ ſunt, quarum aliæ multum ſanè temporis in hac uita permanent, aliæ uerò ocyus ex uita hac migrant, ſecundum analogiã ac proportionem dignitatis uniuſcuiuſq;, Deo Opt. Max. prudenter, ac ſapienter, & ſanè ita, ut mens hominis cogitatione conſequi non poſsit, res noſtras gubernante atque diſponente. Vt enim illi, qui in nauigiis dormiunt, caſu ac fortuitò à uento ad litora deferuntur, etiamſi ipſi ne minimum quidem ſentiant, curſus tamen ipſos ad finem ducit; ita etiam nos, tempore uitæ noſtræ præterlabente, ueluti continuo ac perpetuo quodam motu, ad proprium terminum uitæ noſtræ, curſu quodam, qui uix percipitur, delabimur. Viator, ô homo, ueluti quidam es in hac uita; omnia præteris, omnia à tergo relinquis; conſpexiſti in uia plantam, aut herbam, aut aquam, aut quoduis aliud huiuſcemodi, paululum iis oblectatus, præteriiſti: rurſus incidiſti in lapides, in ualles, in rupes præciſas, in ſco

pulos

pulos, in paludes, aut etiam in feras, in reptilia, in ſpinas, aut in aliquas alias res moleſtas; paululum his perturbatus, mox rurſum ea reliquiſti. talis etiam eſt uita hæc humana: nam neque res iucundas ſtabiles, neque triſtes ſatis firmas continet. hodie agrum tuum coluiſti, cras alius, & mox poſt illum alius eundem colet. uides'ne agros hos, hasque magnificè extructas ædes? Dij boni, quot iam nomina unaquæque harum, ex quo extructæ ſunt, mutauit; quæ huius paulò antè eſſe dicebantur, nũc ab alio nomen acceperunt; & quæ iam in iſtius uenerunt ditionem, exiguo temporis interuallo in alterius dominium tranſeunt. Num igitur uita noſtra ſimilis non eſt uiæ? quæ cùm alios ſubinde tranſeuntes mutet, omnes tamen habet mutuò ſe inſequentes. Omnes, quidem uias, quæ ad urbem ex urbe aliqua ducunt, declinare poſſumus, & ſi uelimus, integrum eſt eis ſe non committere; at uitæ huius noſtræ uia, etiamſi curſum differre maximè cupiamus, ui tamen nos comprehendens, ad eum nos trahit terminum, quicunque nobis à Deo fuerit præſcriptus. nec fieri poteſt, ut, qui ſemel eam portam, quæ ad hanc du-

cit uiam, eſt ingreſſus eique ſi ſe dederit, non aliquando ad finem illius perueniat. Nolite igitur, obſecro, maiori honore afficere res ignominioſas, quàm res præclaras, magnoque honore dignas, nec ſitis iniqui rerum æſtimatores, uitam mortalem, immortali ac beatæ anteponentes. nam præter illas ignominioſas perturbationes, quibus plurimi eorum, qui uoluptatibus dediti ſunt, ſtudent, etiam rebus iis, quæ uitæ huic inſeruiunt, animæ præſtantiam inflectunt, ac eam, quaſi in ſeruitutem quandam carnis adducunt. ubi autem ſeruitus, ibi etiam ignominiam eſſe patet. Proinde fugienda nobis eſt hæc uita, cui inhoneſtas quædam adnata eſt. Nihil enim, inquit, ille, egregij facio, me ipſum tibi domino meo tradens; ſeruus tuus cùm ſim, poſſeſsionem tuam ad te defero. quandoquidem omnis res condita, eius in dominio eſt, à quo facta atque creata eſt. Quapropter eum hominem, qui in carne uiuit, ceu peregrinum & accolam quẽdã hîc eſſe conuenit, ut, qui cùm ex hac uita deceſſerit, propriis in locis ſit conquieturus. Vnde Abraham in uiuis exiſtens, cùm extraneis tanquàm peregrinus & aduena

uena quidam habitabat, neque pedis ueſtigium propriæ terræ poſſedit, ad ſepulturam ſaltem propriam ſibiipſi terram, quæ eius corpus ſuſciperet, comparauit. Longè itaq; ad uitam degendam eſt beatiùs, non adhærere iis rebus, quæ ſunt in terra, ueluti propriis, nec hanc, quaſi naturalem complecti patriam, ſed in hoc uitæ ſtatu, tanquàm ex condẽnatione aliqua ſimus grauati, perſeuerare, nõ ſecus, ac ſi à iudicibus quibuſdam, ob certa facinora in exilium pulſi hîc exulare iuſsi eſſemus. Diuitiis gloriaris? ob maiores tuos ſuperbis? ſplendor te effert patriæ? ob corporis denique uenuſtatem, ac eos, qui tibi ab omnibus tribuuntur honores, altos ſummis ſpiritus? Mortalem te, quæſo, eſſe recordare; terra equidem es, in terramque rurſum diſſoluêris. circũſpice eos, qui ante te ſimilibus ſeſe ſplendoribus efferebant, ubi'nam ſunt illi, qui ciuilibus dignitatibus ornati erant? ubi inuicti rhetores? ubi duces? ubi dinaſtæ? ubi tyranni? non'ne omnia puluis? non'ne fabula? non'ne in paucis oſsibus memoria uitæ ipſorum conſeruatur? contẽplare ſepulchra, uide num poteris diſcernere, quis'nam ſeruus, qui dominus, quis pau-
 per,

per, quis locuples fuerit? diiudica, ſi tantum tibi eſt ingenij, uinctum à rege, robuſtum ab imbecilli, formoſum à deformi: hoc modo ſi naturæ fatalem curſum tecum expenderis, nunquàm mehercule intumeſces. Quam enim utilitatem homini locupleti mortem tãdem oppetenti afferunt diutiæ? cùm eas nec ſecum auferre poſsit, nec quicquam aliud ex uſu earum lucri facit, excepto, quòd anima ipſius in hac uita ab adulatoribus delinita atque beata prædicata ſit. nam ex hac uita decedens, omnem profectò hunc ornatum relinquet, uix unum indumentum capiet, quod ipſius uelet pudenda, idq; etiam tum demum, ſi ſeruis humanioribus, qui ipſum ad ſepulturam amicient, ita uiſum fuerit. bene mehercule cum illo agetur, ſi paululũ terræ nactus fuerit, eaque propter commiſerationem ipſi ab iis, qui ei iuſta facient, largita. qui quidem ipſi talia præſtant, ob communis ſaltem humanæ naturæ reuerentiam, non illi hoc tribuentes, ſed nudam humanitatem uenerantes. Proinde nihil ex iis reb us, quæ in uita iucunda habentur, & ob quas plerique inſaniunt, noſtrum re-uera eſſe putemus. æquè enim hæc ab omnibus

mnibus alieniſsimæ ſunt, tam ab iis, qui his frui uidentur, quàm etiam illis, qui ipſas nec attingunt quidem. neque enim ſi aliqui aurum ingens in uita congeſſerint, proprium ipſorum perpetuà perma net, ſed, aut à uiuis adhuc, quantumuis ipſum omni ex parte coarctent, ad poten tiores delapſum, aufugit, aut iam iam animam agentes deſerit, nec uult ſimul cum eis, qui illud tenuerant, peregrè proficiſci. unde plerunque illi, qui, dum ab eo, qui uiolenter animas à miſera hac carne ſeparat, ad fatale hoc iter trahuntur, frequentes ſe ad pecuniam conuertunt, ac labores propter hanc ipſam in iu uenili ætate exantlatos deflent; at illa iam tum etiam aliorum ſpectat manus, nihil ipſis præter afflictã memoriam inſatiabilis auaritiæ, ac laborũ, quos in colligendo conſumpſerant, reliqui faciens. licèt enim quis ſexcenta terræ iugera poſſideat, & magnificè extructas ædes inhabitet, animantium omnis generis greges alat, & omnem denique inter homines principatum teneat: non tamen his perpetuò fruetur; uerùm breui temporis ſpa tio dominatus, aliis rurſus facultate ac opulentia illa cedat neceſſe eſt, ipſe exi-

guam terræ partem ſubiēs, ſæpiùs etiam ante ipſam ſepulturam, & multoties prius quàm hinc diſcedat, ad alios & fortaſsis hoſtes bona ſua tranſire conſpiciet. Num ignoramus, immo in propatulo eſt, plurimos agros, domos, ciuitates ac gentes aliorum dominorũ nomina, amiſsis prio ribus, accipere, etiam uiuentibus ac ualentibus iis, qui ea & acquiſiuerant & tenuerant? non uidemus olim ſeruitutem perpeſſos, ad ſummas dignitates euectos? domini uerò aliquando in numero ſeruorum eſſe percupiebant, & à ſuis propriis ſeruis ſubacti, in ſeruitutem uenerunt, rationibus rebuſque ipſorum de repentè, ueluti in teſſerarum iactu, tranſmutatis. Quoties itaque herbam fœni, floremque uenuſtum conſpexeris, fac tibi in mentem ueniat humanæ naturæ fatalis fragilitas, ac recordare eius ſimilitudinis, quam Eſaias propheta ille magnus proponit, inquiens, Omnis caro ut fœnum & omnis gloria hominis ut flos fœni. qua ſanè ſimilitudine commodiſſimè propheta complexus eſt, humanæ uitæ breuitatem, & fluxam commodorũ eius lætitiam atque uoluptates. equidem hodie uegeto aliquis eſt corpore, diffluit delitiis,

delitiis, præſtantem & gratum ei colorem flos ætatis præbet, animo magno ac forti eſt præditus; cras uerò is ipſe miſerabili apparet ſpecie, quam uel tempus dedit, uel morbus immutauit. alius abundantia pecuniarum ſuſpicitur, aſſentatorum magnus numerus, & cohors amicorum fictorum, qui eius captant auram, eum circumſtat, multitudo cognatotum præſtò eſt, comitatus illum ſequitur infinitus; cuius alij in menſa miniſtrant, alij uerò neceſſaria munera tuentur. at hos dum ſecum exiens & rediens trahit, in odium eorum, qui ſe adeunt, incurrit. adde ſi placet, ad diuitias potentiam quandam in Republica, aut etiam regum honores, gentium gubernationem, aut exercituum principatus, præconem præcinentem, lictores faſces præferentes, ubique maximum terrorem ac metum eis, qui in illius ſunt imperio, incutientes, uerbera intentantes, publicationes bonorum, abductiones, uincula, ex quibus intolerandus quidam metus iis qui parent, oboriatur: quid tandem ex his cunctis conſequitur? una nox, una febris, aut pleuritis, aut pulmonis morbus, eum, qui ne commoueri qui-

 dem

dem poſſe uidebatur, ſubitò rapit, & omni ſimul ſupellectili repentè ſpoliat: atque ſic eius illa gloria & maieſtas ſomnij inſtar declarata eſt. Apparet itaque omnem hominis magnificentiam, ei flori, qui unus ex omnibus uel maximè inſtabilis eſt, aptiſsimè à uate comparatam eſſe. Sed quam, quæſo, nobis miſeri illi, qui uitæ huic totos ſeſe tradiderunt, nimiæ illæ ſuæ parſimoniæ cauſam afferunt? Non uendo, aiunt, bona mea, neque illa erogo in pauperes, ut uitæ neceſſarios uſus habeam: at ubi per omnem uitam, illis uſus fuero, poſt mortem demum meam pauperes ex cognatis & affinibus meis hæredes inſtituã. proh dolor, cùm non amplius inter homines eris, tunc benignum ac liberalem te præbebis? cùm mortuum te conſpexero, pium ac fratris amantem compellabo? egregiam ſanè gratiam ex liberalitate iſta tua capies, quòd in ſepulcro iacens, & in terram reſolutus, beneficentiam ac magnanimitatem exerceas? quorum, cedò, temporum mercedem exiges? eorum'ne, quibus in uita ſuperſtes fueris, an eorum, quæ poſt mortem ſunt conſequuta? atquî eo tempore, quo uiuebas,

uebas, uoluptatibus uitæ deditus, & delitiis diffluens, ne oculis quidem pauperes dignabare: qualis autem actio, talis etiam merces pro operibus debetur. oſtẽde prius opera, & tandem exige mercedem. Nemo me hercule finitis nundinis, mercaturam exercet, neque ille unquàm, qui poſt certamina accedit, coronatur: neque qui iam confecto bello uenit, laudem conſequitur. meritò igitur ne is quidem, qui uita iam exacta, poſt mortem pietatem exercet, pius eſſe cenſendus eſt. Si atramento & literis in mortis termino beneficentiam denunciare cupis, quis aperiet tibi tempus exceſſus? quis uas tibi modi finiendæ uitæ erit? perpende, obſecro, plurimos uiolentis periculorum incurſibus eſſe raptos: quibus ne uocem quidem emittere, ob mali irruentis atrocitatem, permiſſum eſt. Quid igitur expectas tempus, quo incertum eſt, num cogitationum etiam tuarum dominus ſis futurus? nox profunda eſt, morbus grauis, caſus uarij, & qui opem ferat, nuſquàm interdum apparet; ac tunc demum, ubi huc & illuc circumſpexeris, & miram penes te ſolitudinem eſſe uideris, dementiam tuam percipies,

fru-

fruſtraque ſtultitiam lugebis iſtam. In cuius'nam modi tempus mandatum Domini differs? dum uita ſuppeditabit, inquis, fruar uoluptatibus, ubi autem deceſſero, faciam quæ ſunt à Domino præcepta. cum uiueres teipſum mandato antè poſuiſti, poſt mortem & diſſolutionem mandatum hoſtibus ac inimicis pretuliſti; Ne enim, inquit, accipiat ille, accipiat Chriſtus. quid uerò hæc agendo facis? inimicos'ne ulciſceris, an in proximos beneficus es? Non eſt itaque anxiè lugendus ex hac uita diſceſſus uiri etiã uel maximè ſancti, ſed magis deploranda natiuitas, & in hanc uitam ingreſſus, qui reuera per ignominiã fit, ſordium ac faſtidij plenus, atque ſanè per ea, quorum ne cõſpectum quidem, etiam natu maiores, facilè ferre poſsint. talis autem carnalis natiuitatis noſtræ ingreſſus, naturæ neceſsitate conſtitutus eſt; at exitus & uitæ diſceſſus pretioſus ac illuſtris habetur; non quidem in genere omnium hominum, ſed eorum tantùm, qui ſanctè & iuſtè uitam hanc tranſegêre. Pretioſa itaque mors eſt, ſed natiuitas nequaquã. ſeminatur enim, ut inquit ille, in ignominia, ſurgit in gloria. plantatur in corruptio-

ruptione, reſurgit ſine ullo uitio. Quando in Iudaiſmo moriebantur homines, execrãda & deteſtabilia eorũ erant cadauera: at nunc ſiquis mortem Chriſti cauſa oppetit, pretioſæ ſanè eius ſunt reliquiæ. Antea quidem in mandatis datum erat ſacerdotibus & Nazaræis, ne ſe aliquo mortuo inquinarent, & ſiquis mortuum contigiſſet, pro immundo habebatur, ueſtesque eius abluebantur; nunc autem ille, qui contingit oſſa martyris, quandam ſanctificationis ſocietatem, & eam gratiam, quæ corpori inſidet, aſſumere putatur. prætioſa etenim eſt coram domino mors ſanctorum eius. Conferto cum generatione mortem, & deſines deflere eum, qui ex hac uita ignominiæ & miſeriarum plena migrauit. Sermo quidem diuinus nobis præcipit, exultare & lætari cum iuſtis, cum iis uerò, qui ex pœnitentia lacrymas profundunt, lugere ac lamentari, & deflere eos uel maximè, qui nullo dolore, nec affectionis ſenſu tanguntur, eò, quòd neque intelligant, quomodo & quàm miſerè pereunt. Non tamen exiſtimandum eſt, eum, qui ob hominum mortem unà cum lugentibus flet, præcepto diuino ſatisfacere,

cùm

cùm neque medicus ille ſit probandus, qui dum ægris auxilium ferre debeat, ſeipſum inficit, ac morbis plenum reddit. Dauid amicum Ionatham lugens, etiam inimicum ſimul defleuit ſuum: inquit enim, Mœrore conficior tui cauſa ò Ionatha, & uos filiæ Hieruſalem Saulem deplorate. diuerſa tamen ratione; hunc ſiquidem deflet, ut qui peccatis inquinatus ſine pœnitentia è uiuis exceſſerit, at illum Ionatham, ut eum, qui ſe ſocium uitæ omni tempore ipſi præbuerit. Mors ſanè cunctos manet homines, præſtoque adeſt, iis terminis uitæ expletis, quos à principio unicuiq; noſtrûm præſcripſit diuinum Dei præpotentis iudicium, qui ex longinquo, quid nobis ſingulis expediat, proſpicit. Sed fortaſsis filii tui, quem in delitiis habuiſti, obitus animam tuam grauius perturbat atque affligit? neminem profectò, ò amice, tam adamantino pectore eſſe arbitror, nec tam omnis humanitatis expertem, qui ſine ulla perturbatione ferre poſsit id, quod accidit, cuiusque animam ualde caſus illius filij non affligat, qui illuſtris familiæ hæres, qui gentis fulcrum, qui patriæ ſpes maxima, qui parentum probatiſsimorum

ſoboles

ſoboles præclara, qui denique ſub multis precibus ac cura ſolicita enutritus in ipſo ætatis flore, è mediis manibus parentum ereptus, diſceſsit. hæc non'ne emolliant cor etiam plus quàm ferreum? non'ne diſſoluent naturæ penetralia, atque in commiſerationem adducent? uerùm ſi ob eas res, quæ nobis acerbæ accidunt, lamentari ac lacrymis ſe dare uellemus, profectò ad eam rem omne tempus uitæ noſtræ nequaquàm nobis ſufficeret: & licèt cuncti homines nobiſcum lugerent, efficere tamen non poſſemus, ut luctus noſter affectione careat, nec unquàm lacrymarum uis, ſit quantumuis uel maxima, explere & ſarcire ualebit iacturam earum rerum, quæ aduerſæ eueniunt. Proinde uos adhortor, ac ſedulò moneo, ut ueluti generoſus quidam & fortis certator, aduerſus plagæ magnitudinem conſiſtâtis, & grauitati, triſtitiæ non ſuccumbatis, nec animam ueſtram conficiatis, illud perſuaſum habentes, quòd quanuis rationes nos eorum, quæ à Deo aguntur, prætereant, gratum tamen & acceptum nobis eſſe debet quodcunque à ſapientiſsimo, & eo, cui nos cordi ſumus, eſt factum, atque ordinatum,

natum , etiamſi ſit laboris & moleſtiæ plenum . ipſe enim probè nouit, quid ex uſu uniuſcuiuſque ſit , & quomodo id diſponere debeat, tum etiam cuius rei gratia inæquales uitæ terminos hominibus præſtituerit . Torquentur quidem homines in inueſtiganda cauſa, cur alij celerius hinc euocentur , alij uerò in longius tempus, ut hac calamitoſa uita affligantur, reſeruentur : actum tamen agunt, nec unquam huius rei cauſam indagare poſſunt . Itaque par eſt, in omnibus nos eius benignitatem adorare, nec ægræ ferre, immo recordari uocis illius præclariſsimæ ac decantatæ, quam magnus ille athleta domini protulit, cum circa menſam, uno momento temporis, decem liberos deletos atque contritos cerneret, Dominus dedit, dominus abſtulit, ſicut domino placitum eſt, ita etiam factum eſt . hoc nobis in exemplum proponamus. æquale ſiquidem præmium à iuſto iudice tribuetur iis, qui etiam æqualem ac eundem animum fortem oſtenderint. non me hercule orbati ſumus filio, ſed expetenti reddidimus; non euanuit uita ipſius , ſed in meluis commutata eſt ; non terra abſorpſit, quem paulò antè in oculis

oculis ferebamus noſtris, uerùm cœlum recepit; expectemus paululum, & ſimul unà cum eo, cuius tanto deſiderio flagramus, erimus. Neque enim longè abeſt tempus diſſolutionis, & terminus præſcriptus harum omnium rerum, quæ in hoc mundo extant: nam in hac uita, perinde ac peregrinantes in itinere aliquo, ad idem omnes hoſpitium tendunt; in quo quidem licèt alter alterum præueniat, uel alius iam abiit, alius uerò adhuc eò tendit: omnes tamen unus ac idem excipiet finis. nec quicquã refert, celeriùs an tardiùs hoc iter conficiamus, cùm omnes nos & illud ipſum iter, & non aliud faciemus, & idem etiam manet diuerſorium. Reuoca tibi in memoriam patrẽ tuum, quòd diem ſuum obierit. quid igitur mirum è mortali genitum, mortalis filij patrem te eſſe? quòd autem mortuum dicis ante tempus legitimum, & prius quàm uita ſe expleſſet, & ad certã ætatis menſurã perueniſſet, & antè quàm hominibus clareſceret, & ſucceſsionem generis reliquiſſet; hæc ſanè omnia luctum non augent, ſed potius conſolationem afferunt, quòd non reliquerit hoc in mundo orbos liberos, quòd non uxorem

uiduam, aut ærumnis infinitis expoſitam aut paulò pòſt alij ſe uiro coniungens, prioris penitus oblita, liberos eius deſpicientem atque negligentem, illud uerò quòd non longius uitam puer produxerit, quis eſt, obſecro, adeò mentis emotæ, qui hoc non maximis in bonis enumeret? nam lõgior hoc in mundo conuerſatio, plurium infinitorumq́ue peccatorum occaſio exiſtit. Cur, obſecro, mortaliter de mortali ſentire non aſſueuiſti, ſed improuiſam filij mortem ſuſcepiſti? ſi quis tum, cùm primùm tibi filij natiuitas nunciata eſt, ex te quæſiuiſſet, cuius'nam modi eſt id, quod recens natũ eſt? quid'nam reſponſi dediſſes? num aliud, quàm hominem eſſe? quòd ſi homo, etiam mortalis, cùm ea lege naſcimur, ut moriamur. quid igitur præter opinionem accidiſſe eiulas, quòd occiderit ille, qui mortalis erat? non uides lunam augeſcentem, & pòſt deficientem; terram florentem, & exiguo ſpatio marceſcentem? quid igitur mirum, ſi & nos pars mundi cùm ſimus, eorum etiam, quæ ex mundo ſunt, participes ſumus? Filij chariſsimi, aut uxoris, quam ex animi ſententia duxeras, aut alterius cuiuſ-
dam

dam ex amiciſsimis, omniq́ue beneuolentia coniunctis, priuatio mœrore te affligit, nihil profectò graue atque moleſti homini prouido accidit, & ei, qui rectam rationem, uitæ ducem habet, nec ſecundum uulgi conſuetudinem uiuit. Imperitorum ſanè & parum à natura informatorum eſt, grauius ob conſuetudinis ſeparationem angi, & difficulter ac iniquo animo eam ferre, id quod bruta animantia faciunt. Vidi etenim ipſe aliquando bouem ad præſepe lacrymantem, cùm contubernalis ipſius morte ereptus eſſet. Nec tamen ego æquum eſſe cenſeo, ſilentio id, quòd acerbè nobis euenit, penitus præterire: neque etiã prohibeo, quin matres lugubres ſermones ad ſuos conuertant; quandoquidem non me latet, quales matrum ſint affectus, & quatenus conueniat ob res præſentes dolori indulgere. Filio orbatus es eo, quem omnes matres laudibus ad cœlum uſque efferre incolumem ſolebãt, ac ſibi etiam tales eſſe liberos optabant, mortuum uerò uehementer, perinde ac ſi quæque proprium ſuum natum tumulaſſet, luxere: eius filij è uita exceſſus ingentem parenti attulit plagam; cum illo

enim familia ampliſsima, ac genus illuſtre, quaſi unico ſublato ſuſtẽtaculo, concidit. Heu, tantum'ne praui dæmonis inſultus mali perficere ualuit? heu tantum'ne dolorem terra ſuſcipere? ſol etiã ipſe forſitan, ſi modò ei aliquis commiſerationis eſt ſenſus, tetricum illud ſpectaculum horruit. hæc & ſimilia animus doloris impatiens nobis ſubiicit, quæ ſingula quis, quæſo, uerbis conſequi poteſt? Sed iſtis poſthabitis credas mihi uelim, res noſtras Dei prouidentia non carere, quemadmodum ſacrum eius Euangeliũ apertè docet, in quo ſcriptum legimus, Paſſerculum non cadere ſine uoluntate patris cœleſtis. quare quicquid factum eſt, uoluntate conditoris factum eſſe credito, cui quis, quæſo, obuiam ibit? Feramus itaque æquo animo quodcunque nobis humanitus eius uoluntate accidit: nam moleſtè ferendo malum non corrigimus, & noſmetipſos peſſundamus. Ne, obſecro, in crimen uoces iuſtum Dei iudicium. ſtolidi atque inepti ſanè ſumus ad exquirenda eius iudicia inueſtigabilia. iſtud eſt tempus, quo dominus charitatis in ſe tuæ periculum facit; iſtud, quo tibi licet, eadem præmia ac bona ob tolerantiam

lerantiam conſequi, quibus & martyres affecti ſunt. Imitare Machabæorum matrem, quæ quanuis ſeptem filios morte deletos uidiſſet, non tamen lacrymis ac luctui ſeſe tradidit, neque uocem emiſit muliebrem, ſed Deo egit gratias, quòd illos igne, ferro, ac aliis moleſtiſsimis uinculorum ſuppliciis ab hac carne diſſol uiſſet; quam etiam ob cauſam & à Deo probata eſt, & ab hominibus in hunc uſque diem celebratur. At dicet hîc aliquis, ingens eſt luctus, ſummus dolor, nec alius ſimilis huic. aſſentior me hercule, & fateor, ſed magnæ etiam ſunt mer ces à domino repoſitæ iis, qui ærumnas ſuſtinent. Quando, ò mater, puerum in lucem edidiſti, & Deo pro beneficio gratias egiſti: num ignara prorſus eras, mor talis ipſa, cùm eſſes, mortalem eum te etiam peperiſſe? quòd ſi iſtud te non latuit, non tibi mirum uideri debet, ſi is uitam cum morte commutauit, qui ea lege natus erat ut occideret. Sed inquies, illud nos affligit quòd intempeſtiuè exceſſerit. immo fortaſſe potius opportune; quandoquidem nos ne exprimere quidem nec intelligere poſſumus, ea, quæ nobis expediant, minus certè, terminum

idoneum uitæ noſtræ ſtatuere. Circumſpice omnem hanc mundi machinam, non'ne omnia, quæ in ea ſunt, mortalia & corruptioni ſubiecta ſunt? reſpice cœlum, & hoc aliquando aliquo pacto diſſoluetur: intuere ſolem & ſtellas uniuerſas, ſed nec hæ quantumuis uenuſtæ ſint, perpetuò conſiſtent: perluſtra denique uniuerſa animantia, tam terreſtria, quàm aquatilia, flores, plantas, ipſum etiam terrarum orbem, ſingula & uniuerſa hæc fluxa & caduca ſunt, & quæ uno temporis momento euaneſcent. harum & ſimilium rerũ conſideratio, hoc, quicquid aduerſi nobis occurrit, meritò lenire ac leuare deberet. præterea, ut magis confirmeris, nunquàm metiaris afflictiones & mala ex ſemetipſis: hoc enim modo intolerabilia tibi eſſe uidebuntur: ſed ſemper ea omnium aliorum hominum caſibus comparato: ſicque leuamen & conſolationem exactam reperies. Illud autem fac firmiter teneas, ut parcas coniugi. mutuò uos conſolemini, & caue ne luctu tuo calamitatem ipſi longè grauiorem efficias. ſuſpectus eſt nobis immoderatus tuus in liberos amor, timemusq; ne quando ob morum mollitiem dolori

te

te tradens, mœroris nimij plagam accipias prima acerbiorem. Memineris uerò nihil ex his, quæ nobis triſtia eueniunt, ac ſi moleſta eſſent, recipiendum, licèt tum uel maximè imbecillitatem noſtram attingant. quanuis enim rationes nos lateant; ſecundum quas unumquodque eorum, quòd fit, à domino, quaſi utile nobis tribuitur: illud tamen perſuaſum nobis eſſe debet, omnia in rem noſtram fore, uel ob patientiæ mercedem, uel quòd anima noſtra abripiatur, ne amplius in hac uita moram trahens, uitiis, quæ hîc dominantur, inquinetur. Si ſpes uitæ noſtræ certis limitibus circumſcripta eſſet, meritò fortaſſe quis ægrè ferre poſſet, quòd celerius à corpore diſtrahatur: ſin uerò, cùm anima corporis uinculis liberatur, initium uitæ ueræ exiſtit, iis nimirum, qui uitam iuxta uoluntatem Dei traduxere, quid triſtamur perinde ac illi, qui ſpe omni carent? At uiri amici priuatio facit, ut luctum æquo animo ferre nequeas. agnoſco, & in tuam ſententiam libenter eo: nemo enim eſt, qui neſciat, permoleſtam eſſe illius luctus calamitatem, qui ex amiſsione uiri optimi prouenit; nec quenquam adeò ferreum
 eſſe

eſſe ſcio, qui cùm acciperet hunc, qui cũ illi conſuetudo erat, ex hominum cœtu raptum, illius mortem, non ut proprium caſum æſtimet. Quòd ſi hi, qui ulteriori propinquitatis uinculo ſunt con iuncti, ſic moleſtè ferunt ſeparationem uiri coniuncti, quo dolore par eſt tuã animam affici, ob diſſectionem ueluti quãdam uiri coniunctiſsimi? quæ reuera non minus eſt acerba, & grauis, ac ſi media corporis noſtri pars abrumperetur. In huiuſcemodi uerò, uel etiam triſtioribus fatalis infirmitatis noſtræ caſibus, quam nam conſolationem adhibebimus? perpetua & ineuitabilis eſt illa Dei noſtri cõſtitutio, ut omnis, qui in lucem hanc prodierit, tandem conuenienti tẽpore etiam decedat. quòd ſi ab Adamo ad noſtra hæc ſæcula uſque talis rerum humanarũ ſtatus ſemper fuit & eſt, ne, quæſo, grauius feramus communes naturæ ærumnas, ſed potiùs grato animo ſuſcipiamus ſanctam Domini uoluntatem atq; ordinationem. Semper quidem ſacroſanctæ ſcripturæ explanatio, & doctrina ſummæ eſt conſolationis & utilitatis, ſed uel maximè tali in tempore. memoria idcirco repete conditoris noſtri decretum, quo omnes, qui

ex terra orimur, in terram rurſum conuerti iubemur: nec quiſquam adeò eſt magnus, qui diſſolutionem effugere, & illa æterna ſententia ſuperior eſſe poſsit. licèt formoſus quis & omni admiratione dignus ſit, ſtrenuus ſimul ac omnibus animi uirtutibus exornatus: nullam tamen in alteram partem habet exuperantiam. ſed quia homo eſt, naturæ concedat neceſſe eſt, ut Adam, Noë, Abraham, Moſes, aut ut alius quiſpiam eiuſdem naturæ particeps. unum reuera humanæ naturæ omni admiratione dignum exemplum nobis conditor noſtri in Moſe expreſsit, quem uirum ſic effinxerat, ut omnes in illum oculi coniicerentur, omniſque lingua res ipſius prædicaret. pictores & ſtatuarij longè à dignitate ipſius aberrant; hiſtorici res eius præclarè ac ex uirtute geſtas dum enarrant, ad fabularum incredulitatem planè deueniunt. unde plurimi nec fidem adhibere uolunt his, quæ triſtia de ipſo circumferuntur, neque omnino credere, hunc talem morte extinctum eſſe. perpeſſus tamen ea eſt, quæ & cœlo, & aſtris, & terræ aliquando contingent. Quare ſic calamitatem tuam metiare, ut neque eam è corde eiicias;

cias: nec ita triſtitiæ indulgeas, ut illi prorſus ſuccumbas. uelim tibi perſuadeas, eos, qui hoc in ſæculo amicitia copulantur, pòſt uerò morte diſiunguntur, uiatoribus ſeu itineris comitibus eſſe perſimiles, qui unum ac idem iter ingredientes, etſi ob aſsiduam inter ſe conuerſationem conſuetudine uniuntur, tamen poſtquàm commune iter confecerint, neceſſariò & diſtrahuntur, & diuerſa itinera ſuſcipiunt, nec conuictui mutuo & cõtractæ familiaritati inhærentes, ea, quæ principalis propoſiti erant, negligunt, ſed cauſam & ſcopum, quæ eos à principio mouit, intuentes, quiſque ad peculiarem & proprium inſtituti ſui finem tendit. nã ut his diuerſus uiæ erat ſcopus, contingit uerò, ut inter eundum familiaritatem inter ſe contraherent; ita etiam in uita hac peregrinãtes, quilibet proprium & peculiarem uitæ terminum propoſitum habet. & licèt matrimonio atque aliis uitæ huius communis uinculis ſocietate inuicem aſtringantur, ne quidquàm tamen hæc morantur, quò minùs ad præſtitutum terminum, quem ſuperare nequeunt, tendant, atq; mutuò diſiungantur. Grati igitur eſt animi, non moleſtè ferre ſeparationem

rationem hominis tibi neceſsitudine uel maxima coniuncti, ſed potiùs ob eam ſocietatem, quam à principio iniuiſtis, gratiam habere ei, qui ut iniretis, conceſſit. at tu cùm tibi incolumis eſſet uir, cũ filius florẽs, aut quiduis tale, quod defles, nunquàm gratiam habebas ei, qui te rebus præſentibus cumulauit, immo eorũ pertæſus, ob ea, quibus carebas, conquerebaris: nam, cùm uiro uno cohabitares, quòd filios non haberes, angebaris; at iis adeptis, aut quòd non eſſent tales, quales cuperes, aut quòd deeſſent diuitiæ uel aliud ſimile, conquerabaris. ita inſatiabilis cupiditas, nunquàm non inuenit, quæ deſideret. Quare ſedulò cauendum duco, ne, dum præſentes amicos non agnoſcamus, ſublatos uerò proſequamur & complectamur, nobiſmetipſis neceſſarias amicorum priuationes paremus. ſi enim ob præſentia bona, quæ Deus in nos contulit, non agimus gratias, merito noſtro earum nobis ablatio contingit. Nam quemadmodum oculi, quæ nimis appoſita ſunt, non uident, ſed diſtantia quadam opus habent; ita etiam ingratæ animæ, in bonorum demum ademptione gratiam præteritam percipere uidentur.

tur. dum bonis fruimur, iis minimè con tenti nullã largitori gratiam referimus: ubi illis priuati ſumus, beneficium agnoſcimus, beatumq; prædicamus. Verùm nos poſthabita rerum præteritarum, & abſentium triſtitia, diſcamus potius ob præſentia gratias agere, illaque æqui ac boni conſulere; fateamur in aduerſis medico ſapiente opus nobis eſſe; in ſecundis, modica diſciplina & caſtigatione; dicamus, Bonum eſt, domine, quòd humilem reddideris me; fateamur non eſſe dignas nec comparandas huius ſæculi ærumnas ad gloriam, quæ in nos conferetur; dicamus denique, non ſatis dignè ob ſcelera noſtra, cùm grauiora promerueramus, flagris nos cæſos; ac dominum inuocantes precemur, caſtiga nos domine, ueruntamen in iudicio & non in impetu iræ tuæ. nam dum redarguimur à domino, caſtigamur, ne cum hoc mundo condemnemur. in ſplendidiore autem uitæ cultu illam Dauidis uocem tollamus, Quid retribuam domino pro omnibus, quæ tribuit mihi? rectè ſanè ambigit uates, ſuamque tenuitatem ac infirmitatem agnoſcit, quòd nihil habeat retributione dignum, pro his ſummis ac infinitis be-

neficiis, quæ Deus in nos ſubinde confert. ac ſane longè maiora in poſterum nobis promittit, & quidem ea, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus iis, qui ipſum in oculis ferunt, & qui eius uoluntatem ſanctam obſeruant. Hæc tanta bona faxit omniũ præpotens Deus, ut & nos, carnalibus iſtis perturbationibus purgati, conſequi ualeamus, gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, cui gloria & potentia in ſempiternum tribuatur. Amen.

Quarti & ultimi tomi finis.

Venetijs Ioan. Gryphius excudebat.
M. D. LXIIII.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE

4 — 3 — 4